

ISSN 2345-1866

E-ISSN 2345-1904

BULETINUL ȘTIINȚIFIC

AL UNIVERSITĂȚII DE STAT

„BOGDAN PETRICEICU HASDEU” DIN CAHUL

(ediție semestrială, seria științe umanistice)

Nr. 2 (12), 2020

Colegiu de onoare al seriei științe umanistice:

prof. univ. dr. Ioan Aurel Pop, președintele Academiei Române (România)
prof. univ. dr. Victor Spinei, vicepreședintele Academiei Române (România)
prof. univ. dr. Ionel Cîndea, membru corespondent al Academiei Române (România)
cercetător dr. Mariana Șlapac, membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei
prof. univ. dr. Anatol Petrencu, Universitatea de Stat din Moldova
prof. univ. dr. Iaroslav Chiciuc, Universitatea Umanistă de Stat din Ismail (Ucraina)
prof. univ. dr. Lili Țiganenco, Universitatea Umanistă de Stat din Ismail (Ucraina)
prof. univ. dr. Ion Șișcanu, Institutul de Istorie al Academiei de Științe a Moldovei
prof. univ. dr. Gheorghe Cojocaru, Institutul de Istorie al Academiei de Științe a Moldovei

Colegiu de redacție al seriei științe umanistice:

conf. univ. dr. Costin Croitoru, Universitatea de Stat „B. P. Hasdeu” din Cahul / Muzeul Brăilei „Carol I”, redactor șef al seriei
conf. univ. dr. Ion Ghelețchi, Universitatea de Stat „B. P. Hasdeu” din Cahul, responsabil al secțiunii A. Istorie
conf. univ. dr. Liudmila Chiciuc, Universitatea de Stat „B. P. Hasdeu” din Cahul
conf. univ. dr. Liliana Grosu, Universitatea de Stat „B. P. Hasdeu” din Cahul, responsabil al secțiunii B. Filologie
conf. univ. dr. Irina Pușnei, Universitatea de Stat „B. P. Hasdeu” din Cahul
cercetător științific dr. Viorel Mortu, Muzeul Brăilei „Carol I”
conf. univ. dr. Snejana Cojocaru-Luchian, Universitatea de Stat „B. P. Hasdeu” din Cahul, responsabil al secțiunii C. Psihopedagogie
conf. univ. dr. Igor Arsene, Universitatea de Stat de Educație Fizică și Sport, Chișinău
conf. univ. dr. Natalia Mihăilescu, Universitatea de Stat „B. P. Hasdeu” din Cahul

Consilieri editoriali / referenți ai seriei științe umanistice:

prof. univ. dr. Gheorghe Manolache, Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu
prof. univ. dr. Muguraș Constantinescu, Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava
conf. univ. dr. Tamara Cristei, Universitatea „Dimitrie Cantemir” din Chișinău
conf. univ. dr. Victor Axentii, Universitatea de Stat „B. P. Hasdeu” din Cahul
conf. univ. dr. Ludmila Bălțatu, Universitatea de Stat „B. P. Hasdeu” din Cahul
conf. univ. dr. Valeriana Petcu, Universitatea de Stat „B. P. Hasdeu” din Cahul

Revista este indexată în baza de date **IBN** (https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_revista/118)

Autorilor le revine responsabilitatea științifică a lucrărilor publicate.

© Toate drepturile intelectuale asupra prezentei ediții sunt rezervate
Universității de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul și autorilor.

Reproducerea integrală sau parțială a textului ori ilustrației se va face doar cu acordul scris al acestora.

ISSN 2345-1866

E-ISSN 2345-1904

THE SCIENTIFIC BULLETIN

OF THE STATE UNIVERSITY

"BOGDAN PETRICEICU HASDEU" FROM CAHUL

(half-yearly edition, humanities series)

No. 2 (12), 2020

Honorary college of the humanities series:

professor PhD Ioan Aurel Pop, the president of Romanian Academy (Romania)
professor PhD Victor Spinei, the vice-president of Romanian Academy (Romania)
professor PhD Ionel Căndeș, corresponding member of Romanian Academy (Romania)
researcher PhD Mariana Șlapac, corresponding member of Sciences Academy of Moldova
professor PhD Anatol Petrencu, State University of Moldova
professor PhD Iaroslav Chiciuc, Humanist State University of Ismail (Ukraine)
professor PhD Lili Țiganenco, Humanist State University of Ismail (Ukraine)
professor PhD Ion Șișcanu, History Institute of Sciences Academy of Moldova
professor PhD Gheorghe Cojocaru, History Institute of Sciences Academy of Moldova

Editorial board of the humanities series:

associate professor PhD Costin Croitoru, State University "B. P. Hasdeu" from Cahul /
"Carol I" Brăila Museum, editor-in-chief of the series
associate professor PhD Ion Ghelețchi, State University "B. P. Hasdeu" from Cahul,
responsible for section A. History
associate professor PhD Liudmila Chiciuc, State University "B. P. Hasdeu" from Cahul
associate professor PhD Liliana Grosu, State University "B. P. Hasdeu" from Cahul,
responsible for section B. Philology
associate professor PhD Irina Pușnei, State University "B. P. Hasdeu" from Cahul, member
researcher PhD Viorel Mortu, "Carol I" Brăila Museum, România
associate professor PhD Snejana Cojocaru-Luchian, State University "B. P. Hasdeu" from
Cahul, responsible for section C. Psycho-pedagogy
associate professor PhD Igor Arsene, University of Physical Education and Sport, Chișinău
associate professor PhD Natalia Mihăilescu, State University "B. P. Hasdeu" from Cahul

Editorial advisors / references of the humanities series:

professor PhD Gheorghe Manolache, "Lucian Blaga" University from Sibiu
professor PhD Muguraș Constantinescu, "Ștefan cel Mare" University from Suceava
associate professor PhD Tamara Cristei, "Dimitrie Cantemir" University from Chișinău
associate professor PhD Victor Axentii, State University "B. P. Hasdeu" from Cahul
associate professor PhD Ludmila Bălțatu, State University "B. P. Hasdeu" from Cahul
associate professor PhD Valeriana Petcu, State University "B. P. Hasdeu" from Cahul

The Journal is indexed in the database **IBN** (https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_revista/118)

The authors have the scientific responsibility for the published works.

© All intellectual property rights in this edition are reserved
to the State University "B. P. Hasdeu" from Cahul and to the authors.

The full or partial reproduction of the text or illustration will be made only with their written consent.

CUPRINS

Secțiunea A. Istorie

Mirela Vernescu , <i>Materiale arheologice deosebite din patrimoniul Muzeului Brăilei „Carol I”</i> . B. Epoca bronzului. Recipiente ceramice (I)	11
Costin Croitoru , <i>Materiale arheologice deosebite din patrimoniul Muzeului Brăilei „Carol I”</i> . C. Antichitatea. Recipiente ceramice (I)	19
Ioan-Andi Pițigoi , <i>Aspecte ale circulației monedei din centrul și estul Europei în spațiul Argeșului și Muscelului (secolele XVII-XVIII)</i>	27
Renata-Gabriela Buzău , <i>„Dorințele românilor”. Un document inedit premergător Unirii de la 1859</i>	37
Geta Șerbănescu , <i>Experiențe din pandemie: Brăila la finele secolului al XIX-lea</i> ...	51
Valentin Popa , <i>Misiunea pacificatoare a regimentului Brăilean 38 Infanterie („Neagoe Basarab”), în sudul Basarabiei și pentru apărarea gurilor Dunării</i>	67
Iuliu-Marius Morariu , <i>The relationship between Migration and Cultural Identity. Aspects of an actual problematics</i>	73

Secțiunea B. Filologie

Liliana Grosu , <i>Imaginea apei și a izvorului în volumul „Acum și în veac” de Grigore Vieru</i>	83
Costin Croitoru , <i>Contribuții la istoria lexicului monetar românesc: nume de monede poloneze (I). Potronic</i>	91
Alina Pintilii , <i>Water Idioms in English</i>	99
Zamfir Bălan , <i>Panait Istrati: Fațete ale identității</i>	105
Irina Pușnei , <i>Water Jokes in Jerome's Humor. The Case of Three men in a Boat</i> ...	113
Viorel Coman , <i>Nicăpetre – 80. Aud sămânța încolțind</i>	121

Secțiunea C. Psiho-pedagogie

Igor Arsene, Natalia Șveț, <i>Importanța mersului scandinav ca mijloc accesibil și eficient de menținere a stării de sănătate</i>	131
Nicoleta Croitoriu, <i>Istoria burnout-ului</i>	139
Igor Arsene, <i>Studiul cărților Sfintei Scripturi care guvernează sănătatea corpului, sufletului și longevitatea omului</i>	145
Ioana Axentii, Maria Mitioglu, <i>Integrarea evaluării în activitățile formativ-educative din grădinița de copii</i>	157
Igor Arsene, Ion Arnăuț, <i>Sărituri cu coarda (skipping), mijloc eficient de dezvoltare a calităților motrice la elevii de 15 ani</i>	163

Semnale editoriale, prezentări, recenzii

Ion Ghelețchi, C. Croitoru, <i>Tulucești. Contribuții arheologice și documentare</i>	173
Victor Axentii, Liliana Grosu, <i>Introducere în filologia romanică</i>	175
Svetlana Dermenji, Liliana Grosu, <i>Introducere în filologia romanică</i>	177
Valeriana Petcu, Liliana Grosu, <i>Introducere în filologia romanică</i>	179
Ludmila Balțatu, Liliana Grosu, <i>Caietele pentru lucrul individual</i>	181
Victor Axentii, Ion Domenico, <i>Dorul – Izvor tămăduitor</i>	185

Anexe

<i>Norme de publicare pentru numărul următor</i>	191
---	-----

CONTENT

Section A. History

Mirela Vernescu , <i>Special archaeological materials from the patrimony of the Museum of Brăila "Carol I". B. The Bronze Age. Ceramic containers (I)</i>	11
Costin Croitoru , <i>Special archaeological materials from the patrimony of the Museum of Brăila "Carol I". C. Antiquity. Ceramic containers (I)</i>	19
Ioan-Andi Pițigoi , <i>Aspects of the currency circulation in Central and Eastern Europe in the area of Argeș and Muscel (17th-18th centuries)</i>	27
Renata-Gabriela Buzău , <i>"The wishes of the Romanians". An original document prior to the Union of 1859</i>	37
Geta Șerbănescu , <i>Pandemic experiences: Brăila at the end of the 19th century</i> ...	51
Valentin Popa , <i>Peacekeeping mission of the Brăila 38th Infantry Regiment ("Neagoe Basarab"), in southern Bessarabia and for the defense of the mouth of the Danube</i>	67
Iuliu-Marius Morariu , <i>Relația dintre migrație și identitate culturală. Aspecte ale unei problematice reale</i>	73

Section B. Philology

Liliana Grosu , <i>The image of water and the spring in the volume "Now and in the century" by Grigore Vieru</i>	83
Costin Croitoru , <i>Contributions to the history of the Romanian monetary lexicon: names of Polish coins (I). Potronic</i>	91
Alina Pintilii , <i>Idiotisme referitoare la apă în limba engleză</i>	99
Zamfir Bălan , <i>Panait Istrati: Facets of identity</i>	105
Irina Pușnei , <i>Glume despre apă în umorul lui Jerome. Cazul romanului „Trei într-o barcă”</i>	113
Viorel Coman , <i>Nicăpetre – 80. "I hear the seed sprouting"</i>	121

Section C. Psycho-pedagogy

Igor Arsene, Natalia Şvet , <i>The importance of Scandinavian walking as an accessible and effective means of maintaining good health</i>	131
Nicoleta Croitoriu , <i>The history of burnout</i>	139
Igor Arsene , <i>The study of the books of Holy Scripture that govern the health of the body, soul, and longevity of man</i>	145
Ioana Axentii, Maria Mitiglu , <i>Integrating the evaluation in the formative-educational activities in the kindergarten</i>	157
Igor Arsene, Ion Arnău , <i>Rope skipping, an effective means of developing motor skills in 15-year-old students</i>	163

Editorial signals, presentations, reviews

Ion Gheleşchi, C. Croitoru , <i>Tuluţeşti. Contribuţii arheologice şi documentare</i>	173
Victor Axentii, Liliana Grosu , <i>Introducere în filologia romanică</i>	175
Svetlana Dermenji, Liliana Grosu , <i>Introducere în filologia romanică</i>	177
Valeriana Petcu, Liliana Grosu , <i>Introducere în filologia romanică</i>	179
Ludmila Balţatu, Liliana Grosu , <i>Caietele pentru lucrul individual</i>	181
Victor Axentii, Ion Domenico , <i>Dorul – Izvor tămăduitor</i>	185

Annexes

<i>Publication rules for the next issue</i>	191
---	-----

Buletinul Științific al Universității de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul
ediție semestrială, seria științe umanistice, nr. 2 (12), 2020

~ Secțiunea A. Istorie / Section A. History ~

The scientific bulletin of the State University "Bogdan Petriceicu Hasdeu" from Cahul
half-yearly edition, humanities series, no. 2 (12), 2020

MATERIALE ARHEOLOGICE DEOSEBITE DIN PATRIMONIUL MUZEULUI BRĂILEI „CAROL I”.
B. EPOCA BRONZULUI. RECIPIENTE CERAMICE (I)

Mirela Vernescu

muzeograf dr., Muzeul Brăilei „Carol I”
(email: miravernescu@yahoo.com)

Rezumat. Acest articol de mici dimensiuni își propune să prezinte câteva piese de excepție din colecțiile Muzeului Brăilei „Carol I”. Piese sunt descoperite în așezarea de la Lișcoteanca-Movila Olarului (jud. Brăila) și aparțin culturii Katakobnaja.

Cuvinte cheie: morminte, epoca bronzului, cultura Katakobnaja.

*

Abstract. This small article aims to present some exceptional pieces from the collections of the Museum of Brăila "Carol I". The presented pieces are discovered in the settlement from Lișcoteanca-Movila Olarului (Brăila County) and belong to the Katakobnaja culture.

Key words: tombs, Bronze Age, Katakobnaja culture.

Bărăganul pare o întindere fără sfârșit, un vast ținut de stepă, în care omul este, totuși, prezent. Primele dovezi despre prezența oamenilor de demult au apărut în preajma cursurilor de apă, care ofereau elementul vital pentru supraviețuirea statornică în aceste locuri. Este și cazul așezării de la Lișcoteanca – Movila Olarului, aflată în apropierea Călmățuiului.

Movila Olarului este așezată pe un pnten legat de terasa joasă a râului Călmățui printr-o limbă de pământ de circa 100 metri. Astăzi se află la 3,5 kilometri vest de Lișcoteanca, în stânga drumului comunal ce duce spre Batogu. La doi kilometri spre vest se află situl arheologic Moș Filon.

Situl a fost cercetat sistematic de către N. Harțuche și Fl. Anastasiu între anii 1970-1976¹. A fost investigată așezarea (*tell*), fiind puse în evidență două niveluri de locuire ce aparțin culturii Gumelnița, fazele A1-A2, în care s-au săpat 625 metri pătrați. Depunerile arheologice au o grosime ce variază între 1,80 și 2,00 m. În partea centrală au fost descoperite și 22 de morminte: 10 din epoca bronzului, 10 sarmatice și două pecenege.

Din cele 10 morminte descoperite ce aparțin epocii bronzului (Fig. 1) doar patru au obiecte de inventar (M₁, M₄, M₁₁ și M₁₂), iar dintre acestea trei sunt specifice culturii catacombelor (M₁, M₄, M₁₁).

¹ Nicolae Harțuche, *Cercetările arheologice de la Lișcoteanca I. Așezarea „Movila Olarului” (1970-1976)*, în Istros, V, 1987, pp. 7-90.

Mormântul nr. 1 (M₁/1970) era situat pe latura de vest a tell-ului și conținea scheletul unui adult, așezat pe spate, cu brațele întinse pe lângă corp, orientat cu capul spre vest. În dreapta craniului era depus un castron bitronconic, cu fund plat, buza evazată și rotunjită și o apucătoare cu trei impresiuni; a fost modelat din pastă comună, cu nisip ca degresant și slip cu aspect mat; la interior, vasul are culoare brun-cenușie, iar la exterior gălbui-cărămizie cu pete. Este decorat cu două linii paralele sub buză și alte două pe pânțele, între ele fiind două linii vălurite, precum și impresiuni de șnur răsucit (Fig. 2).

Mormântul nr. 4 (M₄/1971) avea groapă de formă dreptunghiulară, în care era depus un schelet de adult, așezat pe spate, cu craniul înclinat ușor spre stânga, brațul stâng întins pe lângă corp, iar dreptul îndoit din cot, cu palma pe abdomen. Deasupra umărului drept, în apropierea craniului, era depus un vas, cu gura către schelet. Vasul este lucrat din pastă fină, pe ambele fețe având un strat de slip nelustruit (cenușiu la interior, cărămiziu deschis la exterior); are formă semisferică, fund rotunjit, puțin turtit; are o apucătoare perforată; buza invazată. Decorul este realizat cu șnur răsucit; sub buză are o linie, iar sub aceasta o bandă din trei linii paralele orizontale; urmează o bandă de șase linii, așezate în ghirlandă (Fig. 2).

Mormântul nr. 11 (M₁₁/1973) descoperit la adâncimea de 0,60 metri, aparținea unui copil (L = 1,25 m), întins pe spate, cu capul orientat spre est, brațele pe lângă corp, femurele înclinate spre stânga, iar de la genunchi picioarele drepte, paralele. Lângă umărul drept erau depuse trei vase (Fig. 3): 1. Castron din pastă fină, cu slip nelustruit la interior și exterior, culoare gălbuie, cu pete brun-cenușii; formă bitronconică, gura largă, gât scurt, buza evazată, pe umăr are o toartă tubulară; 2. Strachină din pastă fină, culoare gălbui-cenușie cu pete cenușii, urme de lustruire, formă tronconică, sub buză o proeminență; 3. Ceașcă din pastă fină, slip lustruit, gălbui-cărămiziu, gât înalt, buza răsfrântă, corp bombat, toartă bandată, supraînălțată; în partea opusă toartei are o proeminență².

Aria de răspândire a culturii Katakobnaja o constituie zona de stepă și parțial silvostepa de la Volga la Prut, incluzând mai multe variante locale. Primele cercetări au fost făcute de V. A. Gorodkov la începutul secolului XX. V. Dergacev a împins granițele vestice și sud-vestice ale culturii catacombelor până la Carpații Orientali și Dunărea de Jos, dar mormintele din estul României le-a interpretat ca infiltrări sporadice în această regiune, interfluviul Nistru-Prut fiind socotit „periferia extrem vestică a culturii catacombelor”³. P. Roman consideră că purtătorii acestei culturi au fost cauza deplasării spre vest a unor noi grupe cu morminte tumulare,

² Idem, *Contribuții la cunoașterea epocii bronzului în jud. Brăila*, în *Studii și Cercetări de Istorie Veche și Arheologie*, 24, nr. 1, 1973, pp. 15-25; Mirela Vernescu, *Bărăganul în preistorie (circa 3500-1200 a.Chr.). Perioada de tranziție de la eneolitic la epoca bronzului și epoca bronzului*, Ed. Istros, 2013, pp. 78-79, 166.

³ Valentin Dergacev, *Epoca Bronzului. Perioada timpurie*, în *Thraco-Dacica*, XV, 1994, p. 127.

care au provocat tulburările din aria Glina, după faza Govora Sat-Runcur⁴. S. Morintz și Al. Oancea vorbesc despre legăturile dintre cultura Monteoru și cultura Katakobnaja⁵. G. N. Toščev critică această ipoteză și argumentează existența legăturilor dintre Mnogovalikovaja și culturile Bronzului mijlociu carpatic – mai ales Monteoru⁶.

Prin urmare, originea culturii rămâne discutabilă. Nucleul ei îl constituie monumentele de tip Donețk. În zonele sale periferice, cultura Katakobnaja este un rezultat al dislocării populației grupului Donețk și al interacțiunii cu diferite triburi ale culturii Jamnaja⁷. În aria sa de formare, cultura Katakobnaja este cunoscută prin așezări și necropole tumulare. Pentru spațiul Prut-Nistru se cunosc necropole tumulare (o sută, cu circa 500 de înmormântări), iar la Dănceni și Harmațca – necropole plane⁸. Între Prut și Nistru, purtătorii culturii Katakobnaja nu au ridicat decât rareori tumuli noi (Gura Bâcului, Semionovka, Glinoe), folosind pentru ceremoniile funerare tumulii vechi⁹.

În spațiul românesc au fost utilizate mobile mai vechi, trăsătură specifică arealului vestic al culturii Katakobnaja. Mormintele sunt cu nișă (catacombă) sau depuneri în gropi simple. Mormintele erau mai ales individuale, dar se cunosc și duble (Holboca) sau triple; scheletele erau așezate în poziții diferite: întinsă – mai puțin numeroase; chircită pe spate sau pe o parte; așezate cu fața în jos¹⁰. După clasificarea lui Teleghin și Jarovoy, au fost distinse cinci grupe de poziții de depunere a defuncțiilor în mormintele culturii Katakobnaja¹¹. În zona de stepă a Ucrainei, cultura Katakobnaja se situează pe locul secund, dintre culturile epocii bronzului, după Srubnaja, ca număr de morminte cu fața în jos¹². În România s-au descoperit și morminte plane (Brăilița, Lișcoteanca, probabil Sarichioi). Ocrul este mai rar întâlnit decât în cultura Jamnaja.

În sud-estul României și în Bulgaria răsăriteană numărul mormintelor

⁴ Petre Roman, *Perioada timpurie a epocii bronzului pe teritoriul României*, în *Studii și Cercetări de Istorie Veche și Arheologie*, 37, nr. 1, 1986, pp. 34, 45, 47; M. Vernescu, *op. cit.*, pp. 123-124.

⁵ Al. Oancea, V. Drâmbocianu, *Contacte între cultura Monteoru și grupuri de populații nord-pontice în lumina descoperirilor din județul Buzău*, în *Mousaios*, 2, 1978, p. 5; Al. Oancea, *Considérations sur l'étape finale de la culture de Monteoru*, în *Dacia* (N.S.), 25, 1981, pp. 131-191.

⁶ G. N. Toščev, *Cultura Catacombelor și contactele ei în partea de vest a arealului*, în *Thraco-Dacia*, XIX, 1998, p. 55; Fl. Burtănescu, *Epoca timpurie a bronzului între Carpați și Prut. Cu unele contribuții la problemele perioadei premergătoare epocii bronzului în Moldova*, București, Biblioteca Thracologica, XXXVII, 2002, p. 227.

⁷ S. N. Bratčenko, *Nižnee Poddonie v epokhu srednei bronzy*, Kiev, 1976, p. 58; V. Dergacev, *op. cit.*, p. 127.

⁸ *Ibidem*.

⁹ *Ibidem*.

¹⁰ *Ibidem*.

¹¹ E. V. Jarovoy, *Kurgany eneolita-epochi bronzy Nižnego Podnestrovja*, Chișinău, 1990, *passim*.

¹² Fl. Burtănescu, *op. cit.*, p. 285.

atribuite culturii Katakobnaja nu este mare; morminte aparținând culturii Katakobnaja sunt doar în opt puncte, cel mai vestic fiind probabil cel de la Ploiești-Triaj, la care pot fi adăugate complexe de caracter mixt. Aici pot fi încadrate și o parte a mormintelor cu schelete întinse, dar fără inventar: Baldovinești, Ciulnița, Gurbănești, Sărulești¹³. Incerte sunt descoperirile de vase de la Neptun¹⁴ și Rasova-Malu Roșu¹⁵, ce provin din morminte distruse, dar prezintă analogii cu Ezerovo II și cultura Katakobnaja¹⁶. Aceste materiale ar putea să reflecte contacte și influențe reciproce între cele două culturi. În Bulgaria nu se cunosc înmormântări de tip cultura Katakobnaja, cu excepția unui mormânt distrus de la Belogradec, în care a fost descoperită o cupă fragmentară, decorată cu impresii circulare¹⁷.

Mai puțin de jumătate din înmormântări au inventar funerar. Inventarul constă din ceramică, unelte, arme și puține obiecte de podoabă. Obiectele sunt depuse, de cele mai multe ori, în camera funerară și mai rar la intrarea în catacombă¹⁸. Inventarul era așezat în dreapta defunctului, la cap sau în partea de sus a corpului, mai rar în zona bazinului sau la picioare. Cel mai des întâlnită în inventarul funerar este ceramica de culoare neagră sau cenușie, cu multă șamotă în compoziție. Majoritatea vaselor nu au decor, dar pe cele ornate apar benzi șnurate și linii incizate. Ca forme întâlnim borcane, vase bitronconice, amfore etc. Sunt depuse alături de defuncți vârfuri de săgeată triunghiulare, topoare de piatră, pandantive de os sau plăcuțe de bronz. Obiectele de metal sunt foarte rare¹⁹.

Complexele culturii Katakobnaja sunt sincrone cu complexe Jamnaja, varianta Bugeac, și pot fi datate în secolele XIX-XVIII, posibil și în secolul XVII a.Chr.

¹³ Idem, *Contribuții asupra unor morminte tumulare de pe teritoriul Moldovei (perioada de tranziție-bronz timpuriu)*, în *Thraco-Dacica*, XVII, 1996, pp. 91-92.

¹⁴ C. Ionomu, *Cercetări arheologice la Mangalia și Neptun*, în *Pontica*, 1, 1968, p. 305.

¹⁵ M. Irimia, *Cercetările arheologice de la Rasova-Malu Roșu. Raport preliminar (cu privire special asupra Hallstatt-ului în Dobrogea)*, în *Pontica*, VII, 1974, p. 130.

¹⁶ Fl. Burtănescu, *op. cit.*, p. 330.

¹⁷ *Ibidem*.

¹⁸ V. Dergacev, *op. cit.*, p. 128.

¹⁹ *Ibidem*.

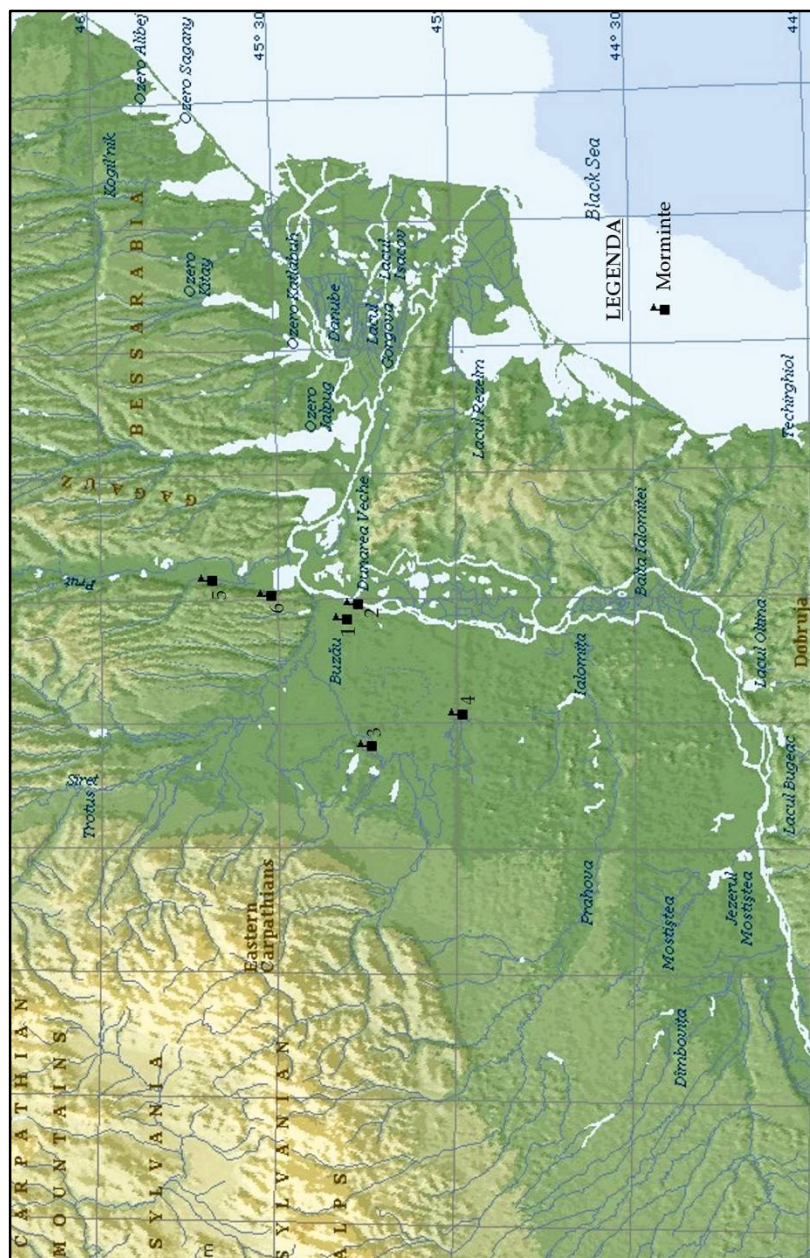

Figura 1. Morminte - Cultura Katakobnaja: 1. Baldovinești-Pepinieră; 2. Brăila-Brăilița; 3. Grădiștea-Mormântul Elizei; 4. Lișcoteanca-Movila Olarului; 5. Stoicani-Cetățuia; 6. Vânători.

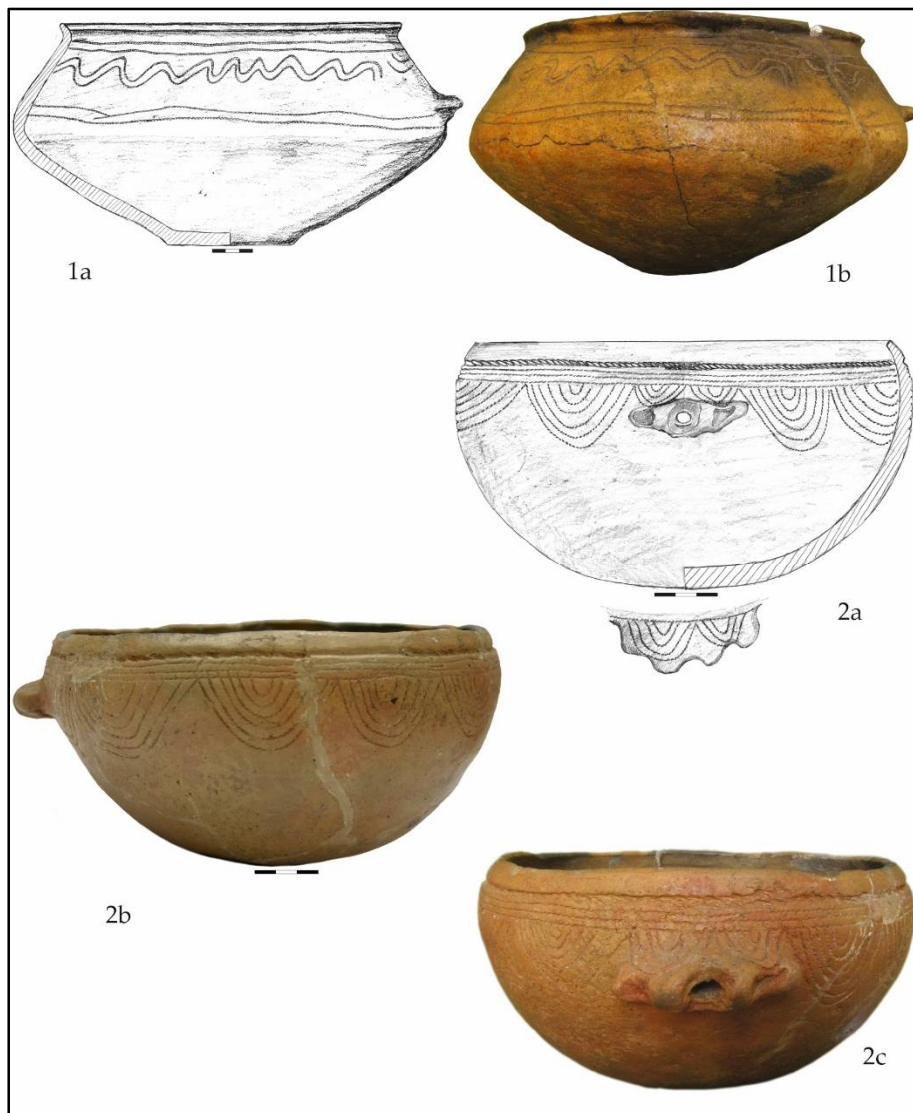

Figura 2. Lișcoteanca-Movila Olarului, jud. Brăila. Ceramică: 1. Castron M1;
2. Castron M4 (Cultura Katakobnaja).

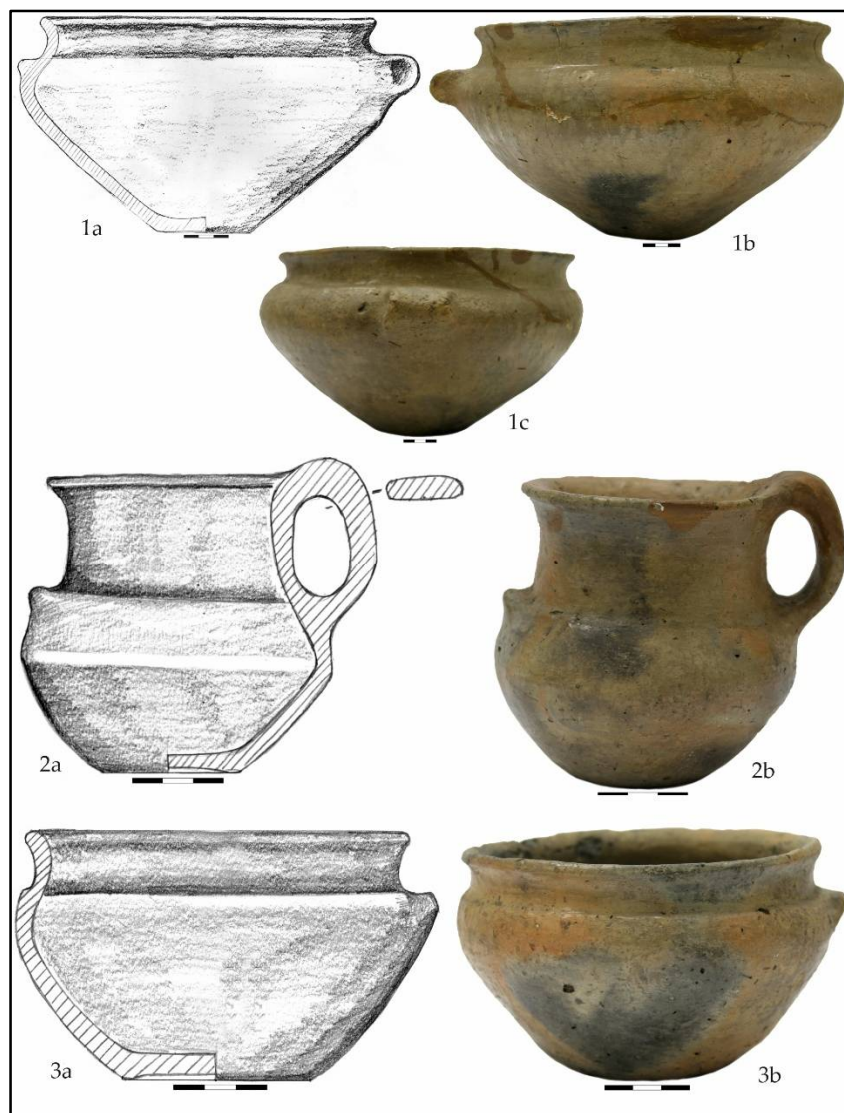

Figura 3. Liscoteanca-Movila Olarului, jud. Brăila.
Ceramică din M11 aparținând Culturii Katakobnaja.

MATERIALE ARHEOLOGICE DEOSEBITE DIN PATRIMONIUL MUZEULUI BRĂILEI „CAROL I”.

C. ANTICHITATEA. RECIPIENTE CERAMICE (I)

Costin Croitoru

cercetător științific dr., Muzeul Brăilei „Carol I” / Universitatea de Stat „B. P. Hasdeu” din Cahul
(email: costin_croitoru1@yahoo.com)

Rezumat. *Această scurtă intervenție este parte a unui demers ce se dorește tradiționalizat, de popularizare a patrimoniului muzeal și implicit a descoperirilor arheologice din spațiul românesc. Autorul prezintă cinci vase ceramice sugestive pentru istoria antică a Câmpiei Brăilei, cuprinsă în linii generale între Dunăre și râurile Siret și Buzău. Este vorba despre un import elenistic în mediul geto-dacic, despre imitații locale dar și artefacte originale romane, descoperite în cadrul unor morminte sarmatice.*

Cuvinte cheie: *geto-daci, greci, romani, sarmați, importuri, recipiente ceramice.*

*

Abstract. *This short intervention is part of an episodic approach, desired to popularize the museum heritage and implicitly the archaeological discoveries in the Romanian space. The author presents five ceramic vessels suggestive for the ancient history of the Brăila Plain, included in general lines between the Danube and the Siret and Buzău rivers. It is about a Hellenistic import in the Geto-Dacian environment, about local imitations but also original Roman artifacts, discovered in Sarmatian tombs.*

Key words: *Geto-Dacians, Greeks, Romans, Sarmatians, imports, pottery.*

Este dificil de creionat astăzi o imagine de ansamblu cu privire la Câmpia Brăilei în antichitate și aceasta se datorează, măcar parțial, lipsei unor cercetări sistematice. În același timp, trebuie observat din capul locului că spațiul acesta dintre Dunăre și Subcarpații de curbură a fost supus unor reglaje demografice naturale – în sensul unor prefaceri geografice profunde (recognoscibile astăzi îndeosebi în ceea ce privește foste brațe ale fluviului sau modificarea cursului unor râuri¹) și antropice – în ideea că zona se află în perioada analizată sub influența a trei forțe majore, aflate într-o permanentă dinamică: Imperiul Roman, geto-dacii și diversele neamuri migratoare². Am selectat artefactele deosebite pe care le voi prezenta în continuare tocmai din această perspectivă a sincretismului cultural, atât de specific locului. Chiar dacă sunt îndeobște cunoscute celor preocupați de „istoria

¹ Ca idee generală pentru prefacerile naturale din zonă a se vedea Stănică Pandrea, *Raportul dintre mediul geografic și așezările gumelnițele din zona de nord-est a Câmpiei Române*, în Buletinul Științific al Universității de Stat „B. P. Hașdeu” din Cahul, seria Științe Umanistice, 1 (11), 2020, pp. 11-48.

² Valeriu Sîrbu, *Despre unele probleme de arheologie și istorie ale Câmpiei Brăilei în secolele I-III e.n.*, în *Cultură și Civilizație la Dunărea de Jos*, II, 1986, p. 193.

veche”, fiind toate edite, am considerat că este oportun să le prezint și aici în cadrul unei abordări secvențiale, în beneficiul cititorului „de ocazie” și în special pentru cunoașterea patrimoniului instituției muzeale brăilene și implicit a descoperirilor arheologice din zona cuprinsă *grosso-modo* între Dunăre, Siret și Buzău.

1. Primul recipient asupra căruia m-am oprit a fost descoperit în *dava* de la Gradiștea, punctul *Movila Crestată* (probabil antica *Zusidava* amintită de Ptolemeu). Este vorba despre un *skyphos*³ (fig. 1) identificat în inventarul unei locuințe de suprafață (L₇), modelat din lut fin, compact, acoperit cu angobă roșie și cu firnis negru. Fundul este circular, evidențiat; avea două toarte, rupte. Decorul realizat prin incizare este format din linii orizontale la baza gâtului, pe umăr și la baza suportului circular, iar cel realizat prin lustruire este dispus în registrul superior, fiind reprezentat prin motive florale și două șiruri de puncte, încadrate de două linii orizontale. Dimensiunile piesei sunt următoarele: înălțimea = 7 cm, diametrul bazei 6,8 cm, diametrul gurii = 12,5 cm⁴. În mod evident ne aflăm în fața unui import grecesc în mediul geto-dacic, cu originea în Pergam, datat undeva în intervalul secolului II a. Chr.

2. Următorul vas a fost descoperit la Chiscani, în punctul *Trei Movile*. În fapt este vorba despre descoperirea fortuită în anul 1976 a unui mormânt sarmatic, izolat, plan, de inhumație. Aparținea unui adult depus întins, orientat est-vest. Inventarul funerar a fost recuperat parțial; practic deținem informații despre un urcior⁵ (fig. 2) ce fusese așezat lângă laba piciorului drept al defunctului. A fost modelat la roată din argilă fină, omogenă, de culoare cenușie în zona superioară și cenușie brună în cea inferioară – diferențe datorate arderii incomplete. Vasul are fundul circular, evidențiat; corpul este globular aplatizat, cu gâtul cilindric, scurt și gura evazată cu buza rotunjită, iar toarta lată, cu două caneluri longitudinale, trasate superficial. În registrul superior, deasupra umărului, pe partea opusă toartei, are o linie ondulată aplicată în relief, sugerând probabil imaginea plastică a unui șarpe. Dimensiunile piesei sunt următoarele: înălțimea = 7,8 cm, diametrul bazei 3,6 cm, diametrul gurii = 4,2 cm, diametrul maxim = 9,1 cm⁶. Chiar dacă forma trimite la olăria romană, judecând după materia primă, tehnica de ardere și modelare, ne aflăm probabil în fața unui produs local dacic, care imită ceramica de import din intervalul cronologic cuprins între jumătatea secolului II și prima parte a

³ MBR, număr de inventar 13.809, piesă clasată în categoria tezaur.

⁴ Valeriu Sîrbu, *Importuri grecești în câmpia Brăilei (sec. V-I î.e.n.)*, în Pontica, XV, 1982, p. 109, fig. 4/3; Idem, *Dava getică de la Gradiștea, județul Brăila (I)*, Brăila, 1996, p. 31, 59-60, fig. 20/1, 21/1.

⁵ MBR, număr de inventar 13.331, piesă clasată în categoria tezaur.

⁶ N. Harțuche, F. Anastasiu, *Catalogul selectiv al colecției de arheologie a Muzeului Brăilei*, Brăila, 1976, p. 265, nr. 553; N. Harțuche, *Descoperiri sarmatice în zona Brăilei*, în Istros, I, 1980, p. 241, fig. 16/4; O. Bounegru, *Un vas cu reprezentarea șarpelui*, în Vrancea, III, 1980, pp. 57-60.

secolului III p. Chr.⁷. În ceea ce privește reprezentarea decorativă, aceasta face trimitere la cultul lui Mithras, șarpele fiind considerat protectorul izvorului sfânt⁸.

3. Alt recipient pe care îl reiterez a fost descoperit la Lișcoteanca, în punctul *Moș Filon*. Situl arheologic, investigat sistematic în anii 1971-1974, 1979-1980, 1983-1986 este de fapt un tell neolitic în care au fost săpate șase morminte sarmatice și unul peceneg. Complexul care ne interesează este un mormânt de inhumație sarmatic (M₇), aparținând unui adult depus întins pe direcția nord-est – sud-vest, cu craniul înclinat spre dreapta. Inventarul funerar mai conținea o fibulă din bronz și un pumnal din fier. Cana⁹ (fig. 3) a fost modelată la roată din argilă fină de culoare cenușie, acoperită cu angobă; fundul este inelar, evidențiat, gâtul înalt, tronconic, gura aproape verticală, cu o toartă ovală în secțiune. Este ornamentată, prin tehnica lustruirii, cu o bandă de linii orizontale dispuse în zona diametrului maxim și registre de benzi verticale, intercalate de linii dispuse în zig-zag. Dimensiunile piesei sunt următoarele: înălțimea = 13 cm, diametrul bazei 5,1 cm, diametrul gurii = 6,7 cm¹⁰. Morfologia generală a vasului și tehnica decorului se asociază olăriei dacice din secolul III p. Chr.¹¹.

4. Penultimul recipient al scurtei mele prezentări este o cupă descoperită pe teritoriul municipiului Brăila, la Liceul de Chimie (astăzi Grupul Școlar Industrial „C. D. Nenițescu”). La excavațiile prilejuite de construcția fundației internatului a fost descoperit întâmplător, undeva în anii '70 ai secolului trecut, un mormânt izolat, sarmatic. Aparținea unui adult depus întins, pe direcția nord-vest – sud-est. Inventarul funerar mai conținea o oală și un șirag format din 55 de mărgеле. Cupa¹² (fig. 4) a fost modelată la roată din pastă fină de culoare cărămizie, acoperită cu angobă de aceeași nuanță; fundul este inelar, evidențiat, gura largă, marginea buzei aproape verticală și umărul evidențiat. Dimensiunile piesei sunt următoarele: înălțimea = 5,8 cm, diametrul bazei 4,9 cm, diametrul gurii = 11,2 cm¹³. Vasul este un import roman, reprezentând un tip comun bine atestat de pildă în provincia Moesia Inferior, în intervalul cronologic cuprins între a doua jumătate a secolului II

⁷ Liliana Oța, Valeriu Sîrbu, *Sarmații din județul Brăila / The Sarmatians in Brăila County*, Editura Istros a Muzeului Brăilei „Carol I”, Brăila 2009, p. 98, fig. 2/4; 16/1; 17/1a-b (tot aici sunt indicate și analogiile așa încât e de prisos să le reiau).

⁸ Gh. Popilian, *Ceramica romană din Oltenia*, Craiova, 1976, p. 72.

⁹ MBR, număr de inventar 13.321.

¹⁰ N. Harțuche, F. Anastasiu, *op. cit.*, pp. 232-233, nr. 480 N. Harțuche, *op. cit.*, pp. 206-207, fig. 15/3.

¹¹ Liliana Oța, Valeriu Sîrbu, *op. cit.*, pp. 109-110, fig. 22/14; 23/12 (tot aici sunt indicate și analogiile așa încât e de prisos să le reiau).

¹² MBR, număr de inventar 12.808.

¹³ N. Harțuche, F. Anastasiu, *op. cit.*, p. 240, nr. 491; N. Harțuche, *op. cit.*, p. 205, fig. 18/1; O. Bounegru, *Obiecte romane de import descoperite în mormintele sarmatice din zona Brăilei*, în Istros, II-III, 1983, p. 236, pl. II/2.

și prima parte a secolului III p. Chr.¹⁴.

5. Aceluiași complex arheologic reiterat mai sus îi aparține și o oală¹⁵ (fig. 5), modelată la roată din pastă fină de culoare gălbui-cărmizie, acoperită cu angobă roșie-cărmizie. Are formă sferică, buza răsfrântă și rotunjită, cu prag pentru capac, gâtul scurt, fundul inelar, evidențiat, prevăzută cu toartă semicirculară în secțiune. Este decorat cu linii verticale neuniforme, incizate de la baza gâtului spre diametrul maxim, respectiv o linie oblică sub toartă. Dimensiunile piesei sunt următoarele: înălțimea = 14,3 cm, diametrul bazei 6,6 cm, diametrul gurii = 12,2 cm¹⁶. A fost datată larg, în intervalul cuprins între sfârșitul secolului II și a doua jumătate a secolului III p. Chr., dar nu se cunosc analogii „perfecte”. Forma generală și decorul amintesc de olăria romană, în timp ce maniera de execuție trimite la olăria carpică¹⁷.

Acestea sunt doar câteva dintre „fișele de obiect” ale unor recipiente cumva exponențiale pentru demersul de față, acela de a ilustra pe de o parte colecția de arheologie a Muzeului Brăilei „Carol I” și pe de alta descoperirile arheologice din nord-estul Câmpiei Române. Cum cititorul va fi intuit deja, aceasta este doar o parte a unui demers mai larg de popularizare / valorificare a patrimoniului cultural din spațiul românesc.

¹⁴ Liliana Oța, Valeriu Sîrbu, *op. cit.*, p. 19, fig. 2/2; 14/1; 15/1.

¹⁵ MBR, număr de inventar 12.807.

¹⁶ N. Harțușche, F. Anastasiu, *op. cit.*, p. 239, nr. 490; N. Harțușche, *op. cit.*, p. 205, fig. 18/2; Liliana Oța, Valeriu Sîrbu, *op. cit.*, pp. 16-17, fig. 2/1; 14/2; 15/2.

¹⁷ Gh. Bichir, *Les sarmates au Bas-Danube*, în *Dacia*, XXI, 1977, p. 194.

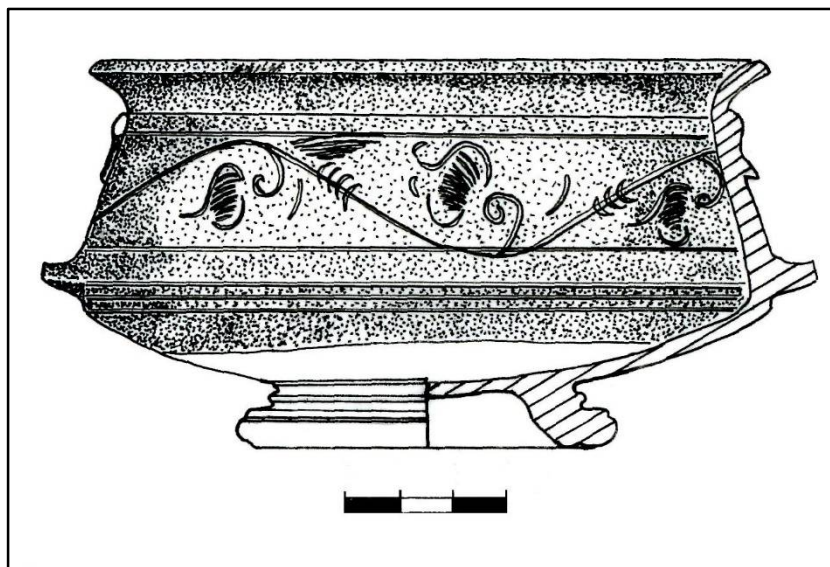

Figura 1. *Skyphos* (MBR, număr de inventar 13.801).

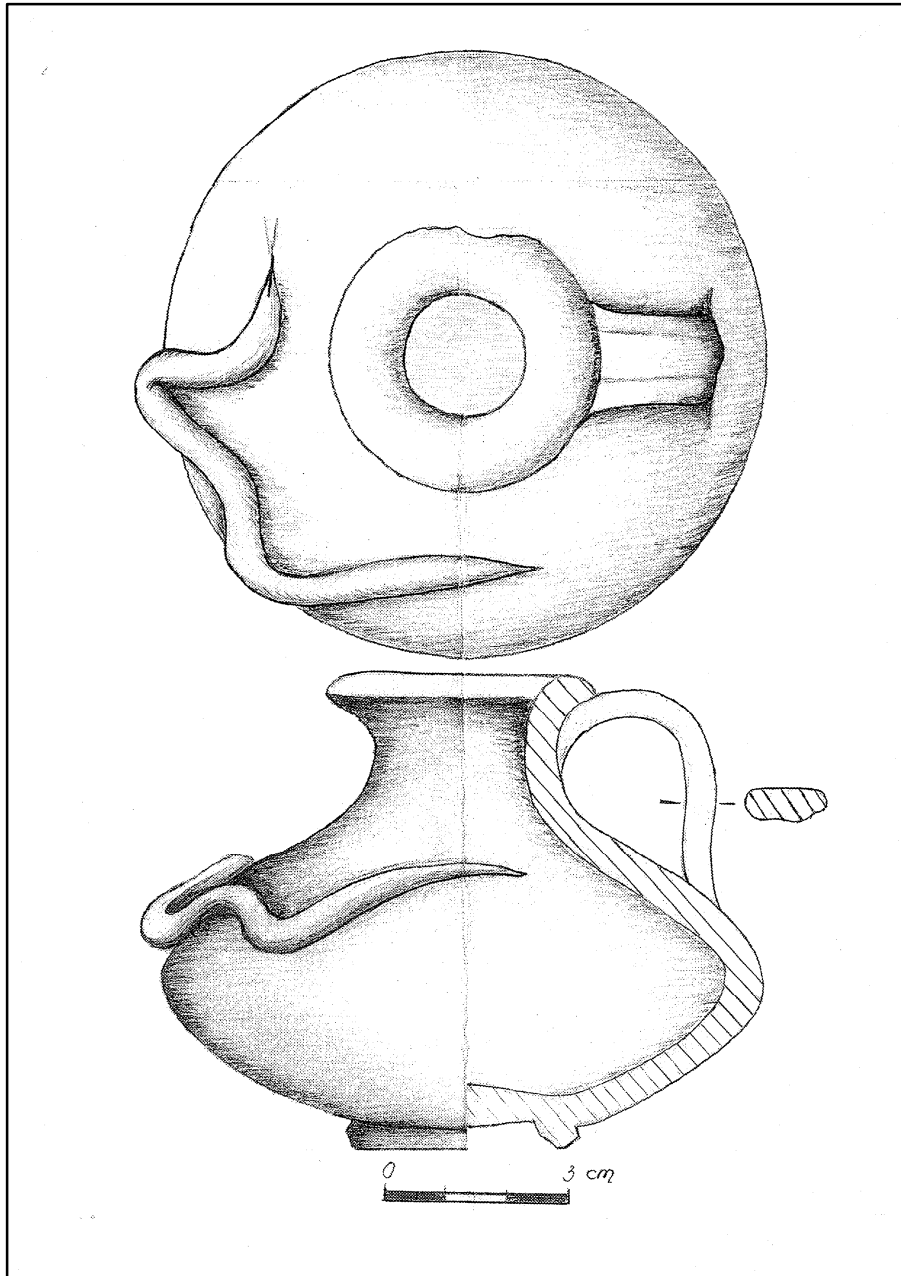

Figura 2. Urcior (MBR, număr de inventar 13.331).

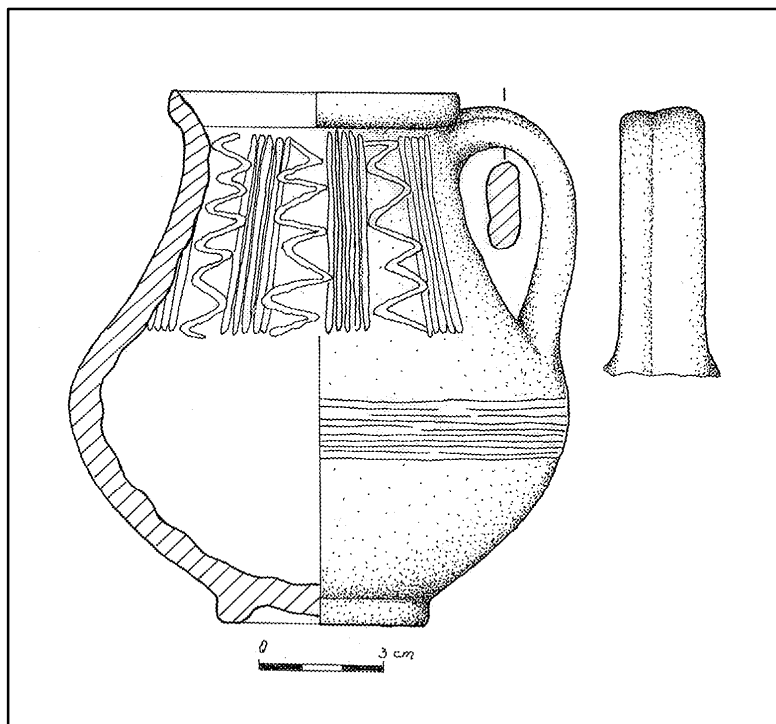

Figura 3. Cană (MBR, număr de inventar 13.321).

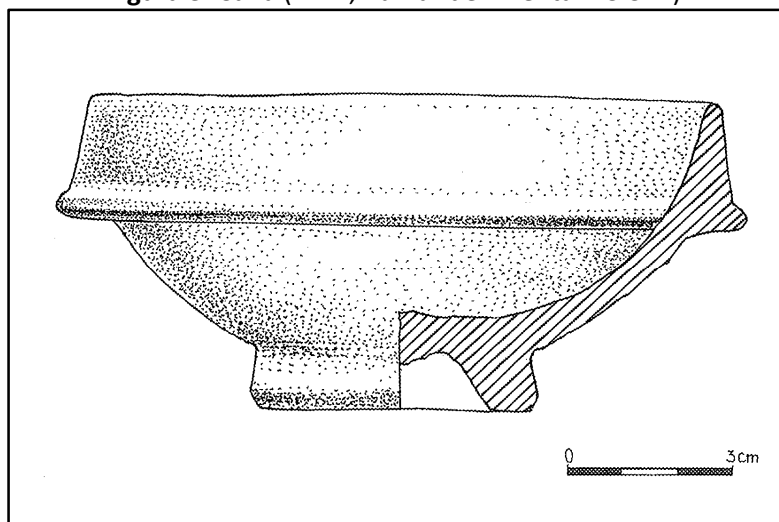

Figura 4. Cupă (MBR, număr de inventar 12.808).

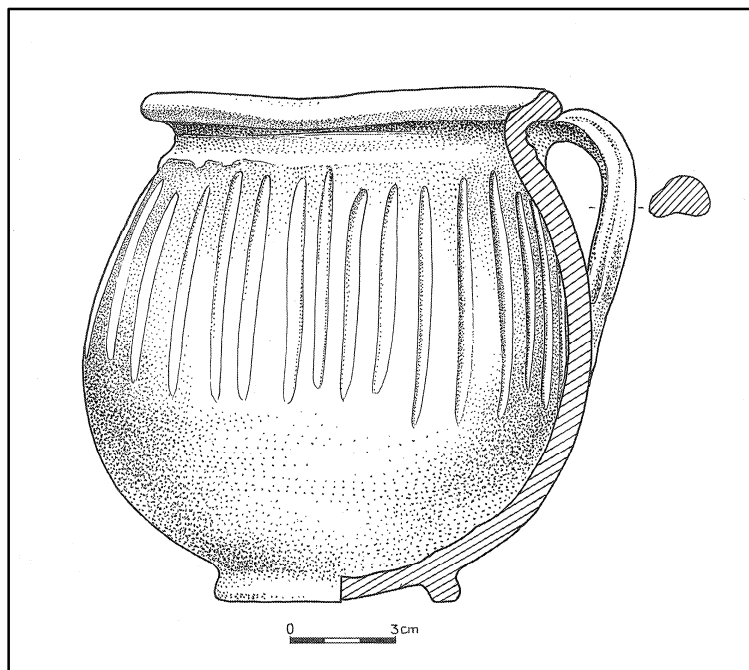

Figura 5. Oală (MBR, număr de inventar 12.807).

**ASPECTE ALE CIRCULAȚIEI MONEDEI DIN CENTRUL ȘI ESTUL EUROPEI,
ÎN SPAȚIUL ARGEȘULUI ȘI MUSCELULUI (SECOLELE XVII-XVIII)**

Ioan-Andi Pițigoi

muzeograf drd., Muzeul Județean Argeș
(email: andi_piti66@yahoo.com)

Rezumat. *Intervalul cuprins între secolele XVII și XVIII a cunoscut o circulație monetară extrem de variată. Evenimentele politice, interne și externe, au condus la numeroase modificări ale tipurilor de monede aflate în circulație. Dacă în prima parte a secolului al XVII-lea grosul și triplugrosul polonez s-au impus ca monedă internațională curentă în spațiul est-european, în perioada următoare aceștia au fost înlocuiți de thalerii germani și olandezi, după care, în veacul următor, în Principatele Române, monopolul l-au deținut emisiunile otomane. În Argeș și Muscel circulația monetară nu a fost diferită de restul Valahiei, fiind reprezentată de tripligrosii polonezi, lowenthalerii olandezi, thalerii germani, sau diferitele emisiuni monetare mărunte otomane.*

Cuvinte cheie: Argeș, Muscel, emisiuni monetare, secolele XVII-XVIII.

*

Abstract. *The seventeenth and eighteenth centuries had an extremely varied monetary circulation. Political events, both internally and externally, had led to repeated changes in the types of money used in circulation. If, in the first part of the 17th century, the Polish gros and triplugros established itself as an international currency in the Eastern European space, in the next period its place was taken by the Dutch and German Thalers, afterwards, in the XVIII century, the monopoly in the Romanian Principalities to be held by the Ottoman currency. In Arges and Muscel, the monetary circulation was not different from the rest of Wallachia, the Polish triplugrosi, the Dutch Lowentalers, the German thalers or the different Ottoman denominations held the supremacy in the monetary circulation.*

Key words: Argeș, Muscel, monetary issues, XVII-XVIII centuries.

Devalorizarea continua a asprului otoman a dus la folosirea tot mai accentuată a unor noi specii monetare precum: jumătăți de groși, groși, groși dubli, poltorakul de trei kreuzeri, tripligrosi și șustaci (piese de șase groși) emiși în Polonia, Riga și Lituania, dinari maghiari, taleri olandezi, ducați venețieni¹ etc.

Monedele mai vechi, emise în secolul al XVI-lea, vor continua să circule pe tot cuprinsul următorului secol și chiar în secolul al XVIII-lea. Un astfel de caz îl reprezintă tezaurul de la Recea, județul Argeș, în care moneda de mari dimensiuni specifică perioadei este completată de Lowentaleri olandezi emiși în secolul al XVI-

¹ Pentru mai multe informații vezi Costin C. Kirițescu, *Sistemul bănesc al leului și precursorii lui*, vol. I, Editura Academiei, București, 1964 pp. 96-110.

lea².

Situația politică în întreaga Europă din prima jumătate a secolului al XVII-lea, răvășită de Războiul de 30 de ani, a adus schimbări și în cadrul circulației monetare. Dacă în ultimele două decenii ale secolului al XVI-lea și primele trei decenii ale secolului următor asistăm la un aflux de monedă și o circulație intensă a monedelor central și est-europene, în perioada următoare comerțul are de suferit, în principal, din cauza destrămării Ligii Hansetice, fapt ce îndreaptă economia și circulația monetară a Țărilor Române din nou spre Imperiul Otoman³.

Ascensiunea grosului polonez s-a manifestat nu numai în Țările Române, dar și în Balkani, circulația monetară la nord și sud de Dunăre fiind asemănătoare. Ca studiu comparativ ne putem raporta la spațiul de astăzi al Bulgariei, unde numărul tezaurilor depășește pe cele din Țara Românească (peste 90 de descoperiri monetare încheiate cu monedă emisă în timpul domniei lui Sigismund al III-lea Vasa)⁴.

Această politică comercială de folosire în tranzacții a monedelor central și vest europene este acceptată și în Imperiul Otoman, care din cauza devalorizării constante a asprului folosea pentru plățile de mare anvergură lowentaleri și stuweri olandezi, despre care sursele vremii ne informează că ajungeau în porturile turcești într-un număr foarte mare, încât erau descărcați precum orice altă marfă de larg consum⁵.

Un factor în relansarea economiei turcești l-a constituit introducerea unor noi specii monetare care puteau concura cu monedele mari de argint vest-europene. O primă astfel de monedă a fost kurușul, emis în timpul domniei lui Suleyman al II-lea, numit în termeni populari piastru sau taler turcesc⁶.

Treptat, în secolul al XVIII-lea, monopolul otoman asupra comerțului își pune amprenta și asupra circulației numismatice, speciile monetare aflate în circulație în Țara Românească, deși destul de variate, fiind compuse, în mare parte, din nominale turcești (para, beșlik-5, onluk parale-10 parale, yirmilik-20 parale,

² Grigore Constantinescu, *Argeșul monumental. Enciclopedie patrimonială*, Editura Alean, Pitești, 2011, p. 403; Ioan Andi Pițigoi, *Descoperiri monetare aparținând secolului al XVIII-lea și primei jumătăți a secolului al XIX-lea, pe teritoriul județului Argeș*, în *Argesis. Studii și Comunicări. Muzeul Județean Argeș*, XXVIII, 2018, p. 137.

³ Bogdan Murgescu, *România și Europa. Acumularea decalajelor economice (1500-2020)*, Editura Polirom, București, 2010, pp. 32-33.

⁴ Nevyan Mitev, *Coins of Sigismund III Vasa (1587-1632) from the region of Varna, Bulgaria*, în *Wiadomości Numizmatyczne*, LXIII, 2019.

⁵ Constanța Știrbu, Ana-Maria Velter, Emil Păunescu, *Circulația talerilor în secolele XVI-XVII în Țara Românească – problema falsurilor (tezaurul de la Urziceni, jud Ialomița)*, în *Cercetări Numismatice*, VI, București, 1990, pp. 162-163; Ana Maria Velter, Constanța Știrbu, *Circulația în Țările Române a monedelor de argint cu valoare ridicată emise de statele, orașele și forurile eclesiastice germane în perioada secolelor XVI-XVII*, în *Cercetări Numismatice*, VIII, București, 2002, pp. 273-308.

⁶ Octavian Iliescu, *The history of coins in Romania (cca. 1500 B.C. – 2000 AD) Chronology – Bibliography – Glossary*, Editura Polirom, București, 2002, p. 116.

zolota-30 parale, kuruş-40 parale, altâmişlik-60 parale, ikilik-80 parale, yuzluk-100 parale). Deși încă consemnate în documente, monedele din secolul al XVII-lea ajung să circule sporadic și sunt rare ori teaurizate alături de moneda specifică secolului al XVIII-lea⁷.

În afara monedelor turcești, apar și tipuri monetare de mari dimensiuni cu o circulație mai restrânsă, dar care sunt teaurizate și înglobate în marea masă a monedelor otomane. Aici putem aminti talerii tersieni, cei ragusani, rublele rusești, „colonatul spaniol”, mărci sau taleri emiși în spațiul german. Un exemplu elocvent, al acestui fenomen în care moneda otomană este suplinită de diverse specii monetare, provenite din toate colțurile Europei, este tezaurul de la Costești, județul Argeș. În acest tezaur (având ultima monedă datată în 1803, în timpul domniei sultanului Selim al III-lea), sunt prezente 44 de monede otomane, patru taleri austrieci teresieni, o poltina (jumătate de rublă), două monede 2/3 de marcă, emise în Saxonia în timpul domniei lui Frederic al III-lea August, un taler rectoral Ragusan și un taler bavarez emis de către Maximilian Joseph al III-lea⁸. Observăm o prezență minoră a monedei din spațiul german, ne semnificativă în comparație cu puterea de circulație și cumpărare pe care aceasta a avut-o cu 100 de ani mai devreme.

Comparativ cu secolul al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea, în secolul precedent, componența tezaurelor este diferită ca nominal și ca specie monetară. În acest sens, putem prelucra datele a trei tezaure monetare descoperite pe raza orașului Câmpulung.

Primul dintre acestea, cu dată de finalizare 1608, a fost descoperit în cartierul Schei și este compus din 24 de monede, trei taleri, o piesă de șase groși și 20 de tripligroși. Talerii sunt emiși în timpul domniei lui Ferdinand I, Rudolf al II-lea și Sigismund Bathory, în timp ce restul monedelor sunt emise doar în Transilvania și Polonia (patru piese au ca emitent pe Ștefan Bathory, una pe Ștefan Bocskay și una pe Gabriel Bathory, 15 piese emise în timpul lui Sigismund al III-lea Vasa)⁹.

Cel de-al doilea a fost descoperit pe dealul Crețșoara, iar monedele au fost emise între anii 1624 și 1657. Acest tezaur se încadrează într-o tipologie mai rară,

⁷ Informații suplimentare se regăsesc în studiu lui Dragoș Ungureanu, *Monedele aflate în circulație în Țara Românească în prima jumătate a secolului al XVIII-lea - putere de achiziție și cursuri de schimb*, în *Cercetări numismatice*, IX-XI, București, 2003-2005, pp. 455-468.

⁸ Romeo Maschio, *Tezaurul monetar descoperit la Costești, județul Argeș (sec. XVIII-XIX). Necesitatea înființării sistemului monetar național*, în *Argesis. Studii și Comunicări*, Muzeul Județean Argeș, XII, 2003, pp. 233-239.

⁹ Aurică Smaranda, Ștefan Trâmbaciu, *Trei tezaure monetare din secolele XV-XVII descoperite în zona orașului Câmpulung Muscel*, în *Buletinul Societății Numismatice Române*, LXX-LXXIV, 124-128 (1976-1980), 1981, pp. 341-348; Paul Dumitrache, Consuela Grecu, *Investigații numismatice suplimentare asupra tezaurului de la începutul secolului al XVII-lea, descoperit la Câmpulung Muscel*, în *Cercetări numismatice*, XVII, 2011, pp. 125-152.

de doar șase tezaure cunoscute în nord-vestul Munteniei, alcătuite din guldenei (piese de 28 stuweri sau 2/3 taler), emisiuni ale orașului Emdem și ale castelului Jever, deținut de Anton Gunther, duce de Oldenburg și Delmenhorst¹⁰.

Cel de-al treilea tezaur, cu ultima monedă de emisie 1777, în timpul sultanului Selim al III-lea, a fost descoperit de un localnic pe strada Lascăr Catargiu, numărul 7. Este compus din 60 de monede, din care 59 sunt turcești, iar una singură este un taler Raguzan emis în 1760¹¹.

O vedere de ansamblu asupra evoluției circulației monetare se poate reduce la o schemă simplă și anume: în prima jumătate a secolului al XVII-lea moneda dominantă a fost grosul polonez cu multipli și submultipli săi, în cea de-a doua jumătate talerii din Țările de Jos și spațiul german, urmând ca mai apoi monopolul să fie deținut, în secolul al XVIII-lea, de diferitele nominale turcești.

Odată cu devalorizarea treptată a asprului otoman, începută în ultimele două decenii ale secolului al XVI-lea, caracterul de „monedă internațională” în Balcani și în zonele adiacente este preluat de către moneda poloneză. Un alt factor care a înlesnit circulația speciilor monetare polone a fost sistemul monetar bine definit și reglementat de acte oficiale, după cum urmează: taler = 37 groși, szostak (șustacul de șase groși), trojak = trei groși, gros, polgros (jumătate de gros) și szelagul (șilingul de bronz)¹². În Țara Românească și Moldova, cea mai circulată monedă de la începutul secolului al XVII-lea a fost triplugrosul, denumit popular și constandă sau potronic¹³.

Odată cu pătrunderea asprului otoman la sfârșitul secolului al XV-lea, moneda autohtonă, emisă de domnitorii Țării Românești și Moldovei, își pierde treptat puterea de cumpărare. Emisiunile monetare tot mai reduse, atât cantitativ, cât și calitativ sunt înlocuite de moneda externă provenită din Imperiul Otoman și mai apoi din Ungaria și Polonia. În Țara Românească ultima monedă autohtonă este emisă în timpul domniei lui Basarab Laiotă (1473-1477)¹⁴, iar în Moldova în timpul

¹⁰ Paul Dumitrache, *Circulația guldenilor de 28 stüweri la Câmpulung, în lumina tezaurului din secolul al XVII-lea descoperit pe dealul Crețușoara*, în *Revista de Cercetări Arheologice și Numismatice*, anul IV, nr. 4, 2018, pp. 347-363.

¹¹ Aurică Smaranda, Ștefan Trîmbaciu, *Un tezaur din secolul al XVIII-lea descoperit la Câmpulung, jud. Argeș*, în *Buletinul Societății Numismatice Române*, LXXVIII-LXXIX, 131-133 (1983-1985), 1986, pp. 329-331.

¹² Pentru mai multe informații vezi Viorel Butnariu (coordonator), *Tezaure din muzeele orașului Chișinău. Secolele XVI-XVIII*, Chișinău, Editura Universitas, 1994; Idem, «Grossus argenteus triplex» în *Moldova (II)*, în *Studii și Cercetări de Numismatică*, seria nouă., III (XV), 2012, pp. 73-95.

¹³ Costin Croitoru, *Contributions to the history of the romanian vocabulary: names of polish coins that circulated in Moldova. poltorac / polturac / potor*, în *Tyrageția*, seria nouă., vol. XIV (XXVIX), nr. 2, 2020, pp. 77-88.

¹⁴ Basarabă Laiotă cel Bătrân a avut un total de patru domnii în intervalul 1473-1477, intercalate de venirea pe tron a lui Radu cel Frumos, Basarab Țepeluș și Vlad Țepeș.

lui Ștefăniță Vodă (1506-1527)¹⁵. Exceptând încercările din Moldova secolului al XVI-lea, activitatea monetară este reluată abia în timpul lui Radu Mihnea (1658-1659) în Țara Românească, iar în Moldova în timpul lui Eustratie Dabija (1661-1665).

Nevoia de monedă nu a fost suplinită întotdeauna prin baterea emisiunilor proprii sau procurarea monedei străine, adesea s-a ajuns la falsificarea celei deja aflate în circulație, uneori chiar în ateliere oficiale aflate sub patronajul domnilor care se făceau părtași la aceste procedee mai puțin „ortodoxe”, cu riscul știut de a devaloriza situația economică din țară sau de peste hotare.

Astfel de ateliere au fost înființate la Suceava și Snagov¹⁶, iar ca monedă preferată contrafacerii a fost adoptat șilingul suedez de aramă, denumit popular șalău care, prin tratul semnat la 1705 de Carol al XII-lea și Stanislav Leszczinski este interzis să circule în Polonia și Suedia¹⁷.

Pe fondul scăderii puterii Imperiului Otoman, pe care acesta a exercitat-o în Europa de sud-est, și al creșterii tot mai pregnante a influenței ruse, în spațiul românesc își face apariția un nou tip monetar; rubla cu subdiviziunile sale copeica și denaga (1 rublă = 2 poltina=100 copeici=200 denaga).

Reformele lui Petru cel Mare și afirmarea ca putere europeană, în special după câștigarea Marelui Război al Nordului și bătălia de la Poltava (1709), au deschis drumul Rusiei către căile comerciale din Principate și Imperiul Otoman. Chiar dacă Imperiul Țarist își va disputa supremația pe parcursul secolului al XVIII-lea cu Imperiul Habsburgic și cel Otoman, din punct de vedere al circulației monetare rublele nu vor avea niciodată un rol de valută internațională asemeni talerului austriac, de altfel folosința rublei în Țările Române se va situa pe aceeași treptă cu talerii ragusani, mult în spatele monedei turcești. Copeicile de bronz ale împărătesei Ecaterina a II-a, precum și alte monede de bronz rusești sunt atestate în descoperiri izolate, în timp ce piesele de argint apar cu precădere în tezaure. Ca monede cu nominal mic întâlnim denaga, poltina și copeika. Pe teritoriul județului Argeș se cunosc descoperiri de monedă rusească de argint doar în tezaurele de la Costești și Băiculești¹⁸.

În contextul războiului ruso-turc din anii 1769-1774 și a ocupării Moldovei

¹⁵ Pe parcursul secolului al XVI-lea încercări de a rebate și pune în circulație monedă autohtonă au fost făcute în timpul domniilor lui Alexandru Lăpușeanu, Despot Vodă, Ștefan Tomșa, Ioan Vodă cel Cumplit, Ștefan Răzvan și Ieremia Movilă.

¹⁶ Dinu V. Rosetti, *Urmele unei monetării de la Snagov cu resturi de șilingi falsificați*, în Buletinul Societății Numismatice Române, 81-82 (1933-1934), p. 20; Idem, *Bănăria de la Snagov*, în Buletinul Societății Numismatice Române, 83-96 (1935-1942), pp. 50-52.

¹⁷ Octavian Iliescu, *Din nou despre solidi valachici vulgo dumnicze*, în Studii și cercetări de Numismatică, VI, 1975, p. 259.

¹⁸ Aurel Vâlcu, *Două tezaure monetare din secolul al XVIII-lea descoperite la Roșu, jud. Ilfov și Băiculești, jud. Argeș*, în Cercetări Numismatice, VIII, 2002, pp. 357-359.

și Țării Românești de către armatele rusești aflate sub comanda lui Piotr Rumianzew, a existat o nevoie de a se emite monedă mărunță necesară în schimburile comerciale dintre soldații ocupanți și populația civilă. Această problemă a fost rezolvată prin fondarea unei monetării în localitatea Sadagura din Bucovina, pe moșia baronului Peter Nikolaus von Gartemberg Sadogurski. În realitate aceste monede aveau scopul de a servi ca bani comuni pentru cele două principate în vederea unei posibile anexări și alipiri la Imperiul Țarist. Intențiile împărătesei Ecaterina a II-a erau de a uniformiza circulația monetară în cele două state românești pentru a facilita introducerea unei administrații rusești, lucru care denotă și din iconografia reversului monedelor pe care sunt reprezentate stemele alipite ale Moldovei și Țării Românești.

Pentru a înlesni circulația acestor monede, valoarea lor a fost exprimată atât în ruble cât și în parale. Există două tipuri de emisiuni Sadagura: cele valorând 1 para/3 denghi¹⁹ și 2 parale/3 copeici, transformate în leul de calcul ele reprezentau 1/40 și 2/40 din această monedă de cont. Greutatea lor era de 11,1 grame pentru piesele de o para și de 22,2 grame pentru piesele de 2 parale²⁰. Greutatea mare comparativ cu valoarea mică era dată de raportul între metalul comun și argint, deci se poate spune că monedele Sadagura se încadrau într-un sistem nefiduciar în care metalul garanta valoarea.

În timpul războiului ruso-turc dintre anii 1806-1812 armatele ruse au repetat situația din anii 1771-1774 când, în Țările Române, a fost introdusă monedă fără acoperire, de această dată locul monedelor Sadagura a fost luat de către moneda otomană falsă²¹. Autoritățile rusești au copiat la Sankt Petersburg monedele turcești mai vechi din argint, în special kuruși, pe care le-au pus în circulație cu scopul de a inunda piața comercială din Principate cu monedă de proastă calitate.

O altă categorie de monede care au circulat, restrâns ce-i drept, în spațiul românesc au fost monedele tătărăști²². Perioada secolelor XIII-XV este bogată în descoperiri, dar disoluția lumii mongole din secolele următoare a făcut ca nici monedele tătărăști să nu mai pătrundă în Moldova și în Țara Românească. Ultimii hani ai Crimeei au încercat să creeze un sistem monetar propriu, de inspirație otomană, bazat pe monedă cu dimensiuni mari, iar datorită absenței argintului ca

¹⁹ 3 denghi reprezentau valoarea a 1,5 copeici.

²⁰ Octavian Luchian, Gheorghe Buzdugan, Constantin C. Oprescu, *Monede și bancnote românești*, Editura Sport-Turism, București, 1977, p. 102.

²¹ Octavian Iliescu, *The history...*, p. 52.

²² Pentru mai multe informații vezi Ernest Oberlander Târnoveanu, Irina Oberlander Târnoveanu, *Noi descoperiri în zona gurilor Dunării în secolele XVIII-XIV*, în *Studii și Cercetări de Numismatică*, 9, 1989, pp. 121-129, Octavian Iliescu, *Monede tătărăști din secolele XIII-XV găsite pe teritoriul României –notă preliminară*, în *Studii și Cercetări de Numismatică*, 3, 1960, pp. 263-279.

metal pentru confecționarea monedelor a fost preferat cuprul.

Circulația acestor monede a fost foarte restrânsă, rare ori reușind să depășască marginile entității statale a Hanatului Crimeei, însă în colecția Muzeului Județean Argeș se află o astfel de monedă emisă de ultimul han al Crimeei, Șahin Giray. Nu se cunoște proveniența acestei monede, este posibil ca datorită diametrului mare al ei să fi fost folosită în circulație drept *yuzluk* și astfel să fi pătruns în Țara Românească. Este posibil ca mai multe monede din acest tip să fi pătruns pe teritoriul de astăzi al României, însă metalul comun din care au fost confecționate nu au oferit atracția de a tezauriza acest tip monetar care lipsește cu desăvârșire din tezaure.

În continuare vom reda și două monede inedite aflate în colecția Muzeului Județean Argeș:

1. Nominal: *kyrmis*
Emitent: Șahin Giray
Atelier: Bakhchysarai
Avers: valoarea și anul Hejirei 1191 (177)
Revers: formulă augurală
Greutate: 44,30 g
Diametru: 42 mm
Proveniență: necunoscută

2. Nominal: *șiling*
Emitent: falsificat după *șilingii* reginei Cristina
Atelier: Snagov?
Avers: monograma reginei Cristina
Revers: cheile orașului Riga
Greutate: 0,49 g
Diametru: 15 x 13 mm
Proveniență: Achiziție 1966.

Figura 1. Kyrmis Şahin Giray.

Figura 2. Imitație de solidus Cristina.

Figura 3. Taler Bavaria.

Figura 4. Taler Saxonia.

Figura 5. Poltina Rusia.

„DORINȚELE ROMÂNILORU”. UN DOCUMENT INEDIT PREMERGĂTOR UNIRII DE LA 1859

Renata-Gabriela Buzău

muzeograf, Muzeul de Istorie și Etnografie Târgu Neamț-Complexul Muzeal Național Neamț
(email: renata_gabriela89@yahoo.com)

Rezumat. *Unirea Principatelor Române, un ideal enunțat încă de liderii revoluției de la 1848 a fost posibilă abia în a doua jumătate a secolului al XIX-lea. Contextul politic european favorabil creat de Războiul Crimeii a făcut posibilă discutarea chestiunii României la Congresul de Pace de la Paris (1856). Opoziția unora dintre Marile Puteri la propunerea Franței privind unirea Moldovei și a Valahiei au provocat consultarea românilor în ceea ce privește viitoarea lor formă de organizare. Pe plan intern, unioniștii au redactat documente care exprimau dorința populară, așa cum este cel din colecția Muzeului de Istorie și Etnografie din Târgu Neamț, intitulat „Dorințele poporului român”. Valoarea sa este incontestabilă, fiind un document original, foarte rar, scris între 1856-1857 și care, prin conținut, exprimă importanța pașilor urmați de locuitorii principatelor spre întemeierea Statului Român.*

Cuvinte cheie: *Dorințele poporului român, document, arhivă.*

*

Abstract. *The union of the Romanian Principalities, an ideal worded by the leaders of the revolution of 1848, was possible in the second half of the 19th century. The favorable European political scene, created by the Crimean War, made it possible to discuss the Romanian issue at the Peace Congress in Paris (1856). The opposition of some of the Great Powers, regarding the French proposal to unite Moldova and Wallachia, caused the consultation of the Romanians regarding their future organization. Internally, the unionists developed documents that expressed the will of the people, such as the one in the collection of the Museum of History and Ethnography Târgu Neamț, entitled “The Wishes of the Romanian People”. Its value is undeniable, being an original document, extremely rare, written between 1856-1857 and which, through its content, expresses the importance of the steps taken by the inhabitants of the Principalities to establish the Romanian State.*

Key words: *The Wishes of the Romanian People, Document, Archive.*

Unirea Principatelor Române constituie un moment istoric amplu tratat în istoriografia românească, dar care s-a aflat și în atenția cercetătorilor străini, fiind o problemă ce a generat dezbateri pe scena politică europeană din a doua jumătate a secolului al XIX-lea. Deși acest eveniment pare a fi unul investigat în totalitate, totuși încă mai există aspecte ce necesită aprofundare. Studiarea documentelor de arhivă poate aduce noi completări, punând în lumină detalii necunoscute care au contribuit, chiar și la o scară redusă, la edificarea statului național român modern. Din acest motiv, am ales valorificarea unui astfel de act inedit care poate veni în

sprijinul înțelegerii contextului în care s-a realizat unirea de la 24 ianuarie 1859 și care atestă determinarea românilor de a-și construi singuri viitorul.

Înfrângerea revoluției din 1848 nu a însemnat spulberarea idealurilor naționale și liberale afirmate de fruntașii pașoptiști români. La începutul anilor '50 ai secolului al XIX-lea, activitatea politică a acestora se desfășura în exil: „*Memorii, articole prin reviste și ziare, discursuri, convorbiri cu oamenii însemnați ai timpului, conferințe și întruniri publice – iată în scurt în ce constă activitatea Românilor exilați în urma Revoluției din 1848*”¹. În acest fel, emigrația românească a încercat, dar fără a reuși în mod semnificativ, să influențeze cursul evenimentelor din Principate atrăgând atenția cancelariilor occidentale².

Pentru a împlini dezideratul de unire a Moldovei și Țării Românești, era necesară o ambianță europeană favorabilă constituirii unui stat nou, statul național român, cu instituții moderne³. Războiul Crimeei, declanșat în anul 1853, între Rusia și Imperiul Otoman, a creat acel cadru internațional mult așteptat și a evidențiat interesele divergente ale Marilor Puteri Europene.

Țarul Nicolae I nu își dorea nimic mai mult decât nimicirea imperiului devenit „bolnavul Europei”, pentru a-și asigura statutul de protector al popoarele slave și ortodoxe din Balcani, ceea ce i-ar fi permis să domine mare parte din această peninsulă⁴.

În anul 1854 Franța și Marea Britanie au intervenit în acest conflict de partea Porții Otomane pentru că „*Integritatea Turciei, apărarea autorității Sultanului, aceasta este pricina războiului din 1853. Declararea de războiu a Angliei o și spune curat: războiul se face pentru apărarea Sultanului*”⁵. Menținerea integrității teritoriale a Imperiul Turc era absolut necesară întrucât britanicii doreau protejarea „drumului Indiilor” prin Orientul Apropiat, urmărind să împiedice tendințele hegemonice ale Rusiei țariste asupra strâmtorilor și pătrunderea flotei rusești în Mediterana orientală⁶. Implicarea Franței se justifica printr-un triplu

¹ Daniel Clain, *Din trecutul mișcărilor pentru unirea românilor*, Imprimeria Județului Neamț, Piatra-Neamț, 1929, p. 13.

² Keith Hitchins, *Românii, 1774-1866*, Traducere din engleză de George G. Potra și Delia Răzdolescu, Editura Humanitas, București, 1998, p. 339; Barbara Jelavich, *Russia and the Formation of the Romanian National State, 1821-1878*, Cambridge University Press, Cambridge, United Kingdom, 1984, pp. 52-54.

³ Dan Berindei, *Politică externă și diplomați la începuturile României moderne*, Editura Mica Valahie, București, 2011, p. 175.

⁴ Serge Berstein, Pierre Milza, *Istoria Europei, vol. IV: Naționalismele și Concertul european. Secolul XIX (1815-1919)*, traducere de Monica Țîmu, ediție îngrijită, note și comentarii de Ovidiu Pecican, Institutul European, Iași, 1998, p. 131.

⁵ Ion S. Floru, *Napoleon III, Împăratul protector*, Editura Librăriei SOCEC & Co. Societate Anonimă, București, 1909, p. 27.

⁶ Serge Berstein, Pierre Milza, *op. cit.*, p. 131.

avantaj: consolidarea regimului său prin glorie militară, obținută cu cheltuieli minime; ruperea izolării diplomatice care a urmat după proclamarea celui de-al Doilea Imperiu Francez și care a trezit suveranilor europeni amintirea politicii expansioniste dusă de Napoleon I; diminuarea influenței Rusiei care proteja ordinea restaurată prin Congresul de la Viena, în 1815⁷.

În vara anului 1854, Principatele Române au fost ocupate de Imperiul Austriac, trupele rusești fiind nevoite să se retragă. Astfel se punea capăt campaniei dunărene a războiului început în 1853, care a continuat în Marea Neagră și în Marea Baltică, centrându-se în special în Peninsula Crimeea⁸.

În acest conflict, operațiunile militare au fost dublate de tratative diplomatice. Prin urmare, între lunile martie-iunie 1855 au avut loc negocierile de pace de la Viena, determinate de o campanie istovitoare și fără rezultate concrete pentru nici una din tabere. Deși au fost neconcludente, dezbaterile au oferit o primă ocazie de schimb deschis de păreri cu privire la viitorul Principatelor Române: „*În ședința a 6-a a conferinței de la Viena (26 Martie 1855) reprezentantul Franței, baronul de Bourqueney citește un memoriu în care es la iveală două mari principii: acela al Unirii principatelor românești al Prințului Strein*”⁹. Potrivit ministrului francez în Austria, François Bourquenay, prin realizarea unirii celor două Principate, pe de o parte se înlătura dominația exclusivă a unei singure Mari Puteri, iar pe de altă parte Imperiul Otoman era protejat de tendințele hegemonice ale Rusiei Tariste¹⁰.

În pofida demersurilor ce s-au făcut în Moldova și Țara Românească de către domnitori, politicieni și intelectuali, în vederea influențării tratativelor Conferinței de la Viena, acestea s-au dovedit ineficiente. Reprezentanții Marilor Puteri, reuniți în capitala Austriei, nu au ajuns la un rezultat concret în privința finalizării războiului și nu au acceptat unirea ca o soluție a chestiunii românești¹¹.

În privința unirii celor două Principate s-au conturat două tabere; Franța și Rusia au încurajat acest demers, inițial și Marea Britanie. Austria și Turcia au fost refractare de la bun început. Împăratul Franței, Napoleon al III-lea, a dorit să distrugă Europa creată de Congresul de la Viena (1815), susținând edificarea unei Europe a naționalităților, al cărei arbitru își propusese să devină: „*El crezù într’o misiune: să regenereze Europa și să facă din Franța centrul lumii*”¹². Din acest motiv,

⁷ *Ibidem*, p. 131, 132.

⁸ Dan Berindei, *op. cit.*, p. 79.

⁹ Daniel Clain, *op. cit.*, p. 15.

¹⁰ Dimitrie A. Sturdza, *Însemnătatea europeană a realizării definitive a dorințelor rostite de Divanurile ad-hoc în 7/19 și 9/21 octomvrie 1857 și autoritatea faptului împlinit executat în 1866 de cei îndreptățiți*, în *Analele Academiei Române*, seria II, Tom XXXIV, Institutul de Arte Grafice Carol Göbl S-sor Ioan St. Rasidescu 16, București 1912, p. 2.

¹¹ Keith Hitchins, *op. cit.*, p. 346.

¹² Ion S. Floru, *op. cit.*, p. 24.

împăratul Napoleon al III-lea a încurajat aspirațiile italienilor, polonezilor, dar și pe cele ale românilor, urmărind să facă din România unită „*unul din stâlpii noii configurații politice din Europa Răsăriteană*”¹³. Diplomații ruși au încercat să profite de controversata unire și au trecut de partea unioniștilor cu scopul de a slăbi relațiile Franței cu aliații ei¹⁴. Deși Marea Britanie a perceput constituirea statului român drept o soluție împotriva expansiunii Rusiei în teritoriile balcanice ale Imperiului Turc, după Congresul de pace de la Paris, aceasta a adoptat o poziție antiunionistă, în condițiile în care consolidarea Principatelor ar fi deserved mai mult interesele francezilor în regiune și nu pe cele ale britanicilor. Oficialii otomani s-au opus vehement unirii, considerând-o un preludiu al independenței. Împărtășind aceleași sentimente antiunioniste, Austria „*declarase că nu va consimți niciodată la înființarea unui nou Piemont la hotarele răsăritene ale monarhiei*”¹⁵, existând riscul ca, în timp, românii din Transilvania să se desprindă de Imperiul Habsburgic pentru a se uni cu conaționalii lor, ceea ce însemna afectarea integrității teritoriale a statului multinațional din centrul Europei¹⁶.

După căderea Sevastopolului, în septembrie 1855, ce prefigura finalizarea războiului cu victoria alianței anglo-franceză, au reînceput negocierile de pace¹⁷. Ideea constituirii unui stat român ca un o barieră între Imperiul Otoman și cel Țarist, s-a vehiculat în corespondența diplomaților străini, de la acea vreme. Cu doar câteva zile înainte de deschiderea lucrărilor Congresului de Pace de la Paris, Édouard Thouvenel, ambasadorul Franței la Constantinopol, îi scria ministrului de externe francez, contele Alexandre Walewski, următoarele: „*Am încercat să conving pe miniștrii otomani că adevăratul interes al Turciei ca și al nostru, este să formeze pe Dunăre o barieră solidă și că, în afară de dreptul de suzeranitate, care trebuie păstrat, pentru rest, tot ce are Poarta de făcut mai cu înțelepciune și mai cu folos este să se arate cât se poate de darnică.*”¹⁸. Dintr-o scrisoare trimisă de responsabilul afacerilor externe din Franța, diplomatului francez din capitala Imperiului Otoman, reiese poziția fermă unionistă a împăratului și situația în care acesta ar renunța să mai susțină cauza românilor: „*Noi vrem unirea ... Împăratul ține la această unire pînă la extrem [...]. Maiestatea Sa vrea ca să faceți toate eforturile, spre a ajunge la acest rezultat, cu sau fără consimțământul Porții. Împăratul n’ar renunța la ideea sa, în această privire, decât, dacă divanurile ad-hoc s’ar pronunța*

¹³ Keith Hitchins, *op. cit.*, p. 347.

¹⁴ Barbara Jelavich, *History of the Balkans*, vol I, Cambridge University Press, Cambridge, United Kingdom, 1983, p. 290.

¹⁵ *Unirea: 24 Ianuarie 1859. Cu prilejul împlinirii a 50 de ani dela Unire*, Editura Librăriei SOCEC & Co., Societate Anonimă, București, 1909, p. 10.

¹⁶ Barbara Jelavich, *op. cit.*, p. 290.

¹⁷ Dan Berindei, *op. cit.*, p. 82.

¹⁸ Ion S. Floru, *op. cit.*, p. 30, 31.

într'un sens contrariu"¹⁹. Consecvența de neclintit a împăratului Napoleon al III-lea era însă dictată de obiective mai mari de politică externă, cum ar fi sporirea influenței franceze în Răsăritul Europei²⁰.

La data de 11 februarie 1866 în capitala Imperiului Turc a avut loc o conferință, în prezența ambasadorilor Franței, Marii Britanii, Austriei și a Marelui Vizir, ale cărei dispoziții au reconfirmat încălcarea autonomiei pentru Moldova și Țara Românească, așa cum prevedea și Convenția de la Balta Liman, din 1849: „*Nici mai mult nici mai puțin, țările române erau considerate ca făcând parte integrantă din imperiul otoman; Domnii trebuiau să fie numiți d'adrechtul de Poartă, legiurile să fie făcute la Constantinopole sub ochii Porții de o comisiune de Munteni și Moldoveni*”²¹. În semn de protest, domnul Moldovei, Grigore Alexandru Ghica a adresat Congresului de la Paris, spre sfârșitul lunii februarie 1856, un memoriu, anexat scrisorii pe care i-a trimis-o ministrului de externe francez, contele Alexandre Walewski. Din documentul trimis reiese că unirea celor două țări era expresia voinței românilor, contextul de la acea vreme, creat ca urmare a înfrângerii Rusiei, fiind prielnic satisfacerii acestei revendicări: „*fiindcă prin protocolul de la Constantinopole se atingea organizarea celor 2 principate, ar fi trebuit să se procedă mai larg și să se satisfacă una din primele dorinți ale Moldo-Valachilor unind cele 2 Principate, împrejurările de față permițând și cerând aceasta. S'ar fi dat Patriei comune o putere și o trăinicie care sunt în interesul Europei ca și'n acela al Turciei*”²². Inițiativa avută de Grigore Alexandru Ghica demonstrează preocuparea acestuia „*de a da viitorului stat român o organizare națională și democratică*”²³.

Lucrările Congresului de pace de la Paris, începute pe 25 februarie 1856, au readus în atenția Marilor Puteri problema Principatelor și au evidențiat tendința spre înțelegere și compromis din cadrul dezbaterilor ce au avut loc²⁴. Ca o reamintire a celor afirmate de baronul Bourqueney, în conferințele din capitala Imperiului Austriac, unirea Moldovei și a Țării Românești a fost propusă în cadrul celei de-a șase ședințe de către contele Walewski, susținut de omologul său britanic, George William Frederick Villiers, al patrulea conte de Clarendon: „*înainte de a se începe discuția privitoare la organizarea principatelor să se hotărască o chestiune de principiu, anume dacă Moldova și Valachia vor fi reunite pe viitor într'un singur principat sau ele vor continua să aibă o administrație separată.*

¹⁹ *Ibidem*, p. 34.

²⁰ Keith Hitchins, *op. cit.*, p. 347.

²¹ Daniel Clain, *op. cit.*, p. 16, 17.

²² *Ibidem*, p. 17.

²³ *Ibidem*.

²⁴ Dan Berindei, *op. cit.*, p. 85; Barbara Jelavich, *Russia and the Formation of the Romanian National State, 1821-1878*, pp. 66-70.

*Representantul Franței, Conte Walewski, crede că unirea acestor 2 provincii răspunzând la niște necesități descoperite printr-o cercetare făcută cu atenție asupra adevăratelor lor interese, congresul trebui s'o admită și s'o proclame*²⁵. Rezolvarea chestiunii românești, așa cum era dorită de împăratul Napoleon al III-lea și exprimată de diplomatul său responsabil de afacerile externe, a fost respinsă de Ali Pașa, ministrul plenipotențiar turc, și de contele Karl Ferdinand Graf von Buol-Schauenstein, ministrul de externe austriac, diplomații invocând ca argument importanța pe care locuitorii din Moldova și Țara Românească o acordau autonomiei lor, aceasta fiind dovada că ei își doreau ca cele două țări să rămână separate²⁶. Diferențele de opinie privind rezolvarea chestiunii românești, au culminat cu remarcă oficialului austriac referitoare la faptul că populațiile din cele două țări nu au fost consultate în această privință. Omologul său britanic, contele Clarendon, în calitate de reprezentant al unei monarhii parlamentare, considera că dorințele românilor trebuiau luate în seamă, iar în condițiile în care reprezentanții Imperiului Otoman și ai celui Habsburgic stăruiau în a susține că populația din Principate nu dorește unirea, s-a decis organizarea de alegeri pentru formarea unor Divanuri *ad-hoc* care să clarifice chestiunea²⁷.

Tratatul de Pace semnat de reprezentanții Marilor Puteri Europene în capitala Franței, la data de 30 martie 1856, a influențat dezvoltarea politică a Moldovei și Țării Românești. Chiar dacă suzeranitatea otomană nu a fost înlăturată, totuși înlocuirea protectoratului rusesc cu garanția colectivă a celor șapte Puteri Europene a însemnat sfârșitul controlului exercitat de Rusia Țaristă asupra Principatelor Române, fiind de așteptat și o nouă reorganizare politică a acestora²⁸. În condițiile în care dezacordul statelor garante în privința unirii se menținea, una din prevederile tratatului ce pune capăt Războiului Crimeii stabilea consultarea românilor, deciziile acestora urmând să fie dezbătute ulterior²⁹.

Echilibrul de forțe instituit pe continentul european a favorizat constituirea statului național român, dar acțiunile interne au fost cele care au determinat transformarea idealului de unire în realitate. Nașterea României Moderne a fost o problemă europeană care a interesat cercurile diplomatice ale Europei și care s-a integrat într-un proces mai amplu, cel de formare a statelor naționale, însă ea a fost „determinată primordial de factorii interni”³⁰.

²⁵ Daniel Clain, *op. cit.*, p. 18.

²⁶ Dan Berindei, *op. cit.*, p. 85; Keith Hitchins, *op. cit.*, p. 347; Andrada L. Manole, *Stratford Canning and the Romanian Principalities*, în *Managementul Intercultural*, vol. XVI, nr. 2 (31), 2014, p. 202.

²⁷ Andrada L. Manole, *op. cit.*, p. 202.

²⁸ Barbara Jelavich, *History of the Balkans*, vol. I, p. 287; Candan Badem, *The Ottoman Crimean War (1853-1856)*, Brill, Leiden, Boston, 2010, p. 287; Jacques-Alain de Sédouy, *Le Congrès de Paris de 1856*, în *Revue des deux mondes*, martie 2006, Paris, p. 44.

²⁹ Barbara Jelavich, *op. cit.*, vol. I, p. 288.

³⁰ Dan Berindei, *op. cit.*, p. 76.

La începutul lunii februarie a anului 1857 unioniștii din Iași s-au organizat, constituind un Comitet Electoral al Unirii pentru a exprima dorințele poporului român din Principate în Divanurile *ad-hoc*. Acest Comitet a adoptat un Program de Acțiune ce cuprindea următoarele nouă puncte:

„1°. Unirea Principatelor Moldova și Valahia într'un singur Stat, cu respectarea Drepturilor Porții în cuprinderea vechilor noastre Tractate (Capitulații);

2°. Neutralitatea Pământului Principatelor române;

3°. Respectarea Drepturilor Principatelor și în deosebi a Autonomiei lor în cuprinderea aceluiași Tractate;

4°. Ereditatea Șefului Statului, ales din una din familiile suverane ale Europei, însă cu înlăturarea aceluia din Statele vecine (Hospodaratul și-a făcut timpul; un nou regim european trebuie să-i succedez);

5°. Puterea legiuitoare încredințată unei obștești Adunări, care să reprezinte interesele întregii nații;

6°. Supunerea străinilor din Principate la legile pământului;

7°. Recunoașterea dreptului Principatelor-Unite de a-și întemeia relațiile comerciale după interesele lor;

8°. Garanția colectivă a tuturor Puterilor, cari au subscris Tractatul de Paris, spre asigurarea tuturor drepturilor mai sus arătate;

9°. Partida Unirei, fiind totodată și partida progresului, dorește a vedea introduse în țara noastră și toate reformele, cari sunt în stare de a ne civiliza societatea și a ne întări nația, - reformele întemeiate pe principiile dreptății și egalității înaintea legii, precum și pe respectul proprietății”³¹.

Numirea în martie 1857 a unui nou caimacam al Moldovei, ostil ideii de unire a celor două Principate, ca urmare a morții lui Teodor Balș, a determinat o consolidare a legăturii unioniștilor în jurul cauzei pentru care luptau. În acest sens, Comitetul Electoral din Iași a adresat partizanilor unirii un manifest³², în care erau enumerate dorințele românilor, în conformitate cu prevederile Tratatului de la Paris. În Țara Românească a existat o acțiune paralelă cu cea din Moldova, membrii Comitetelor Unite publicând un program ce reprezenta expresia voinței muntenilor, în care se solicita în patru puncte următoarele:

I. Chezășuirea Autonomiei și a Drepturilor noastre Internaționale, după cum sunt hotărâte amândouă prin Capitulațiile din anii 1393, 1460 și 1513, încheiate între Țările Române cu Înalta Poartă Suzerană; precum și Neutralitatea teritoriului Moldo-Român.

II. Unirea țărilor România și Moldova într'un singur stat și sub un singur guvern.

³¹ Dimitrie A. Sturdza, *op. cit.*, p. 8, 9.

³² *Ibidem*, p. 14.

III. Prinț străin cu moștenirea Tronului, ales dintr-o dinastie domnitoare d'ale Europei, ai cărui moștenitori născuți în țară am dori să fie crescuți în religia țării.

*IV. Guvern Constituțional Reprezentativ; și după datinele cele vechi ale țării, o singură Adunare Obștească, care va fi întocmită pe o bază electorală îndestul de largă, încât să reprezinte interesele generale ale populației române*³³.

Un document original, similar programului publicat la București, se află în colecția Muzeului de Istorie și Etnografie Târgu Neamț. Acesta a fost donat de către Augustin Z. N. Pop³⁴ și este redat în anexa prezentului articol. Intitulat „*Dorințele Românilor*”, el atestă demersurile care s-au făcut în epocă, în Moldova, de către reprezentanții partidei unioniste, în vederea unirii Principatelor Române.

Actul, extrem de valoros prin raritatea lui, are doar patru pagini, dintre care una conține un text în redactarea căruia a fost folosit alfabetul de tranziție, specific acelor vremuri, unele cuvinte fiind scrise exclusiv cu caractere chirilice, iar altele doar cu caractere latine. Următoarele două pagini cuprind un tabel cu trei rubrici principale: nume, profesie, localitate. Din păcate, scrisul ilizibil nu ne-a permis să identificăm cei 51 de semnatari ai documentului, profesia a fost menționată doar de patru dintre ei, iar localitatea a fost consemnată de o singură persoană (Dorohoi). Chiar și în aceste condiții, memoriul este unul inedit prin conținutul său. Inițiatorii lui, pornind de la prevederile Tratatului de Pace încheiat la Paris, au formulat opt puncte esențiale, din care unele s-au regăsit și în rezoluțiile Divanurilor *ad-hoc*, elaborate în Moldova și în Țara Românească, ce au stat la baza demersurilor care s-au făcut pentru săvârșirea actului unirii de la 24 ianuarie 1859, prin dubla alegere a lui Alexandru Ioan Cuza.

Semnatarii documentului susțineau că după ce va fi asigurată garanția Marilor Puteri, se va proceda la organizarea alegerilor pentru convocarea adunărilor *ad-hoc* din cele două Principate: „*numai după ce înaltele puteri garante vor bine-voi a recunoaște și chezășui cele optu puncte sus zise, ar urma să ne ocupămu de organizarea dinlăuntru*”³⁵. Totodată, promotorii memoriului stipulau, la fel ca uniunii ieșeni, faptul că toate reformele trebuiau întemeiate pe

³³ *Ibidem*, p. 16, 17.

³⁴ Augustin Z. N. Pop (1910-1988) a fost un istoric literar care și-a dedicat mare parte a carierei cunoașterii vieții și operei lui Mihai Eminescu. A scris numeroase volume de critică și istorie literară, precum și însemnate articole, comunicări, publicate în revistele vremii. Pornind de la numeroasele documente de arhivă, cunoscutul cercetător a publicat lucrări precum: „Din Eminescu necunoscut” (1942), „Aglae Eminovici – sora poetului” (1943), „Eminescu – noi contribuții documentare la biografia lui M. Eminescu”. Volumul „Mărturi...Eminescu – Veronica Micle”, apărut în anul 1967 și reeditat în 1969, este „o lucrare documentară și constituie o replică la romanțările insuficient informate, care au făcut din iubita lui Eminescu un personaj frivol” (Augustin Z. N. Pop).

³⁵ *Dorințele Românilor*, nr. inv. 479, colecția Muzeului de Istorie și Etnografie Târgu Neamț.

„principiile Dreptății, a Egalității înaintea legii și a respectului Proprietății”³⁶. Nu în ultimul rând, în calitate de alegători, inițiatorii actului precizau că sufragiul lor se va îndrepta doar către acei deputați care își vor lua angajamentul de a declara, susține și vota în Divanul *ad-hoc* al Moldovei cele opt puncte de bază, pe care cei 51 de unioniști le-au formulat: „ne îndatorăm că votul nostru îl vom da numai pentru aceia, cari mai înainte de zioa alegerii, voru chezășui prin înscrisu îndatorire, că vor declara aceste baze, le voru susține cu conștiință și le voru vota în divanul *ad hoc* pe față, iară nu cu votusecretu”³⁷.

Caracterul inedit și importanța documentului prezentat nu pot fi contestate prin prisma faptului că este un act original, elaborat după semnarea Tratatului de Pace încheiat în capitala Franței (30 martie 1856), dar înainte de convocarea Divanului *ad-hoc* din Moldova (4 octombrie 1856) și care constituie, prin prevederile sale, un preludiu al rezoluției adoptate de reprezentanții acestui organism reprezentativ și consultativ. De asemenea, privind în perspectivă, putem afirma cu certitudine că paginile acestui memoriu cuprind esența care a stat la baza nașterii Statului Român Modern la data de 24 ianuarie 1859.

Anexa 1

„Dorințele românilor

În virtutea vechilor drepturi ale Țării noastre consfințite prin capitulațiile ce au încheiat după vremi Domnii noștri Moldo-Rumâni cu Înalta Poartă, și în urmarea tractatului de la Paris din 18/30 Martie 1856, voindu să păstrăm în toată întregimea lor acele drepturi strămoșești, care sânt temeliile Autonomiei noastre, și să respectăm tot-de-odată și drepturile Înaltei Porți, statorinicite prin acele capitulații, Noi sub-însemnații Români dorimu:

1. Unirea Principatelor într'unu singur stat, cu respectarea drepturilor Înaltei Porți, în cuprinderea vechilor noastre trataturi (capitulații).
2. Neutralitatea pământului Principatelor.
3. Respectarea drepturilor Principatelor și îndeosăbi a autonomiei lor în coprinderea acelorași tratate.
4. Prințu străinu cu moștenirea tronului, ales dintr-o dinastie domnitoare d'ale Europei, ai cărei moștenitori născuți în țară să fie crescuți în religia Țării
5. Puterea legiuitoare încredințată unei obștești Adunări, care să reprezenteze interesele întregii nații.

³⁶ Ibidem.

³⁷ Ibidem.

6. *Supunerea străinilor aflători în Principate la legile pământului.*

7. *Recunoașterea dreptului Principatelor de a-și întemeia relațiile comerciale după interesele lor.*

8. *Toate aceste sub garanția colectivă a puterilor ce au subscris tratatul de Paris.*

Aceste fiind bazele pe care se întemeiază ființa noastră politică, fără de care, ori-ce chezușuire în privința îmbunătățirii sociale este peste putință a se realiza și a procura Țării unu viitoru ferice și statornicu, subtu însemnații credemu că numai după ce înaltele puteri garante vor bine-voi a recunoaște și chezășui cele optu puncte sus zise, ar urma să ne ocupăm de organizarea dinlăuntru; când atunci unindu-se Divanurile ad hoc din amândouă Țările Române să se declare în Adunare Estraordinară în virtutea dreptului de Autonomie, și alcătuindu legea electorală, după care să se compue în viitoru obșteasca Adunare a țării pe baza Art. V. mai sus pomenitu, să se îndeletnicească apoi la reformele dinlăuntru ale Statului Românescu, așezând bazele viitoare sale constituții.

Declarăm tot-d'odată că o profesie a noastră de credință: că toate reformele dinlăuntru trebuie să fie întemeiate pe principiile Dreptății, a Egalității înaintea legii și a respectului Proprietății.

Pătrunși că de la cele d'întâiu optu baze fundamentale coprinse aice, atârnă asistența politică și națională a Patrii noastre, căci dintre noi sub-însemnații vom avea dreptul de alegători, încredințându soarta țării în mâinile deputaților, ne îndatorăm că votul nostru îl vom da numai pentru aceia, cari mai 'nainte de zioa alegerii, voru chezășui prin înscrisu îndatorire, că vor declara aceste baze, le voru susține cu consciință și le voru vota în divanul ad hoc pe față, iară nu cu votu secretu".

„Ан впрѣдѣ вѣктор дрептерѣ аде Царѣ поастрѣ, конесингите прѣн канѣзлагилѣ че аѣ пѣкеар дѣнз времѣ Домнѣ поастрѣ Молдо-Рѣмѣн кѣ Апатѣ Поастрѣ, мѣ аѣ зѣмареа трактатѣ де ла Парѣ дѣн ¹⁹18 Марѣе 1856, воѣндѣ сѣ пѣтерѣмѣ аѣ тоаѣ пѣтерѣмѣа лор ачеле дрептерѣ стрѣ-
монетѣмѣн, карѣ сѣнѣ темѣдилѣ Астронѣмѣи поастрѣ, мѣ сѣ респектѣмѣ тор-де-одатѣ мѣн дрептерѣа
Апатѣ Порѣл, сѣторѣмѣиѣ прѣн ачеле канѣзлагилѣ, Ноѣ сѣв-аѣсѣмѣнаѣлѣ Рѣмѣнѣн дорѣнѣ:

1. Шпірае Прынціпалелор дитр'яш сінгэр стат, кэ респектареа дрептрзілор д'наглел-Порд, дн кыріндереа веکیلор поастре трататэрі (Капітуляціі).
2. Нестралітатеа пымпытэлі Прынціпалелор.
3. Респектареа дрептрзілор Прынціпалелор, ші дн деосы а аэтоміел лор дн копріндереа ачелоруші тратате.
4. Прынц стрыніс кэ моштеніреа тропэлі, алеэ дитр'о дінастіе домнітоаре д'але Езропел, аі кырші моштеніторі пэскці дн царь, съ фіе крескці дн реліціа Църіі.
5. Пэтереа лецізітоаре днкредінгате знеі овштешті Адзыррі, каре съ ре-пресентеэе інтереселе дитреціі паціі.
6. Съзнпереа стрынілор афэкторі дн Прынціпате ла леціе пымпытэлі.
7. Рекноашитереа дрептылі Прынціпалелор де а'ші дитемеіа релациіе ко-мерціале дэуі інтереселе лор.
8. Тоате ачесте съэ гаранціа колектівэ а пэтерілор че аш събскріс трататы де Паріс.

Ацесте fiind bazele pe care se дитемеиазз фицца поастр политикз, фър де каре, ори-че кезьшвире дн привидца дитвиштзтири социале есте песте пвтигз а се реализа ми а прокэра Дърл суз вииторз ферице ми статорникз, святз дитменггii кредемз кз нсаи дитг че дитателе пстери гаванте вор вине-вои а рекзшоанте ми кезьшви цеде оптз шикте езе зисе, ар зрма че не окыпгз де организацеза дин лънгрз; канд атнчл шиндс-се Divanspile *ad hoc* дин амандоз Дърле Ромъне, сз се декларе дн Адснаре естраординарз дн вирттеа дрепгззи де Астрономие, ми алкзтзшндз ацеа електорате, дитг каре сз се комине дн вииторз ошгтеака Адснаре а дърл не ваза Арт. V. ма! езе поменитз, сз се дитдедетицеакз апот а реформеле дин лънгрз але Статзлз Ромънекз, а-шещнд базеле вииторел сале конститггii.

Декларингъ тот-д'одатъ ка о процесѣ а поастрь де крѣдингъ: къ тоате реформеле дин лъзн-
тръ трѣбе съ ѳе дѣтемиате не *principiile Dreptului, а Егачисуй инainteя леуи ши а pecneksul*
Proscripsiiei.

Патршши кз де ла челе д'интэис онтэ вазе фундаментале комприне аше, аткрш есиденца политик ши национале а Патріи noastre, кшп дштре noi сун-пансенап, vomš авеа дрепшз де а-ледэторі, кшпредіндэс соарта дшріл ши махше денсгауторі, не ьндаторьмш кз вотлэ поетре ьл vomš да нсмаі пентре ачеіа, карі маі ьнаіте де зшо адегері, ворš кеушшш пріш ьл крісш ши даторіе, кз вор декарла ачесте вазе, де ворš ссегіне ши консесінг ши ле ворš vota ши диваньл *ad hoc* не адег, іар ши кз ворš ксептс.

№№№№.	Profesia.	Dokzinga.
1. <i>L. G. R. D. H. A. C. P. G. G.</i> <i>W. L. G. R. D. H. A. C. P. G. G.</i> <i>L. G. R. D. H. A. C. P. G. G.</i> <i>L. G. R. D. H. A. C. P. G. G.</i>	<i>ap. m. d. e. m. a. p. e.</i>	<i>L. G. R. D. H. A. C. P. G. G.</i>
2. <i>H. K. H. K. H. K. H. K.</i> <i>H. K. H. K. H. K. H. K.</i> <i>H. K. H. K. H. K. H. K.</i> <i>H. K. H. K. H. K. H. K.</i>		
3. <i>H. K. H. K. H. K. H. K.</i> <i>H. K. H. K. H. K. H. K.</i> <i>H. K. H. K. H. K. H. K.</i> <i>H. K. H. K. H. K. H. K.</i>		
4. <i>H. K. H. K. H. K. H. K.</i> <i>H. K. H. K. H. K. H. K.</i> <i>H. K. H. K. H. K. H. K.</i> <i>H. K. H. K. H. K. H. K.</i>		
5. <i>H. K. H. K. H. K. H. K.</i> <i>H. K. H. K. H. K. H. K.</i> <i>H. K. H. K. H. K. H. K.</i> <i>H. K. H. K. H. K. H. K.</i>		
6. <i>H. K. H. K. H. K. H. K.</i> <i>H. K. H. K. H. K. H. K.</i> <i>H. K. H. K. H. K. H. K.</i> <i>H. K. H. K. H. K. H. K.</i>		
7. <i>H. K. H. K. H. K. H. K.</i> <i>H. K. H. K. H. K. H. K.</i> <i>H. K. H. K. H. K. H. K.</i> <i>H. K. H. K. H. K. H. K.</i>		
8. <i>H. K. H. K. H. K. H. K.</i> <i>H. K. H. K. H. K. H. K.</i> <i>H. K. H. K. H. K. H. K.</i> <i>H. K. H. K. H. K. H. K.</i>		
9. <i>H. K. H. K. H. K. H. K.</i> <i>H. K. H. K. H. K. H. K.</i> <i>H. K. H. K. H. K. H. K.</i> <i>H. K. H. K. H. K. H. K.</i>		
10. <i>H. K. H. K. H. K. H. K.</i> <i>H. K. H. K. H. K. H. K.</i> <i>H. K. H. K. H. K. H. K.</i> <i>H. K. H. K. H. K. H. K.</i>		
11. <i>H. K. H. K. H. K. H. K.</i> <i>H. K. H. K. H. K. H. K.</i> <i>H. K. H. K. H. K. H. K.</i> <i>H. K. H. K. H. K. H. K.</i>		
12. <i>H. K. H. K. H. K. H. K.</i> <i>H. K. H. K. H. K. H. K.</i> <i>H. K. H. K. H. K. H. K.</i> <i>H. K. H. K. H. K. H. K.</i>		
13. <i>H. K. H. K. H. K. H. K.</i> <i>H. K. H. K. H. K. H. K.</i> <i>H. K. H. K. H. K. H. K.</i> <i>H. K. H. K. H. K. H. K.</i>		
14. <i>H. K. H. K. H. K. H. K.</i> <i>H. K. H. K. H. K. H. K.</i> <i>H. K. H. K. H. K. H. K.</i> <i>H. K. H. K. H. K. H. K.</i>		
15. <i>H. K. H. K. H. K. H. K.</i> <i>H. K. H. K. H. K. H. K.</i> <i>H. K. H. K. H. K. H. K.</i> <i>H. K. H. K. H. K. H. K.</i>		
16. <i>H. K. H. K. H. K. H. K.</i> <i>H. K. H. K. H. K. H. K.</i> <i>H. K. H. K. H. K. H. K.</i> <i>H. K. H. K. H. K. H. K.</i>		
17. <i>H. K. H. K. H. K. H. K.</i> <i>H. K. H. K. H. K. H. K.</i> <i>H. K. H. K. H. K. H. K.</i> <i>H. K. H. K. H. K. H. K.</i>		
18. <i>H. K. H. K. H. K. H. K.</i> <i>H. K. H. K. H. K. H. K.</i> <i>H. K. H. K. H. K. H. K.</i> <i>H. K. H. K. H. K. H. K.</i>		
19. <i>H. K. H. K. H. K. H. K.</i> <i>H. K. H. K. H. K. H. K.</i> <i>H. K. H. K. H. K. H. K.</i> <i>H. K. H. K. H. K. H. K.</i>		
20. <i>H. K. H. K. H. K. H. K.</i> <i>H. K. H. K. H. K. H. K.</i> <i>H. K. H. K. H. K. H. K.</i> <i>H. K. H. K. H. K. H. K.</i>		

[illegible]

Figura 3. Semnatarii documentului, a treia pagină.

EXPERIENȚE DIN PANDEMIE: BRĂILA LA FINELE SECOLULUI AL XIX-LEA

Geta Șerbănescu

muzeograf, Muzeul Brăilei „Carol I”
(email: serbanescu.geta@gmail.com)

Rezumat. *În ultima decadă a secolului al XIX-lea sănătatea locuitorilor din orașul și județul Brăila a fost marcată de efectele pandemiei de holeră și ale altor epidemii specifice perioadei. Articolul de față analizează unele aspecte ale modului în care autoritățile publice și reprezentanții sistemului de sănătate au acționat în timpul valurilor de holeră pentru a limita răspândirea bolii, în special în perioada 1865-1899, deopotrivă pe teren sau în zona spitalelor, în mediul urban dar și în cel rural.*

Cuvinte cheie: *Brăila, sistem sanitar, holeră, finele secolului al XIX-lea.*

*

Abstract. *In the last decades of the 19th century, the health of the inhabitants of the city and county of Brăila was marked by the effects of the cholera pandemic, along with the other epidemics specific to the time. This article deals with some aspects of how public authorities and health system representatives acted during the cholera waves, especially in 1865-1899, both in the field and in the hospital environment, in the city, but also in rural areas, to limit the spread of disease.*

Key words: *Brăila, sanitary system, cholera, the end of 19th century.*

Marile evenimente istorice care au contribuit la modernizarea statului în teritoriile românești s-au suprapus, practic, peste momentele pandemiei de holeră, care făcea ravagii în Europa. Holera a pătruns prin zona vechilor cordoane sanitare și a carantinelor instituite în vremea ciumei. În cea de-a doua parte a secolului al XIX-lea și în teritoriul românesc se acumulează o experiență și se constată o conlucrare a autorităților publice cu sistemul medical, prin preluarea unor măsuri din Rusia ori Imperiul Austro-Ungar de prevenire și stopare a răspândirii holerei. Instrumentele statistice, metodele de supraveghere a populației și a zonelor de activitate, precum și măsurile de prevenție și de tratare a bolnavilor holerici au creat un sistem sanitar solid, grație reformei sanitare din 1874, care practic a condus la modernizarea României în domeniu.

Bolile infecțioase au reprezentat o spaimă a comunităților umane, astfel că metamorfoza spre pandemie amplifică suferința și temerile. Secolul al XIX-lea, în ultimele sale decenii, a fost marcat de șase pandemii de holeră¹, boală originală din India, care își făcuse simțită prima oară prezența în Europa la 1831. Având un grad ridicat de mortalitate și de răspândire, aceasta are drept cauză accesul insuficient

¹ Holera este o boală infecțioasă bacteriană gravă care afectează intestinul subțire.

la apă curentă cu calități igienice optime. Valurile epidemiei au continuat în perioadele 1841-1859, 1863-1875, 1899 și până în anii '20 ai secolului al XX-lea. Boala era cumplită și se manifesta prin diaree și vărsături care făceau din bolnav o ființă fără vlagă, cu piele verde-albăstruie și ochii pierduți în orbite².

Societatea românească înregistrează o creștere a nivelului de trai al populației, astfel că se poate constata că există un progress în evoluția sistemului de sănătate publică, în Regatul României, după apariția primei legi sanitare, în 1874. Rapoartele oficiale ale medicilor descriau din teren, în cadrul inspecțiilor, aspecte neconforme cu normele sanitare în vigoare și propuneau măsuri, dar multe dintre ele rămâneau doar pe hârtie.

În ceea ce privește aplicarea legislației sanitare, aceasta nu este unitară. „Cu cât ne îndepărtăm de centrul Regatului și de orașele mari, cu atât gradul de aplicare scade”, după cum și într-un oraș, în centru se aplică legea, la periferie aceasta este ignorată. Centrul reprezintă lumea civilizată, în vreme ce periferia e arhaismul, lumea săracilor. Această situație este bine creionată în rapoartele medicilor, când vine vorba despre prevenirea și combaterea epidemiilor³.

Dr. Sion, asistent la Institutul de Patologie și de Bacteriologie din București, primește dispoziție să studieze cauzele epidemiei de febră tifoidă de la Galați, din 1899. Din start, este exclusă principal sursă de infecție, și anume apa de băut. Se merge însă pe ipoteze care pornesc de la o analiză cartografică. „Toți tifticii (n.n. – bolnavi de tifos) locuiesc în părțile dezmoștenite din Galați”, iar cauza nu ar putea fi alta decât condițiunea igienică a stradei, a curții, a casei, în care locuiesc bolnavii atinși, în latrinele de care se servesc acești locuitori”⁴.

Cu toate acestea, evoluția societății românești moderne a însemnat nu doar un progres economic, ci și unul social, ilustrat și prin implementarea unui sistem de sănătate publică modern. Tocmai de aceea, lucrurile bune, care funcționează, sunt foarte rar consemnate. Medicii Felix, Măldărescu și Fotino, cei care efectuau inspecții sanitare la sfârșitul secolului al XIX-lea pe teritoriul regiunilor țării, raportează ministrului de interne ceea ce trebuie să fie cunoscut și remediat.

În această perioadă, orașul Brăila se modernizează și crește nivelul de trai al locuitorilor, prin asigurarea igienei publice și monitorizarea serviciului special de întreținere a curățeniei pe străzi și alimentarea cu apă. Până la 1900, Consiliul de

² Gh. Brătescu, Paul Cernovodeanu, *Biciul holerei pe pământ românesc*, Editura Academiei Române, București, 2002, pp. 25-26.

³ *Regulamentul asupra măsurilor de luat pentru prevenirea și combaterea conjunctivitei granuloase*, art. 10, art. 11, art. 13, în vol. Alina Ioana Șuta, Oana Mihaela Tămaș, Alin Ciupală, Constantin Bărbulescu, *Legislația sanitară în România modernă (1874-1910)*, Cluj-Napoca, 2009, p. 318.

⁴ Dr. Sion, *Raportul d-lui dr. asistent la Institutul de Patologie și de Bacteriologie din București, despre cercetările făcute de domnia sa asupra originii febrei tifoide la Galați*, în Buletinul Direcțiunii Generale a Serviciului Sanitar (în continuare BDGSS), anul XI, nr. 17 și 18, septembrie 1899, p. 283.

igienă și salubritate a luat măsuri de asanare și de împădurire a zonelor care favorizau în oraș infecțiile palustre⁵.

Activitatea Serviciului Sanitar Brăila, începând cu anii '60 - '70 ai secolului al XIX-lea, în documentele vremii, reflectă starea de sănătate publică înainte de apariția Legii sanitare din 1874, norma fundamentală care avea să reglementeze activitatea sanitară din ultimii ani ai secolului al XIX-lea, care s-a aplicat până în 1910, când apărea o nouă lege sanitară.

O imagine bazată pe fapte se desprinde din rapoartele medicale care, deși surprind o arie limitată de probleme medicale ale societății, reprezintă o sursă importantă de analiză. Astfel, activitatea Serviciului Sanitar Brăila este reflectată în aceste rapoarte întocmite în urma inspecțiilor din teren, precum și în statisticile vremii. Toate acestea prezintă activitatea personalului medical, starea de igienă a spațiilor publice (școli, hanuri, hoteluri, închisori etc.), starea de igienă a locuitorilor. Lunar se desfășurau lucrările Consiliului de igienă, care venea cu propuneri pentru îmbunătățirea activității Serviciului Sanitar din urbea și județul Brăila. Rapoartele sanitare ale medicilor orașelor din țară au fost publicate în Monitorul Oficial, în perioada 1885-1893⁶.

Holera asiatică a cuprins orașul și județul Brăila, statisticile înregistrând îmbolnăvirile din rândul populației urbane și rurale. La 10 septembrie 1865 o situație privind evoluția epidemiei de holeră pe perioada 30 iulie – 10 septembrie 1865 consemna un număr de 48 de cazuri de îmbolnăviri, dintre care 35 de morți, iar de la începutul pandemiei de holeră asiatică se înregistraseră 1.802 cazuri de îmbolnăviri dintre care 780 de decese⁷. De asemenea, în Spitalul civil erau internați și tratați pacienții bolnavi de holeră asiatică aflați în stare gravă.

În perioada 26 iulie – 11 septembrie a aceluiași an, au fost internați la Spitalul civil 71 de pacienți, iar de la începutul epidemiei 154 de pacienți, dintre care 55 s-au vindecat, iar de la începutul bolii 124 de pacienți⁸. În perioada 14 – 31 august, la Spitalul de holerici au fost internați 74 de bolnavi, dintre care 44 au decedat.

Starea holericii din Spitalul Militar din Brăila era în ansamblu destul de degradată, astfel că aici avea să se înregistreze un număr de 44 de morți în intervalul 4 – 30 septembrie. Din 500 de soldați din Garnizoana Brăila – Infanterie, au murit 30, din 200 de soldați din Corpul Flotilă și Divizion au murit 13, iar în rândul celor 200 de soldați grăniceri nu s-a înregistrat niciun deces. Acest raport era semnat de

⁵ Serviciul Județean al Arhivelor Naționale, filiala Brăila (în continuare SJAN Brăila), fond *Primăria Brăila*, dosar nr. 47/1899, ff. 438-439.

⁶ Alina Ioana Șuta, Oana Mihaela Tămaș, Alin Ciupală, Constantin Bărbulescu, *Legislația sanitară în România modernă (1874-1910)*, Cluj-Napoca, 2009, p. 78.

⁷ SJAN Brăila, fond *Prefectura jud. Brăila*, dosar nr. 136/1865, f. 1 verso.

⁸ *Ibidem*, f. 234.

medicul Spitalului Militar, dr. Petzalis – Serviciul Medical al Districtului Brăila. Cu toate acestea, medicul primar al Districtului Brăila adresa prefectului mulțumiri pentru modul cum au acționat autoritățile locale la nivelul orașului, dar și în județ, în vederea eradicării holerei⁹.

În județul Brăila, holera făcea victime destule. În plasa Balta, s-au înregistrat, în perioada 9 august – 14 septembrie 1865, 294 de îmbolnăviri, dintre care 81 de decese iar în plasa Vădeni 684 bolnavi, dintre care 263 morți. Cele mai afectate au fost unele localități din plasa Balta: satul Stăncuța – 143 bolnavi și 24 decese, Ulmu – 92 bolnavi și 20 decese și Jugureanu cu 80 de bolnavi și 16 decese.

În plasa Vădeni, cele mai multe cazuri de holeră s-au înregistrat în comuna Șutești – 240 bolnavi și 40 decese și Islaz, suburbie a orașului Brăila – 226 bolnavi și 140 morți¹⁰. Cazurile cele mai numeroase, precum și o mortalitate crescută se înregistrau aici pentru că mulți locuitori munceau în Brăila, în port.

La Brăila, activitatea social-economică fusese mult diminuată, ca urmare a pandemiei care se manifesta în toată Europa, ceea ce crea greutăți operatorilor portuari. Contractul chiajului și ancorajului din port vorbește despre faptul că în 1865 orașul aproape s-a închis, din cauza holerei. Corăbii și alte vase nu au mai venit, astfel că mai mult din jumătatea prețului ce se plătește cheajului și ancorajului din venit, apoi „și puținele vase ce mai vin (...) se strecoară fără plată” după cum se plânge C. T. Ignat. Acesta spune că șlepurile „Gheorghiu” și „Napoleon”, care după ce au operat încărcarea, au plecat fără să plătească¹¹.

Măsuri urgente în vremea holerei. Autoritățile locale au hotărât, la 9 august 1865, luarea unor măsuri urgente, având în vedere epidemia de holeră asiatică, care „a început cu furie a bântui pe locuitorii acestui orașu”¹². Toate cadavrele morților de această boală (...) să fie îngropate în termen de șase ore și toate gropile trebuie să fie săpate „în adâncime de un stânjeniu”. Paradele au fost interzise pentru conducerea la locul de înmormântare. La locuinețele unde mureau oamenii din cauza holerei, membrii familiei erau obligați să spele cu leșie așternuturile în care a zăcut bolnavul și după aceea trebuia aerisite și „vânturate cel puțin o lună de zile”¹³. Patru căruțe s-au cerut primăriei pentru a se putea transporta bolnavii la spitale, iar medicilor trebuia să li se asigure transportul la pacienți, pentru a putea oferi la timp ajutor.

La 10 aprilie 1865, Direcțiunea Sanitară din Ministerul de Interne București anunța prefectul despre faptul că vaccinarea copiilor este îngreunată din cauză că

⁹ *Ibidem*, f. 235.

¹⁰ *Ibidem*, f. 238.

¹¹ SJAN Brăila, fond *Prefectura jud. Brăila*, dosar nr. 29/1865, f. 85.

¹² *Ibidem*, dosar nr. 136, f. 97.

¹³ *Ibidem*, f. 98.

„o mare parte a părinților sustrăgeau copiii de la această operație”¹⁴. De asemenea, medicii și agenții sanitari subalterni se plâng că administrația nu le dă sprijinul necesar pentru a putea vaccina un număr mai mare de copii. Se pune accent pe răspândirea informației în zonele rurale, în rândul sătenilor „ca să se facă propagandă pentru întinderea vaccinației”.

Efim Busurha, împuternicitul din partea Obștii Ritului Staroveri, din satul Piscu, cere prefectului să ia în considerare să nu fie vaccinați, pentru că „încă din anul 1858, după încredințările date de numiții (...), că cu această măsură li se aduce vătămare credinței lor religioase, li s-a făcut concesie”¹⁵.

„Flagelul epidemiei de holeră asiatică, cu care s-a confruntat orașul de resedință și douăzeci și trei de comune sătești din acest județiu, încetat și stins acum grație Cerului” după cum afirmă medicul orașului, este prezentat într-un raport general¹⁶. În baza datelor oficiale primite din teren, rapoartele medicului urbei, al medicului Spitalului civil, al medicului Spitalului Militar și al medicului județului adresau ministrului secretar de stat al Departamentului de Interne, Direcțiunea Statistică situația evoluției holerei în orașul și județul Brăila.

Calitatea vieții pe tot cuprinsul principatelor este afectată până la sfârșitul secolului al XIX-lea, din cauza focarelor de epidemii care izbucneau în Europa și ajungeau pe teritoriul românesc în primul rând prin porturile navigabile, unul dintre acestea fiind Portul Brăila. În Raportul general asupra Serviciului Sanitar al județului Brăila pe anul 1873, se menționează apariția epidemiei de holeră asiatică într-o suburbie a Brăilei, în comuna Islaz, la 14 iulie, unde medicul consemnează și decese, „din care unul în prezența subsemnatului, după 5-6 ore a și încetat din viață, după înmormântarea lor dezinfectând casele cu calcar fenilic, acid fenic și curățându-se bine, boala a încetat cu desăvârșire până la 20 iulie, când atunci se îmbolnăvește un ciurar de la Portu, pe care îl aduce la casa sa spre a fi căutat”, dar și acesta, după toate metodele de salvare utilizate, după 12 ore a încetat din viață. În comuna Vădeni, într-o locuință au murit două persoane care munceau la Brăila.

Medicul care relatează despre intervenții în cazurile de holeră mai spune că „în orașul Brăila, maladia bântuie în furia ei”, iar mortalitatea în orașul Brăila ajunsese la 60% dintre cazurile de holeră înregistrate, în comparație cu doar 30%, pe teritoriul județului. Personalul medical, deși nu era numeros, acționa corect împreună cu autoritățile publice locale, acesta fiind și unul din motivele pentru care „boala nu a luat proporțiuni mari în județul nostru”¹⁷.

Cum se acționa în focarele epidemice, la sfârșitul secolului al XIX-lea, care

¹⁴ SJAN Brăila, fond *Prefectura jud. Brăila*, dosar nr. 27/1865, f. 58.

¹⁵ *Ibidem*, dosar nr. 62/1862, f. 23.

¹⁶ *Ibidem*, dosar nr. 136/1865, f. 238.

¹⁷ *Apud* Cristina Gudin, Oana Mihaela Tămaș, Mihaela Mehedinți, Alin Ciupală, Constantin Bărbulescu, Vlad Popovici, *Rapoarte sanitare în România modernă (1864-1906)*, Cluj-Napoca, 2010, p. 218.

erau măsurile de profilaxie care se luau pentru combaterea holerei, precum și personalul medical care trebuia să participe în cazul intervențiilor, se consemnează în același raport. Astfel, cu ocazia epidemiei de holeră, din anul 1873, la Brăila, au luat parte doi medici de arondisment și doi subchirurghi, „având fiecare farmacii portative” cu medicamente suficiente, potrivit protocoalelor stabilite de autoritățile medicale, în conformitate cu instrucțiunile primite.

Tratamentele administrate atunci erau considerate salvatoare, deși în timp, până în zilele noastre, acestea au dispărut din schemele de tratare a bolilor infecțioase. „Dintre toate medicamentele, cel mai suveran remediu a fost opiu, dat în mixtură aromatic, mucilaginoasă și în pulbere, eter sulfuric și preparațiunile amoniaceale, camfora la durerile atroce epigastrice; a folosit prea mult famente reci cu gheață și în stadiu de reacțiune, câteodată pentru dureri și a aplicat și lipitori; pentru crampe au folosit prea mult fricțiuni cu untdelemn cald”¹⁸.

Variola era o altă boală contagioasă care provoca suferință bolnavilor afectați, dar și personalului sanitar, care era nevoit să „tempereze” răspândirea acesteia în rândul locuitorilor din cartiere mărginașe, care nu voiau să audă de medicamente sau vaccinuri. Astfel de situații sunt întâlnite mai ales în cătunul Piscu, aparținând de comuna Islaz, plasa Vădeni, unde locuiesc câteva sute de lipoveni, iar focarele de variolă apar mereu, însă locuitorii nu vor să-și lase copiii la vaccinat, din motive religioase.

James William Ozanne a descris realitățile românești din perioada 1870-1873, povestind cititorilor despre contextul sanitar din România. „Holera apărea într-un anotimp, difteria în următorul; tifosul își făcea, se pare, de cap tot timpul anului. Însă epidemiile de febră stârnite de mlaștinile fetide, ce băteau pretutindeni la câmpie, erau adevăratul izvor de nenorociri al ținutului, lucru pe care aveam să-l simt pe propria-mi piele”¹⁹.

În anul 1874 Consiliul General al județului Brăila constata necesitatea îmbunătățirii activității serviciului sanitar, care se impunea a fi una mai eficientă. În acest sens, se aprobă încadrarea unui subchirurg vaccinator și a două moașe, astfel încât să existe pentru fiecare plasă câte un medic de arondisment, un subchirurg vaccinator și o moașă, dar și un veterinar pentru întregul județ, iar acesta să aibă „reședința în orașul Brăila”.

Și păstrarea curățeniei orașului făcea parte din măsurile care se luau pentru prevenirea răspândirii epidemiilor. Raportul medicului primar al Serviciului Sanitar Brăila către primărie, de la 1 decembrie 1887, cuprinde măsurile de igienizare și salubritate din oraș, evaluând în același timp și starea în care se aflau străzile²⁰.

¹⁸ *Ibidem*, p. 220.

¹⁹ James William Ozanne, *Trei ani în România 1870-1873*, Editura Humanitas, București, 2015, p. 31.

²⁰ SJAN Brăila, Fond *Primăria Municipiului Brăila*, dosar nr. 20/1887, f. 297.

Foarte multe artere pietonale nu aveau pavaje, unele străzi, mai ales în timpul ploilor, erau impracticabile, iar peste acestea se mai adaugă și condițiile create de bălțile care se formau peste Dunăre, făcând notă comună cu apele care stagnau în oraș. Toate acestea nu făceau decât să mențină o continuă stare favorabilă îmbolnăvirii, prin perpetuarea condițiilor de înmulțire a germenilor diferitelor maladii infecțioase, ca febra palustră, tifosul, angina difterică și altele, „cari mai niciodată nu se puteau stârpi” după cum constata dr. N. Ionescu, medicul primar al orașului Brăila.

„Cu toate acestea, spre a se putea încontinuu ține în starea cea mai bună igiena orașului este absolută necesitate: a se spori personalul curățitului stradelor în proporție cu întinderea și dezvoltarea ce a luat orașul; a se pava stradele rămase încă nepavate, cum sunt strada Bisericeii și strada Galbenă din centru orașului, unde din cauza înălțării pavajelor stradelor, în care dau acestea, apele stagnează și în timpul mai ales de vară, formându-se băltoace, pot produce boale vătămătoare sănătății orașului”²¹.

Pentru buna funcționare a Serviciului medicului primar al urbei se propunea angajarea a încă unui medic, pe lângă personalul sanitar existent, acesta, cu atât mai mult fiind necesar, cu cât orașul se extinsese destul de mult și avea o populație de 40 – 45.000 de locuitori, în afară de populația flotantă, după cum se mai menționează în raport. Brăila, fiind un oraș mare²², prin art. 9 și 10 din Regulamentul serviciului sanitar de orașe permitea medicului primar al orașului, dr. N. Ionescu, să solicite personal medical²³.

Cu toate măsurile specifice și posibile timpurilor, condițiile igienico-sanitare erau precare și generatoare de boli contagioase. Poate mai mult decât alte demersuri, prioritatea serviciului sanitar o reprezenta eradicarea epidemiilor, prin vaccinație și alte măsuri de prevenție, ce se impuneau în rândul locuitorilor brăileni. Un rol indispensabil l-au jucat autoritățile publice locale, care împreună cu personalul sanitar făceau ordine în sistemul public local de sănătate.

Serviciul Sanitar Brăila monitoriza situația epidemiilor din satele vecine, prin informările făcute de Ministerul de Interne, în subordinea căruia funcționa, pentru a putea lua măsuri în timp optim. Brăila fiind oraș cu port la Dunăre, avea nevoie de un plan de acțiune privind supravegherea persoanelor ce tranzitau zona portuară, precum și a personalului aflat la bordul navelor care cobora la mal, după ce, în 1889, avea să izbucnească epidemia de ciumă la Constantinopol²⁴.

Un alt aspect care nu era de neglijat în lupta cu epidemiile îl constituia

²¹ *Ibidem*, f. 298.

²² Marile orașe ale țării erau București, Iași, Craiova, Ploiești, Brăila, Galați, Focșani și Botoșani și dispuneau de consiliu de igienă și salubritate special, care se întrunea la primăria orașului.

²³ SJAN Brăila, Fond *Primăria Municipiului Brăila*, dosar nr. 20/1887, f. 300.

²⁴ *Ibidem*, dosar nr. 43/1889, f. 136.

starea fiziologică a locuitorilor orașului, igiena corporală neadecvată fiind una din cauzele principale a proliferării epidemiilor ori altor afecțiuni care conduceau la scăderea nivelului stării de sănătate în rândul populației din oraș. Direcția Generală a Serviciului Sanitar din Ministerul de Interne transmitea, în acest sens, un regulament menit să contribuie la instruirea populației privind însușirea regulilor de igienă, care era distribuit de primărie sub forma unor publicații informative²⁵.

În urma inspecțiilor realizate la Brăila, în 1892 doctorul Fotino descrie în raportul său anual încălcarea normelor sanitare care reglementau funcționarea unor fabrici de lumânări, de săpun, precum și de prelucrare a cărnii, cârnățării amplasate în centrul orașului, pe strada Regală²⁶.

„Pentru izolarea și căutarea bolnavilor de cholera, atât administrațiunile mari de spitale (Eforia spitalelor, epitropia generală a casei Spitalului Spiridon, epitropia Spitalului Brâncovenesc) precum și 43 de primării urbane, au înființat spitale speciale. Direcția sanitară a venit în ajutorul unor comune, împrumutându-le cu corturi de ambulanță; multe primării s-au îngrijit și de trăsuri speciale pentru transportul bolnavilor. Unele primării au dispus de fonduri pentru despăgubirea proprietarilor săraci ai obiectelor contaminate (veșminte, așternuturi) ce se ard”²⁷. Medicul Felix Iacob descrie strategia sanitară care a fost adoptată.

Holera a pătruns în România prin portul Brăila, în luna iulie 1893, răspândindu-se apoi la Sulina, Cernavodă (la muncitorii care lucrau la podul de cale ferată peste Dunăre, proiectat de ing. Anghel Saligny) apoi la Galați, iar în august ajungea la Călărași, în câteva comune din Brăila, Ialomița, Putna, și comuna Netotî din Prahova.

Doctorul Iacob Felix a descris în raportul său cum se transmitea epidemia, după ce „s-a putut proba că pe lângă apă, vehiculul cel mai important pentru transportul germenilor cholerei, ei au fost transmiși și prin alte medii, prin mâini murdare, prin încălțăminte, veșminte și chiar prin alimente contaminate”. La Brăila, oraș care avea pe atunci 47.000 de locuitori, nu exista canalizare, orașul alimentându-se cu apa direct din Dunăre. Lucrătorii din port, turci, armeni și bulgari locuiau în niște pivnițe insalubre care au favorizat răspândirea holerei. Din 7 iulie până la 8 octombrie 1893 orașul a înregistrat 469 de bolnavi, din care 290 au murit,

²⁵*Ibidem*, dosar nr. 64/1897, f. 9 și f. 50.

²⁶ Dr. Fotino, *Raportul D-lui dr. membru în consiliul sanitar superior, către d. Ministru de interne, asupra rezultatului inspecțiunii sanitare făcute de d-sa în anul 1891, în județele Brăila, Tulcea, Constanța și Ilfov*, în Buletinul Direcțiunii Generale a Serviciului Sanitar, anul IV, nr. 21, 1 noiembrie 1892, p. 338.

²⁷ Dr. I. Felix, *Dare de seamă asupra epidemiei de cholera din anul 1893 presintată d-lui ministru de Interne*, București, Lito-Tipografia Carol Gobl, strada Doamnei, 16, 1893, p. 17.

un bilanț foarte grav privind mortalitatea, „247 bolnavi de cholera au fost căutați la domiciliu și 222 la spitale”²⁸.

Epidemia a dispărut la finalul lunii octombrie, bilanțul consemnând următoarea situație: 15 județe afectate, dintre acestea 21 comune urbane (orașe), 38 comune rurale. S-au îmbolnăvit de holeră 1.494 de oameni din care au murit 872 (și 35 de militari). Populația Vechiului Regat nu depășea 8 milioane de oameni, ceea ce reprezintă un bilanț epidemiologic echilibrat. Cum însă izbucneau mai tot timpul epidemii, era nevoie de cadre medicale.

Având în vedere complexitatea problemelor medicale cu care se confruntă Brăila, se constată un număr scăzut de cadre medicale, așa cum se vede în statisticile vremii. Astfel, la 1897, în oraș funcționau doi medici de circumscripție (de „despărțire”), doi subchirurghi și o moașă. Tot în același an, unul dintre medicii de circumscripție primește în sarcină să conducă, pe timp de vară, și Serviciul Medical, care se înființase în stabilimentul balnear din Lacu Sărat, unde trebuiau supravegheate starea de igienă și apariția unor potențiale cazuri de epidemii. Aici veneau la tratament pacienți din țară, dar și din străinătate, fiind renumite proprietățile curative ale apei și nămolului din lac²⁹.

În raportul medicului primar, dr. Iorgandopol, cu privire la activitatea Serviciului Sanitar al orașului Brăila, pe anul 1896, se consemnează date privind accesul la serviciile medicale din oraș, faptul că beneficiaseră de consultații gratuite, la dispensar – 13.122 persoane; consultații gratuite la domiciliul bolnavilor – 1.725 persoane, pentru imunizare se efectuase vaccinarea a 2.555 copii și revaccinarea pentru 11.393 de copii. De asemenea, au fost asistate la naștere de moașele comunale – 158 femei; au beneficiat de consultații prin vizite medicale – 282 prostituate; au fost depistate cu boli venerice 98 femei prostituate care au beneficiat de tratament în spital. Bolile care înregistrau o frecvență ridicată în rândul locuitorilor din oraș, în afară de epidemiile de scarlatină, angină difterică, crup, variolă și febră tifoidă, erau „miserie fiziologică, bronșită, bronhopneumonie, tuberculoza pulmonară, impaludism, enterită și sifilis”³⁰.

Pentru menținerea sănătății și evitarea contactării bolilor infecțioase, se recomanda păstrarea regulilor de igienă alimentară, prin consumul cărnii din surse verificate sanitar. Potrivit raportului sanitar din 1897 al medicului șef, dr. C. Mantu, se recomanda consumul de carne provenită de la animalele sacrificate la abatorul orașului, precum și din spațiile amenajate în piețele orașului.

Medicul apreciază că „abatorul nou îndeplinește condițiile legislației pe care o pune în aplicare poliția sanitar – veterinară deoarece îndeplinește condițiile

²⁸ *Ibidem*.

²⁹ SJAN, Fond *Primăria Brăila*, dosar nr. 11/1897, f. 119.

³⁰ *Ibidem*, dosar nr. 63/1897, f. 3.

de igienă publică”. Se propune ca târgurile de vite să se organizeze doar în oborul orașului, de două ori pe săptămână, iar pentru vite să existe certificate de sănătate (...), pentru a se evita epizootiile, având în vedere că târgurile de vite pot fi un mijloc de contaminare...”³¹.

Oborul de vite al orașului trebuia să fie organizat în alte zile decât cele în care se organizează târgurile săptămânale, pentru a fi invitați comercianții și deținătorii de animale din orașele vecine³². Prefectura județului Brăila organiza, în 1897, trei mari târguri de animale³³.

Activitatea Spitalului civil. În ultimele decenii ale secolului al XIX-lea, la Brăila locuitorii care se îmbolnăveau și nu puteau fi tratați acasă, beneficiau de tratamente și investigații gratuite într-un spital public, care, dincolo de neajunsurile cu care se confrunta, oferea șansa multor locuitori nevoiași să-și salveze viața. Aici pacienții erau tratați nu doar de afecțiunile interne, ci și de epidemiile care cuprindeau orașul.

În iulie 1873, în urma propunerii autorităților locale de a se instala provizoriu Spitalul civil (denumit și comunal) în casele lui Slătineanu, trei dintre membrii Consiliului Comunal, C. Berlescu, Niță Vasilescu și M. Iorgulescu au contestat strămutarea spitalului orașului și cheltuirea sumei de 45.000 lei pentru reparația imobilului și „adăugiri de clădire”. Așa cum motivau cei trei, casele erau așezate lângă școala primară de băieți și ar fi fost de neconceput să fie amplasat spitalul în apropiere, deoarece destinația inițială a caselor pe care comuna le cumpărase „a fost strict pentru gimnaziul și pe cheltuiala comunei și oricum este în contra salubrității publice”³⁴.

În perioada Războiului de Independență (1877–1878), medical primar al Spitalului, dr. S. Ștefănescu, semnalează necesitatea încadrării cu personal de specialitate și administrativ, peste schema de care dispunea spitalul (există doar un medic primar, unul secundar, un urolog, patru infirmieri, un preot, două bucătărese, trei spălătorese și doi rânđași. Erau necesare reparații la clădirea spitalului, care „se afla în ruină”. La 10 ianuarie 1877, din cauza epidemiei de febră tifoidă, se cere suplimentarea cu zece paturi în spital (existau 50 de paturi)³⁵. Într-un proces-verbal încheiat în urma unei vizite, Carol Davila încuviințează amenajarea unor camere pentru tratarea tifoidei. Numărul bolnavilor descoperiți la domiciliu cu această boală este în creștere, pe străzile Gloriei și Faburg din culoarea verde, iar autoritățile sanitare cer elaborarea unor măsuri urgente, prin convocarea Consiliului de Hygienă, anunțând primăria că spitalul avea, la 20 februarie 1877, 65

³¹ *Ibidem*, dosar nr. 188/1897, ff. 81-82.

³² *Ibidem*, f. 83.

³³ *Ibidem*, f. 121.

³⁴ SJAN Brăila, fond *Primăria Brăila*, dosar nr. 57/1873, f. 31.

³⁵ *Ibidem*, dosar nr. 13/1877, ff. 10-11.

de paturi și că nici acestea nu sunt suficiente³⁶.

Spitalul se confrunta cu neajunsuri, de aceea, din cauza epidemiilor, precum și a celorlalte boli, Serviciul Spitalului comunal Brăila înainta rapoarte către primărie pentru îmbunătățirea condițiilor de spitalizare a pacienților internați. Cei mai mulți pacienți ajungeau în stare critică, muribunzi care se stingeau în spital, nemaiputând fi tratați, denaturând, astfel, statisticile deoarece raportul dintre mortalitate și morbiditate nu mai era corect³⁷.

Propunerile de îmbunătățire a condițiilor de funcționare a spitalului aveau în vedere ventilația insuficientă, lantrinele construite impropriu, lipsa camerelor de izolare a bolnavilor cu maladii contagioase, lipsa băilor pentru igienă și tratamente medicale, lipsa unei săli de autopsie și a unei camera mortuare. Circuitele funcționale, proprii unui spital pentru acea vreme, lipseau cu desăvârșire (dependințele pentru bucătărie, spălătorie, magazie, locuița servitorilor etc.).

Personalul spitalului, în octombrie 1896, era compus din 25 de angajați, între care doi subchirurghi, Anastase Vâlcu și Al. Constantinescu; o moașă, Ecaterina Marinescu; un preot, Ștefan Penescu, iar restul era personalul de serviciu (spălătorese, bucătărese, intendent, infirmieri)³⁸. Practic pandemia de holeră și epidemiile frecvente au determinat autoritățile publice locale să ia măsuri pentru asigurarea serviciului public sanitar, alocând buget pentru investiții în spital. Astfel, în Spitalul comunal al orașului port Brăila, în 1897, se amenajează instalarea sistemului de încălzire central, a sistemului de ventilație a saloanelor, începe construirea băilor (în urma concesiunii lucrărilor de către firma „Koorting - Freres”)³⁹.

În același an, potrivit medicului primar al spitalului, pe lângă celelalte afecțiuni, au fost tratate 380 de cazuri de boli contagioase, 160 de cazuri de boli infecto-contagioase, 450 de cazuri de boli venerice, 120 cazuri de boli palustre⁴⁰. Cea mai ridicată incidență a fost înregistrată în cazul variolei, scarlatinei și febrei tifoide⁴¹.

De serviciile spitalicești beneficiau în primul rând locuitorii orașului, dar și ai comunelor din zona de suburbie. Populația totală a județului la recensământul general efectuat în luna decembrie 1899 era de 146.737 de suflete, din care⁴²:

	Oraș	Rural	Total
Bărbați	28.818	45.470	74.288

³⁶*Ibidem*, f. 25.

³⁷ SJAN Brăila, fond *Primăria Brăila*, dosar 46/1887, f. 33.

³⁸ *Ibidem*, dosar nr. 18/1897, f. 7.

³⁹ *Ibidem*, dosar nr. 200/1897, ff. 200-215.

⁴⁰ *Ibidem*, dosar nr. 18/1897, ff. 7-11.

⁴¹ *Ibidem*, dosar nr. 64/1897, f. 103.

⁴² SJAN Brăila, fond *Prefectura jud. Brăila*, dosar nr. 2/1904, f. 192.

Femei	29.305	43.144	72.449
Total	58.123	88.614	146.737

După vârste, structura populației orașului se prezenta astfel:

	Oraș	Rural	Total
<i>Până la 7 ani împliniți</i>	10.245	20.854	31.099
<i>8-14 ani</i>	8.715	15.018	23.733
<i>15 – 20 ani</i>	7.760	11.070	18.830
<i>21 – 40 ani</i>	18.197	22.818	41.015
<i>41 – 70 ani</i>	12.308	17.017	29.325
<i>71 - peste</i>	898	1.837	2.735
Total	58.123	88.614	146.737

În 1900, la Brăila erau 58.392 locuitori, conform datelor Serviciului Statistic al Direcției Generale a Serviciului Sanitar al Ministerului de Interne⁴³. Existau 6.670 de imobile, 47 dintre străzile orașului erau pavate cu piatră cubică, iar 69 amenajate cu bolovani, patru piețe erau pavate cu piatră și trei cu bolovani. Interesant de amintit este faptul că existau 155 de case „cu subterane locuite”, 1.815 case cu pivnițe, 1.135 cu latrine ventilate, 2.054 cu golirea haznalelor, iar 4.700 case erau fără pivnițe și 497 case fără latrine.

Vaccinarea locuitorilor era menită să preîntâmpine prevenirea unor epidemii. În aprilie 1901, operațiile de revaccinare se efectuau la Spitalul comunal, Secția 2, cu vaccin adus de la Institutul Vaccinogen al statului. Se administra copiilor cu vârste 0 – 1 an și 4 – 12 ani. Astfel, dintre 1.915 copii născuți în 1900, au fost vaccinați 923 copii și revaccinați 1.040⁴⁴.

Spitalul civil din Brăila, la sfârșitul secolului al XIX-lea, își desfășoară activitatea într-o clădire funcțională (după ce în 1888 avusese loc recepția finală a clădirii nou construite), cu personal superior și inferior pregătit.

La începutul secolului al XX-lea, în anul 1903, personalul Serviciului sanitar al județului se compune din medic primar, medic de circumscripție, secretar, moașe comunale și agenți sanitari. Cele mai frecvente boli contagioase cu care se confruntau locuitorii din oraș și din județul Brăila erau scarlatina, angina difterică și scabia. Cei care interveneau pentru a trata bolnavii contagioși erau medicii din oraș și județ, care acordau consultații gratuite, dar cele mai multe tratamente le recomandau agenții sanitari. Fiecare comună avea o farmacie care dispunea de medicamente uzuale.

Asigurarea serviciilor sanitare și igiena publică în Regat modelau un sistem

⁴³ *Ibidem*, fond *Serviciul Sanitar Brăila*, dosar nr. 1/1901, f. 211.

⁴⁴ *Ibidem*, f. 229.

în devenire, care înscria ultimii ani ai perioadei moderne a României pe drumul îmbunătățirii stării de sănătate și a nivelului de trai al populației, încercând să estompeze temerile legate de epidemiile care izbucneau frecvent.

Acțiunile de sănătate publică în vremea pandemiei de holeră și a celorlalte epidemii, la Brăila, în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, a avut meritul de a contribui la modernizarea orașului prin legislația aplicată, care prevedea: păstrarea unor norme de igienă pentru prevenirea îmbolnăvirilor; păstrarea curățeniei în locuințe, în școli, în spațiile de muncă; importanța consumului de alimente și apă păstrate igienic; a înlesnit accesul cetățenilor la servicii medicale (dispensare, spitalul comunal); a condus la implicarea autorităților locale și a celor medicale, care înștiințau populația despre măsuri sanitare, vaccinare, igienizare etc. Aceste acțiuni au ținut epidemiile care bântuiau Europa sub control, în contextual în care portul Brăila s-a aflat în permanență expus în punct de vedere epidemiologic.

Serviciul Medical al Districtului *Braila* 188

Lista pentru mișcarea epidemiei de *Cholera asiatica*

de la *9 August* și pînă la *14 Septembrie* 1865

No. surzătorii	Numea orașelor, arondismentelor și a comunelor	Bolnavi vechi	Bolnavi noi	Total summa	Morți	Insanătoși	Rămăși bolnavi
1	<i>Arondismentul Braila</i>						
2	Comuna <i>Braila</i> de sus	34	24	58	7	51	
3	" <i>Braila</i> de jos	1	1	2	1	1	
4	" <i>Braila</i> de sus	1	1	2	1	1	
5	" <i>Braila</i> de jos	43	43	86	19	67	
6	" <i>Braila</i> de sus	8	8	16	1	15	
7	" <i>Braila</i> de jos	32	32	64	12	52	
8	" <i>Braila</i> de sus	38	38	76	16	60	
9	" <i>Braila</i> de jos	11	11	22	2	20	
10	" <i>Braila</i> de sus	11	11	22	7	15	
11	" <i>Braila</i> de jos	2	2	4	2	2	
	<i>Total</i>	249	244	493	57	436	
1	<i>Arondismentul Pitești</i>						
2	Comuna <i>Pitești</i>	240	240	480	40	440	
3	" <i>Pitești</i>	29	29	58	12	46	
4	" <i>Pitești</i>	13	13	26	5	21	
5	" <i>Pitești</i>	13	13	26	5	21	
6	" <i>Pitești</i>	32	32	64	12	52	
7	" <i>Pitești</i>	21	21	42	11	31	
8	" <i>Pitești</i>	21	21	42	11	31	
9	" <i>Pitești</i>	16	16	32	8	24	
10	" <i>Pitești</i>	2	2	4	2	2	
11	" <i>Pitești</i>	24	24	48	10	38	
12	" <i>Pitești</i>	22	22	44	6	38	
	<i>Total</i>	599	594	1193	116	1077	
	<i>Orășele observatii</i>						
	Comunele <i>Braila</i> și <i>Pitești</i> au fost reduse la starea normală în urma tratamentului dat de medicul districte și de medicul comunei <i>Braila</i> și de medicul comunei <i>Pitești</i> pe baza rapoartelor medicilor districte și de medicul comunei <i>Braila</i> și de medicul comunei <i>Pitești</i> .						
	Medicul primar <i>Epifanie Ionescu</i>						

Figura 1. Situația evoluției holerei în intervalul 9 august – 14 septembrie 1865 (sursa: SJAN Brăila).

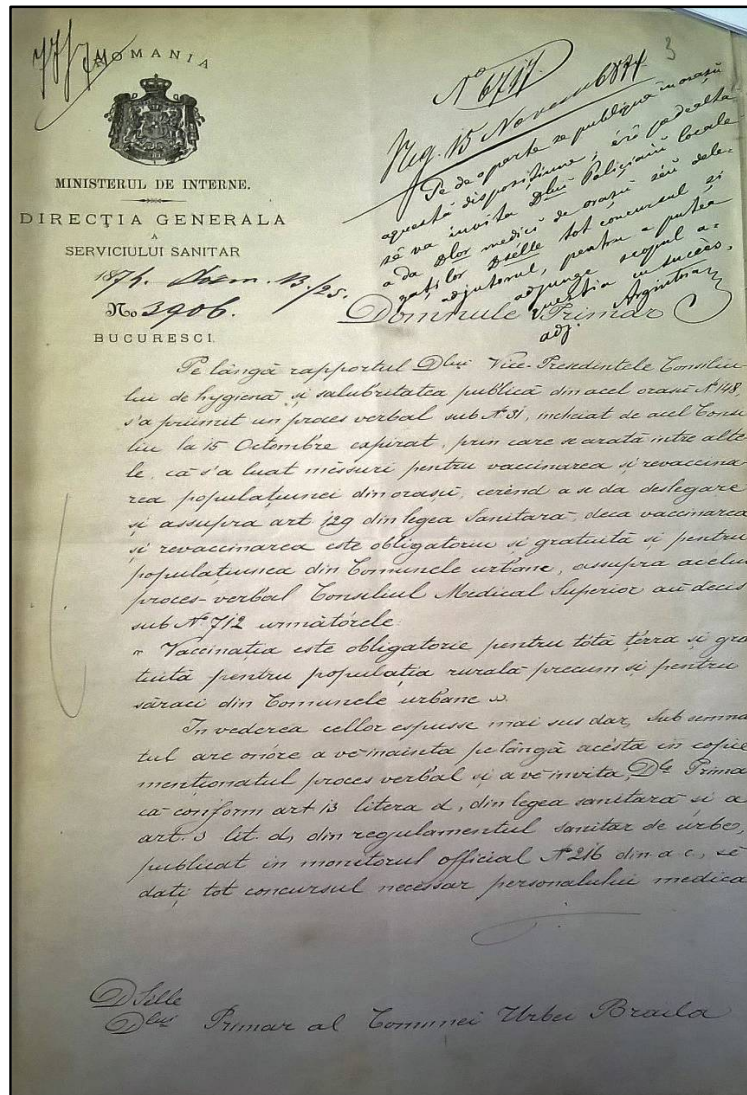

Figura 2. Serviciul Sanitar comunică Primăriei Brăila că a luat măsuri pentru vaccinarea și revaccinarea populației (noiembrie 1874) (sursa: SJAN Brăila).

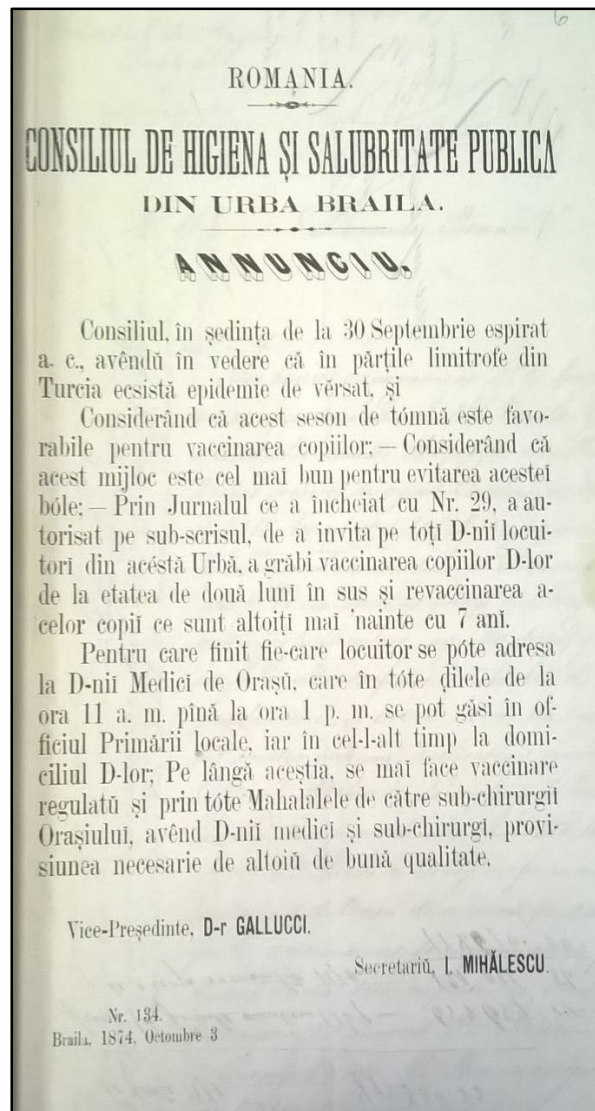

Figura 3. Anunț privind vaccinarea și revaccinarea copiilor (1874)
(sursa: SJAN Brăila).

**MISIUNEA PACIFICATOARE A REGIMENTULUI BRĂILEAN 38 INFANTERIE („NEAGOE BASARAB”)
ÎN SUDUL BASARABIEI ȘI PENTRU APĂRAREA GURILOR DUNĂRII**

Valentin Popa

muzeograf dr., Muzeul Brăilei „Carol I”
(email: valporo@yahoo.com)

Rezumat. *În cadrul acestui articol autorul urmărește activitatea regimentului 38 Infanterie „Neagoe Basarab”, înființat în anul 1911 ca „regiment al Dunării de Jos”. După o scurtă trecere în revistă a înființării, misiunilor și reorganizării sale, se analizează cu precădere activitatea sa din Basarabia, de la finele primului Război Mondial, până la revenirea acasă, la Brăila.*

Cuvinte cheie: *regimentului 38 Infanterie „Neagoe Basarab”, Basarabia, Brăila.*

*

Abstract. *In this article the author follows the activity of the 38th Infantry Regiment "Neagoe Basarab", established in 1911 as a "regiment of the Lower Danube". After a brief review of its establishment, missions and reorganization, it is mainly analyzed its activity in Bessarabia, from the end of the First World War, until returning home to Brăila.*

Key words: *the 38th Infantry Regiment "Neagoe Basarab", Bessarabia, Brăila.*

Regimentul 38 Infanterie „Neagoe Basarab” a fost destinat de la bun început ca regiment al Dunării de Jos. A fost înființat în anul 1911 din ordinul ministrului de război, Radu Filipescu, fost primar și deputat de Brăila, a participat la războiul balcanic din 1913, în urma căruia România anexează două județe din sudul Dobrogei, Durostorum și Caliacra, ținut cunoscut sub numele de Cadrilater. În august 1913, regimentul se întoarce la Brăila fără unul din batalioane care rămâne la Dobrici (Bazargic), apoi, în octombrie, se va detașa la Balcic (3 companii) și Caverna (1 companie). Acest batalion revine la Brăila în aprilie 1914¹.

După declanșarea Primului Război Mondial, se înființează, tot la Brăila, Regimentul 78 Infanterie și se efectuează concentrări de instrucție cu rezerviștii, în serii de câte 1000. În 1915, se execută marșuri și manevre în județele Brăila, Galați și Tulcea.

După intrarea României în „Războiul cel mare” (august 1916), Regimentul 38 Infanterie este trimis în sudul Dobrogei pentru apărarea acestui ținut amenințat de vecinii bulgari, aliați cu turcii și puterile centrale. Deplasarea se realizează cu ajutorul șlepurilor. O mărturie în acest sens avem și de la scriitorul brăilean D. P.

¹ Horia Tănăsă, *Brăila în Războiul Întregirii Naționale*, Editura Istros a Muzeului Brăilei „Carol I”, Brăila, 2016, p. 69.

Perpessicius care, în poemul *Pe Styx*, descrie momentul despărțirii soldaților îmbarcați de mamele și iubitele lor². Mulți dintre ei nu se vor mai întoarce. Bătăliile pentru apărarea Dobrogei s-au soldat cu mii de victime. O cauză a dezastrului de la Turtucaia a constituit-o retragerea din dispozitiv a regimentului de cazaci, plasat între regimentele brăilene. Au loc bătălii înverșunate, cu multe pierderi omenești și materiale, ce au impus retragerea în dispozitive de apărare din zona de centru a Dobrogei. În luptele din zona Topraisar (dealul Muratan), Perpessicius a fost grav rănit la mâna dreaptă și, de aceea, evacuat din dispozitiv pentru îngrijiri medicale. Superiori din punct de vedere tehnic, inamicii, susținuți masiv de trupe germane dotate cu artilerie grea, avioane și hidroavioane, silesc regimentele brăilene de infanterie (38 și 78) și pe cel de artilerie (Regimentul 3) să se retragă. Dobrogea este cedată, după aproape 2 luni de lupte. Resturile regimentelor brăilene sunt evacuate prin Tulcea, de unde, cu șlepurile, ajung la Brăila pentru refacere.

Se decide fuzionarea fostelor regimente brăilene 38 și 78 într-un regiment mixt (38-78), compus mai mult din răniți.

La jumătatea lunii noiembrie, regimentul 38-78 infanterie, cu un efectiv de 2200 ostași, majoritatea foști răniți, primește misiunea de a lupta pentru apărarea capitalei pe frontul Argeș, Neajlov. Datorită atitudinii necombative a armatei ruse, dar și a faptului că trupele germane au intrat în posesia ordinului de luptă al generalului Prezan, bătălia pentru apărarea capitalei este pierdută și se decide retragerea spre Moldova, pentru refacere.

Din decembrie 1916, până în iunie 1917, unitățile brăilene intră într-un amplu proces de reorganizare și reconstituire. Sosec recruții contingentelor 1917 și 1918 și premilitarii contingentelor 1919 și 1920.

Ajungând la un efectiv de 3000 ostași, Regimentul 38 Infanterie este repartizat pe frontul de la Mărășești, unde se distinge prin acte de eroism, dobândind victoria, în ciuda faptului că unitățile ruse se retrag fără luptă.

Când, după revoluția bolșevică, Rusia încheie pace cu puterile centrale, România este nevoită să accepte armistițiul de la Focșani. Începând cu 22 noiembrie 1917, acțiunile ofensive ale armatei române se suspendă.

În contextul revoluției bolșevice din Rusia, s-a afirmat principiul autodeterminării popoarelor din fostul Imperiu Țarist. „Declararea Ucrainei stat autonom (7/20 noiembrie 1917) a generat izolarea Basarabiei, ceea ce a facilitat drumul ei spre autonomie deplină”³. Sfatul Țării (cu rol de parlament) din provincia situată între Prut și Nistru și-a deschis lucrările prin adunarea din 21 noiembrie/4 decembrie. Cea mai importantă hotărâre a acestui for a fost proclamarea

² Perpessicius, *Scut și targă*, ediție îngrijită de Zamfir Bălan, Editura Istros a Muzeului Brăilei „Carol I”, pp. 23- 24.

³ Petre Otu, *România în Primul Război Mondial: Marea Unire 1918*, Editura Litera, București 1917, p. 38.

Basarabiei ca Republică Democratică Moldovenească (2/15 decembrie 1917)⁴, ca parte a republicii federative rusești. „La 3/16 decembrie 1917, decizia a fost adusă la cunoștința guvernului de la Petrograd, a radei ucrainiene, a Ocârmuirii cazacilor, a Republicii de Ural și Republicii Musulmane”.

După încheierea armistițiilor de la Focșani (26 noiembrie/9 decembrie), în urma căruia s-au întrerupt ostilitățile între armata română și cea germană, și de la de la Brest-Litovsk (3 martie 1918), prin care s-a decis pacea separată între Rusia și Puterile Centrale, s-a produs „un adevărat exod al trupelor rusești de pe frontul român: „Bande de soldați ruși bolșevizate, ce se retrăgeau în neorânduială de pe front, au produs multe jafuri și atrocități în spațiul moldovenesc de la est de Prut.

Problema unei intervenții militare în Basarabia s-a pus de către autoritățile politice și militare românești încă de la începutul anului 1918. Intervenția se arăta necesară din rațiuni de ordin militar. Dacă ordinea politică din Basarabia ar fi devenit ostilă intereselor României, ar fi însemnat ca această țară să ajungă să fie amenințată din două părți: și din vest – de armatele puterilor centrale – și din est. S-a decis să se retragă de pe front două divizii: 11 și 13. Intervenția era dorită și de autoritățile de la Chișinău care erau pe punctul de a nu mai face față agresiunii hoardelor bolșevice, dar și presiunilor ultimative ale Ucrainei ce dorea să anexeze teritoriul. La sfârșitul anului 1917 au sosit la Iași trei delegații de la Chișinău cu solicitare de a primi ajutor din partea armatei române. Comandantul trupelor rusești din Moldova, care primise cereri similare, a direcționat aceste solicitări către către autoritățile române, deoarece el nu mai controla trupele. Dar nu toate forțele politice din Basarabia agreau acest proiect al sprijinului militar românesc. În cele din urmă oficialitățile de la Chișinău aprobă intervenția militară și trupele române intră în capitala tânărului stat în seara zilei de 12/26 ianuarie 1918. Ele sunt salutate și tratate ca oaspeți de reprezentanții oficiali ai republicii. Până la data de 20 ianuarie/3 februarie, hoardele bolșevice au fost alungate dincolo de Nistru. În urma intervenției militare, relațiile diplomatice între România și puterea revoluționară de la Petrograd au fost sistate

După evenimentele din Basarabia, din 27 martie 1918 (stil vechi), când teritoriul dintre Prut și Nistru se alipește României, prin hotărârea Sfatului Țării, se decide ca Divizia 10 – din care făcea parte Regimentul 38 Infanterie „Neagoe Basarab” – să se deplaseze în Basarabia. Provincia, care de un veac se afla sub ocupație și administrație rusească, era acum măcinată de anarhie (jafuri și atrocități săvârșite de sute de mii de soldați ruși scăpați de sub control și contaminați de ideologia bolșevică.

La Ordinul Marelui Cartier General din 25 aprilie, Regimentul 38 Infanterie se deplasează către Basarabia pe traseul Mărășești, Tecuci, Galați, Bolgrad. La 11

⁴ *Ibidem*, p. 39.

mai ajunge la Reni, iar o săptămână mai târziu – la 18 mai – la Vâlcov. La 22 mai, având ca țintă apărarea gurilor Deltei, câte o companie de infanterie și o secție de mitraliere se dislocă la Sulina și Sfântu Gheorghe.

Unitățile militare române trebuiau să gestioneze două amenințări: cea venită dinspre agitatorii bolșevici și cea venită dinspre naționaliștii ucrainieni. Aceștia urmăreau să includă Basarabia în granițele nou-proclamatei Republici Sovietice Ucrainiene. „Misiunile principale ale regimentului constau în securizarea frontierei prin supraveghere și control, paza obiectivelor economice și a sediilor principalelor instituții și patrularea permanentă în zonele aglomerate și vulnerabile: gări, piețe, porturi”⁵.

În urma încheierii tratatului de pace de la București (Buftea), la 20 februarie/5 martie 1918, România avea obligația să demobilizeze efectivele militare, inclusiv pe cele din Basarabia. Mulți militari au fost trecuți în rândurile jandarmeriei, cu misiunea de a apăra ordinea în teritoriu basarabean.

Regimentul 38 Infanterie lasă 2 batalioane pe Dunăre, la Chilia Nouă și Vâlcov, mutând comandamentul și un batalion la Cetatea Albă, pentru a apăra linia Nistrului.

Urmare a ordinului de demobilizare, efectivele se reduc la câte 300 de soldați de batalion. Dar, în data de 1/14 iulie 1918, se introduce, prin decret regal, „starea de asediu”, pentru a face față gravelor dezordini.

Regimentul demobilizat mai avea în vara anului 1918 doar 57 de ofițeri și 600 de soldați și subofițeri. În toamnă, se decretează o nouă mobilizare, odată cu ofensiva Aliaților asupra Puterilor Centrale. Generalul Berthelot fusese însărcinat de guvernul francez, în noaptea de 8 spre 9 octombrie, să conducă o nouă armată a Dunării „care să ocupe Bulgaria și să îndemne guvernul român să intre din nou în război”⁶. Această nouă armată a aliaților avea misiunea de a proteja flancul drept al Armatei Aliate a Orientului împotriva trupelor germane și austro-ungare din Ucraina, iar, ulterior, de a acționa în sudul Rusiei împotriva forțelor bolșevice. România a reintrat în război, alături de puterile aliate pe 27 octombrie 1918 stil vechi, când guvernul român a adresat trupelor de ocupație din România un ultimatum de a părăsi țara în 24 de ore. A doua zi, s-a decretat mobilizarea armatei române. În aceeași zi trupele Armatei de Dunăre conduse de Berthelot au trecut Dunărea și au înaintat pe teritoriul Munteniei. În acest context, Regimentul 38 Infanterie primește misiunea să apere frontiera Nistrului între Palanca și Marea Neagră, dezarmând toate trupele străine care vor încerca să treacă pe teritoriul românesc. E vorba de trupe germane, bulgare și austro-ungare aflate în Ucraina și Crimeea.

⁵ Horia Tănasă, *op. cit.*, p. 97.

⁶ Petre Otu, *op. cit.*, p. 92.

Ostașii brăileni intervin frecvent contra forțelor bolșevice, dar și în sprijinul militarilor francezi din armata condusă de Berthelot, care operau în Ucraina. Resping tentativele bandelor de bolșevici de a debarca pe malul românesc al Nistrului. Intensificarea provocărilor pe linia Nistrului a impus transferarea de subunități brăilene de la Dunăre pe linia acestui râu de la granița cu Ucrainei. La 25 aprilie 1919 se produce un puternic atac bolșevic, respins în cele din urmă, cu destule pierderi materiale și umane, de militarii români, sprijiniți de forțele franceze din Ucraina și de unități grecești, din aceeași armată aliată a Dunării.

Treptat, misiunile de siguranță sunt preluate de unitățile de jandarmi și de grăniceri, pregătite între timp pentru a face față unor astfel de misiuni.

Înlocuit la Nistru de către Regimentul 9 Infanterie, regimentul brăilean primește o nouă misiune: siguranța Dobrogei. Regimentul este transportat pe calea ferată până la Reni, apoi cu șlepurile, pe Dunăre, până la Cernavodă, unde debarcă, spre a se deplasa pe calea ferată spre punctele din Dobrogea ce trebuiau apărate.

După semnarea păcii cu Bulgaria, la începutul lunii decembrie 1919, Regimentul 38 Infanterie, revine acasă, în garnizoana Brăilei, după 3 ani și jumătate de dramatice misiuni de luptă.

THE RELATIONSHIP BETWEEN MIGRATION AND CULTURAL IDENTITY. ASPECTS OF AN ACTUAL PROBLEMATICS

Iuliu-Marius Morariu

dr., Facultatea de Teologie Ortodoxă, Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca
(email: maxim@radiorenasterea.ro)

Abstract. *In this article, the author investigates an actual problematic, namely the one of the migration, that influenced the evolution of the contemporary society. He takes a look on the way how it is related the complex process generated by it with the cultural identity of the one who decide to become part of it. The investigation is an interdisciplinary one and uses literature from spaces like the Romanian, English or Italian one in an attempt to highlight not only the sociological and the historical aspects of the migration process, but also the psychological ones and to deepen the relevance that the problematic has for the social psychology.*

Key words: *migration, minority, culture, identity, adaptation, religion, ethnicity.*

*

Rezumat. *În acest articol se analizează o problemă actuală, aceea a migrației, care a influențat evoluția societății contemporane. Autorul aruncă o privire asupra modului în care este influențat procesul complex al migrației de identitatea culturală a celor care au decis să fie parte a ei. Analiza este una de tip interdisciplinar, și utilizează bibliografie din spațiul românesc, englez sau italian în încercarea de a sublinia nu doar aspectele sociologice și istorice ale procesului de migrație, dar și pe cele psihologice, spre a adânci relevanța temei pentru psihologia socială.*

Cuvinte cheie: *migrațiune, minorități, cultură, identitate, adaptare, religie, etnicitate.*

Introduction. Migration has been an important phenomenon in the history and evolution of the world¹. It is relevant for both the religious and the economic space², the social, the psychological and so on. In the history of the world, some migratory waves have brought with them the interaction between cultures, the emergence of new peoples, the imposition of some cultures on others or the acceptance of common values.

Each age was characterized by its migrations and each migration had both positive and negative aspects. Ages that did not know the possibilities of movement and mobility like the contemporary ones have had migratory movements that marked the subsequent history of the whole of humanity. It is enough to take a look

¹ Brenda J. Baker, Takeyuki Tsuda, *Migration and Disruptions: Toward a Unifying Theory of Ancient and Contemporary Migrations*, Gainesville, Florida University Press, 2015, p. 15.

² Olha Kostyuk, *L'imprenditoria Immigrata in Italia*, în *Oikonomia*, 20 (1), 2020, p. 9.

at the arrival in the European space of peoples from different Asian places (Huns, Goths, Gepis, Bulgarians), to understand how the society we live in is ontologically impressed by this phenomenon. Sometimes due to expansionist policies, sometimes following a crisis, sometimes due to cataclysms or people's desire to find better living conditions than they had, migration was therefore a complex phenomenon. Therefore, as the authors of an important contemporary encyclopedic dictionary point out, it has consequences both in terms of human life and in terms of the animal kingdom or geology. Regarding its impact on our species, it is important to underline the following distinctive aspects:

"1. Generally (as a biological or social phenomenon), any movement of individuals, mostly in groups, from a geographical area to another, determined by changes in environmental, demographic, physiological conditions, etc. Particularly: a. In the anthropological and social sciences, the movement of a population to areas other than that of origin, in which it is permanently established (unlike what happens in nomadism), due, since prehistoric times, to factors such as overpopulation, mutations climatic conditions, famines, territorial competition with other populations, search for better real or presumed living conditions, etc.; in sociology, with reference to more recent cultural, is the same as emigration"³.

Conscious of the relevance of this process for the evolution of society, but also of the fact that, in recent years, due to problems of a religious, economic-socio-cultural nature, or due to resources, the migratory phenomenon has returned to the attention of the whole world⁴, launching new challenges and generating discussion topics, we will try to dwell on its meaning in the following lines. We will investigate, on the basis of the existing recent literature⁵, but also other bibliographic sources on which we had access to this complex element of the social history of humanity through the relationship between migration and cultural identity. We will try to bring to attention the multiple facets of the last element and to see what are the aspects that must be considered in contemporary discourse regarding the question considered.

Migration and cultural identity. In one article dedicated to the difference between personal identity and its many defining aspects and cultural identity,

³ See <http://www.treccani.it/vocabolario/migrazione/>, accessed 01. 06. 2020.

⁴ Therefore: "It is estimated that there are currently over 200 million migrants and refugees in the world, with a 50% increase in the last 35 years. And the growing trend is bound to continue", Antonino Urso, Teresa Di Bonito, *Migrazione: Etica Sociale e Accoglienza Psicologica*, în *Oikonomia*, 11 (1), 2014, p. 29.

⁵ Such as Daniele Fedeli, *La Costruzione Identitaria in Età Evolutiva. Opportunità di Crescita e Rischi di Frantumazione*, în *Oikonomia*, XVII (1), 2018, pp. 7-9; Antonino Urso, Teresa Di Bonito, *op. cit.*, pp. 29-35; Idem, *Identità Personale e Identità Culturale*, în *Oikonomia*, XVII (1), 2018, pp. 10-14.

which is also of particular relevance, professors and psychologists Antonino Urso and Teresa di Bonito from Rome, defined the world as a polyhedron, emphasizing the complexity and more differences exist. The two then showed that: "with the model of the polyhedron all cultural, personal, ethnic, religious and sexual differences are overcome and respected"⁶.

Starting from this statement, to which we fully subscribe, we would like to extend this definition to the idea of migration. In our opinion, the migratory phenomenon itself should be seen as a polyhedral three-dimensional geometric figure, the definition of which is very difficult. Because? Because although it focuses on population mobility, it can embody many forms. A simple look at the recurrence of the term can be very helpful in understanding this problem. Therefore, migrants are considered both those who leave their place of origin to work and those who take refuge due to life-threatening dangers. Migrants can be considered after they have passed a certain period of stay in the territory of another country, or they can be considered as soon as they have entered that territory, depending on certain factors⁷. The term is therefore complex and benefits from many nuances.

An extremely important element both for its understanding and for the dynamics of the migration phenomenon, which has seen an upward trend in recent years, is identity. Defined by Daniele Fedeli according to the four fundamental characteristics, respectively: uniqueness, coherence, continuity and evolution⁸, identity contains both aspects that can be correlated with ontological data and the evolution of the person, his quality to be self-taught, adaptable or self-efficacious⁹. Therefore, as the Italian researcher cited above points out: "... the construction of identity is the result of the continuous interaction between personal dimensions, often also of a neurobiological type (for example the temperamental characteristics of the child such as inhibition, which can lead him more easily towards identity representations based on attitudes of shyness, confidentiality, etc.), and social dimensions (eg. educational messages from parents, peer pressure, models conveyed by the media, etc.)"¹⁰.

There are therefore mobile and mobile elements that contribute to the construction and definition of identity, it is not entirely a concept that does not allow changes. True, the fundamental aspects relating to cultural heritage¹¹ and the values that often contribute to its definition have a perennial character, but social

⁶ Antonino Urso, Teresa Di Bonito, *op. cit.*, in *Oikonomia*, XVII (1), 2018, p. 10.

⁷ World Council of Churches, in *Who Do We Say That We Are? Christian Identity in a Multi-Religious World*, Geneva, World Council of Churches Publications, 2016, p. 8.

⁸ Daniele Fedeli, *op. cit.*, p. 8.

⁹ A. Bandura, *Autoefficacia: Teoria e Applicazioni*, Trento, Erickson Press, 1997, *passim*.

¹⁰ Daniele Fedeli, *op. cit.*, p. 7.

¹¹ Antonino Urso, Teresa Di Bonito, *op. cit.*, in *Oikonomia*, XVII (1), 2018, p. 12.

interactions, the desire for adaptability or other aspects of social relevance, can cause the reconfiguration of similar problems.

Furthermore, although identity is generally private as an individual fact, there is also a form of collective identity. In some spaces, given the fact that it was used in nationalist or ethnocentric currents¹², it gained negative accents and was seen as a prerogative of far-right movements. However, collective identity is a complex cultural construct, relevant for fields such as politics, social psychology, religion or history, as a way to manifest the quality of the human being and express his originality in a community. Thus, as professors Antonino Urso and Teresa di Bonito observe: "Identity, however, is not only a characteristic belonging to the individual: it can also be proper to a specific community, as well as to the whole of society. In fact, individual and society are in reciprocal dual relationship: society participates in the construction of each person's identity, while the individual contributes to transforming society, understood in its declinations of institutions, organizations and groups"¹³.

Due to the fact that the identity is directly related to the defining patterns of the individual, being the one that suffers from more than one process of social reintegration, we believe that the migratory phenomenon cannot be understood without it. All the more so in a society increasingly characterized by the concealment of important social practices¹⁴, in which loneliness can launch challenges whose chronicity has devastating effects.

The migration, whatever it is its cause, carries many challenges. Whether he leaves his country to study, work or escape the dangers that threaten his existence, the one who ends up having this status as a migrant, has had to face some pressures, to try to integrate into the new context, social, cultural, sometimes academic to which it belongs and to learn (a new language, local customs, etc.). Also, he has to find the financial resources to keep himself in the new space, which in many cases is quite difficult. In many cases, he is viewed with reluctance or even rejection. All these aspects lead the aforementioned psychologists to declare that: "The emigration is certainly one of the circumstances of life that most expose the person to forms of psychic disorganization; however, where the individual possesses sufficient cognitive processing skills, he will be able to overcome the crisis

¹² For the Romanian context see, for example: Nichifor Crainic, *Ortodoxie și Etnocrație*, Bucharest, Cugetarea Publishing House, 1930, *passim*.

¹³ Antonino Urso, Teresa Di Bonito, *op. cit.*, în *Oikonomia*, XVII (1), 2018, p. 11.

¹⁴ As professors Urso and Di Bonito underline: "The contemporary society appears to be profoundly marked by social and cultural practices that have produced not only the weakening of those bonds that derive from the sense of belonging and participation in collective life, but also - as the final result of the progressive destruction of the psychological sense of community - isolation, anomie, segregation [...]. Contemporary society appears to be profoundly characterized by social and cultural segregation", Antonino Urso, Teresa Di Bonito, *op. cit.*, în *Oikonomia*, XVII (1), 2018, p. 12.

and may even take it as an opportunity for «rebirth»: the old man immerses himself entirely in the baptismal font to re-emerge as a new man, in a sort of “re-creation”¹⁵.

The adaptation involves, as in other cases, the adoption of a mask¹⁶. Man is polite, he changes certain behaviors, sometimes in depth, sometimes only in an apparent way. Morphopsychology can be an advantage or a disadvantage for him, along with the way he is willing to fit into the new culture and assume its values (which can sometimes be different from those of the culture he comes from, or even contradict that culture). This is obviously possible for adults. But what happens to children who are part of a migration process, brought by their parents to a foreign country? As the specialists point out: “A small children still does not know very well who he is (it's a kind of small chaos); in search of his own identity, he begins to connote himself and mean himself, reflecting himself in the look and behavior of his parents, based on their expectations: we could say in based on the masks that his father or mother make him wear, when he is not yet able to define and express his identity”¹⁷.

Parental influence is therefore very important and learning is achieved, up to a certain age, through imitation. Therefore, children will generally do what they see their parents doing. This makes the whole problem easier for a parent who is adaptable. Yet, migration means leaving your home, your land, your friends, moving away from people and places that had become part of a daily routine and that were proof of the stability of life. It means, in a word: eradicate. This can have dramatic and long-term consequences on the psyche of those going through these processes. This explains why some migrants remain unintegrated throughout their lives, often positioning themselves on the social periphery, on the border with the law or even becoming delinquents (their children are perhaps the ones who manage to fit into the new context), while others, out of desire to integrate and not to be rejected, almost denies his roots, refuses to speak his language and even changes his name, in order to somehow lose their ethnic trace (as Romanian, I have encountered such cases in Spain and in Italy). Different attitudes are testimonies of different characters and different ways of adaptation.

Furthermore, when the migration phenomenon is preceded by a long journey, dissensions can even occur between immigrants from a single group. In many situations, migrants settle into compact ethnic groups once they reach their destination. When the general perception of a certain ethnic group is fairly homogeneous among the populations in which they want to take root, graft (in

¹⁵ *Ibidem*, p. 14.

¹⁶ Carl Gustav Jung, *Opere Complete*, Volumul 16, Bucharest, Trei Press, 2013, p. 13.

¹⁷ Antonino Urso, Teresa Di Bonito, *op. cit.*, în *Oikonomia*, XVII (1), 2018, p. 10.

general, the connotation being, in such situations, negative), conflicts can also arise between them, generated by the desire of some no longer be perceived in terms of stereotypes that people have of their own group or of the desire of some to emancipate themselves. Sometimes, as experts point out, the reasons may be different. As Prof. Urso and Prof. Di Bonito underline: "Very often, long separations, but also reunions, are a source of great tensions for the immigrants. These events, in fact, impose a difficult period in which we must recognize others, even very close relatives, we must try to reconstruct the contact and of the relationship between people who, although linked by kinship or great affection, have nevertheless traveled a part of the journey alone and distant from their native environment, towards an intercultural pragmatics: the expression and interpretation of psychological distress immigrants"¹⁸.

In the light of these aspects, it is hardly surprising that the social integration process is often accompanied by many challenges for government agencies, but also for therapists in areas such as psychology. Social experiments such as those conducted by Milgram and Zimbardo¹⁹ have shown how important context is in personality formation and modeling and how relevant social feedback is in the development of a given behavior. In the case of migrants, especially those who have chosen this status due to imminent dangers, the psychological impact is very strong. Therefore, as a contemporary researcher points out: "Psychological assistance to migrants is certainly a difficult undertaking and, due to the hinted complexity of the coexisting problems, requires multiple training and specializations. The same clinical relationship is not presented as a simple contact between two individuals, but contains a bridge between two worlds, each of which reproduces its knowledge, personal beliefs and individual expectations!"²⁰.

The phenomenon of migration is therefore complex and poses many challenges, both for historians and economists (who come to talk about the benefits it entails and the dangers it can represent), psychologists or the state, as an organism called to manage it. In addition, it has specific elements that define each social category, the age of the person passing through it, the sex (because for women it involves, for example, more problems than for men, they are often put in the starting situation not only the house and parents, but also children and taking great risks, including loss of life; moreover, women are more vulnerable than men).

Beyond all these elements, however, there can be also found positive aspects. Among the consequences of migration, namely the displacement of the population, both individually and within the community, we must also talk about

¹⁸ *Ibidem*.

¹⁹ P. Zimbardo, *L'effetto Lucifero: Cattivi si Diventa?*, Milano, Raffaello Cortina, 2008, *passim*.

²⁰ Antonino Urso, Teresa Di Bonito, *op. cit.*, in *Oikonomia*, XVII (1), 2018, p. 10.

the positive aspects such as the interaction between cultures, the resolution of certain economic, demographic or other problems. Therefore, it must be seen as a complex and versatile phenomenon. Furthermore, there is always a land that is poor and enriched by the migratory phenomenon. Sometimes the depletion of a space can only be temporary and short-lived. An example of this can be considered the great migratory wave in America, which began in the nineteenth century and ended in some countries at the beginning of the First World War, in others with the onset of the Second World War.

From countries like Italy, Romania²¹, the Habsburg Empire, but also from other places, many people then took the road to the "Promised Land". Some forced by some ethnic and religious persecution (because of the latter they also left those on Mayflower), others out of desire to earn money and others out of knowledge. They all had economic aspects as their motivations. Their departure, at some point, impoverished the countries they had left behind. Since they had relatives left at home, after a while, they started sending money to them, and this brought an often-large monetary influx into the economy of their home countries. Therefore, migration had therefore, as often happens today, an economic relevance for the countries from which it originated. It was also important to the countries they had come to because they benefited from the workforce. Often those who left were qualified in various fields, which also brought numerous benefits from this point of view.

On a cultural level, the migratory phenomenon is characterized by the interaction between people from different spaces and cultures. While at first glance this could give rise to a true "clash of civilizations"²² and could bring with it real challenges in defining identity, it generally produces enrichment. In relation to people who often think and interact differently, man often comes to clearly define his own identity and to enrich himself by understanding the identity of the other, being the relationship, despite all the difficulties, what could be defined by the win-win relationships.

Conclusions. As we have tried to show in this research, the phenomenon of migration, which has recently experienced an increase in intensity, is complex and its analysis poses many challenges for both the political and sociological space or for the religious space (because every culture based on ethics and often ethics are influenced by religious principles).

In the process of understanding the meaning of migration, a special element is played by an element that we have stopped on, namely identity.

²¹ Șerban Drutzu, *Românii în America*, Bucharest, Casa Editrice Casa Românească, 1926, *passim*.

²² Samuel Huntington, *The Clash of Civilizations* în *Foreign Affairs*, LXXII (3), 1993, p. 22.

Combining aspects related to heredity, culture and social interaction and having a determining element that cannot be changed (consisting of strongly rooted principles) and one whose modification depends on integration in the new context and coexistence, identity that which can facilitate the success of the migration process, or can contribute to its failure. As we have tried to demonstrate, although it includes challenges of an economic, cultural, social or psychological nature (psychological counseling of a migrant is often more complicated than that of a simple person who is part of a therapeutic process, due to the complexity of the migratory phenomenon itself and how it affects his mental state), migration often contributes to the definition of one's identity through its capitalization in a context of otherness. At the same time, it has beneficial effects because, by following the interaction between cultures, all cultural funds, as well as individuals, can become rich and learn new things.

Overcoming the difficulties of adaptation is often a real challenge. The fear of exclusion, which can sometimes give rise to coping mechanisms close to delinquency, can be dangerous. Yet, in many situations, once these difficulties have been overcome, migration becomes an aspect that has a beneficial impact on both the individual and society, both economically and culturally, psychologically or spiritually. In addition, overcoming obstacles psychologically strengthens the individual and transforms him into a person capable of facing new challenges.

In conclusion, we can say that the phenomenon of migration is complex one, and it can have both negative and positive consequences and that in its understanding and in the success of a social integration that it would be desirable to follow, identity plays a very important role.

Buletinul Științific al Universității de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul
ediție semestrială, seria științe umanistice, nr. 2 (12), 2020

~ Secțiunea B. Filologie / Section B. Philology ~

The scientific bulletin of the State University "Bogdan Petriceicu Hasdeu" from Cahul
half-yearly edition, humanities series, no. 2 (12), 2020

IMAGINEA APEI ȘI A IZVORULUI ÎN VOLUMUL *ACUM ȘI ÎN VEAC* DE GRIGORE VIERU

Liliana Grosu

conf. univ. dr., Universitatea de Stat „B. P. Hasdeu” din Cahul
(email: lilisebyigor@gmail.com)

Rezumat. *Articolul de față este dedicat unui subiect mai particular din creația lui Grigore Vieru și face referire la imaginea apei și a izvorului. Studiul a fost realizat în baza volumului „Acum și veac”. Semnificațiile simbolice ale apei pot fi reduse la trei teme dominante: prin asociere cu mama, apa/ izvorul semnifică originea vieții, generatoarea ei, pentru acolo unde ea este prezentă este viață, acolo unde lipsește – moarte. Pe de altă parte, în alte contexte, prin imaginea apei și a izvorului este descrisă starea acestui secol grăbit, în care s-au denaturat valorile, s-a preschimbat minciuna în adevăr, răul în bine, iar dincolo de toate acestea se creează imaginea statorniciei, durabilității în timp și spațiu, apa fiind sursă de regenerare și mijloc de purificare, fiind simbolul fertilității și posibilităților infinite de binecuvântare.*

Cuvinte cheie: apă, izvor, simbol, imagine, mama.

*

Abstract. *The present article is dedicated to a more particular issue in Grigore Vieru's creation and makes reference to the image of water and forest spring. The research has been carried out on the basis of the volume "Now and forever". The symbolic significations of water can be reduced to three dominant themes: while associating with mother, water and forest spring signify the lifspring, the fountain of life itself, for the reason that where we have water there is life but where it is missing – death. On the other hand, in other contexts, while picturing water and the forest spring the poet depicts the condition of our rushing century, along which the values have been denatured, lie has replaced truth, evil has replaced kindness, however, beyond all this there is created the image of steadiness, of sustainability in time and area, as water being the source of regeneration due to its purifying properties appears as the symbol of fertility and the infinite energy of grace.*

Key words: water, forest spring, symbol, image, mother.

Creația lui Grigore Vieru este un nesecat izvor de inspirație din care putem desprinde zeci și chiar sute de teme și motive ce merită a fi receptate, a fi studiate și interpretate, pentru că poetul le imprimă semnificații deosebite. În acest articol, vom face referire la simbolul *apei* și a unor imagini artistice ce țin nemijlocit de această sursă de viață – *apa*.

Apa, prin natura și proprietățile ei fizice, prin semnificațiile ei simbolice, constituie un element primordial al lumii vii, al vieții, în ansamblu. Apa este o temă prezentă în mai toate scrierile literare, trecute și prezente, naționale și universale, iar semnificațiile ei simbolice permit creatorilor să exprime incomprehensibilul în

sfera tangibilului, realizând corespondența dintre lumea obiectivă și subiectivă, dintre realitate lumii terestre și chiar subpământene și realitățile celeste, care depășesc zona noastră de percepție și imaginație.

Scriitorii au capacitatea de a transfigura un sens aflat la suprafață, într-un sens de „dincolo”, insesizabil la prima vedere sau vag presimțit, dar care capătă valori incontestabile într-o operă literară. Aceea putere de sugestie o au și versurile lui Grigore Vieru care conțin acest element primordial al lumii – *apa*. Folosind imaginea și proprietățile apei, poetul pătrunde în adâncurile emoționale ale sufletului uman, descoperind adevăruri general-umane, chiar „veșnice”.

Imaginea apei, ca element de sugestie în text, are valoare pluridimensională, pluriaspectuală, pluriformă, reprezentând o sinteză a relației cer – pământ, spațiu – timp, immanent – transcendent, diurn – nocturn, material – spiritual etc. Apa „reprezintă infinitatea posibilităților, simbolul fertilității, înțelepciunii, harului și virtuții. E simbolul universal de fecunditate. Dacă muntele indică gândirea ascensională, apoi apa semnifică gândirea orizontală”¹.

Pentru a înțelege semnificațiile acestui element – *apa* – trebuie să identificăm valoarea contextuală în care se înscrie, mediul general și particular din care a luat naștere și din care își dobândește semnificațiile. În creația lui Grigore Vieru aceste contexte sunt destul de variate, îmbogățind literatura română și registrul semnificațiilor, în general. Studiul acestor contexte îl vom realiza în baza volumului *Acum și în veac*, volum apărut în câteva ediții și care reprezintă o sinteză a celor mai sugestive și, pe bună dreptate, frumoase poezii din creația autorului.

Au fost analizate toate contextele unde apare cuvântul „apă” și derivatele lui, precum și cuvântul „izvor” și derivatele lui, deși imaginea apare și în formă de ploaie, lacrimă, strop, ninsoare, gheață. Există un singur context unde aceste imagini (apa/ izvorul) apar împreună: „la-mi lacrima, dar ochii lasă-mi,/ la apa, dar să-mi lași izvorul” (***). Versul este selectat dintr-o poezie fără titlu, scrisă în chiar noaptea morții mamei sale și analizând-o în acest context, înțelegem că este o metaforă acest vers, în care compartia este de la sine subînțeleasă (mama – izvorul). Poetul parcă înalță o rugă tainică, cerând cu durere să-i ia lacrima, să-i ia apa, dar nu și ochii, nu izvorul, nu pe mama, cea care și-a dedicat toată ființa pentru fiul ei, iar fiul ei toată adorația.

Un alt context în care apare elementul „apa” îl identificăm tot într-o poezie scrisă, de asemenea, în noaptea morții mamei, aici poetul creează o comparație „Nedespărțită de cer/ Ca apa de uscat,/ Locuiești o casă/ Cu două ferestre:/ Una ce dă spre viață,/ Alta cu fața spre moarte.../ O, mamă...” (***). Poetul se uită în jurul și toate lucrurile „îl dor” – grădina, casa, masa și toate lucrurile pe care a pus mâna mamei și totuși înțelege că nu poate opri acest fenomen, nu poate despărți apa de

¹ Ciobanu Maria, Dorina Negriu, *Dicționar de motive și simboluri literare*, Chișinău, 2005, p. 12.

uscat, viața de moarte, iar în final poetul o imploră pe mamă: „Apropie-mă liniștii ce ești./ Acum și-ntotdeauna” (***)

Această despărțire de ființa dragă, această stare de durere complexă, îl face să exprime, la un anumit moment, cuvintele:

„Ah, tot mai liniștit mi-e verbul
Și dragostea și-a mea viață.
Ca floarea pomului pe apă
Îmi curge somnul lin pe față” (***)

Poetul se simte printre cei fericiți și anume pentru faptul că, spre deosebire de alții care au „cântat păunii”, el s-a învrednicit a cânta „mărul înflorit”, „izvorul care reînvață/ De unde vine”, „vatra”, „pământul” ș.a, dar împăcat în sine și pentru un alt lucru:

„C-am fost o trestie
Cu-ndurerată pleoapă
În aer jumătate

Și jumătate-n apă” (Despre fericire), altfel zis și-a căpătat seva atât din văzduhul înalt, cât și din adâncimile pământului, de acolo de unde izvorăște apa și ajunge la suprafață.

O imagine deosebită o identificăm în versurile: „...Adâncă, strălîmpea/ Apă a graiului” (Metafora). Prin însăși denumirea poeziei, sugestivă în acest sens, înțelegem că graiul e asemenea unei ape, o apă cu proprietăți deosebite – „adâncă”, „strălîmpe”. Poetul și-a exprimat întotdeauna admirația pentru graiul matern, pentru această „apă” care a scos la iveală adevărul că avem o limbă frumoasă, venită din „munții latiniei” și care ne apropie de frații noștri de peste Prut, de acea libertate a adevărului că suntem români, că nu poți stăvili dorul de neamul tău:

„Sunt dorul care zboară peste
Zăgaz și apă înpumată –
Un fel de tristă libertate
Cu lacrimi mari încoronată” (Sunt)

În această poezie, Gr. Vieru se identifică cu „pomul cel cu mere roșii”, cu „floarea cea în chip de liră”, cu „cartea cea cu pagini sfinte”, cu „o albină trudită”, cu „poate, însuși viitorul”, cu „pata cea de sânge, zisă Republică Moldovenească”, cu „dorul”, cu „Prutul singur și istoric” (acea curgere de apă care ne desparte în două state diferite, dar cu o singură limbă), iar în final cu „doina, taina ei, pe care/ Nu poți s-o-năbuși, nici s-o sperii/ Chiar dacă-ar fi acoperită/ Cu-o mie una de Siberii” (Sunt).

Pentru noi basarabenii, Prutul (această apă ce curge de-a lungul țării de la nord la sud) a devenit un reper, dar nu atât pe hartă, cât în conștiință, înțelegând că dacă unii văd în el o modalitate de înstrăinare de neam: „Vă credeți prea de tot

grozavi/ Și vă uitați chiorâș la Prut”, atunci, pentru altă categorie de oameni, acest Prut „în ai noștri ochii jilavi/ Cu toată apa a-ncăput” (Inscripție pe stâlpul porții). Acest Prut, ce „ghimpată sârmă îl rănește”, a devenit, în mod simbolic, martorul dezlipirii mamei de copiii ei, a fraților de frați, dar tot el a fost cel care a asistat la reuniunea acestui popor, la reîntregirea țării, a istoriei.

Poetul deplânge soarta românilor basarabeni într-o poezie dedicată lui Ion Buga, în care, prin intermediul unei imagini zguduitoare încearcă să invoce îndurarea Domnului pentru a ajuta poporul român să scape din lanțurile potrivnice ale vrăjmașilor:

*„La gura unui izvor
O cană atârnă de lanț.
E ca și cum
Am bea apă
Din gura unui spânzurat-
Doamne,
N-a mai scăpat românul
De lanțuri!” (***) lui Ion Buga)*

Imaginea căinii ce „atârnă de lanț” e imaginea Moldovei, care nu poate să-și bea liber apa, nu poate să se aplece asupra izvorului, pentru că o ține lanțul. Vremuri grele au trecut asupra acestui pământ, timpuri pe care poetul le descrie astfel într-o poezie dedicată lui Gheorghe Vodă:

*„Au zăpăcit
Au încurcat până și
Lacrima bătrânei măicuțe,
Până și apa
Copilăriei noastre” (Zăpăcirea lacrimii).*

Atât de departe a pătruns ura față de acest popor, încât au răscolit „lacrima bătrânei măicuțe”, „apa copilăriei”, pentru că „frate, ei urăsc/ Cântecul tău./ Ei urăsc cântecul/ Care arată Prutului/ Pe unde să curgă” (*Zăpăcirea lacrimii*), dar poetul nu-și pierde speranța: „Noi credem în izbândă”.

Într-o altă dedicație lui Alecu Ivan Ghilia și Alexandru Lungu, Grigore Vieru continuă a spune adevărul, a descoperi nedreptățile pe care le-a suferit acest pământ:

*„Ei au inventat
Lăcatul de apă
Și cheia care încuie,
Refuzând să descuie
... Ne-am obișnuit, Doamne,
Cu lacătul de apă
Satanic” (Lacătul de apă).*

Sârma ghimpată întinsă pentru Prut a devenit „lacăt de apă... satanic”, lacăt ce a refuzat să descuie, să dea libertate unui popor nevinovat, blajin din fire și iertător, care la un moment dat s-a „obișnuit” cu prinsoarea, s-a obișnuit cu apăsarea, s-a obișnuit să privească printre lacrimi sârma ghimpată și pe frații lor de dincolo de ea.

Din același câmp asociativ cu apa este *izvorul*, cel care știe ce-nseamnă statornicia, ce-nseamnă dăruirea și curgerea spre eternitate: „Toate se schimbă în viață/ Numai izvorul nu” (*Izvorul*). Grigore Vieru consacră mai multe poezii și contexte pentru această imagine (numai în volumul analizat *Acum și în veac*, imaginea apare de peste 35 de ori).

În poezia *Izvorul*, poetul constată faptul că orice „idee măreață” îmbătrânește cândva, chiar de s-ar trage din cel mai inspirat cuget, dar paralel cu această situație schimbătoare, vremelnică și trecătoare, izvorul nu se schimbă, el își știe cursul și chiar de i l-ar schimba cineva, izvorăște în altă parte, în alt timp, dar niciodată nu cedează.

O imagine, de asemenea, impresionantă, chiar impunătoare, autorul o zugrăvește în poezia *Izvoare*:

*„Izvoare –
Limpezi zăvoare!
Sufletul mamei
De voi străjuit.*

*Izvoare –
Săbii sub floare!
Loc va ajunge
Pe-al vostru pământ” (Izvoare)*

Autorul creează niște paralelisme: izvorul și sufletul mamei, izvorul și floarea, izvorul și pământul, prin intermediul cărora ne înfățișează curgerea existenței, cu începutul în sufletul mamei, apoi cu creșterea, înflorirea și trecerea florii, sub care se află „săbii” și, în ultimă instanță, contopirea cu pământul. Aceste izvoare (cuvântul apare la numărul plural) suntem noi în scurta noastră existență.

O altă imagine, superioară prin conotațiile ei simbolice, o identificăm în versurile:

*„La munte izvorul
Din cer izvorăște,
Ca sufletul mamei,
Ca sfântul ei grai” (Poem în munți).*

Această imagine artistică pare a fi o imagine răsturnată, cum să izvorască de sus, din cer, cum să-și aibă începutul în înaltul cerului, când, în mod firesc, izvorul izvorăște din pământ. În acest paradox este și secretul misterului acestui izvor, faptul că își are sorgintea din cer, din locul unde tronează dumnezeirea, demonstrează

puritatea acestuia, iar comparația „ca sufletul mamei,/ Ca sfântul ei grai” denotă că nimic nu este mai pur și veritabil, mai divin și sfânt ca mama, ca graiul matern.

Alături de această imagine, în care apare îngemănarea „mama și izvorul”, identificăm și următoarele versuri din creația lui Gr. Vieru:

*„Încremenit e vântul cel răcoros
Fără harnicele tale mâini.
Căutându-te pe tine,
s-au tăinuit izvoarele-n țărâni” (***)*

Pierzând-o pe mama, îți pierzi izvorul, care se tăinuiește-n țărâni, îți pierzi sursa din care te adăpai și-ți reveneau puterile, care curăța orice durere, orice amărăciune, purta cu ea orice întristare, suferință și apăsare.

La un anumit moment, poetul scrie:

*„Totul e îndoielnic –
Chiar și izvorul.
Poate că nu el se-aude.
Poate că dorul” (M-a strigat cineva?).*

Depart de măicuță, apăsător de despărțire, poetul aude o chemare, întrebându-se „m-a strigat cineva?”, iar această stare îl face tot mai derutat, încât totul i se pare „îndoielnic”, „chiar și izvorul”, mai exact murmurul lui, care nu e un simplu sunet, ci „poate că dorul”, dorul de mama, de aceea și scrie poetul într-un context: „M-am amestecat cu dorul/ Ca sângele cu izvorul” (*Cu viața, cu dorul*).

Atât de îndoielnic a devenit totul, încât:

*„Se uită o făgăduință,
Un jurământ.
Niște flori
Uită să mai răsară,
Niște izvoare uită să curgă.
Încotro, globule,
Atât de grăbit,
Încotro atât de distrat?!” (Un secol grăbit).*

În aceste versuri se descrie lumea ultimului veac, un secol grăbit în care se uită de tot și de toate, în care se întoarce lumea pe dos parcă, în care o făgăduință nu mai înseamnă nimic, un cuvânt spus prin jurământ nu se mai respectă, o lume în care chiar și natura e rebelă: „uită să mai răsară niște flori”, „niște izvoare uită să curgă”, iar poetul se întreabă „încotro?!”, de ce așa grabă?!, ce prevede un astfel de viitor, ne întrebăm fiecare.

Încă o poezie cu mesaj răscolitor, în care apare și imaginea izvorului este *Ochiul izvorului*:

*„Cade
Tot ce-i frumos și unic –*

*Cade sufletul.
Cade cântecul,
Cade Pământul.
Moare izvorul.
Doamne,
Vedem cu toții
Căderea unei stele
Și nu vede nimeni
Căderea Pământului!
Doamne,
Degeaba este frumos
Ochiul Soarelui,
Dacă moare
Ochiul izvorului” (Ochiul izvorului)*

Grigore Vieru este îngrijorat, în primul rând, de starea spirituală a oamenilor – „cade sufletul”, „cade cântecul”, dar mai dureros este faptul că oamenii s-au semețit într-atât, în mândria lor deșartă, privând doar în sus, de pe poziția unor stăpâni, observă căderea unei stele, dar nu observă căderea pământului. Poetul deplânge soarta pământului – ce-am face dacă am avea deasupra un „ochi” frumos al soarelui, dar nu am avea un „ochi” al izvorului. Imaginea ne trimite la o stare apocaliptică, în care asistăm la pargurgerea imaginară a unui tablou în care deasupra pământului stă un soare dogoritor și ce s-ar putea întâmpla dacă nu ar exista sub pământ izvoarele, în ce s-ar transforma pământul, ce consecințe ireversibile ar putea suferi?!? Ar fi zadarnic, „degeaba” să avem „ochiul soarelui” dacă moare „ochiul izvorului”.

Tot la imagini antagonice ne trimit și următoarele versuri:

*„S-au otrăvit pe văi izvoare
Și mierea adunată-n floare.
S-a otrăvit barbar văzduhul –
De ce s-a otrăvit și duhul,
De ce și graiul?!” (Salvați-vă prin limbă).*

Ani de-a rândul au fost „otrăvite” generații întregi cu neadevăr, scuipând în izvoare, înnegrind „barbar” văzduhul, până când au ajuns a se atinge și de „duhul” omenirii, de „graiul” nostru, iar poetul se întreabă „de ce?”, la care se adaugă și alte întrebări: „pentru ce?”, „până când?”, dar care nici până astăzi nu și-au aflat răspunsul. Un lucru totuși este adevărat:

*„Tinere, străvechiul Soare-i
Veșnic nou și tineresc!
Nu îmbătrânesc izvoare
Care din adânc pornesc!” (Bătrânul).*

Așa cum soarele luminează și încălzește pământul de milenii și e „veșnic nou și tineresc”, așa nu vor îmbătrâni izvoarele ce „din adânc pornesc”, nu va seca adevărul, chiar cât de mult nu s-ar strădui să-l înnăbușe, nu va înceta simbolul tutelar al existenței, nu va lăncezi conștiința oamenilor care prețuiesc valorile și care luptă pentru implantarea lor în generațiile care-i urmează, căci tot Gr. Vieru scria într-un aforism din același volum, în compartimentul *Mișcarea în infinit*: „Chiar dacă pământul ar fi de aur, tot ar trebui să ostenești căutând în adâncul său o rază de apă răcoritoare, zidind în norocosul loc o fântână”.

În concluzie, putem menționa cu certitudine că opera lui Grigore Vieru denotă semnificații impresionate privind acest element al existenței – apa. Prin asociere cu mama, apa/ izvorul semnifică originea vieții, generatoarea ei, pentru acolo unde ea este prezentă este viață, acolo unde lipsește – moarte. Pe de altă parte, în alte contexte analizate mai sus, prin imaginea apei și a izvorului este descrisă starea societății noastre, starea acestui secol grăbit, iar dincolo de toate acestea se creează imaginea statorniciei, durabilității în timp și spațiu, fiind sursă de regenerare și mijloc de purificare.

**CONTRIBUȚII LA ISTORIA LEXICULUI MONETAR ROMÂNESC:
NUME DE MONEDE POLONEZE (I). POTRONIC**

Costin Croitoru

cercetător științific dr., Muzeul Brăilei „Carol I” / Universitatea de Stat „B. P. Hasdeu” din Cahul
(email: costin_croitoru1@yahoo.com)

Rezumat. În această scurtă intervenție autorul analizează atestările denumirilor de monede poloneze care au circulat în spațiul românesc. Întrucât acestea sunt foarte numeroase, și-a îndreptat atenția doar asupra uneia dintre ele, anume „potronicul”. „Potronic” este un termen atestat în special pe teritoriul Moldovei și mai puțin în celelalte provincii românești. Desemna o monedă divizionară din argint utilizată frecvent în variate tranzacții sau la plata unor taxe și impozite, motiv pentru care beneficiază de un fond documentar extins. Revenind la chestiunea originii numelui acestei monede, etimologia propusă și acceptată este potrojnîk (po + trojnîk), care în limba polonă înseamnă „de trei” sau „triplu” (adică „ban de trei groși”) și care în literatura numismatică românească a intrat sub denumirea de troiak (= trojaki). Prezența sa masivă – cum am arătat, sugestiv ilustrată atât pe cale literară cât și arheologică, nu reprezintă o excepție, ba din contră confirmă realități istorice. Acești potronici au suplini într-o măsură lipsa numerarului de pe piață.

Cuvinte cheie: potronic, monede poloneze, spațiul românesc.

*

Abstract. In this short intervention the author analyzes the attestations of the Polish coins that circulated in the Romanian space. Since they are relatively numerous, it has stopped on one of them, namely the “potronic”. Potronic is a word certified especially on the territory of Moldova and less in the other Romanian provinces to designate a divisional silver coin commonly used in various transactions or the payment of taxes and duties, which is why this currency denomination benefits from an extended documentary fund. Relative to the issue of the origin of the name of this coin, the proposed and accepted etymology is potrojnîk (po + trojnîk) which in Polish means “three” or “triple” (meaning coin of three groszy) and which in the Romanian numismatic literature came under the name of troiak (= trojaki). The significant presence of this coin, suggestively exemplified both literally and archeologically, is not an exception, but on the contrary confirms historical realities this numeral filling to some extent the lack of cash on the Romanian market.

Key words: Potronic, Polish coins, Romanian space.

Potronic este un cuvânt atestat în special pe teritoriul Moldovei și mai puțin în celelalte provincii românești¹. Desemna o monedă divizionară din argint, utilizată

¹ Pentru excepții vezi, de exemplu, Memoriul ardelenilor din districtul năsăudean înaintat în 1757 Curții împărătești de la Viena, în care enumerând numeroasele taxe și impozite la care erau supuși, aceștia menționează deseori și potronicul, Vasile Bichigean, *Un capitol din lupta românilor someșeni*

frecvent în variate tranzacții sau la plata unor taxe și impozite. Cea mai veche atestare documentară sigură pe care o cunoaștem datează din 7 iunie 1597 când Petre din Răchitești vinde partea sa de ocină pentru „21 talere și șasă *potronici*, bani gata”². Un alt act, emis nu știm când, undeva în intervalul 1591-1600, reține și o primă paritate a valorii de vânzare „cincisprezece taleri, dar *potronici* de argint; pentru un taler, câte 12 *potronici*”. Interesant este aici și adaosul de pe document, în limba română: „pentru o năpaste ce s-au făcut, am dat 5 *potronici*, câte trei bani și pentru altă năpaste așisdere un taler; pentru o moarte asemenea 3 porci, 1 stup, 6 *potronici* ci-au dat în mâinile lor...”³.

Ulterior, frecvența mențiunilor crește semnificativ odată cu debutul secolului al XVII-lea. Spre exemplu, la 4 februarie 1621 Magda Vrânceneasă mărturisește cu un zapis că a cumpărat două fălci de vii pe care a dat „galbeni de aur și talere bătuți și *potronici* de argint”⁴, iar la 5 aprilie 1625, un oarecare Pavel cumpără o ocină „dereptu doi galbeni rușii și dzeci *potronici* de argintu – cum înblă banii acu”⁵ etc.

Etimologia termenului este clară. Astfel, în mod evident, este fantezistă opinia unui oarecare Valentin Bude, ce era convins că „de la cuvântul «patrona» derivă, probabil numele monedei *patronic*, monedă de argint care circula pe la noi în secolul 17 și era de origine austro-ungurească, iar nu leșească, precum zice d-nul Iorga (Ist. Rom. în chipuri, 291)” (sic!). Totuși, demnă de reținut, în schimb, este informația potrivit căreia „bătrânii din Bucovina numesc și astăzi monedele mai vechi, de argint «patroance»...”⁶.

Revenind la chestiunea originii numelui acestei monede, etimologia propusă și acceptată este *potrojnîk* (*po + trojnîk*), care în limba polonă înseamnă „de trei” sau „triplic” (adică „ban de trei groși”)⁷ și care în literatura numismatică românească a intrat sub denumirea de troiak (= trojaki).

În prima parte a secolului al XVII-lea, când se înregistrează cele mai consistente atestări ale sale, valoarea nouă bani. Ilustrativ pentru „puterea” sa este, între multe alte exemple de acest gen, un document emis la Iași, în 19 aprilie 1621, ce immortalizează o tranzacție „derept șapte sute și cindzăci de talere, banii câte

cu sașii din Bistrița, în Arhiva Someșeană. Revistă Istorică Culturală, 6, 1926, pp. 31-40.

² Documente privind istoria românilor, veacul XVI, A. Moldova, vol. IV (1591-1600), (ed. I. Ionașcu, L. Lăzărescu-Ionescu, B. Câmpina, E. Stănescu, D. Prodan, M. Roler), București, 1952 (în continuare se va cita *DIR*), p. 169, doc. nr. 227.

³ *Ibidem*, p. 8, doc. nr. 8.

⁴ *DIR*, XVII, A, V (1621-1625), p. 8, doc. nr. 11.

⁵ *Ibidem*, p. 42, doc. nr. 44.

⁶ Valentin Bude, *Un mic tezaur de monede, găsit în Tătărași, Iași*, în Ioan Neculce. Buletinul Muzeului Municipal din Iași, 3, 1923, p. 235.

⁷ Al. Graur, *Puțină aritmetică*, București, 1971, 127/130; L. Șăineanu, *Dicționar universal al limbei române*, a opta edițiune, București, f.a., p. 501 s.v. *potronic*.

noao bani la *potronic* [...] și dentra-acei bani ne-au dat trei sute de talere, însă *potronicul* câte noao bani”⁸. O realitate diferită este consemnată de Ion Neculce, atunci când descrie foametea din a doua domnie a lui Dumitrașcu Cantacuzino (1685); reținând prețurile exorbitante, între care, „oul câte un *potronic* (10 bani) [...] ocoa de brânză era câte 2 *potronici* (20 bani)”⁹.

Ca și în cazul altor bani cursul potronicului a variat, valoarea sa în raport cu celelalte monede suferind modificări în timp, datorate unor cauze diverse. De exemplu, pe baza unei bibliografii minimale, suntem informați că „în anul 1617 *potronicul* valora 9 șalenghi (șalăii de mai târziu), la 1622 nouă bani (deci bani și șalăi același lucru); însă pe la 1631 (?) 16 bani (?) (Iorga, Stud. Docum., V, 81 și nota 1; VI, 18, 537) și apoi un *potronic* = șase bani la 1723 (I. Neculce, în Letop., ed. II, vol. II, 370)”¹⁰. Urmându-l pe N. Iorga, August Scriban consemna în dicționarul său, în dreptul vocii *potronic*: „o veche monedă de argint care, la 1621, valora 9 bani (= aspri), apoi 10 supt fanarioți (erau și *potronici* de argint = 6 aspri)”. Tot aici reținem și informația conform căreia „plata în taleri germani se numea «în bani buni» iar în *potronici* se numea «în bani proști, taleri proști» sau «bani *potronici*»”¹¹. La rândul lui Th. Codrescu în *Însemnare de câteva cuvinte cuprinse în Anaforalele și Hrisoavele din acestu Uricariu*, definește „*potronicu*” drept „monedă leșească de argintu în valora de 15 parale și în vechime se socotea 20 *potronici* dreptu unu galbănu”¹².

Valoarea redusă a piesei numismatice este exprimată plastic și în romanul eroic *Valea Albă*: „când viața sultanului e în joc, puștile pot să piară, și toate oștile, toate crăiile, toată Asia, nu mai prețuiesc un *potronic*”¹³.

Cum am notat, apare frecvent în carul reglementărilor legate de taxe și impozite, cuantumul plăților în care era perceput variind, la fel echivalențele sale cu alte monede. Pentru perioada care ne interesează, cea în care a circulat *potronicul* în Moldova, birul se plătea vistieriei, în cote convenționale, proporțional cu averea fiecăruia¹⁴. Spre exemplu în primele decenii ale veacului al XVII-lea pentru

⁸ N. Iorga, *Studii și documente cu privire la istoria românilor. VI. Cărți domnești, zapise și răvașe*, partea a II-a, București, 1904, pp. 16-17, doc nr. 22.

⁹ Vezi Gh. Ghibănescu, *Știri despre Iași și Moldova în cronicarii și scriitorii români. Neculai Costin și Ioan Neculcea (1622-1685)*, în Ioan Neculce. Buletinul Muzeului Municipal din Iași, 3, 1923, p. 177.

¹⁰ Paritățile culese de A. V. Gîdei, *Contribuțiuni pentru istoria socială a țărânimii noastre și pentru istoria raporturilor economice dintre țărani și proprietari până la 1864*, București, 1904, p. 36, nota 3.

¹¹ August Scriban, *Dicționarul limbii românești (etimologii, înțelesuri, exemple, citațiuni, arhaizme, neologizme, provincializme)*, Iași, 1939, p. 1028, s.v. *potronic*.

¹² Th. Codrescu, *Uricariul cuprindetoriu de Hrisoave, Anaforale și alte Acte din suta a XVIII și XIX*, volumul I, edițiunea a II-a, București, 1871, p. 397.

¹³ Gh. Belcescu-Silvan, *Valea Albă (roman istoric) – 1476*, București, 1909, p. 204.

¹⁴ D. Mioc, *Reforma fiscală din vremea domniei lui Matei Basarab*, în Studii. Revista de Istorie, XII, nr. 2, 1959, p. 71.

un Pătrășcanu din Lecușeni „au fostu cisia un *potronic*”¹⁵. Din consultarea actelor rezultă că potronicii și banii reprezintă cotele după care se plătesc dările la vistierie. Galbenul sau zlotul, amintit uneori, îndeplinește rolul talerului din Țara Românească, având așadar ca subunități potronicii și banii, respectiv costandalele și asprii. Pentru plata haraciului Vasile Lupu porunea din Iași la 11 ianuarie 1636 „la toți mișei noștri, la țăranii din ținutul Hotinului; dându-vă știre că ne-au venit de la Împărăție ca să dăm haraciul cinstului împărat [...] aruncat-am și pre voi ca să dați de un nume câte doi zloți, ce iaste dajdea cinstului împărat. Iar lipsele banilor să le dați cum ați dat și până acum, numai cine va da zloți bătuți, să nu dea lipsele. Așisderea cine va da *potronic* de argintu, să dea câte un ban leșesc, pentru câți se iau cu scădere...”¹⁶. Un alt exemplu la care ne-am oprit vine de la aproape un veac distanță. Astfel, în 1733 Constantin Mavrocordat a stricat obiceiul și legătura ce făcuse Grigore Ghica „de dau boierii și mănăstirile de 10 stupi un leu, iar acum făcură de dau țăărănește de zece stupi 22 *potronici*; 22 *potronici* valorau 220 bani, adică un leu și 100 bani; aproape deci îndoit se plăteau stupii țăărănește”¹⁷.

Pentru a ne face o idee despre contravaloarea materială a potronicului am extras din literatura care ne-a fost accesibilă o serie de prețuri. Astfel, o situație excepțională este înregistrată de către cronicarul Neculce, potrivit căruia, în timpul ocupației polone din 1687, apa de la cișmeua mănăstirii Golia era un potronic ocau (de altfel prima atestare a cișmelei din curtea Goliei)¹⁸. La 1742 banița de făină se cumpăra cu trei potronici, un miel cu nouă potronici, o vadră de vin șase – opt potronici¹⁹.

Pare să fi fost utilizat atât ca monedă reală cât și ca monedă de cont. Un alt act de vânzare-cumpărare redactat tot în capitala Moldovei, în martie 1622, consemna vânzarea unui sat cu „500 de taleri, «bani buni» și «bani *potronici*»”²⁰. Trei ani mai târziu, la 25 iulie 1625, Ionașcu din Ivănești vinde partea sa de sat pentru „6 galbeni buni și 6 *potronici*”; interesantă este în cadrul aceluiași document și explicația „am dat zloți, zlotul câte optu *potronici* de argintu, că așa înblă

¹⁵ DIR, A, XVII, V (1621-1625), p. 1, doc. nr. 1.

¹⁶ *Documenta Romaniae historica*, A. Moldova, volumul XXIII (1635-1636), (ed. L. Șimanschi, N. Ciocan, G. Ignat, D. Agache), București, 1996 (în continuare se va cita DRH), p. 335, doc. nr. 297.

¹⁷ Gh. Ghibănescu, *Sama visteriei Moldovei din 1763*, în „Ioan Neculce”. Buletinul Muzeului Municipal Iași, V, 1925, p. 86.

¹⁸ Vezi S. Zotta, *Mănăstirea Golia – schiță istorică*, în „Ioan Neculce”. Buletinul Muzeului Municipal Iași, V, 1925, p. 8.

¹⁹ I. Bogdan, *Sămile mănăstirilor de țară din Moldova pe anul 1742*, în Buletinul Comisiei Istorice a României, 1, 1915, pp. 218-219.

²⁰ N. Iorga, *op. cit.*, p. 18, doc. nr. 24. Vezi tot aici și explicația „câte 9 bani *potronicul*, la plată”; vezi încă „mi-au mai dat jupăneasa Scărletoaie cindzăci de taleri bani proști, *potronicul* câte noau bani, și s-au împlut optu sute de taleri proști”.

acum”²¹. La 20 iulie 1635 se vând trei răzoare „fără nici o silă [...] drept 35 de *potronici*, bani boni”²². Un zapis din 30 ianuarie 1637 mărturisește despre zălogul pus de Obrejie pe o parte din ocină, însă „banii s-au nomărat *potronicol* câți unsprădzăci bani boni, să să știe”²³. Interesant este și zapisul domniței Anița Paladi pentru 1000 de lei împrumutați de la Coste Papafil, în 15 iunie 1757, și pentru care se angajază să plătească dobândă „câte un leu șas *potronici* la sută pe lun” ceea ce ar echivala cu 18% din valoare pe an²⁴.

Este valoric egal cu costandaua²⁵, această echivalență sugerând uneori și sinonimitatea celor doi termeni monetari²⁶. Constantin Moisil, în urma unei analize judicioase, avansează ideea că termenul „costanda” era utilizat cu predilecție în Muntenia pentru a desemna trojakul polonez, care în Moldova se numea „potronic”²⁷. Sugestia este „promovată” de Octavian Iliescu, în încercarea sa de a data cât mai restrâns traducerea *Învățăturilor lui Neagoe Basarab* în limba română, pe baza mențiunilor de nume de monede din text: „din analiza izvoarelor documentare și a tezaurelor monetare, se constată că troiacul sau moneda de argint de trei groși, denumită constandă în Țara Românească și potronic în Moldova – de la potrojniak – pătrunde la noi în cantități masive abia începând de pe la 1590, bucurându-se de o circulație intensă până la 1630, când circulația locală nu va mai fi alimentată cu noi emisiuni și va folosi numai piesele bătute până la 1624”²⁸. Discuții relative la cuantumul și modalitățile de plată ale haraciului au prilejuit încheieri similare: „piesele de trei groși polonezi, nominal numit în documentele interne din secolul al XVII-lea costandă în Țara Românească și *potronic* (lit.: de trei) sau babcă în Moldova, erau în realitate monede divizionare valorând 1/12-a – 1/13-a parte dintr-un taler; în valută otomană, o piesă poloneză de trei groși era

²¹ DIR, A, V (1621-1625), p. 359, doc. nr. 474 (= DRH, A, XVIII, p. 431, doc. nr. 360).

²² DRH, A, XXIII, p. 210, doc. nr. 175.

²³ DRH, A, XXIV, p. 24, doc. nr. 24.

²⁴ Gh. Ghibănescu, *Surete și izvoade. Documente slavo-române între 6939 (1428) – 7265 (1757)*, volumul XXIV, Iași, 1930, p. 88, nr. doc. 80

²⁵ Melchisedec Ștefănescu, *Cronica Hușilor și a Episcopiei cu aseminea numire*, București, 1869, p. 82; B. P. Hasdeu, *Etymologicum Magnum Romaniae. Dicționarul limbei istorice și poporane a românilor...*, III, București, 1893, p. 2426, s.v. ban; H. Tiktin, *Dicționar român-german*, I, București, 1903, p. 423, s.v. costandă (= 1 potronic = 10 bani). Vezi și C. C. Giurescu, *Istoria românilor, III / partea a II-a, de la moartea lui Mihai Viteazul până la sfârșitul epocii fanariote (1601-1821)*, București, 1946, p. 625.

²⁶ I. A. Cadrea, *Dicționar enciclopedic ilustrat al limbii române din trecut și de astăzi*, București, f.a., p. 341 s.v. costandă: „veche monedă de argint, numită și potronic, a cărei valoare era, după epoci, de 9 sau 10 bani”.

²⁷ Constantin Moisil, *O monedă curioasă: costanda*, în *Cronica Numismatică și Arheologică*, 133-134, 1945, pp. 8-14.

²⁸ O. Iliescu, *Când au fost traduse în românește „Învățăturile” lui Neagoe Basarab*, în revista Argeș, 10 (17), 1967, pp. 6-7; vezi și D. Zamfirescu, *Neagoe Basarab și Învățăturile către fiul său Teodosie. Probleme controversate*, București, 1973, p. 362.

echivalentă cu 6 aspri în vreme ce talerul valora 68-78 aspri”²⁹.

O asemenea ipoteză, fără a fi aprioric respinsă, ridică cel puțin două semne de întrebare: 1. De ce terminologia poloneză utilizată în Moldova nu s-a impus și în Muntenia?, și mai ales 2. Cum se explică faptul că o monedă poloneză a ajuns să fie denumită cu un nume grecesc – „costanda”³⁰?

Pentru a ilustra paritatea pieselor numismatice dar, deopotrivă, pentru pitorescul limbajului consemnăm următorul fragment din „dreptul breslașilor”: „un cioclu sau un mișel care dădea palmă altuia din breasla sa, era pedepsit cu o gloabă de 15 *potronici* sau 15 costande, plus certarea de câte 50 de toiage”³¹ (sic!).

În ceea ce privește circulația potronicului, să notăm, ca un reper *ante quem*, că la 11 aprilie 1739 Grigore Ghica impune pentru „armenii polonezi” ce aduc cirezi în Moldova, între altele și o taxă de „un *potronic* vechiu de bou și câte un leu de bou vama” (sublinierea noastră)³². După toate aparențele, în a doua jumătate a secolului al XVII-lea potronicul a început să iasă de pe piața comercială, posibil și datorită aflului de monedă falsificată emisă în Moldova în timpul lui Eustatie Dabija, desigur fără să dispară cu totul.

În privința celui alt reper cronologic, deloc întâmplător, așa cum am văzut, primele atestări „literare” ale termenului datează de la finele secolului al XVI-lea. Majoritatea monedelor de tripli groși sunt bătute după reformele din 1580-1581 care au dus la unificarea sistemului monetar polonez cu cel al Lituaniei și Rîgii. Așadar, apariția atestărilor în domeniul terminologiei numismatice sunt rezultatul producției uriașe de monedă poloneză din ultimul deceniu al secolului al XVI-lea – care a propulsat acest nominal (*grossus argenteus triplex*) pe primul loc în categoria monedelor mici din veacul următor. Datorită calității lor și a relativei stabilități au avut un puternic impact asupra „consumatorilor”, fiind – așa cum o arată documentele medievale și descoperirile arheologice – unele dintre cele mai apreciate piese de pe piață³³.

Urmând modelul polonez și Principatul Transilvaniei a emis o monedă cu aceeași valoare, numită *triplugros argenteus*, și care comparativ cu piesa originală a circulat mai mult în Țara Românească³⁴. Piese de trei groși, similare celor din Polonia, dar cu stema Moldovei pe revers au fost bătute și de domnii Moldovei –

²⁹ O. Iliescu, *Cu privire la haraciul țărilor române în secolul al XVI-lea*, în *Revista de Istorie*, 32, nr. 3, 1979, p. 558.

³⁰ C. Lupu, *Din istoricul numelor de monede în limba română*, ediția a II-a, București, 2013, pp. 66-67.

³¹ E. Pavlescu, *Economia breslelor în Moldova*, București, 1939, p. 382.

³² T. Bălan, *Documente bucovinene*, III (1573-1720), Cernăuți, 1937, p. 142, doc. nr. 3.

³³ Ana Maria Velter, Ana Boldureanu, în vol. *Moneda în Republica Moldova*, Chișinău, 2015, pp. 205-206. Vezi și V. M. Butnaru, «*Grossus argenteus triplex*» în *Moldova (I)*, în *Alia-Iași*, 47, 2010, 237-352; Idem, ...*(II)*, în *SCN*, III (XV), 2012, pp. 73-95.

³⁴ D. Ungureanu, *Monedele aflate în circulație în Țara Românească în prima jumătate a secolului al XVIII-lea – putere de achiziție și cursuri de schimb*, în *Cercetări Numismatice*, IXX-XI, 2003-2005, p. 461.

Ștefan Răzvan și Ieremia Movilă, desigur cu respectarea titlului și al greutateii troiacului, pentru a putea circula și în ținuturile coroanei poloneze³⁵.

Ca fapt divers, consemnăm și aparenta pătrundere a termenului care ne interesează în rândul antroponimelor, o oarecare Maria Potronică fiind imortalizată de un document emis la 15 martie 1643³⁶.

Acestea sunt, foarte succint, considerațiile pe care le facem asupra denumirii unei monede care a făcut „carieră” în special în relațiile comerciale și în plata birurilor și taxelor, vreme de mai bine de un secol. Prezența sa masivă – cum am arătat, sugestiv ilustrată atât pe cale literară cât și arheologică, nu reprezintă o excepție, ba din contră confirmă realități istorice. Acești potronici au supliniți într-o măsură lipsa numerarului de pe piață. Insuficiența acestuia, pe lângă faptul că a menținut trocul ca formă de schimb până târziu, a favorizat prezența falsurilor și vehicularea monedelor devalorizate, vechi. În acest context sunt de înțeles expresiile atât de frecvente în documente, care uzeză aproape invariabil de echivalări de monedă, varii denumiri ale aceleiași piese numismatice sau specificarea „bani vechi” și „bani noi”.

³⁵ Vezi în acest sens textul acordului încheiat între Sigismund III și Ieremia Movilă în 1595, reprodus de Th. Codrescu, *Uricariul*, V, Iași, 1862, nr. 280-282.

³⁶ *DRH*, A, XXVII, p. 58, doc. nr. 51 (în alt rezumat apare drept Maria „Potârnică”).

WATER IDIOMS IN ENGLISH

Alina Pintilii

conf. univ. dr., Universitatea de Stat „B. P. Hasdeu” din Cahul
(email: pintilii.alina@usch.md)

Abstract. *The present paper aims at analysing English idioms related to water according to certain criteria of classifying figurative fixed expressions to identify the features characterising them, which can be useful during the process of translating them. The article discusses the classifications of idioms according to the degree of idiomaticity, the types of meaning they have, and part-of-speech meaning, providing examples for each category. These are the classifications based on which 80 water idioms, which make up the corpus of the research, are examined to determine their types and characteristics. The results of the analysis show that the great majority of water idioms are phraseological unities, have literal and metaphorical meanings, and function like major parts of speech. As most figurative fixed expressions containing the word ‘water’ are not highly idiomatic and there is a close connection between their literal and metaphorical meanings, their translation does not seem to present many difficulties. Moreover, the latter can be dealt with much easier if to consider the nature of water idioms revealed through the study under focus.*

Key words: *water idiom, literal meaning, idiomatic meaning, part of speech, degree of idiomaticity.*

*

Rezumat. *Studiul de față are ca scop principal analiza idiotismelor din limba engleză referitoare la apă, conform anumitor criterii de clasificare a expresiilor idiomatice, pentru a identifica caracteristicile lor ce pot fi utile la traducerea acestora. Articolul ia în discuție clasificările idiotismelor în baza gradului lor de figurativitate, tipurilor de sens pe care le au și părții de vorbire, rolul căreia îl îndeplinesc, oferind exemple pentru fiecare categorie în parte. În concordanță cu aceste clasificări, 80 de idiotisme legate de apă, care alcătuiesc corpusul cercetării, sunt examinate cu scopul de a determina tipurile și trăsăturile lor. Rezultatele analizei arată că marea majoritate a idiotismelor ce conțin cuvântul ‘apă’ sunt unități frazeologice, au două tipuri de sens (propriu și figurat) și funcționează ca părți de vorbire majore. Dat fiind că expresiile idiomatice referitoare la apă nu sunt foarte figurative și că există o strânsă legătură între sensul lor literal și cel metaforic, traducerea lor nu pare a prezenta multe dificultăți. În plus, acestea din urmă pot fi depășite mai ușor dacă se ia în calcul natura idiotismelor legate de apă scoasă în evidență prin intermediul studiului respectiv.*

Cuvinte cheie: *idiotism referitor la apă, sens propriu, sens figurat, parte de vorbire, grad de figurativitate.*

The notion of ‘idiom’ has been debated for many years, as it can be defined in narrow and broad senses and is used in various, sometimes conflicting, ways. This paper is not intended to discuss the wide range of definitions given to the term

'idiom', but to deal with certain classifications of idioms in general and water idioms in particular. Nonetheless, it is necessary to mention that in the present article the term 'idiom' refers to a figurative fixed "expression whose meaning differs from the individual meanings of its elements"¹, not including other fixed and/or figurative expressions, such as proverbs, sayings, metaphors, etc.²

Idioms have aroused the interest of many scholars. Being part of the large and varied collection of figurative expressions, they have been explored by eminent linguists, as well as anthropologists, "aiming at elucidating the linguistic and social sources of figurative language"³. The research has demonstrated that the figurative meaning of idioms has its basis in the beliefs, cultural values, or anything else characterising a community⁴. Hence, idioms are closely related to all spheres of life, being part of everyone's vocabulary, although their use is not indispensable for correct conversation.

The English language is considered to be rich in such figurative fixed expressions as idioms⁵. They are of various types and fall into certain categories according to the ways they are formed, according to the degree of idiomaticity, types of meaning they have, key-words used to create them, their structure, part-of-speech meaning, etc. Some of these classification criteria will be discussed in what follows.

According to **the degree of idiomaticity**, idioms, or phraseological units, as they are called by eastern scholars, can be classified into three big groups:

a) **Phraseological fusions** are the word-groups whose meaning cannot be guessed from the meanings of their components. They are highly idiomatic, which makes their word-for-word translation into other languages impossible. Examples of such idioms are *white elephant*, meaning 'an expensive but useless thing'; *as mad as a hatter* — 'completely crazy'; *at sixes and sevens* — "in a state of total confusion or disarray"⁶.

b) **Phraseological unities** are the word-groups whose meaning can generally be understood through the metaphoric meaning of the whole expression, e.g. *to wash one's dirty linen in public* — "to advertise in public the moral lapses

¹ John C. Hodges, Winifred Bryan Horner, Robert Keith Miller, *Harbrace College Handbook Brief*, Harcourt Brace & College, 1998, p. 87.

² Rosamund Moon, *Fixed Expressions and Idioms in English. A Corpus-Based Approach*, Oxford University Press, Oxford, 1998, pp. 2-4.

³ Cristina Cacciari, Patrizia Tabossi, *Idioms: Processing, Structure, and Interpretation*, Lawrence Erlbaum Associates, Hillsdale, NJ, 1993, p. XI.

⁴ *Ibidem*.

⁵ Daphne M. Gullanda and David Hinds-Howell, *The Penguin Dictionary of English Idioms*, 2nd edn, Penguin Books, 2001, see *Preface*.

⁶ *Definition of at sixes and sevens*. Oxford University Press [online] available at: https://www.lexico.com/definition/at_sixes_and_sevens (Accessed: 11 February 2021).

and difficulties of one's private life"⁷, *to bend the knee* — "to submit to a stronger force, to obey submissively"⁸;

c) **Phraseological collocations** consist of a metaphorical element and an element used in its direct meaning, as in the following instances: *to hit the hay/sack*, *to meet the requirements/expectations*. This type of idioms is not completely fixed, because certain substitutions are possible, but only with the preservation of the meaning of the metaphorical element⁹.

According to **the types of meaning** they have, idioms can be divided into:

1. Phraseological units that have two meanings: a literal meaning which does not mean very much, and a metaphorical one, e.g. *someone wouldn't say boo to a goose* — 'someone is very shy or reticent'¹⁰;

2. Phraseological units that have no literal meaning at all, only an idiomatic one, e.g. *to go Dutch* — 'share the cost of something, especially a meal, equally'¹¹.

As far as **part-of-speech meaning** is concerned, it is worth mentioning that the Russian scholar Arnold I. V. classifies idioms into six groups according to this criterion:

- a) Idioms used as nouns (e.g. family jewels);
- b) Idioms used as verbs (e.g. see how the land lies);
- c) Idioms used as adjectives (e.g. as angry as hell);
- d) Idioms used as adverbs (e.g. behind bars);
- e) Idioms used as prepositions (e.g. on the ground of) and
- f) Idioms used as interjections (e.g. for heaven's sake).

Most of these groups are further divided into smaller subgroups based on idiom structure. For instance, idioms functioning like nouns can have one of the following structures: N+N (e.g. brains trust); N's+N (e.g. mare's nest); N+prep+N (e.g. the arm of the law), etc.¹²

The last classification to be discussed in this article is performed by grouping idioms round the **key-words used to create them**. These key-words can refer to concrete things, such as plants, animals, birds, the human body, clothes, food, houses, and towns, as well as to abstract concepts, for instance, relations, education, emotions, politics, and business. Many special dictionaries present

⁷ Daphne M. Gullanda and David Hinds-Howell, *op. cit.*, p. 199.

⁸ *Ibidem*, p. 105.

⁹ Vladimir Vinogradov, *Osnovnye tipy leksičeskogo značeniya slova*, Voprosy jazykoznanija 5, 1953, pp. 3-29.

¹⁰ *Definition of wouldn't say boo to a goose*, Oxford University Press [online] available from <https://www.lexico.com/en/definition/wouldn't_say_boo_to_a_goose> (Accessed: 7 March 2021).

¹¹ *Definition of go Dutch*. Oxford University Press [online] available from <https://www.lexico.com/en/definition/go_dutch> (Accessed: 7 March 2021); Daphne M. Gullanda and David Hinds-Howell, *op. cit.*, see *Preface*.

¹² I. V. Arnold, *Лексикология современного английского языка*, 3rd edn, Высшая школа, Moscow, 1986, pp. 172-173.

idioms in categories according to the key-word with the aid of which they are made up, making the process of finding them much easier¹³. The categories and the number of idioms in each category vary from one dictionary to another. Therefore, in order to analyse idioms from a certain group, it is necessary to consult a various dictionaries of idioms.

In the following paragraphs, attention will be paid to the analysis of 80 water idioms, which make up the corpus of the present research, based on the aforementioned classifications. There is a large number of idioms that have a component belonging to the lexical field of the word 'water', for instance, rain, river, sea, ocean, wave, tide, ship, etc. Nonetheless, this article is concerned exclusively with idioms that contain the word 'water'. The latter is mainly used in the corpus as a noun and only in some examples, it is a verb. A small number of the figurative fixed expressions analysed contain a derivative of the word 'water' (e.g. *watering hole*, *watered-down*) or one of its compounds (e.g. *jerkwater*, *high-water*, *ditchwater*). The water idioms constituting the corpus of the study have been collected from the following dictionaries: *The Penguin Dictionary of English Idioms*, 2nd edition (2001)¹⁴, *The Oxford Dictionary of Idioms*, 3rd. edition (2010)¹⁵, *The Free Dictionary by Farlex*¹⁶, and *The Idioms*¹⁷. These dictionaries provide a detailed explanation of the idiomatic meaning of figurative fixed expressions and clear examples of their usage in context. Moreover, they indicate the literal meaning from which the metaphorical meaning of certain expressions has developed. In other words, the resources consulted have been of great help in determining the types to which water idioms belong when explored from the point of view of the three classifications described in the first part of the article.

As a result of the analysis performed according to the degree of idiomaticity, only 16 out of 80 water idioms are highly idiomatic and can be included in the category entitled phraseological fusions. Among them, the following ones stand out: *water under the bridge* – "past events that are not important anymore"¹⁸, *clear blue water* – "[a] separation between rivals or opponents"¹⁹, *to*

¹³ Daphne M. Gullanda and David Hinds-Howell, *op.cit.*, see *Preface*.

¹⁴ Idem, *The Penguin Dictionary of English Idioms*, 2nd edn, Penguin Books, 2001.

¹⁵ John Ayto (ed.), *The Oxford Dictionary of Idioms*, 3rd. edn, Oxford: Oxford University Press [online] available from <<https://books.google.md/books?id=g9ynBrageYIC&printsec=frontcover&dq=Oxford+Dictionary+of+English+Idiom&hl=ru&sa=X&ved=2ahUKEwifIM6nsLLvAhUF7KQKHbOZBvYQ6AEwAHoECAEQAg#v=onepage&q=Oxford%20DictiDicti%20of%20English%20Idioms&f=false>>.

¹⁶ *The Free Dictionary by Farlex* [online] available from <<https://www.thefreedictionary.com/>>.

¹⁷ *The Idioms: Largest idioms dictionary* [online] available from <<https://www.theidioms.com/>>.

¹⁸ The Idioms: Largest idioms dictionary. *Idioms by topic: Water*. [online] available from <<https://www.theidioms.com/?s=water>> (Accessed: 13 March 2021).

¹⁹ The Free Dictionary by Farlex. *Definition of clear blue water*. [online] available from <<https://idioms.thefreedictionary.com/clear+blue+water>> (Accessed: 14 March 2021).

make a hole in the water – “to commit suicide by drowning”²⁰, *long drink of water* – “a tall, typically slender person”²¹. The rest of 64 examples are phraseological unities (e.g. *like a duck to water*, *spend money like water*, *tread water in something*), as no phraseological collocations have been found. That is, the great majority of water idioms (as shown in figure 1) have metaphorically transferred meanings that can be understood based on the meanings of their components.

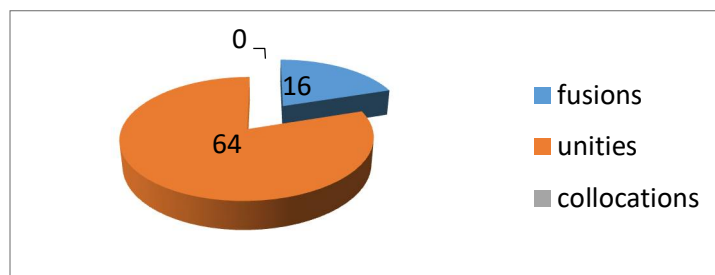

Fig. 1. Types of idioms according to their degree of idiomaticity.

As for the criterion referring to the types of meaning the phraseological units may have, it is worth mentioning that only 6 water idioms have no literal meaning (e.g. *swim between two waters*, *troubled waters*, *joy water*). The other 74 idioms have two meanings: a literal meaning and a metaphorical one (e.g. *Keep one's head above water*, *could talk under water*, *with both oars in the water*, *blood in the water*). In most of these idioms, the connection between the literal and idiomatic meanings is relatively close, which facilitates the understanding of the latter.

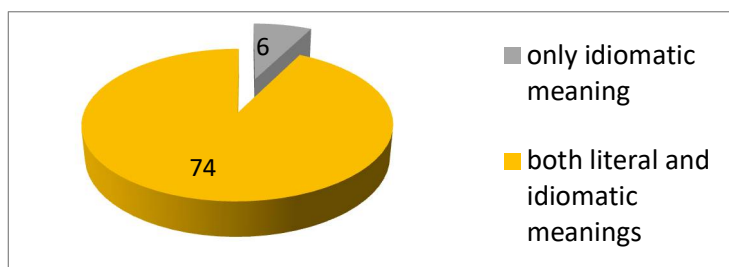

Fig. 2. Classification of water idioms according to the types of meanings they have.

By contrast to the proportions presented above, the proportions regarding the categories into which water idioms fall from the point of view of part-of-speech meaning are not as different. Although the idioms functioning like verbs are the

²⁰ Daphine M. Gullanda and David Hinds-Howell, *op.cit.*, p. 13.

²¹ The Free Dictionary by Farlex. *Definition of long drink of water*. [online] available from <<https://idioms.thefreedictionary.com/long+drink+of+water>> (Accessed: 14 March 2021).

most numerous, they represent only slightly more than half of all examples. The other half is constituted by idioms used as nouns (22), adjectives (9), adverbs (8), and sentences (2).

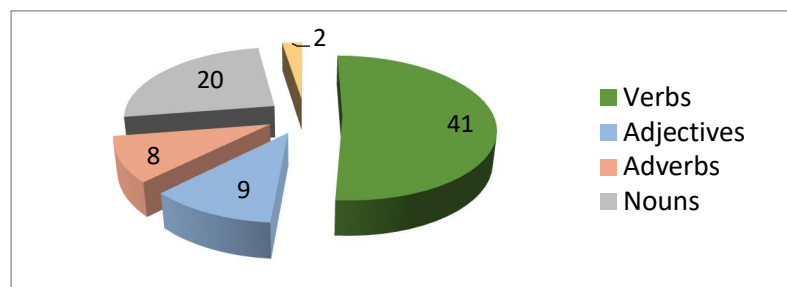

Fig. 3. Types of water idioms according to part-of-speech meaning.

All the findings emerging from the analysis of water idioms discussed in this article create an overall image of the nature of water idioms and can be particularly useful in translating them. The fact that most examples from the corpus are phraseological unities and not fusions indicates that their translation is not very arduous, as their meaning can be guessed based on the meanings of the words from which they are made up. The same idea is reinforced by the high percentage of water idioms that have both literal and metaphorical meanings, especially taking into account that the two are often very close, the latter deriving from the former through transference based on resemblance or similarity. Besides, the results of the analysis of part-of-speech meaning show that figurative fixed expressions that have 'water' as a key-word function as major parts of speech and have a definite lexical content, which means that they cannot be ignored when translating texts in which such idioms are found. Considering these peculiarities of water idioms, one can avoid certain difficulties encountered during the translation process and deal with them much more effectively.

PANAÏT ISTRATI: FAȚETE ALE IDENTITĂȚII¹

Zamfir Bălan

cercetător științific dr., Muzeul Brăilei „Carol I”
(email: zamfir.balan@gmail.com)

Rezumat. În intervenția de față autorul analizează identitățile scriitorului Panait Istrati din mai multe perspective, și anume din cea oficială surprinsă în actele de identitate, din perspectivă etnică și lingvistică, ori din ce a pseudonimelor utilizate. Articolul se încheie cu câteva sugestive comentarii relative la transferul de identitate, de la Panait Istrati la Adrian Zografi.

Cuvinte cheie: Panait Istrati, Brăila, identități.

*

Abstract. In the present intervention, the author analyzes the identities of the writer Panait Istrati from several perspectives, namely from the official one captured in the identity documents, from an ethnic and linguistic perspective, or from the pseudonyms he used. The article ends with some suggestive comments regarding the transfer of identity, from Panait Istrati to Adrian Zografi.

Key words: Panait Istrati, Brăila, identities.

Acte de identitate. În actul de naștere nr. 1077, din „Registru Stărei civile pentru născuți”, al Primăriei Municipiului Brăila, se poate citi: „Anul una mie opt sute optzeci și patru, luna august, unu spre zece, ora zece înainte de amiază. Act de nașterea copilului Gherasim de sex masculin, născut ieri vineri zece curent la ora șapte înainte de amiază în Brăila la locuința mamei sale din strada Romană, nr. 149, culoarea galbenă, fiu al dnei Joița Stoica Istrate de ani douăzeci și nouă, de religie ortodoxă...”².

Numele Gherasim nu va fi folosit decât în actele de identitate (pașapoarte, „actul de despărțenie” încheiat la Brăila, la 29 ianuarie 1931, care oficializează divorțul de cea de-a doua soție, Anna Munsch), pentru că nou venitului pe lume i se va spune Panait. Deși certificatul de naștere nu menționează nimic în privința tatălui, Istrati însuși, precum și istoricii literari care au făcut cercetări în această direcție, îl indică drept tată pe un anume Gheorghios Valsamis, grec de origine, din insula Kelafoia. Gheorghios Valsamis apare în actul de naștere în calitate de martor și „domiciliat într-o casă cu mama copilului” Gherasim. În referirile sale la data

¹ Articolul acesta este versiunea revizuită și adăugită a conferinței cu titlul *Panait Istrati, ipostaze ale identității*, susținută la Muzeul Brăilei „Carol I” și publicată în „Analele Brăilei”, nr. 14, 2014, pp. 27-34.

² Arhivele Naționale – Direcția Județeană Brăila, fond *Primăria Municipiului Brăila*, „Registru Stărei Civile pentru Născuți”, nr. 6/ 1884.

nașterii, scriitorul de mai târziu avea să consemneze nerecunoașterea de către tatăl său: „fiu «nelegitim», port numele de familie al mamei mele”.

Cu același Gheorghios Valsamis, Joița Istrate mai avusese un băiat, care murise la doar câteva luni de la naștere. În baza unei superstiții³ și în amintirea primului născut, cel de-al doilea copil va fi numit, neoficial, Panait.

După consacrarea sa ca scriitor, Panait Istrati nu va mai menționa numele din actul de naștere nici în înscrisurile oficiale, așa cum se vede, spre exemplu, din scrisoarea din 28 iunie 1930, adresată Legației române de la Berna, în care solicită clarificări în legătură cu livretul militar: „Subsemnatul, cetățean român, născut la Brăila, la 11 august 1884, astăzi *cunoscut în literatura europeană sub numele de Panait Istrati*, și în calitate de scriitor de limbă franceză, vin prin prezenta a vă aduce la cunoștință următoarele și a vă ruga să luați măsurile ce se cuvin...”⁴.

Cu numele Panait Istrati, Gherasim Istrate este cunoscut nu numai „în literatura europeană”, ci peste tot: în cercurile de prieteni, în rândul cunoștințelor, oficiale sau nu, în familie etc. În corespondența privată a semnat aproape întotdeauna Panait Istrati, sau Panait, cu derivatele „Pan”, „Panaitaki” sau „Panagaki”.

Fac excepție scrisorile către Anna Munsch, cea de a doua soție, pe care le-a semnat constant, fără vreo explicație cunoscută, Georges.

Identitate etnică. Deși certificatul de naștere nu precizează tatăl, mențiunile autobiografice sunt fără echivoc: „M-am născut la Brăila (...) dintr-o nemuritoare țărancă româncă și un contrabandist grec, pe care nu l-am cunoscut niciodată, având nouă luni la moartea lui”⁵.

Conștiința apartenenței la „două neamuri” – cel românesc, prin mamă, și cel grecesc, prin tată – s-a manifestat de timpuriu, încă din anii copilăriei. Imediat după ciclul școlar primar, intenția de a munci ca „băiat de prăvălie” nu s-a concretizat oricum, prăvălia nefiind aleasă la întâmplare, ci pentru că „*era crâșmă*”

³ În credința populară, dacă nou născutul avea un frate mort, pentru a-l proteja de nenorociri i se dădea numele acelui frate. În acest fel, duhurile rele pierdeau urma pruncului, iar acesta avea parte de o viață lungă.

⁴ Data de 11 august 1884 este, așa cum reiese din actul de naștere, data înregistrării copilului la starea civilă. Cu toate acestea, și în alte ocazii Panait Istrati indică tot data de 11 august: „M-am născut la Brăila, la 24 august (11 după stilul vechi) 1884” (scrisoarea din 22 martie 1923, către Romain Rolland, vol. Panait Istrati, Romain Rolland, *Correspondance 1919-1935*, Édition établie, présentée et annotée par Daniel Léroult et Jean Rièrre, Éditions Gallimard, 2019, p. 201). Aceeași dată – 11 august 1884 – este declarată și înscrisă și în alte acte oficiale ca, de pildă, într-un permis de ședere, eliberat de Poliția din Nisa, în octombrie 1933, unde numele scriitorului de naționalitate român este Istrati Gherasim Panait, iar data nașterii, 11.08.1884. Pe livretul militar, numele este Gherasim Istrate, iar peste poză apare semnătura posesorului: este singura semnătură „Gherasim Istrati”. Data nașterii trecută în livret: 15.08.1884. Ambele documente se află în fondul Muzeului Național al Literaturii Române București (inv. 27712 și 29620).

⁵ Scrisoare către Romain Rolland, 20 august 1919, în Panait Istrati, Romain Rolland, *Op. cit.*, p. 18.

grecească"! Iar proaspătul absolvent de gimnaziu știa bine să facă din descendența paternă un avantaj: „Mi-aduc aminte că, deși copil, am știut să miros orgoliul național al grecului și l-am exploatat cu o nebănuită îndemânare. l-am spus că mama e româncă, dar că tatăl meu, mort pe când eram în leagăn, fusese grec. Și precizai: *chefalonit!* Iar ca să speculez și mai bine îngâmfarea patriotică adăugai:

– Vin fără știrea mamei. *Vreau să intru la greci și să învăț grecește*”⁶.

Dorința de a învăța limba tatălui său – limbă pe care Joița Istrate „o vorbea aproape ca o grecoaică” – i-a asigurat o poziție avantajoasă tânărului „cațaon” printre mușteriii cârciumii. Copilul Panait procedase aproape instinctiv, speculând afinități și sentimente naționale. Mai târziu, povestind această experiență, Panait Istrati a ținut să se delimiteze de orice echivoc în exprimarea opțiunii sale pentru o nație sau alta: „Că voiam să învăț grecește, asta era tot așa de adevărat cum e adevărat că aș vrea astăzi să vorbesc toate limbile din lume, – dar că aș fi dat întâietate unei nații, în dauna ori spre umilirea alteia, de o asemenea schilodire cerebrală nu m-am făcut vinovat în nici un moment al vieții mele, nici chiar în copilărie; *am fost cosmopolit din naștere...*”⁷.

Dubla apartenență etnică va configura, în timp, în conștiința lui Panait Istrati o identitate aparte, cu atât mai mult cu cât tatăl nu a fost niciodată o prezență reală în viața sa, ci subiect al relatărilor, al amintirilor și al povestirilor celorlalți. Figura tatălui s-a conturat tot timpul din poveștile membrilor familiei (mama și unchii Dumitru și Anghel Istrate).

Chiar și mai târziu, pe când se afla în Alexandria Egiptului, împreună cu Mihail Kazanski, Panait Istrati avea să argumenteze veridicitatea înruderii cu un văr al tatălui, aflat în Egipt, tot cu spusele mamei: „Poți să mă crezi, chiar mama mi-a spus: «E un frate sau văr al tatălui său; a trăit în casa noastră, a fost de față la botezul tău și a părăsit în cele din urmă țara, plecând în Egipt, la Alexandria, unde s-a îmbogățit. Poți să-l cauți, este foarte cunoscut. Îl cheamă Vanghelis»”⁸.

Aerul de poveste ce învăluie absența tatălui a fost perceput ca fragil și nesigur, oricum insuficient, în susținerea unei identități probate numai prin spusele altora. Chiar dacă Panait Istrati o va afirma fără ezitare, descendența sa grecească a fost marcată constant de absența tatălui și i-a alimentat dorința de a merge în Faraklata – „locul de baștină al tatălui meu, ca să mă documentez asupra originii mele paterne despre care nu știu nimic”⁹ – așa cum s-a întâmplat la începutul anului

⁶ Panait Istrati, *La stăpân*, în vol. *Trecut și viitor. Pagini autobiografice*, Editura Renașterea, București, 1925, p. 59.

⁷ *Ibidem*.

⁸ Idem, *Între un prieten și o tutungerie*, în vol. *Pescuitorul de bureți*, Editura Hoffman, Caracal, 2020, p. 56.

⁹ Idem, *Însemnări și reportaje ale unui vagabond al lumii. Printre golani din Grecia*, în vol. *Trei decenii de publicistică, 2, Între banchet și ciomăgeală*, ediție îngrijită de Ion Ursulescu, Editura Humanitas,

1928, pe când se afla la Atena împreună cu Nikos Kazantzakis.

Pentru individul cu dublă apartenență etnică, devenit scriitor francez, pentru „cosmopolitul din naștere”, vagabond prin mai toată Europa și prin nordul Africii, prin „lumea Mediteranei”, două rămân reperele de necontestat ale identității sale: „Dintre toate popoarele, cel român și cel grec îmi sunt cele mai apropiate. Le iubesc și le înțeleg datorită sângelui ce mi-au dat. Calitățile și defectele lor sunt și ale mele. Ori de câte ori ne întâlnim, ne simțim ca acasă”¹⁰.

Și totuși, vine un moment când patria universală este lăsată la o parte: „Oricât de cosmopolit aș fi din naștere, de vagabond îndrăgostit de orizonturi nesfârșite, așa cum mă vedeți, rămân totuși: *român*, prin mamă și prin limbă și frumoasa mea Brăila, *grec*, prin tată și iubita sa patrida”¹¹.

Identitate lingvistică. După cum se știe, limba este sinteza culturală a unui popor, sau, așa cum spunea Eminescu, în limbă se reflectă caracterul unui popor¹².

După cum s-a văzut mai sus, Panait Istrati își afirmă identitatea de român invocând trei „argumente”: mama, limba maternă și orașul natal – Brăila.

Până la debutul în volum, cu *Kyra Kyralina*, în 1924, chiar dacă mai publicase câteva texte în limba franceză (*Sur la Conférence „Un peuple martyr”, Tolstoïsme ou bolchevisme?, Lettre ouverte d'un ouvrier à Henri Barbusse*, apărute în periodicul genevez „La Feuille”, în numerele din 24 mai, 24 iunie și 16 septembrie 1919), Panait Istrati era, pentru Occident și chiar pentru el însuși, un gazetar anonim, ocazional, care scria în franceză.

Odată cu apariția *Kyre Kyralinei*, însoțită de prefața lui Romain Rolland, la editura Rieder, identitatea sa a dobândit o nouă fațetă: scriitor francez. Pe coperta cărții, colecția sub genericul căreia debutează Panait Istrati se intitulează „Prozatori francezi contemporani”.

Este o identitate nouă, față de care Panait Istrati a fost mereu rezervat, mergând până la refuzul „naturalizării” și afirmându-și opțiunea pentru „pașaportul românesc”: „o fi frumos să scrii franțuzește fără să fi deschis o gramatică; o fi frumos să ai cu tine toată presa pariziană, de la necăjita *L'Humanité* a lui Jaurès, până la gravul *Figaro* și regalista *Action Française*, aceasta din urmă mai gălăgioasă decât oricare; dar mult mai frumos e să rămâi ceea ce te-ai născut, când te-ai născut iubind – și eu îmi aduc aminte mereu că la șapte ani pășteam caii la câmp în preajma Baldovineștilor, ascultând poveștile unchiului Anghel și tânguiriile mamei care îmi

București, 2005, p. 363.

¹⁰ Idem, *Însemnări și reportaje ale unui vagabond al lumii. Printre golani din Grecia*, în *Op. cit.*, p. 363.

¹¹ *Ibidem*, p. 361.

¹² Vezi Mihai Eminescu, *Limbă și naționalitate*, în vol. Mihai Eminescu, *Despre limbă, cultură, teatru*, ediție de Dumitru Irimia, volum îngrijit și notă asupra ediției de Mihaela Anițului, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2016, p. 18.

spunea pe românește că o dor brațele «de atâta spălat străin»¹³.

Debutul fulminant cu *Kyra Kyralina* nu i-a influențat nici convingerile, nici sentimentele. Textului din 1924, intitulat *O scrisoare către cititorii mei din România* (ulterior, *Crezul meu*)¹⁴, i-a urmat o scrisoare către editorul român al lui Moș Anghel (Jacob Rosenthal, editura Renașterea), în care Istrati scrie negru pe alb: „*m-am decis să mă traduc eu însumi în limba maternă și ca să știe și cititorii mei de ce mi-am luat această sarcină suplimentară, te rog să publici scrisoarea de față în fruntea volumului Trecut și viitor.*”

M-am hotărât să mă traduc singur în românește fiindcă, mai întâi de toate, *eu sunt și țin să fiu autor român*. Țin la aceasta (...) *fiindcă simțirea mea*, realizată azi în franțuzește printr-un extraordinar hazard *izvorăște din origine românească*. Înainte de a fi «*prozator francez contemporan*» – așa cum se spune pe coperta colecției lui Rieder, eu am fost *prozator român înăscut*. (...) Majoritatea eroilor mei sunt români, ori din România – (ceea ce pentru mine este același lucru; (...) acești eroi au gândit și au grăit – în sufletul meu, timp de ani îndelungați – în românește, oricât de universală ar părea simțirea lor redată în artă)¹⁵.

Chestiunea va fi reluată în 1933, în *Introducere* la ediția românească a *Casei Thüringer*, dar tonul va fi ceva mai scăzut: „Din punct de vedere al originalității mele, e evident că nu pretind să fiu profet în țara mea, nici să fac figură de autor român. Sunt un autor care e nevoit să evite orice formă națională, dat fiind că scrie într-o limbă străină”¹⁶.

În mod paradoxal, franceza, limba de împrumut care îi netezise drumul către o nouă identitate, acceptată și recunoscută imediat, a devenit, argumentul folosit de istoria literară românească, în speță de G. Călinescu, pentru refuzul apartenenței lui Panait Istrati la literatura română.

Abia în mileniul al treilea, Academia Română a făcut gestul recunoașterii lui Panait Istrati ca scriitor român, publicând o ediție de opere în două volume, prefațată de Eugen Simion.

Pseudonime. După cum bine se știe, pseudonimul este un nume adoptat de cineva pentru a înlocui numele real. Un pseudonim ascunde, așadar, adevărata identitate a celui care și-l atribuie. Nume fals, nume fictiv, nume de împrumut, nume plăsmuit sunt tot atâtea variante semantice, cu grade diferite de sinonimie. Foarte rar apare ca limpede și explicită motivația pentru care cineva, de regulă un scriitor, un artist, sau un jurnalist, recurge la un pseudonim.

¹³ Panait Istrati, *O scrisoare către cititorii mei din România*, în vol. *Trei decenii de publicistică*, 2, p. 68.

¹⁴ Textul a apărut prima dată în „Adevărul literar și artistic”, numărul din 13 iulie 1924.

¹⁵ Scrisoare către Jacob Rosenthal, în Panait Istrati, *Opere, I*, ediție îngrijită, cronologie, note, comentarii și repere bibliografice de Zamfir Bălan, Introducere de Eugen Simion, Fundația Națională pentru Știință și Artă, Muzeul Național al Literaturii Române, București, 2019, pp. 656-657.

¹⁶ Panait Istrati, *Casa Thüringer (Introducere)*, în Panait Istrati, *Opere, II*, ed. cit., p. 211.

Panait Istrati face parte dintre scriitorii care și-au ascuns, în anumite perioade, identitatea sub numeroase pseudonime. Este de remarcat că apelul la pseudonime caracterizează perioada de până la consacrarea ca scriitor, prin debutul răsunător cu *Kyra Kyralina*, sub semnătura Panait Istrati.

Poate că e de reflectat dacă nu cumva semnătura Panait Istrati ar putea fi considerată ea însăși un pseudonim, numele din actele de stare civilă al scriitorului fiind Gherasim Istrate. Privite astfel lucrurile, trebuie menționat că, în acest caz, nu se poate vorbi de opțiunea viitorului scriitor, ci de alegerea celor apropiați lui – în primul rând mama – de a înlocui numele de botez (stare civilă) cu numele fratelui mort.

Dincolo de această observație, este de remarcat că semnături precum: Moș Istrati, P. Istr., Istrien, Pribeagul, P. I. Brăila, I. Delabrăila și încă altele sunt nume fictive la care Panait Istrati a recurs ca semnătură a articolelor de presă, până în 1923.

Există și trei excepții: articolele *Despre conferința „Un popor martir”* (24 mai 1919), *Tolstoism sau bolșevism* (24 iunie 1919) și *Scrisoare deschisă a unui muncitor către Henri Barbusse* (16 septembrie 1919) au apărut sub semnătura *Panait Istrati*, completată, de fiecare dată cu câte un detaliu: *lucrător la redacția ziarului „Lupta”; ziarist român și muncitor în construcții, redacția Organizației socialiste „Lupta”*.

Până la apariția *Kyra Kyralina*, în numărul din 15 august al revistei „Europe”, semnătura cu numele Panait Istrati nu mai e folosită nicăieri. După această dată, pseudonimele devin un capitol încheiat.

Motivația – una dintre mai multele posibile – folosirii unei alte identități în locul celei reale poate fi dedusă din corespondența cu Romain Rolland. Apariția povestirii *Nicolai Țiganu* în „L’Humanité Dimanche”, cu titlul „pocit” – Iziganov – și semnată P. I. Delabrăila (27 octombrie 1921), l-a nemulțumit profund pe Istrati, cu atât mai mult cu cât îi adresase redactorului – Fernand Desprès – rugămintea ca „o «mână franceză» să se ocupe de povestirea mea, pe care am gândit-o și am scris-o mai întâi în românește”.

Ceea ce spune Panait Istrati mai departe este relevant pentru problematica noastră: „Mi-e rușine de oamenii de pe aici, care m-au recunoscut sub pseudonim”¹⁷.

Așadar, o măsură de protecție în caz de eșec. Dezvăluirea identității va veni în momentul când autorul va avea siguranța că scrie fără cusur, că nu va lăsa impresia că e doar un „scriitorăș”: „Eu am vrut în toate actele mele *perfecțiunea*, cât mai mult posibil, *totul sau nimic!*”¹⁸

Transfer de identitate. De la Panait Istrati la Adrian Zografi, traseul este sinuos și se circumscrie particularităților artei narative a povestitorului, pe de o parte; pe de alta, între scriitor și proiecția sa narativă – personajul Adrian Zografi – există o permanentă mișcare de du-te-vino: experiența, „viața trăită”, alimentează

¹⁷ Scrisoare către Romain Rolland, 30 martie 1921, în vol. Panait Istrati, Romain Rolland, *Op. cit.*, p. 86.

¹⁸ *Ibidem*, p. 87.

constant evoluția personajului; devenirea personajului limpezește, relevă, propune răspunsuri la întrebările cheie ale vieții scriitorului.

Până a deveni scriitor, Panait Istrati a fost o persoană oarecare, diferită cumva de masa amorfă printr-un accentuat spirit de aventură și printr-o nemăsurată dorință de a călători liber prin lume.

Militant pentru libertatea și drepturile „celor năpăstuiți de soartă”, muncitor cu ziua, gata să practice orice meserie care i-ar fi asigurat traiul zilnic, ca ziarist, uneori consecvent, alteori delăsător, și-a exersat talentul de scriitor în paginile mai multor gazete românești de stânga și, în câteva rânduri, într-o publicație elvețiană.

Cu toate acestea, la momentul sinuciderii, viitorul scriitor Panait Istrati nu era pentru presa occidentală, decât „un român, pe nume Gherasim Istrate, de 36 de ani, de profesie zugrav”¹⁹.

Trei ani mai târziu, sinucigașul de la Nisa intra în lumea literară sub o nouă identitate: scriitorul Panait Istrati, „prozator francez contemporan”.

Considerând că are ceva de spus – așa cum îi scria lui R. Rolland – Panait Istrati va rânduia aproape totul în jurul unui alter-ego: personajul Adrian Zografi.

Asemenea creatorului său, Adrian Zografi nu este, la început, „decât un tânăr căruia îi place Occidentul. E un autodidact care își găsește Sorbona unde poate. Trăiește, visează, dorește multe lucruri. Mai târziu, el va cuteza să spună că multe lucruri sunt rău făcute de oameni și de Dumnezeu”²⁰.

Mai apoi va deveni el însuși autor de povestiri.

În ciuda acestui evident transfer de identitate, de la persoana reală la personajul martor și mai apoi la personajul narator, Panait Istrati neagă inițial conexiunea operei cu viața reală: „Nu există nimic de autobiografie în scrisesele mele”, afirmă categoric într-o scrisoare deschisă, adresată lui Nicolae Iorga, în 1924²¹. În extremis, admite o anume suprapunere a celor două planuri (real – imaginar), dar în limitele veridicității și ale plămuirii „pe jumătate”.

De unde această nevoie de a respinge similitudinile acțiunilor din opera literară cu propria viață? Ce motivație îl face pe scriitorul acoperit de glorie chiar de la debut să nege asemănările lumii operei cu lumea reală? Pe de o parte este vorba despre un principiu al artei, în general: orice formă de artă este o reflectare, nu o copie fidelă a realității: „Nimănui nu i-a trecut prin tivă să ia drept «memorii» ceea ce autorul dă ca «roman» și «nuvelă»”²².

Pe de altă parte, arta literară se bazează pe regula veridicității: povestirile nu se supun legii adevărului, ele imită adevărul și se folosesc de *efectele de real*.

¹⁹ Știrea despre tentativa de sinucidere a apărut în „Le Petit Niçois”, din 4 ianuarie 1921.

²⁰ Panait Istrati, [Prefață] la *Chira Chiralina*, în Panait Istrati, *Opere, I*, ed. cit., p. 7.

²¹ Idem, *Scrisoare deschisă domnului N. Iorga*, în vol. *Trei decenii de publicistică*, 2, p. 115.

²² *Ibidem*.

Ceea ce afirmă ulterior Panait Istrati (peste aproape zece ani), în *Prefața la „Adrian Zografi” sau mărturisirea unui scriitor din vremea noastră*, poate părea în contradicție cu principiile enunțate în *Scrisoare deschisă d-lui N. Iorga*.

Adrian, cel din *Viața lui Adrian Zografi*, este personajul unui „film episodic” care narează istoria propriei vieți: „Năzuiesc să înfățișez contemporanilor mei o *vastă frescă realistă*, prea puțin ilustrată cu acel soi de «documentație» care e la îndemâna oricui și nu dovedește nimic, ci bizuindu-se mai mult pe elementul autobiografic, pe faptul trăit, cunoscut de toți, care nu poate fi contestat autorului, deci nici eroului său”²³.

În fapt tiparele artei narative, ars poetica istratiană rămân neschimbate. Diferența se află în felul în care scriitorul alege să-și afirme identitatea. Adrian Zografi din ultimul ciclu al operei a ajuns la maturitate, adică în punctul în care trebuie să spună lumii adevăruri grele și greu suportabile. Ori aceasta nu se poate face decât printr-o asumare clară a unei identități – dobândite și recunoscute: scriitorul Panait Istrati. Toată opera de până atunci, experiența călătoriei prelungite în Rusia sovietică și contactul direct cu „realizările” revoluției sovietice, impactul *Spovedaniei pentru învinși* sunt argumente puternice, care legitimează o voce, o identitate de scriitor militant, o voce de scriitor implicat, o voce de scriitor moral.

Panait Istrati – autorul *Chirei Chiralina* – nu mai este același cu Panait Istrati – autorul *Spovedaniei pentru învinși* și al *Vieții lui Adrian Zografi*. Avem de a face cu un drum complicat, solicitant până la jertfă, de la căutări pline de însuflețire, la renunțări disperate, până la afirmarea unei identități pe care nu o mai putea nega nimeni.

²³ Idem, *Casa Thüringer (Introducere)*, în *Opere, II*, ed. cit., p. 211.

WATER JOKES IN JEROME'S HUMOR. THE CASE OF *THREE MEN IN A BOAT*

Irina Pușnei

conf. univ. dr., Universitatea de Stat „B. P. Hasdeu” din Cahul
(email: pusnei.irina@usch.md)

Abstract. *Humour is versatile; it covers various areas, takes various forms and serves various purposes. Humour diversity can be traced in J.K. Jerome's travelogue novel "Three Men in a Boat" which accounts for the three friends' trip along the Thames in form of anecdotes and funny incidents that happen to them when rowing the boat. Given this specific setting, the aim of this paper is to explore the water-related jokes, to consider the implication, and to analyse such factors as intention, disparagement, circumstances, superiority, incongruity, and relief, which produce a humorous effect and heighten the readers' amusement.*

Key words: *humour, disparagement, superiority, incongruity, relief.*

*

Rezumat. *Umorul este un fenomen complex care abordează diverse tematici, poate apărea sub diferite forme și urmărește diverse scopuri. Complexitatea umorului poate fi urmărită în romanul de călătorie al lui J.K. Jerome „Trei într-o barcă”, care relatează călătoria a trei prieteni de-a lungul Tamisei încadrate într-un șir de povestiri, amintiri și incidente amuzante în timp ce vâslesc într-o direcție nedeterminată. Având în vedere acest cadru peisajistic, scopul acestei lucrări este de a explora glumele înrămate în diverse peisaje ale Tamisei, de a identifica implicațiile acestora și de a analiza factori precum: intenția, derâderea, circumstanțele, superioritatea, incongruența, eliberarea, care produc un efectul comic al glumei și sporesc amuzamentul cititorilor.*

Cuvinte cheie: *umor, derâdere, superioritate, incongruență, eliberare.*

Jerome's Novel and the Historical and Ideological Context. Jerome Klapka Jerome's travels to Russia, America, and especially Germany broadened his regards of foreign culture and inspired his humorous and open-minded spirit. His travelogue novel "Three Men in a Boat" reflects experiences and impressions embodied in humorous anecdotes, witty remarks, caricatures, allusions, gender-bound mockery, irony and satire.

During the Victorian period and its later decline, the British citizens were offered opportunities for recreation and amusement in their leisure time. Given the increasing accessibility of vacation time among middle and working classes as well as the popularity of the recreational travel such as boating, steamships, biking tours served as leitmotifs for both novels. The popularity of active leisure activities resulted from the increasing popularity of biology in the Victorian era and with the exaggerated concern for health and good shape maintenance. Moreover, the men's

growing social life recreation activity and interest in the careful choice of colours and clothing straight cuts indicate the development of their homosociality into what was later coined as “new men” who distorted the image of traditional breadwinner, diligent and hardworking Robinson as a reversed image of the traditional Victorian man. These factors preconditioned the creation of Jerome’s characters who were real men: J (the author), George Wingrave and Carl Hentschel who often went boating together in their free time. The image of the traditional Victorian woman has undergone social and mindset changes conferring more independence, freedom, and initiative to the “neue Damen”. Parodies of the imperial heroic seafaring male and late Victorian New Women, both novels are regarded as everlasting in terms of humour and the manner of its delivery.

The following part of this paper moves on to describe in greater detail the connection between the historical context and the humorous implicature, the ways the joke settings can reflect the cultural specificity of a particular period of time and the reasons why the degraded expectation and the humorous surprise lay the basis of Jerome’s subtle punchlines. Likewise, some of the social weaknesses and human imperfections, which are deliberately derided, will be analysed in their ironic contexts and discussed from the perspective of the narrator’s superiority, self-disparagement and incongruity elements. Inconsistencies such as degraded expectation and happenings, words contradicting their intended meaning, and deliberate ambiguity are to be identified discussed in the section that follows from the viewpoint of the value of incongruity in humorous effect production.

Water-Related Jokes and their Humorous Implicature. A significant number of jokes in Jerome’s travelogue “Three Men in a Boat” are water-related in terms of setting since the actions develop during the characters’ trip along the Thames and their stops overlooking various landscapes. Other water-related jokes mocking the weaknesses of human nature and producing the effect of degraded expectation place the man in the middle of nature (ocean, sea, rainy weather) and highlight the human insignificance against it despite the numerous attempts to prove the opposite.

Thames has always played a central role in the English culture. Authors such as Buerly¹ and Sinclair² acknowledge the “centrality” of Thames in many literary works due to its popularity as a travel destination for the upper classes which became accessible for the middle and working classes in the late nineteenth century due to the growing industrialization. Given these circumstances, Jerome

¹ A. Buerly, *Are We There Yet? Virtual Travel and Victorian Realism*, University of Michigan Press, 2013, p. 88.

² M. Sinclair, *The Thames. A Cultural History*, Andrews UK Limited, 2012, *passim*.

illustrates the accessibility of a trip down the river for three middle-class men through the wordplay "To suit sb to a T" including it in Harris's careless manner of talk: "Harris said, however, that the river would suit him to a "T". I don't know what a "T" is (except a sixpenny one, which includes bread-and-butter and cake *ad lib.*, and is cheap at the price, if you haven't had any dinner). It seems to suit everybody, however, which is greatly to its credit"³.

The funny effect of the wordplay is produced due to the ambiguity which results from the homophony of "T" and "tea". Thus, the readers need to elicit the connotative meaning of the idiom "to suit somebody to a T" in order to grasp the duality of meaning and therefore to appreciate the joke.

Yet, the initial stereotype of travels along the Thames being indicative of success and welfare served as an inspirational reason for mocking the exaggerated concern for fancy boating costumes. Consider the examples below: The river affords a good opportunity for dress. For once in a way, we men are able to show *our* taste in colours, and I think we come out very natty, if you ask me⁴.

It was my misfortune once to go for a water picnic with 2 ladies of this kind. We did have a lovely time⁵.

The first example clearly demonstrates the high value of dress and the obsession for fashion when going down the river whereas the second implicitly hints at the narrator having some troubles when keeping company with two fashionably dressed ladies by means of using "my misfortune". The implied meaning is rendered through verbal irony which contrasts what is said "We did have a lovely time" with what is implied (the narrator didn't have a lovely time). The instance below illustrates that the ladies did not have a lovely time either because of the insensible man who took Jerome's place after he abandoned rowing: When he spread more than pint of water over one of those dresses, he would give a pleasant little laugh, and say: "I beg your pardon, I'm sure;" and offer them his handkerchief to wipe it off with⁶.

The derision of dress inappropriateness is done in a subtle manner by switching the fault on a different agent than the original one (the ladies). Thus, the humorous effect is produced by changing the focus on the "unbrushed tree trunks", "dusty grass", "insensitive rowers" and turning the fashionable ladies into "early Christian Martyrs".

Contrary to the above-described reputation of Thames as a favourite place for entertainment and fishing, many jokes in J.K. Jerome's novel mock its dirty

³ Jerome K. Jerome, *Three Men in Boat*, London, Penguin Books, 1889, p. 18

⁴ *Ibidem*, p. 65.

⁵ *Ibidem*, p. 61.

⁶ *Ibidem*, pp. 67-68.

condition. According to Jeffries⁷, after 1830, the Thames stopped being a favourable place for fishing. This phenomenon is derided in the following instance: The river abounds in pike, roach, dace, gudgeon, and eels, just here; and you can sit and fish for them all day. Some people do. They never catch them. I never knew anybody catch anything, up the Thames, except minnows and dead cats, but that has nothing to do, of course, with fishing!⁸

As mentioned above, Jerome's subtlety in mocking the river's dirty waters consists in producing the effect of degraded expectation and in veiling the implied meaning. The joke setting lists the species of fish that apparently could be fished in the river. The punch sets the surprising reality that it's only minnows and dead cats being caught. The implication, thus, needs to be elicited by the audience as the idea of "filthy Thames" is wrapped in the fishermen's illusory failure in catching the previously listed species of fishes.

Some jokes target the Thames water as being dangerous for health and resulting in water-borne infections. With this purpose in mind, Jerome used several forms of jokes. One of them produces the effect of ambiguity through the wordplay illustrated below: Oh, please could you spare us a little water?" "Certainly," replied the old gentleman; "take as much as you want, and leave the rest [...]" "Where — where do you keep it?" [...] "Oh!" exclaimed George, grasping the idea; "but we can't drink the river, you know!" "No; but you can drink some of it," replied the old fellow. "It's what I've drunk for the last fifteen years"⁹.

The wordplay is based on the polysemy of the word "water" which denotes the drinking water that the character was looking for and the river water that was not drinkable. The effect of ambiguity is produced by means of blurring the meaning of water and creating the illusion of misunderstanding between the interlocutors. The fact that Thames water is dangerous for drinking is implied in George's pretended misunderstanding at the gentleman's suggestion to drink river water. Therefore, the humorous effect is obtained when the readers realize that George's attempts to avoid drinking Thames water are vain despite his cautious attitude which the old man found quite snobbish. This situation results in a dramatic situational irony which contrasts the character's expectations but is disclosed only to the readers: We got some (water) from a cottage a little higher up. I daresay *that* was only river water, if we had known. But we did not know, so it was all right. What the eye does not see, the stomach does not get upset over¹⁰.

⁷ S. Jeffries, 'Water, Super-Sewers, and the Filth Threatening the River Thames', The Guardian [online] available at <https://www.theguardian.com/environment/2014/jul/22/water-thames-victorian-london-150-years-sewer-system>.

⁸ Jerome K. Jerome, *op. cit.*, p. 174.

⁹ *Ibidem*, p. 140.

¹⁰ *Ibidem*.

The ironic effect is obtained through the contrast between what was expected and what happened. Moreover, the characters seem to have been ignorant to the fact that they eventually drank river water and this makes the situation even more amusing for the readers who experience the feeling of superiority when laughing at the characters' naiveté.

Other instances of verbal and situational irony targeting Thames dirty water have been expressed through descriptions which implicitly render the situation and therefore, make the readers smile at the author's subtle manner: We had made the tea, and were just settling down comfortably to drink it, when George, with his cup half-way to his lips, paused and exclaimed: "What's that?" [...] Harris and I followed his gaze, and saw, coming down towards us on the sluggish current, a dog. It was one of the quietest and peaceablest dogs I have ever seen. I never met a dog who seemed more contented — more easy in its mind [...] ¹¹.

The implicit description of the dog makes the readers laugh despite the dog being dead due to the contrast between this fact and the way it was presented. Thus, the vividly described picture of a dead dog as "the quietest, the most peaceful, contented" results in verbal irony. On the other hand, the humorous effect is intensified when the readers find out that the characters had previously drunk river water and learn about the characters' ways of reacting to it.

A straightforward way of referring to the river dirt is illustrated in the instance below: All the dirt contained in the river between Reading and Henley, we collected, during that wash, and worked it into our clothes ¹².

This example is a combination of mockery and self-deprecation. The river dirt is openly referred to whereas the characters' incompetence in washing clothes can be read between lines. It is veiled in the brief remark about the Thames dirty water.

The trip along Thames chronicles some historical episodes with references to the legendary figures who add historical significance to the river and to the places along with it. Yet, these narrations are sprinkled with humorous remarks which make the "virtual travel into the past" ¹³ rather amusing: [...] Cassivelaunus had prepared the river for Cæsar, by planting it full of stakes (and had, no doubt, put up a notice-board). But Cæsar crossed in spite of this. You couldn't choke Cæsar off that river. He is the sort of man we want round the backwaters now ¹⁴.

In this example, the allusion to Caesar's determination in crossing the river is used as a joke setting which is targeting the places on the river where the water is stagnant. Hence, it is not only Caesar's perseverant nature to cross the river which

¹¹ *Ibidem*, p. 141.

¹² *Ibidem*, p. 174.

¹³ A. Buerly, *Are We There Yet? Virtual Travel and Victorian Realism*, University of Michigan Press, 2013, pp. 116-117.

¹⁴ Jerome K. Jerome, *op. cit.*, p. 84.

is alluded to but also the stakes which need to be stimulated artificially to foster navigation.

Apart from historical references, Jerome included many casual anecdotes which appear as flashbacks or as funny incidents during the multiple stops in the characters' trip along the river.

Some of these incidents are based on situational irony and relief as in the instance below: A stiffish breeze had sprung up — in our favour, for a wonder; for, as a rule on the river, the wind is always dead against you whatever way you go. It is against you in the morning, when you start for a day's trip, and you pull a long distance, [...] Then, after tea, the wind veers round, and you have to pull hard in its teeth all the way home. When you forget to take the sail at all, then the wind is consistently in your favour both ways¹⁵.

This example proves that situational incongruity can be amusing. The contrast between expectation and occurrence results in circumstantial irony which highlights characters' insignificance in front of nature. Thus, every reader can acknowledge one's own inferiority and feel relaxed at the idea that this is a common reality. The humorous effect is eventually obtained at the readers' relief and the idea of equality with the book characters who face similar challenges.

Other water-related ironic instances are also situational but besides the human weakness in front of nature, they carry a note of self-deprecation targeting one's awkwardness and incompetence. Consider the following example: One huge wave catches me up and chucks me [...]. And, before I've said "Oh! Ugh!" and found out what has gone, the wave comes back and carries me out to mid-ocean. I begin to strike out frantically for the shore, [...]). Just when I have given up all hope, a wave retires and leaves me sprawling like a star-fish on the sand, and I get up and look back and find that I've been swimming for my life in two feet of water¹⁶.

This example again illustrates the nature superiority on man and the effect of degraded expectation. Yet, the irony lies in the mockery of one's useless efforts to survive in shallow waters. Thus, self-deprecation results in amusement since the readers feel superior to the character.

The humorous effect is obtained in the cases of self-irony with accident involvement. The accidents always carry an effect of surprise. The instance below is a good illustration of how the man can the contrast between expectation and surprise produces the effect of degraded assumption: It was bitterly cold. The wind cut like a knife. I thought I would not throw the water over myself after all. [...] and, as I turned, the silly branch gave way, and I and the towel went in together with a tremendous splash, and I was out mid-stream with a gallon of Thames water inside

¹⁵ *Ibidem*, p.118.

¹⁶ *Ibidem*, p. 31.

me before I knew what had happened¹⁷.

Reading the first sentence, the readers can easily assume that the narrator is going to have a refreshing bath in the morning. The element of surprise occurs when the branch suddenly breaks and the narrator falls down into the water and this misfortune makes the situation hilarious. Thus, the character becomes inferior to the situation (accident) and it makes the reader laugh and rejoice in his superiority.

On their way along the Thames, the characters are often laughed at because of their incapacity of dealing with basic accommodation issues despite being equipped and having more than necessary provisions. As the storyline develops, the pleasures of the trip along the river are accompanied by episodes placing the characters out of their comfort zones and resulting in a series of amusing messy incidents: The rain is pouring steadily down all the time. It is difficult enough to fix a tent in dry weather: in wet, the task becomes herculean. Instead of helping you, it seems to you that the other man is simply playing the fool. Just as you get your side beautifully fixed, he gives it a hoist from his end, and spoils it all¹⁸.

The rain is used as a mocking tool to highlight the three river novices' naivety and weakness when facing the powers of nature. The humorous effect is produced when the expectation of seeing strong men easily accommodating and exploring the river surroundings is ruined. Even the characters' sudden decision of ending the trip, because of the several rainy days, is ironic. Thus, Jerome's narrative anecdotes about the characters' misfortunes and other humorous episodes shift the stress from the classical travelogue genre to a (self) ironic casual account of the three men's experiences and flashbacks which draws to a close not reaching the river's end.

Conclusions. This paper set out to analyse the water-related jokes in J.K. Jerome's novel "Three Men in a Boat" from the perspective of their setting, humorous, implicature, and the effect they produce upon the audience. The research has also shown that the jokes target water-picnic dress-code, Thames dirty waters, silly incidents on the river, and the man's weakness facing the power of nature. Some jokes are framed as part of anecdotes told by the narrator or characters; others take the form of wordplay, verbal and situational irony. The analyses demonstrate that the humorous effect results from the sense of superiority, incongruity, and relief the audience experience when reading. The instances of self-deprecation jokes feel amusing when the readers feel superior towards the one who is in trouble or faces some problems. Likewise, water-related

¹⁷ *Ibidem*, p. 111.

¹⁸ *Ibidem*, p. 22.

jokes targeting the river or the characters' incidents on the river, the readers experience a sense of relaxation at the idea that an issue is finally disclosed and laughed at. The water-related wordplay and ironic instances produce a humorous effect due to contrasting script and incongruity. The readers are surprised at the degraded expectations and the sense of ambiguity heightens the feeling of amusement. Taken together, these findings suggest that irrespective of the joke type, the humorous effect depends on the way the readers decode the implicature and the way humour theories are reflected in their perception of the comical.

NICĂPETRE – 80. AUD SĂMÂNȚA ÎNCOLȚIND

Viorel Coman

cercetător științific dr., Muzeul Brăilei „Carol I”
(email: viorelmortu@yahoo.com)

Rezumat. *Articolul de față – mai curând un eseu –, este, așa cum rezultă și din titlu, un tribut adus celebrului brăilean Nicăpetre. Cu o voluptate a exprimării absolut specială, autorul definește artistul prin prisma operei sale, a temelor abordate. „Aud sămânța încolțind” este tocmai o aluzie la una dintre motivele fundamentale ale creației lui Nicăpetre.*

Cuvinte cheie: *Nicăpetre, Brăila, Brăilița, Centrul Cultural Nicăpetre.*

*

Abstract. *This article – rather an essay – is, as it appears from the title, a tribute to the famous Nicăpetre from Brăila. With an absolutely special pleasure of expression, the author defines the artist through the prism of his work, of the approached themes. "I hear the seed sprouting" is just an allusion to one of the fundamental themes for Nicăpetre's creation.*

Key words: *Nicăpetre, Brăila, Brăilița, Nicăpetre Cultural Center.*

Când am propus parabola „corăbiilor de întoarcere”¹ m-am gândit la faptul că singura șansă pentru cei care au plecat din aceste pământuri și s-au afirmat prin arta lor în lume, spunând în diferite forme povestea omului de la Dunăre și din Bărăgan, este să întoarcă darul primit pentru cei rămași acasă. De fapt nici nu știu să existe o mai subtilă formă de regăsire.

Centrul Cultural Nicăpetre de la Brăila adună și conservă tot ce este fundamental în opera artistului. Ca o mare vatră a operei, cam tot ce înseamnă piesă de rezistență a operei este aici: un Nicăpetre al începuturilor, serii și grupuri de cariatide, semințe germinând, incantații, umbre, „acrotiri”. De asemenea, sunt busturile marilor stâlpi ai spiritualității brăilene: Perpessicius, Nae Ionescu, Vasile Băncilă, Petre Andrei, Anton Dumitriu. Un Eminescu excepțional, scos pe jumătate din somnul mineral al marmurei este o piesă de rezistență în istoria statuilor poetului. Mari muzee de artă modernă din Japonia, Grecia, Ungaria, Italia, Austria, Canada, S.U.A. îi păstrează operele. Câteva statui sunt la persoane particulare sau în muzee din București. Altele sunt rămase pe dealurile înierbate de la Măgura Buzăului. Dar prin Centrul Cultural Nicăpetre artistul are memoria salvată. Ca și Panait Istrati - Nicăpetre s-a născut la nouă luni de la moartea lui Istrati, parcă în înnodarea și prelungirea destinului acestuia - a crezut la un moment dat că spațiul

¹ Viorel Coman, *Corăbii de întoarcere*, editura Istros, Brăila, 2010.

românesc nu doar că nu-l mai încap, ci îl sufocă. Și-a luat lumea în cap, cum se zicea pe ulița lui din Brăilița, și a ales pentru a doua parte a vieții calea exilului.

Dacă opțiunea pentru Grecia este de înțeles și explicabilă biografic, opțiunea pentru Canada rămâne enigmatică. Oricum, a optat pentru o altă direcție exilului decât sunt obișnuiți românii.

În paginile autobiografice din „*Brăilița - Downtown via U.A.P.*”² se dovedește un bun povestăș. În acest mic bildungsroman, rar ca specie în literatura română, Nicăpetre își evocă anii de ucenicie în sensul dintâi, goethean. Povestește frumos, chiar spumos. Cuvântul nu-l sperie, nu-i dă neliniște. Când povestește, are lejeritatea omului în taifas, la gura sobei.

Scrise de un om liber, paginile care evocă anii 50, ai descoperirii vocației și ai formării, sunt exemplare pentru înțelegerea firii omului. Autorul nu doar se distanțează de spiritul vremii ci caricaturizează vârtos pe cei care ilustrau est-etica proletcultistă

Când evocă falșii maeștrii pagina se încarcă de venin iar autorul este negru în cerul gurii. În schimb, paginile care evocă atmosfera din cariera de la Nifon, nopțile petrecute cu țăranii de la Măgura, la cazanul de țiucă, au o poezie unică.

Pagina albă nu-i da nicio formă de neliniște, când mânuiește uneltele sculptorului apare cu adevărat latura demiurgică a firii sale. Mereu singur, în cariere de piatră, în atelier, în grădina atelierului, el este artistul la lucru, în efortul sisific de a da un sens mai pur formelor artei.

A sculptat la București, în ateliere încropite dar și în ateliere de prima mână (Intrarea mieilor, 10), în Munții Buzăului, la Măgura, la Nifon, în Grecia, în Canada. În majoritatea fotografiilor - câteva sute! - reproduse în albume și cărți apare mereu lucrând, mânuind ciocanul, dalta, ferăstrăul, târnăcopul, polizorul. Privirea este de cele mai multe ori îndreptată spre locul miraculos unde dalta mușcă din marmură, piatră sau lemn, înlătură ceea ce este în plus. Fotografii care evocă tihna sunt rare. Putea să-și zică foarte bine „Un cioplitor” cum Luchian și-a zis „Un zugrav”. Nu a făcut-o.

Încă de la început Nicăpetre pare un artist lucid, programatic. Nu a aderat la modelul proletcultist lejer, nu s-a lăsat atins de pecinginea ideologică. Pentru debut pândește și amână ani buni până când este convins că a găsit momentul potrivit, că are un proiect de operă: Cariatide, în 1969. Dar are și 33 de ani, adică este deja la jumătatea drumului, cum ar spune Dante.

În ciuda unei activități artistice de aproape jumătate de veac, în ciuda fracturilor existențiale severe produse la suprafață - anticomunism, căutare, exil - opera lui Nicăpetre rămâne o structură unitară, de o mare coerență a temelor și motivelor.

² Nicăpetre, *Brăilița – downtown via U.A.P. sau autobiografia unor pietre cioplite*, editura Istros, Brăila, 1994, *passim*.

Acum, când îi putem contempla destinul în curgerea lui remarcăm aventura și pitorescul de la suprafață, jocul înșelător al aparențelor și în adânc firea de artist nesupus, nefiresc de mândru de himera care l-a colindat.

Dincolo de caracterul unitar al operei se impune și o excepțională fidelitate față de sine însuși. Rădăcinile operei au rămas mereu bine înfipite, deci, pe cale de consecință, bine hrănite, într-un fond arhaic, mitologic, sudic ridicat la rangul mării arte.

Nicăpetre are o formulă de creație specifică marilor artiști: păstrează matricea românească oriunde ar sculpta. El duce cu sine, oriunde s-ar afla, toate himerele hrănitore de acasă și de la început. Nu-și schimbă sensul artei după locul unde sculptează. Nu locul contează cât libertatea de creație. Când a simțit că este asaltat de kitsch, a ales exilul.

Între diferitele perioade de creație nu sunt schisme, nici mari răsturnări estetice cât mai degrabă forme de continuitate, dar mereu la un alt nivel, mai înalt, mai pur.

Nicăpetre a avut puterea să ocolească toate pericolele care pândesc artiștii și îi duc la rată. S-a ferit de locul calduț ca de dracu. A fost mereu stăpânit de o demonie a ascensiunii, a perfecțiunii. Cum a simțit că se încheie o etapă și apar semnele oboselii, ale repetiției, forme discrete de manierism, a evadat din aceste forme de captivitate spre altceva. El a fost mereu artistul la lucru, neobosit, în singurătate, aparent rupt de lume, în pacea atelierului său, măsurându-și puterea cu marmura, cu piatra, cu lemnul...

Privită în ansamblu, în coerența ei interioară, în ordinea - fie și aproximativă! - în care a fost elaborată opera, este formată dintr-o structură aproape muzicală a temelor, într-un permanent efort nu atât de disciplinare a materiei cu care lucrează sculptorul cât mai ales de purificare a formelor, până în zona sugestiei pure.

În perioada finală sculpturilor lui Nicăpetre se leapădă de tot ce e în plus, de tot ce sporește gravitația și împiedică planul, se leapădă de tot ce atârână, devin astfel apte de zbor, de elevație.

Mereu am admirat la Nicăpetre un neostoit fond mitologic. Mai ales în prima perioadă de creație, o veche spiritualitate precreștină urcă în formele pietrei. Ca om de la Dunăre, această nostalgie a originilor formată din relice de civilizație străveche este firească. Nicăpetre nu s-a vrut ciulin dezlădăcinat, rostogolit de crivăț pe Bărăgan.

Redescoperirea miturilor, folclorului, baladescului, stratului adânc al „mumelor” a însemnat, în preajma anilor 60 o formă de regăsire și de câștigare a unei identități în înfundătura proletcultistă. Acest fond freatic își urcă sevele până sub rădăcinile operei, hrănindu-le.

Bărăganul iese de sub zodia golului mitologic, a pustiei sau, în cel mai bun caz, a spațiilor de interferență. Într-o primă etapă Nicăpetre a sculptat figuri mitologice: „Piaza rea”, „Bunavestire”, „Făt Frumos înfruntând balaurul”, „Muză”.

Doi gnomi de piatră, îngenunchiați, adunați ca doi foetuși sunt numiți „Adam și Eva”. Perechea primordială privește cu spaimă spre paradisul de unde fusese alungată. Frunțile sunt încremenite într-o tectonică a spaimei. Par două ființe strivite de mânia unei divinități căreia însă nu știau să-i ceară iertare. Un sfert de veac mai târziu, tema „Adam și Eva” are o cu totul altă soluție.

Unele teme s-au stins după ce prima etapă își epuizează resursele. Dar altele rămân și în următoarele perioade de creație. „Altar păgân”, „Masca zeului”, „Masca judecătorului suprem” revin stilizate în toate perioadele de creație. Firidele goale în care omul precreștin pune chipul cioplit al zeului protector, găvanele fără ochi care sunt mai degrabă radare miraculoase care captează mesaje tainice par comentarii în piatră la „Getica” lui Pârvan sau demne să ilustreze Elegia a doua, de Nichita Stănescu.

Adesea sculptează masive parabole istorice. În mod sigur, cea mai cunoscută este „Zăbală și paloș”, rămasă pe dealul cu statui de la Măgura. Este, în fond, o baladă în piatră. Un căluț de munte poartă o povară mult peste puterile sale. Când nu mai poate suporta apăsarea, paloșul este tras în teacă. Este aici un sistem de aluzii, un discurs sugerat, al revoltei care nu mai poate suporta umilința. Este un mesaj încifrat, întâlnit deseori în ultimul sfert de veac comunist.

Literatura, proza mai ales, filmul, teatrul au practicat acest tip de discurs la două capete. Prin sculptura lui Nicăpetre tema devine mai amplă.

Ca și la marii artiști, la Hokusai, Tizian sau Picasso, dar ca și la Brâncuși cu care Nicăpetre poartă un permanent și polemic dialog al formelor, liniile se purifică, sugerează marea artă.

Varietatea operei - Nicăpetre a sculptat mult - este aparentă. Jugularele operei sunt, neîndoiește, cariatidele și semințele. Ele sunt reluate sisific, în fiecare an, în fiecare etapă de creație. Materia grea - piatra, marmura, lemnul - devine o formă sortită înălțării. Nu e aici nici monotonie, nici manierism, nici lipsă de imaginație în asigurarea varietății, ci o permanentă căutare, o mare provocare a spiritului creator. Și dacă e să vorbim de imaginație, ea nu se exprimă în varietatea formelor cât mai ales în șlefuirea lor până în zona sugestiei pure. Fiind alcătuit de autor, albumul „Nicăpetre” publicat la Editura „Istros” a Muzeului Brăilei „Carol I”³, are o semnificație specială. Este aici un Nicăpetre *par lui-même*, cu numeroase imagini din arhiva personală, de la adolescentul din anii '50, pentru care centrul lumii este Brăilița, la care Brăila este doar o anexă, la sculptorul evocat în luptă cu materia – piatră, marmură, lemn – care i se supune cu greu în geneza operei sale.

Imaginea atelierelor lui Nicăpetre are un tip de prioritate. Cel studentesc, sărăcăcios, improvizat, nu mai spune azi mare lucru. Dar cel de pe *Intrarea mieilor*,

³ *Nicăpetre – album*, editura Istros, Brăila, 2003.

nr. 10, din București – atelier mare, cu grădină în care se întinde, ca o imagine de basm, poiana de piatră a statuiilor sale – este nu doar reprezentativ, ci și memorabil. „Hambarul” de la Toronto, cum îi spune el, ușor ironic cu un cuvânt de acasă, numind primul atelier din Brăilița copilăriei, este mereu plin de „butuci” scoși din anonimat, deveniți statui ale unui Strâmbă - Lemne colecționar.

În atelier autorul mănuieste instrumentele dintotdeauna ale sculptorului polizează, măsoară. Este mereu plin până în creștet de pulberea albă care iese din daltă, ciocan sau polizor. Măinile mari, mereu încleștate pe unelte au în palmele bătucite așchii de mit.

În jur, scripeți, funii, lanțuri, vinciuri, topoare, cuțite, dălți, pietre de polizor...

Adesea artistul stă rezemat în tocul ușii atelierului, ca Brâncuși, așteptând ceva.

Hotărât lucru, fiecare atelier de sculptor este o lume în lume...

Natura pare a fi scoasă din somnul ei mineral sau vegetal și pusă să se exprime în forme simbolice. Totuși, în imaginile din album Nicăpetre pare mai degrabă un solitar, mereu nemulțumit de sine, ca Ionas, celebrul artist camusian, în efortul sisific de a face piatra să zboare și lemnul să cânte.

Dacă ar fi să identificăm miturile hrănitoare ale operei sculptorului acestea ar fi *mitul cariatidei* și *mitul seminței*. Cele două mituri domină pe rând structurile operei. În prima parte, până în 1981, domină seria lungă, complexă și modernă a cariatidelor. Ea începe la mijlocul anilor '60, se impune ca timbru specific în 1969, când, la *Simeza*, Nicăpetre are prima expoziție personal numită „Cariatide”, văzută de Petru Comarnescu drept un mare eveniment artistic ce impune un nume nou în sculptura românească.

Din 1981, când se exilează în Canada, Nicăpetre încheie seria cariatidelor și începe seria „semințelor”. Nu mai sculptează decât sporadic în piatră sau marmură; preferă lemnul, materie primă ușor de procurat. Chiar dacă este o temă absolut nouă, neanunțată de nicio sculptură din seria românească, totuși seria semințelor are un tâlc adânc.

Nicăpetre are o formula artistică specială, a variațiunilor pe aceeași temă. Împotriva diversității tematică și a varietății ocazionale Nicăpetre preferă o formă de metamorfoză a temelor. Evident, sculpturile lui Nicăpetre au o istorie a lor, o structură cronologică. Privite în evoluția lor, adesea pe o perioadă de câteva decenii, fiecare sculptură este o fotogramă în evoluția seriei ce asigură trecerea de la decorativ, la idee și simbol. În această serie de reluare a temelor ca element specific operei, nu putem vorbi nici de reșapare și nici de reîncălzire a vreunei vechi supe – ar fi prea puțin și ar fi o situație în zona unei anumite vulgarități a gândirii – ci mai degrabă de un exod al formelor spre perfecțiune, o permanentă căutare, sub steaua nemulțumirii și neliniștii, a formei ideale.

Sculptând, Nicăpetre se așeza mereu, cu voluptate, în bătaia săgeții mitice. Dacă ar fi să găsim nu doar o metaforă unificatoare cât mai ales cheia povestirii care rezumă o mare operă, pe o perioadă de jumătate de veac, în țară și în exil, atunci aceasta este povestea seminței care, căzând pe pământ bun, moare și a cariatidei care se înalță pe locul acela. Cele două mituri personale vorbesc despre viață și moarte, despre germinație și ființa către moarte, despre biruința vieții prin rodire. Este o relație subtilă, greu de cuantificat, între natură și cultură, sau, în sens mitic între Creație și Moarte. Pretutindeni, la Nicăpetre există acest binom pe care îl vedem funcționând numai dacă avem acces la ansamblul operei. Chiar dacă sunt într-o formulă succedanee, cele două mituri personale își răspund, se luminează reciproc, își potențează sensurile unul prin altul.

Evocând în câteva zeci de sculpturi în piatră cariatida templelor grecești în contaminare cu crucea buzoiană „cu căciulă”, în metamorfoze spectaculoase, autorul marchează prezența morții dar și un tip de biruință prin sugestia zborului, sau a metamorfozei cariatidei în înger.

Evocând în câteva zeci de sculpturi în lemn semințe în germinare, rodind, dezvoltând „incantații”, „deveniri”, „înălțări” autorul elogiază viața.

Primele cariatide sunt de la mijlocul anilor '60, când autorul își căuta un drum singuratic, al lui, numai al lui, în artă. Câteva sunt prezente și în catalogul expoziției din 1969. În atelier rămăseseră, ca bruioane, cariatide caricate, înfățișând chipuri contorsionate, în suferință, umilite de povara capitelului. Ele nu au nimic din seninătatea apolinică a cariatidelor din preajma propileelor.

În câteva cariatide expuse la Simeza autorul stilizează inițial modelul grecesc. Femeile au chipuri emaciate, scoase parcă din icoane bizantine, cu ochii închiși sau deschiși pentru viața interioară. Pe cap poartă într-o armonie a corpului ce sugerează comportament ritualic vase sacre, ca în zonele vechi balcanice, ca-n Grecia sau Albania dar și ca în Gorj, la noi. Peste aceste imagini de început se adaugă modelul crucii cu căciulă, specific Munților Buzăului. Modelul grecesc al cariatidei, se resoarbe în forme ale crucii. La rândul lui semnul acesta odată constituit curge în metamorfoze multiple.

Axul crucii sau corpul cariatidei devine un *axis mundi*. El devine când daltă care despică, se înfige în pământ, ca mărturie, ca fixare a locului, când corp de pasăre, de om, de înger care aspiră la zbor. Brațele crucii, brațele cariatidei au, la rândul lor, deveniri, dând sculpturii un sens ascensional, al înălțării, al zborului. „Căciula” crucii sau corpul cariatidei în forme rotunde sau ușor rotunjite are sugestie vag umanoidă. Câteva cariatide sugerează zborul în momentul desprinderii de pământ. Mari păsări de piatră, deschid larg aripile în efortul de a se lepăda de pământ, de a deveni ființe ale aerului. Când brațele au forme ușor rotunjite cariatidele devin cărți de piatră iar axul, acum subțiat devine semn de carte deschisă în care sunt (în)scrise semnele omului. Adevărul este că seria cariatidelor este lungă

și grea. De la o cariatidă la alta, piatra spune mereu altă poveste, dar mereu într-un singur sens, al purificării formelor, al zborului, al înălțării. Seria este dinamică, într-o permanentă metamorfoză. Formele trec mereu spre altceva, în efortul autorului de a spiritualiza piatra sau marmura.

Din seria cariatidelor se desprind câteva „Umbre”, jumătăți de cariatidă reflectate în oglinda buclucașă a memoriei sau a visului. Din aceeași serie este și un „Dedalus” lucrat în trepte, ca simbol al artistului și un „Menhir”.

Una din primele derivate din seria cariatidelor este și „A fost aici odată...”, ca un reper, formă a existenței, simbol al memoriei, a ceea ce nu se uită, nu se poate uita...

În final cercul se închide, în aceeași poziție ca în anii '60 dar pe o spirală superioară. Ultimele cariatide lucrate în „hambarul” din Toronto sunt mito-semne ale morții. Ele sunt numite „îngeri”. Cariatida este acum cu brațele înălțate pentru zbor. Apare un element de noutate: axul statuii se ridică dintr-o sămânță din care răsare cariatida. Numai în mica serie de „îngeri” se contopesc cele două serii.

Prin seria „Semințe” Nicăpetre este neîndoiește cel mai mare poet al germinației și fecundității din sculptura noastră. La o primă vedere sămânța „mirabilă” poate fi o sugestie din lectura postumelor lui Lucian Blaga sau a elegiilor lui Nichita Stănescu. Din confesiunile sculptorului rezultă cert că avem de-a face cu un fin cititor de poezie. „A fi sămânță și a te sprijini/ de propriul tău pământ”, finalul din a unsprezecea elegie nichităstănesciană sau „Am văzut nu o dată sămânța mirabilă/ ce-nchide în sine supreme puteri” din „Mirabila sămânță”, de Lucian Blaga, ar fi putut trezi în firea artistului opțiuni pentru creație.

Dar mai e posibil ca în tema aceasta să fie depozitate, distilate în onirii greu de ascuns, dureri ale exilului, dorul după rădăcini. Exilul a fost văzut mereu ca un triumf al libertății, al evadării dintr-un spațiu clausturant, și atât. Dar puțini au avut puterea confesiunii pe acel versant pe care mulți îl văd ca slăbiciune, dorul de ceea ce rămâne în urmă, acel rest de iubire care refuză să se transforme în ură. La Nicăpetre tema apare numai în exil. Este o temă pur canadiană și are expresie artistică dominantă în lemn, doar de câteva ori în marmură. Adesea sămânța este un adevărat ou cosmic, fabulos, lustruit până la a face concurență naturii, fără soclu, fără vreun suport, dar ciobită germinativ. Ele, semințele sunt plesnite de energia enormă din interior, a germinației care face ca să nu-și mai încapă în coajă, de putere.

De câteva ori, fie din lemn, fie din marmură sau piatră, perfect lustruite, semințele au forme ușor erotizate, sugerând feminitatea.

Dar de cele mai multe ori sămânța este surprinsă explodând într-un superb tril al lemnului, în „înălțări”, „deveniri”, „acrotiri”, în trepte, cuiburi, cupe care cresc din sămânță pe lujeri de lumină ca o coadă înfoiată de păun.

Nicăpetre nu ne propune o sămânță „dogmatică” (parafrază la “Oul

dogmatic”, de Ion Barbu) de contemplare în toate virtualitățile ei, ci o sămânță surprinsă în momentul genetic al exploziei vitale, al încolțirii. El surprinde momentul fast când sămânța moare pentru a rodi.

Adesea sămânța este ridicată pe soclu; într-o pură sugestie de feminitate, ea pare o burtă gravidă de sens. Deasupra seminței, mereu, acele țâșniri din lemn, spre ciocârlii cum ar spune Nichita Stănescu. Mai ales în ultima perioadă canadiană de creație semințele sunt despicate în două ca cercurile de pe „Poarta sărutului”, de Constantin Brâncuși.

Din aceeași serie este grupul statuar „Păstaia”. O teacă verticală ținând captive semințele, cealaltă teacă alături căzută, cu alveolele goale. Semințele din vârf, tăiate în două, în patru, surprind căderea în pământul cel bun.

Seria “semințelor” este fundamentală pentru sculptura lui Nicăpetre. Ea dezvoltă mai multă bucurie decât neliniște, mai mult sud germinativ decât nord reflexiv, mai mult plin decât gol.

Cariatidele și semințele, cele două parabole în piatră și lemn care domină opera lui Nicăpetre ne îndeamnă în final să spunem: ceva demiurgic colindă sculpturile sale.

Buletinul Științific al Universității de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul
ediție semestrială, seria științe umanistice, nr. 2 (12), 2020

~ Secțiunea C. Psiho-Pedagogie / Section B. Psycho-Pedagogy ~

The scientific bulletin of the State University "Bogdan Petriceicu Hasdeu" from Cahul
half-yearly edition, humanities series, no. 2 (12), 2020

IMPORTANȚA MERSULUI SCANDINAV CA MIJLOC ACCESIBIL ȘI EFICIENT DE MENȚINERE A STĂRII DE SĂNĂTATE

Igor Arsene,

conf. univ. dr., Universitatea de Stat de Educație Fizică și Sport, Chișinău
(email: rogienesra@gmail.com)

Natalia Șveț

asistent univ. drd., Universitatea de Stat de Educație Fizică și Sport, Chișinău

Rezumat. Acest articol examinează mersul scandinav ca unul dintre mijloacele accesibile și eficiente de menținere a stării de sănătate. Articolul descrie principalele avantaje ale acestui tip de activitate fizică, vorbește despre beneficiile acestui tip de mers, precum și principalele recomandări practico-metodice și contraindicații asupra organismului uman ca formă de menținere a stării de sănătate.

Cuvinte cheie: Mers scandinav, mijloc, eficient, accesibil, menținere, stare, sănătate, fitness, sport.

*

Abstract. This article examines the Scandinavian approach as one of the accessible and effective means of maintaining good health. The article describes the main advantages of this type of physical activity, talks about the benefits of this type of walking, as well as the main practical-methodical recommendations and contraindications on the human body as a way to maintain good health.

Key words: Scandinavian walking, medium, efficient, accessible, maintenance, condition, health, fitness, sports.

În anul 1997 a început o nouă etapă în formarea mersului scandinav ca o direcție separată a culturii fizice ce îmbunătățește sănătatea. Prima carte a fost publicată de Marko Kantanev, un antrenor finlandez care a dobândit mulți ani de experiență în acest domeniu. Cartea este complet dedicată mersului cu bastoane, descrie caracteristicile și beneficiile sale. În același timp, Exel Corporation pune în vânzare bastoane special adaptate pentru „mersul scandinav”.

Până în anul 2000, popularitatea mersului cu bastoane a atins atât de mari proporții încât a permis crearea Asociației Internaționale Finlandeze de Mers. Principalul său fondator și antrenor principal a fost însuși Marko Kantaneva. În prezent, zeci de țări din întreaga lume sunt membre ale acestei organizații. Și milioane de oameni își îmbunătățesc sănătatea, scapă de boli, devin adepți fideli ai unui tip unic de activitate fizică¹.

¹ <https://diez.md/2016/10/28/foto-la-chisinau-va-avea-loc-competitia-anuala-mersul-scandinav-ce-consta-acest-sport/>.

Mersul cu bastoane a devenit atât de popular astăzi încât mulți oameni s-au alăturat practicantilor acestui sport neobișnuit, dar surprinzător de plăcut. Cei care sunt implicați activ și regulat sunt foarte mulțumiți de rezultate. Mersul scandinav este un tip de activitate fizică în care se folosește o metodă de antrenament specifică și o tehnică de mers cu bastoane special concepute. În general, tradiția mersului cu bețele, toiag, baston este cunoscută din cele mai vechi timpuri în zona Moldovei: în acest fel, ciobanilor și pelerinilor le-a fost mai ușor să se deplaseze în jurul zonei cu teren dificil datotită acestui sprijin (baston)².

Dar pentru prima dată aceste dispozitive au fost utilizate cu beneficii specifice pentru sănătate în cadrul educației fizice de refacere. În versiunea sa modernă, mersul scandinav a început să prindă contur în anii '40 ai secolului XX în Finlanda, când schiorii, care s-au confruntat cu nevoia de a se antrena în absența zăpezii, au arătat inventivitate și inteligență uimitoare și au continuat să meargă cu păstrarea tehnicii de schi, dar deja fără schiuri, dar numai cu bastoanele de schi. În 1979, Mauri Rapo a descris modalitățile de mers pe jos în articolul „Hiihdonlajiosa”, iar mai târziu, în 1997, Marko Kantaneva și-a publicat lucrarea „Sauvakävely”, care a dat numele noului tip de fitness. Și deși opera lui Kantaneva a fost scrisă la 18 ani de la lansarea „Hiihdonlajiosa”, ea a fost cea care a fost tradusă în multe limbi ale lumii, devenind un adevărat suport pentru toți cei care doreau și doresc să se alăture unui hobby atât de util. În 1997, Exel Oyj a fabricat și comercializat primele bastoane de mers³.

Datorită ei, termenul în sine și cursurile de mers scandinav au câștigat o largă popularitate nu numai în Finlanda, ci și în întreaga lume. De la sfârșitul anului 1998, a început un boom al mersului nordic, când aproximativ 2000 de instructori de mers scandinav au fost instruiți în Finlanda, iar acest tip de fitness a început să se răspândească rapid în alte țări. Mersul scandinav în Republica Moldova s-a răspândit relativ recent, dar este un tip de fitness în curs de dezvoltare dinamic.

Mersul Scandinav, de asemenea cunoscut drept „Nordic Walking” reprezintă unul din cele mai accesibile, benefice și de perspectivă tipuri de sport, iar din februarie 2015 a fost lansată neoficial Asociația Mersului Scandinav din Moldova (MNWA), cu scopul popularizării Mersului Scandinav și în țara noastră. Mersul scandinav a început să fie folosit în practica culturii fizice medicale, parțial în practicarea antrenamentului sportiv pentru schiori și biatleți ca mijloc de antrenament vara. Mersul scandinav este foarte popular în țara noastră în rândul persoanelor în vârstă, ca mijloc de îmbunătățire a sănătății și recreere activă. Nordic walking a devenit o alternativă eficientă la alergare. Acest lucru se datorează în primul rând faptului că mișcările implică aproape toate grupurile musculare fără

² <https://ru.wikipedia.org/wiki/>.

³ <http://vashsport.com/skandinavskaya-xodba-s-palkami-polza/>.

excepție (până la 90%, în timp ce mersul normal nu depășește 70%), ceea ce duce la întărirea corpului în ansamblu, a coloanei vertebrale și a articulațiilor în special. Cu un astfel de mers, mușchii spatelui și brâului superior al umărului funcționează mai activ, ceea ce nu se întâmplă în timpul mersului obișnuit. Suportul echipamentului permite reducerea încărcării articulațiilor șoldului și genunchiului, precum și a piciorului.

Specialiștii din domeniul culturii fizice și sportului confirmă faptul că mersul pe jos este mult mai sănătos și mai sigur pentru organism decât alergarea și / sau activitatea fizică puternică. Deplasarea în același ritm calm are un efect benefic nu numai asupra sănătății umane, ci și asupra stării sale emoționale.

Mersul scandinav are un efect pozitiv asupra: circulației și alimentării sanguine a organelor interne cu oxigen; întărirea vaselor sangviune și a mușchilor inimii; accelerarea proceselor metabolice; îmbunătățirea digestiei; activarea eliminării substanțelor toxice; scăderea nivelului de colesterol; întărirea imunității; îmbunătățirea tonusului muscular; arderea grăsimii corporale; îmbunătățirea echilibrului și coordonării; îmbunătățirea articulațiilor și a coloanei vertebrale; dispoziție excelentă și pozitivă⁴.

Popularitatea incredibilă a mersului scandinav se datorează faptului că, prin simplitatea și ușurința sa exterioară, produce un puternic efect asupra stării de sănătate a organismului uman. În același timp, procesul de învățare este disponibil pentru toată lumea, deoarece capacitatea de a merge este un fenomen, dat de natură. Nu este necesară nicio abilitate specială sau performanță athletică. Totul este extrem de simplu și accesibil: tehnica naturală a mișcării; accesibilitatea persoanelor de orice vârstă; nu sunt necesare echipamente și inventare costisitoare; ușurința antrenamentului fără instructor; cursuri în orice loc accesibil; antrenament în orice vreme și anotimp; cursuri singure și în grup; disponibilitate pentru persoane nesportive; abordare individuală; recomandat copiilor și vârstnicilor; eficiență încă de la primele lecții⁵.

Este de preferat să practicăm mersul scandinav în aer liber. Orice spații deschise - trotuare ale orașului, parcuri, piețe, zone suburbane, sunt potrivite pentru plimbări. Toată lumea poate alege ritmul cel mai potrivit, lungimea pasului, traseul, intensitatea oscilării membrelor, durata mersului și frecvența pauzelor. Când mergem, este interzis să vorbiți, este permis să ne sprijinim pe bețe și să savurăm plăcerea mersului cu expirații, inspirații corecte.

Un șir de universități renumite din lume au efectuat cercetări comparând mersul obișnuit și mersul scandinav. Participanții la experimente au fost persoane

⁴ <https://zdorovie-muzhchiny.ru/fizkultura/xodba-i-beg/texnikaskandinavskoj-xodby/>.

⁵ http://www.medem.ru/for_doctors/publications/o_polze_khodby/.

de diferite vârste (inclusiv pensionari și vârstnici peste 70 de ani), activitate profesională și nivel de pregătire sportivă.

După cum s-a dovedit, participarea brațelor în mersul cu bastoane crește ritmul cardiac, crește consumul de oxigen și de energie în comparație cu indicatori similari în timpul mersului normal. În același timp, senzația de oboseală în ambele cazuri este practic aceeași. Lucrătorii de birou au cunoscut o creștere notabilă a tonusului muscular, o postură îmbunătățită și o eficiență sporită. Vârstnicii participanți la studiu au arătat stabilizarea pulsului, normalizarea activității cardiace, îmbunătățirea dispoziției și eliminarea simptomelor multor boli cronice. Dacă tehnica este aplicată corespunzător, acest tip de mers este mai eficient cu 40 – 50% în comparație cu mersul normal și implică 90% din mușchi. Mai mult decât atât, menține în exercițiu 4 din cele 5 forme de solicitare motorie: rezistență – forță – mobilitatea – coordonarea și dizolvă contracțiile din zona cervicală și ale umerilor. Mersul scandinav mediază procesul de îmbătrânire, stimulează eliminarea hormonilor de stres, îmbunătățește activitatea inimii și întărește sistemul imunitar.

În acest caz, bastoanele servesc ca o extensie a brațelor, preluând o parte considerabilă (până la 40%) din sarcina dinamică. Asemănări și diferențe față de mersul normal:

Diferențe	Asemănări
Lucru alternativ coordonat al brațelor și picioarelor	Participarea la proces a jumătății superioare și inferioare a corpului
Postura corectă	Creșterea intensității
Ritm	Balansarea brațului reglează lățimea pasului
Traectoria membrelor	Unghiul corect de deviere a cotului
	Distribuția sarcinii pe toți mușchii
	Implicarea în procesul tuturor părților corpului
	Consum crescut de energie
	Rotație (mișcare) crescută a umerilor, regiunii femurale, bazin, trunchi
	O creștere cu 30% a volumului respirator al plămânilor

S-a demonstrat că în mersul scandinav percepția de oboseală este mai scăzută și permite efectuarea activității fizice pe o durată de timp mai îndelungată.

Printre beneficiile generale se mai numără restabilirea valorilor de tensiune, arde grăsimile, protejează organismul de osteoporoză și osteoartrită prin efortul moderat continuu care stimulează asimilarea calciului în oase, produce elastină și colagen.

De asemenea, mersul scandinav se folosește pe larg la scară internațională ca fiind o metodă eficientă de recuperare medicală sportivă, o metodă de kinetoterapie potrivită pentru pacienți cu diverse afecțiuni medicale sau aflați în

recuperare după operații și pentru sportivii amatori, care doresc să își îmbunătățească starea de sănătate.

Antrenamentele de mers scandinav se desfășoară în parcurile din municipiul Chișinău, preponderent în parcul „Dendrariu”. Asociația Mersului Sandinav din Moldova dispune de echipamentul necesar pentru desfășurarea antrenamentelor, iar la Chișinău au fost formate deja câteva grupe de persoane ce se antrenează regulat. În multe țări Europene acest tip de sport și-a capătat o popularitate enormă, iar cererea pentru serviciile specialiștilor, care pot învăța tehnica corectă a Mersului Scandinavian este în continuă creștere.

Echipamentul robust și de înaltă calitate este cheia unui antrenament de succes și sigur. Din acest motiv, instructorii sfătuiesc să abordeze alegerea bastoanelor cu toată seriozitatea. Parametrul principal la cumpărarea echipamentului este lungimea bastonului de sprijin. În mersul scandinav, se folosește o formulă simplă pentru a calcula lungimea necesară a bastoanelor: înălțimea unei persoane este înmulțită cu un coeficient universal de 0.68 (0.66 pentru persoane slăbite). Adică, cu o rată de creștere de 170 cm, lungimea optimă a bastoanelor va fi de 115 cm ($0.68 * 170$ - rotunjim până la nivelul standard de 115 cm. Aceasta este o formulă de calcul universală pentru toate categoriile populației⁶.

*

Pentru a atinge obiectivul studiului de față, au fost identificate următoarele sarcini: 1. Caracteristicile și importanța practicării mersului scandinav asupra organismul uman. 2. Identificarea metodelor pentru determinarea importanței practicării mersului scandinav asupra organismul uman.

Ca formă de organizare a cercetării importanței mersului scandinav am desfășurat anchetare pe un eșantion de investigare ce a cuprins 100 respondenți cu vârste cuprinse între 40 și 70 de ani, dintre care 30 participanți la sondaj fac parte din grupa de vârstă 40-49, 50 au vârsta de 50-59 de ani, iar 20 au vârsta de 60-69 de ani. Ținându-se cont de obiectivele studiului nostru, respondenții au fost întrebați, „Ai vrea să menții starea de sănătate?”, toți 100% participanții la sondaj au răspuns „da, aș vrea să mențin starea de sănătate”.

La momentul anchetării 100% dintre respondenți erau angajați în practicarea mersului scandinav, unde respondenții au răspuns la întrebarea, „Este greu să practici mersul scandinav?”, dintre care 80% apreciază activitatea ca fiind una ușoară și doar 20% consideră că mersul scandinav este dificil pentru ei.

Privind cât de accesibile sunt materialele sportive pentru practicarea mersului scandinav, respondenții au fost întrebați, „Aveți inventar pentru antrenamente (bastoane pentru mers scandinav)?”. 60% dintre respondenți au menționat că au bastoane pentru mersul scandinav, iar 40% sunt gata să le

⁶ <https://ro.scribd.com/document/365189588/Mersul-Scandinav>.

cumpere, deoarece tuturor celor 100% dintre respondenți le place mersul scandinav.

Datorită faptului că viața cotidiană actuală este acoperită totalmente de stres, oboseala cronică fiind cea mai des întâlnită, respondenții au fost întrebați „Cum se luptă cu oboseala?”, și am aflat că majoritatea participanților la sondaj folosesc plimbările în aer liber ca instrument de combatere a oboselii (60%). Pe al doilea loc în popularitate se află comunicarea cu familia sau prietenii și, respectiv, suficient timp pentru somn (20%).

De asemenea, pentru a reduce oboseala, participanții la sondaj urmăresc programe de televiziune, participă la evenimente culturale, monitorizează regularitatea odihnei, citesc, fac exerciții fizice și meditează și, de asemenea, respectă o nutriție adecvată (20%).

Folosind plimbările în aer liber ca instrument de combatere a oboselii, respondenții au fost întrebați, „Cât de des mergeți la plimbare în aer liber?”, toți 100% dintre respondenți practică sportul, în timp ce 30% dintre respondenți merg la plimbare în aer liber în fiecare zi, 60% merg la plimbări de 2-3 ori pe săptămână, în principal în weekend și 10% dintre participanții la sondaj merg la plimbări în aer liber doar o dată pe săptămână.

Toți participanții la sondaj știu despre mersul scandinav, atunci respondenții au fost întrebați, „De unde ați aflat despre mersul scandinav?”, 40% dintre ei au menționat că au aflat despre acest tip de activitate fizică de la prietenii lor, 30% dintre respondenți au citit despre mersul finlandez pe internet, 20% din cei întrebați au văzut oameni mergând în parc și au fost interesați, și 10% au fost motivați de membrii lor de familie să practice mersul scandinav.

Despre eficiența antrenamentului de mers scandinav respondenții au fost întrebați „Este necesară prezența unui antrenor?”, 50% dintre respondenți simt nevoia unui antrenor, iar cealaltă jumătate dintre respondenți consideră că se pot antrena cu succes pe cont propriu.

În ceea ce privește efectele pozitive pe care mersul scandinav le are asupra stării de sănătate, respondenții au fost întrebați, „Cum a influențat mersul scandinav bunăstarea dvs.?”, 50% dintre respondenți au observat o creștere a rezistenței, 40% au simțit o îmbunătățire a posturii, iar 10% respondenți au observat o îmbunătățire a activității respiratorii.

De asemenea, printre efectele benefice asupra bunăstării, au fost enumerate: dispariția durerii, îmbunătățirea tonusului muscular, creșterea mobilității articulațiilor, creșterea productivității în viața de zi cu zi, scăderea nivelului de glucoză din sânge și normalizarea tensiunii arteriale, scăderea în greutate.

Respondenții au remarcat efectul pozitiv al mersului scandinav asupra bunăstării lor și au fost întrebați, „Vei continua antrenamentul mai departe?”, 80% dintre participanți și-au exprimat încrederea în dorința de a continua

antrenamentul, iar 20% sunt de acord să se antreneze mai departe, cu condiția să existe o companie pentru instruire.

Recomandări practico-metodice. Mersul scandinav ne permite să rezolvăm un complex de probleme datorită următorilor factori: proces natural de ardere a grăsimilor fără diete epuizante și înfometare; sarcină ușoară, în funcție de caracteristicile individuale ale persoanei; încărcarea musculară uniformă pe toate părțile corpului și formarea de forme grațioase; ventilație crescută a plămânilor și consum crescut de oxigen; o oră de antrenament ajută la arderea de până la 700 kcal; efort asupra mușchilor inimii și a vaselor de sânge; posibilitatea antrenamentului zilnic; producția de serotonină și endorfine.

Antrenamentele mersului scandinav nu necesită îndrumări dietetice stricte, acesta evită tulburările metabolice. Activitățile de grup contribuie la adaptarea socială, pentru a scăpa de singurătate și depresie, care deseori afectează persoanele obeze. Exercițiile sistematice într-un mod complet demonstrează rezultate rapide și pierderea în greutate în cel mai scurt timp posibil (până la 3-5 kg pe lună). Fiecare dintre aceste trei categorii are propria schemă de lecție. Sarcinile admise sunt furnizate aici, incluzând următorii parametri:

„Parametru ”	„Sănătate”	„Fitness”	„Sport”
Regulat Încărcări săptămânale (număr de antrenamente):	30 de minute zilnic	de 3-4 ori la fiecare șapte zile	de 1-3 ori pe săptămână
Plămânii	1-7	1-2	0-1
Moderat	1	2-3	1-2
Sporit	1	1-2	1
Intensitate mare	0	0-1	1
Intensitatea activității (în % din ritmul cardiac maxim)	50-70	50-85	50-100

Obiectivul	Întărirea sănătății	Menținerea capacității fizice și a greutății stabile	Îmbunătățirea fizicului atletic
	Îmbunătățirea circulației sângelui	Menținerea activității fizice	Creșterea masei musculaturii
	Metabolism activ	Suport cardiac	Rezistență sporită
	Pierdere în greutate		Îmbunătățirea performanței anaerobe

Concluzii. Am ajuns să trăim într-un timp și loc în care tindem să avem un stil de viață sedentar. Cu toate că suntem extrem de activi în plan mental, ducem totuși lipsă de mișcare, corpul nostru revoltându-se din cauza absenței efortului

fizic. Deseori nu ne bucură ideea de a merge la sală, alteori ne este contraindicat orice fel de sport. În oricare dintre cazuri, mersul scandinav este răspunsul potrivit. Mersul scandinav nu are practic restricții - se potrivește persoanelor de orice vârstă, sex și nivel de pregătire fizică. Nu există contraindicații pentru mersul scandinav, care are un efect benefic asupra sănătății umane și este disponibil pentru aproape toți oamenii.

Mersul în stil scandinav este o modalitate foarte bună de a menține starea de sănătate, rezultatul fiind realizat într-un mod natural datorită mișcărilor ritmice și respirației profunde în aerul proaspăt.

ISTORIA BURNOUT-ULUI

Nicoleta Croitoriu

drd., Centrul Școlar de Educație Incluzivă Suceava
(email: croitoriun@yahoo.com)

Rezumat. *Frecvența fenomenului burnout în organizațiile moderne, cât și consecințele foarte severe atât pentru individ (tulburări ale sănătății fizice și psihice), cât și pentru organizație (scăderea productivității, absenteismul, fluctuația mare, accidentele de muncă), justifică atenția acordată acestui fenomen în ultimii ani, atât la nivel științific, cât și al simțului comun. Considerat a fi o importantă problemă socială și individuală (Maslach, 1993), acest fenomen necesită pe lângă abordarea teoretică, și o serie de cercetări practice realizate pe cadre didactice din învățământul preuniversitar în vederea prevenirii sau reducerii frecvenței și intensității acestui sindrom.*

Cuvinte cheie: burnout, fenomen, organizații, profesor, epuizarea profesională.

*

Abstract. *The frequency of the burnout phenomenon in modern organizations, as well as the very severe consequences both for the individual (physical and mental health disorders) and for the organization (decreased productivity, absenteeism, high fluctuation, work accidents), justify the attention paid to this phenomenon in recent years, both scientifically, as well as common sense. Considered to be an important social and individual problem (Maslach, 1993), this phenomenon requires in addition to the theoretical approach, a series of practical research conducted on teachers in pre-university education to prevent or reduce the frequency and intensity of this syndrome.*

Key words: burnout, phenomenon, organizations, teacher, burnout.

Istoria burnout. Această scurtă trecere în revistă prezintă istoria și dezvoltarea conceptuală a burnout-ului. Diversitatea cauzelor, simptomelor, definițiilor și consecințele epuizării profesionale au contribuit mult la confuzia cu privire la specificul arderii. Burnout-ul a apărut mai întâi ca o problemă socială, nu ca o construcție savantă. Astfel, concepția inițială a epuizării profesionale, a fost modelată mai degrabă de preocupări pragmatice decât academice. Mai târziu, a avut loc o a doua etapă empirică, în care accentul s-a mutat către cercetări sistematice asupra epuizării profesionale și, în special, la evaluarea acestui fenomen. Au fost dezvoltate măsuri standardizate de ardere, oferind astfel cercetătorilor definiții și instrumente metodologice mai precise pentru studiul fenomenului.

Un număr în creștere rapidă de persoane se confruntă cu încordare psihologică la locul de muncă. În aproape toate țările industrializate, rata de absenteism și cifra de afaceri cresc, iar o cantitate din ce în ce mai mare de lucrători primesc beneficii de invaliditate din cauza problemelor psihologice. Publicate

pentru prima dată în 1993, aceste mari probleme organizaționale legate de epuizarea profesională, sugerează faptul că cercetătorii se concentrează pe un tip specific de stres profesional: oboseala cronică (arsuri), epuizarea resurselor de energie ca urmare a cerințelor emoționale continue ale locului de muncă.

Actualmente, cu referire la burnout, cercetătorii prezintă perspectivele teoretice care au fost dezvoltate și analizate în Statele Unite și Europa, discută probleme metodologice și examinează contextele organizaționale, care vor interesa atât domeniul psihologie, cât și managementul resurselor umane.

Introducerea burnout-ului în comunitatea științifică la mijlocul anilor '70 a fost urmată de mai multe controverse iscate între cercetătorii fenomenului. Una dintre primele dispute majore din acea perioadă s-a centrat pe problema definiției. Una dintre controversele majore de astăzi se concentrează asupra dinamicii de bază a epuizării profesionale.

Este un moment critic pentru conceptul de burnout (epuizare profesională). Se va dovedi o ardere a unui concept de valoare de durată, utilă în înțelegerea și tratarea unei clase de simptome legate de muncă? Sau conceptul însuși se va „arde” din consumul excesiv de tensiune excesivă și din lipsa unei noi direcții?¹. A trecut un deceniu de la acest „timp critic”, iar în anii care au intervenit au existat o cantitate extraordinară de lucrări pe acest subiect. În bibliografia lor recentă, Kleiber și Enzmann² au enumerat aproape 1.500 de publicații care au fost publicate în cei șapte ani după declarația din 1983 a lui Farber. Acest lucru este chiar mai mult decât în deceniul precedent 1974-1983, când au fost scrise 1.000 de cărți, articole de jurnal și disertații despre burnout. Cu toate că lucrările timpurii legate de burnout au avut ca origine exclusiv date din America.

Au trecut aproape 20 de ani de când termenul de burnout a apărut pentru prima dată în literatura psihologică. Fenomenul care a fost înfățișat în acele articole timpurii nu a fost în întregime necunoscut, dar a fost foarte rar recunoscut sau chiar discutat în mod deschis. În unele ocupații, a fost aproape un subiect tabu, deoarece a fost considerat echivalent să admită că, uneori, profesioniștii pot (și face) să acționeze „neprofesional”. Reacția multor oameni a fost de a nega că un astfel de fenomen a existat sau, dacă ar exista, să-l atribuim unei minorități „foarte mici” (dar în mod clar deranjată mental). Acest răspuns a îngreunat, la început, luarea în serios a oricărei lucrări legate de epuizare profesională. Cu toate acestea, după publicarea articolelor inițiale, tot mai des cu precizări specifice, a existat o schimbare majoră de opinie. Profesioniștii din serviciile umane au oferit un sprijin substanțial atât valabilității fenomenului, cât și semnificației acestuia ca pericol profesional. Odată

¹ Barry A. Farber (ed.), *Stress and burnout in the human service professions*, Editura Pergamon Press, New York, 1983, pp. 17-18.

² Dieter Kleiber, Dirk Enzmann, *Bornout. Eine internationale Bibliographie*, Editura Göttingen u.a. Verlag für Psychologie Hogrefe, Erscheinungsdatum, 1990, *passim*.

ce a fost recunoscută o problemă legală, a început să atragă atenția diversilor cercetători din toate domeniile.

În ciuda faptului că arderea ocupațională în profesiile de servicii umane a fost în centrul atenției a numeroase eforturi de cercetare, cele mai multe investigații în acest domeniu au concentrat puțin atenția asupra proceselor psihologice sociale care ar putea fi relevante. Mai mult, deși au fost prezentate analize psihologice sociale aprofundate ale fenomenului de ardere³ aceste abordări nu au avut dovezi empirice ferme. Acest lucru va fi realizat parțial, mai târziu, prin conectarea la ultimele evoluții ale teoriei schimbului social⁴. În orice caz, citind literatura teoretică privind sindromul burnout-ului în ultimul deceniu, uneori se lasă impresia că ceea ce se caută este o cauză specifică a unei tulburări mentale specifice. Dacă are un nume, vom găsi ce se află în spatele ei - ceva asemănător cu o deficiență metabolică sau cu un virus. Ar putea fi un conflict de rol, lipsa de feedback, un loc de control extern sau prea multă birocrație? Corelațiile dintre acestea și măsurile de ardere continuă să fie semnificative, dar nu foarte impresionante numeric. Și astfel căutarea continuă...

Organizațiile de muncă variază în măsura în care membrii lor se înțeleg bine sau prost. Aceste variații sunt probabil legate de structura organizațiilor, precum și de cultura organizațională și de etica existentă. Pentru ca o organizație să funcționeze bine, este foarte important ca fiecare membru să fie dispus să facă ceva pentru altul. Numim acest sprijin social - concept care semnifică faptul că o ființă umană recunoaște identitatea celuilalt, valorizează acea persoană și, uneori, o ajută de fapt. Dacă un membru organizațional (angajat) nu are suport social adecvat în condiții de stres ridicat, există șanse mari ca acesta sau organizația să sufere de încordare⁵. Stresul și tulpina se dezvoltă într-un proces secvențial⁶, iar unul dintre rezultate este burnout⁷.

Burnout-ul psihologic este un fenomen complex, iar cercetările asupra

³ A se vedea, de exemplu, W. D. Harrison, *A social competence model of burnout*, în B. A. Farber (ed.), *Stress and burnout in the human services professions*, Editura Pergamon Press, New York, 1983, pp. 29-39; C. Maslach, S. E. Jackson, *The measurement of experienced burnout*, în *Journal of Occupational Behavior*, 2, 1981, pp. 99-113.

⁴ A se vedea, de exemplu, B. P. Buunk, N. W. Van Yperen, *Referential comparisons, relational comparisons, and exchange orientation: Their relation to marital satisfaction*, în *Personality and Social Psychology Bulletin*, 17 (6), 1991, pp. 709-717; E. Berscheid, E. H. Walster, *Interpersonal Attraction*, Addison-Wesley, Reading, MA, 1978.

⁵ J. A. M. Winnubst, B. P. Buunk, F. H. G. Marcelissen, *Social support and stress: Perspectives and processes*, în S. Fisher, J. Reason (eds.), *Handbook of life stress, cognition and health*, New York, 1988, pp. 511-528.

⁶ J. Winnubst, F. H. G. Marcelissen, R. J. Kleber, *Effects of social support in the stressor-strain relationship: A Dutch sample*, în *Social Science and Medicine*, 16, 1982, pp. 475-482.

⁷ J. Gaines, J. M. Jermier, *Emotional exhaustion in a high stress organization*, în *Academy of Management Journal*, 26, 1983, pp. 567-586.

acestei construcții și-au reflectat complexitatea. Maslach a subliniat originile cercetării în domeniul arderilor în psihologie socială, mai degrabă decât clinică⁸. Cu toate acestea, domeniul de anchetă se caracterizează printr-o tensiune persistentă între perspectivele sociale și clinice. Termenul folosit pentru a descrie acest domeniu de cercetare, burnout, este eticheta pentru o stare finală extremă, care împărtășește multe caracteristici cu sindromul clinic al depresiei⁹. Deși termenul pare a fi o descriere adecvată pentru o stare de suferință experimentată de lucrătorii serviciilor umane copleșiți de cerințele emoționale ale muncii lor, activitatea care se desfășoară sub eticheta generală de cercetare a arderii a fost preocupată cu mult mai mult decât această stare extremă. De fapt, se poate afirma că viabilitatea arderii ca zonă de cercetare depinde de o înțelegere complexă a gamei complete de experiențe evaluate în studiile epuizării profesionale pe termen îndelungat.

Burnout este un concept slab definit și cuantificat. Fiecare cercetător încearcă să îi dea o altă definiție. O echipă de cercetători de la Katholieke Universiteit Leuven (KU Leuven) a dezvoltat un nou instrument pentru a determina și măsura arderea. Termenul de ardere a devenit un concept încețoșat și nu este recunoscut ca patologie medicală. Nu există o definiție științifică pentru care există un consens. Diagnosticul de burnout este lăsat medicilor, în special medicilor medicali, care nu au un instrument de măsurare sau o definiție clară.

Psihologul american Christina Maslach¹⁰ a descris burnout-ul ca fiind un sindrom caracterizat prin epuizare mentală, fizică și emoțională și un sentiment de incompetență. Această definiție are mai mult de treizeci de ani și instrumentul de măsurare cel mai des utilizat, Maslach Burn-out Inventory (MBI), s-a dovedit a fi inexact. Această descriere ignoră, în principal, factori importanți, cum ar fi afectarea cognitivă care pare a fi o parte esențială a burnout-ului.

Steffie Desart, cercetător la psihologia muncii, organizării și personalului la KU Leuven și asociată cu profesorii Hans De Witte (KU Leuven) și Wilmar Schaufeli (Universitatea din Utrecht) au elaborat o definiție nouă și mai clară a arderii¹¹. Echipa a stabilit 5 simptome de bază:

- epuizarea fizică și psihologică: unul se simte gol, unul experimentează o lipsă de energie pentru a începe ziua de lucru și unul nu reușește să se relaxeze;

⁸ C. Maslach, *Burned out*, în *Human Behavior*, 5, 1976, pp. 16-22.

⁹ H. Firth, J. McIntee, P. McKeown, P. Britton, *Burnout and professional depression: related concepts?*, în *International Journal of Nursing Studies*, 11 (6), 1986, pp. 633-41; Scott T. Meier, *The construct validity of burnout*, în *Journal of Occupational Psychology*, 57, 3, 1984, pp. 211-219.

¹⁰ C. Maslach, *Stress, burnout and workaholism*, în R. R. Killberg, P. E. Nathan, R.W. Thoreson (eds.), *Professionals in distress: Issues, syndromes and solutions in psychology* (= American Psychological Association), 1986, pp. 53-73.

¹¹ Wilmar B. Schaufeli, Steffie Desart, Hans De Witte, *Handleiding Burnout Assessment Tool (BAT)*, în *International Journal of Environment Research and Public Health*, 17 (24), 2020, pp. 1-22.

- pierderea cognitivă a controlului: apar probleme de memorie, tulburări de atenție și concentrare, iar oamenii nu mai pot gândi atât de clar;
- pierderea emoțională a controlului: comportament agresiv față de colegi, oamenii încep să-i sune și să reacționeze furios;
- distanța mentală: distanța mentală față de munca sa, care duce adesea la indiferență și cinism clar;
- o stare de spirit sumbră: cineva se simte prins, inhibat, inutil.

Echipa descrie două tulburări legate de stres, care sunt rezultatul celor cinci simptome enumerate. Aceasta implică o varietate de reclamații psihosomatice: probleme de somn, stare de rău sexual, hipertensiune arterială, probleme cardiace sau respiratorii, tensiuni musculare, probleme digestive, lipsă de toleranță la sunet.

Pe baza noii definiții, KU Leuven a dezvoltat un nou instrument de măsurare numit „Instrumentul de evaluare a arderilor” (BAT).

Viitorul burnout-ului, în loc de concluzii. Se va încerca să găsim un echilibru și să vedem ce va fi viitorul pentru construcția de ardere. Ce avem? Ce a fost obținut prin evoluțiile recente în teorie și cercetare? Ce contribuții au adus cercetările? Și ce probleme sunt încă nerezolvate? Desigur, putem trata aceste probleme doar într-o manieră oarecum globală. Cercetătorii ne vor da informații mai detaliate, de-a lungul timpului.

STUDIUL CĂRȚILOR SFINTEI SCRIPTURI CARE GUVERNEAZĂ SĂNĂTATEA CORPULUI, SUFLETULUI ȘI LONGEVITATEA OMULUI

Igor Arsene

conf. univ. dr., Universitatea de Stat de Educație Fizică și Sport, Chișinău
(email: rogienesra@gmail.com)

Rezumat. *Conținutul acestui articol scoate în evidență acele scrieri ale Sfintei Scripturi „BIBLIA”, relevante pentru sănătatea corpului, sufletului și longevitatea vieții omului, care sunt actuale și până în ziua de azi, fără, a fi scoase din contextul biblic versete, cugete, psalmi ș.a.*

Cuvinte cheie: *Biblia, Sfânta scriptură, Vechiului Testament, Noul testament.*

*

Abstract. *The content of this article highlights those writings of the Holy Scripture "BIBLE", relevant to the health of body, soul and longevity of human life, which are current to this day, without being removed from the biblical context verses, thoughts, psalms and others.*

Key words: *The Bible, the Holy Scriptures, the Old Testament, the New Testament.*

Importanța scrierilor Sfintei Scripturi pentru om este ca o formă de menținere a stării de echilibru dintre corp și suflet, care se manifestă asupra longevității omului.

Religia, în forma sa instituționalizată are deja o vechime de peste 3500 de ani. De-atunci, aceasta a devenit o parte inseparabilă a organismului social al tuturor țărilor. Sfânta Scriptură sau „BIBLIA” este cartea dumnezeiască, sfântă, a creștinilor. Biblia cuprinde *Vechiul Testament*, format din 39 de cărți canonice și *Noul Testament*, format din 27 de cărți canonice, având în total 66 cărți canonice. În tradiția ortodoxă la acestea se adaugă un set de cărți necanonice, dar „bune de citit”, în număr de 14.

Vechiul Testament cuprinde revelația făcută de Dumnezeu prin patriarhii vechi și prin prooroci, timp de aproximativ 1000 de ani (secolul XV – secolul V a. Chr.), fiind „călăuză spre Hristos” (Galateni 3,24), pregătind venirea Lui Iisus Hristos.

Vechiul Testament începe cu Pentateuhul (primele cinci cărți: Facerea, Ieșirea, Leviticul, Numeri și Deuteronomul) în care este relatată crearea lumii și a neamului omenesc și sunt evocate istoria, legile, religia, instituțiile, obiceiurile poporului evreu până la așezarea în Canaan, pământul făgăduinței. Următoarele cărți urmăresc destinul poporului evreu după acel moment, îndeosebi sub raport politic și militar, evocându-se regimul judecătorilor și apoi al monarhiei, care culminează cu regatele lui David și Solomon.

Noul Testament desăvârșește revelația făcută de Dumnezeu prin Legea lui Moise (cuprinsă în Pentateuh - primele cinci cărți ale Bibliei) și proroci, din perioada Vechiului Testament, după cuvintele Mântuitorului: „*Să nu socotiți că am venit să stric Legea sau prorocii; n-am venit să stric, ci să împlinesc*” (Matei 5, 17). Noul Testament cuprinde cele patru evanghelii, Faptele Apostolilor, cele 14 epistole ale lui Pavel și cele șapte apostole sobornicești ale lui Iacov, Petru, Ioan și Iuda, încheindu-se cu Apocalipsa lui Ioan. Evangheliile înfățișează viața și învățăturile Mântuitorului nostru Iisus Hristos. Noul Testament cuprinde revelația dumnezeiască făcută nu prin trimiși ai lui Dumnezeu, ci prin Însuși Dumnezeu Fiul (Evrei 1,12)¹.

Conform Organizației Mondiale a Sănătății (OMS), sănătatea reprezintă starea de bine din punct de vedere fizic, mental și social. Este foarte surprinzător și interesant că sănătatea nu este definită pur și simplu doar ca absența bolii. Un stil de viață sănătos bazat pe: O hrană sănătoasă și echilibrată; Activitate fizică; Bunăstare emoțională și spirituală; Combaterea factorilor de risc care periclitizează sănătatea. Neglijarea acestor reguli de bază, în combinație cu anumite obiceiuri dăunătoare precum fumatul, consumul regulat de alcool sau abuzul de droguri sau de medicamente înseamnă un stil de viață nesănătos². Stilul de viață sănătos reprezintă totalitatea obiceiurilor și a deprinderilor noastre zilnice³.

În secolul al X-lea, Sfântul Simeon Noul Teolog scria: „Postul este mama sănătății, prietenul înfrânării, partenerul smereniei (bolile se nasc adesea din pricina unei diete dezordonate și dezorganizate)”. În acel secol, Sfântul Simeon vorbea despre ceva ce abia în al XXI-lea se încearcă să se demonstreze științific. Mă uimește faptul că se fac astfel de studii. Chiar este nevoie să cheltuim milioane de euro pe un studiu care să ne spună că prea multe băuturi acidulate pot cauza diabet și probleme în greutate?⁴.

Scopul acestui articol este acela de a conștientiza societatea că educația nu reprezintă trăirea sinelui, ci deschiderea spre celălalt, ceea ce înseamnă că desăvârșirea noii generații de tineri poate avea loc în măsura educației religioase, a participării și identificării lor cu viața prin credință. Învățătura Sfinților Părinți a reprezentat mereu pentru creștini un ghid necesar în vederea cunoașterii lui Dumnezeu Cel Întreit în Persoane.

¹ BIBLIA sau SFÂNTA SCRIPTURĂ, tipărită sub îndrumarea și cu purtarea de grijă a Preafericitului Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, cu aprobarea Sfântului Sinod, București, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 2001 (https://ro.orthodoxwiki.org/Sf%C3%A2nta_Scriptur%C4%83).

² Vezi http://www.healthbox.eu/fileadmin/user_upload/HealthBoxInfoBrochure_EN.pdf.

³ L. Urbonienė, *Sveikos gyvenenos pagrindai, arba ką mes žinome apie sveiką gyvenimą*, 2016 (http://www.ordemenfermeiros.pt/Pagi_nas/default.aspx).

⁴ Vezi https://edituradoxologia.ro/pages_from_rita_madden_hrana_credinta_si_postul.pdf.

Asupra paradigmelor nou apărute în spațiul societății, Sfânta Scriptură „BIBLIA” mereu caută să ofere soluțiile cele mai viabile pentru a induce, din nou, starea de normalitate, pentru a depăși acest prag critic al contemporaneității, încercând un oarecare progres cu cei ce vor a se desăvârși și a se pune în slujba Sfintei Scripturi. Mobilitatea și dinamismul Sfântei Scripturi „BIBLIA” a arătat întotdeauna că ea se poate regenera în funcție de nevoile celor ce o citesc, cu aceeași rigurozitate și valoare precum izvorul ei. În această notă a efortului cărții biblice de a păzi sănătatea spirituală și psihică a celor ce o citesc, îndemnul Sfântului Apostol Pavel, „păziți unitatea Duhului” (Efeseni 4, 3), trebuie să devină pentru tineri un ghid practic de trăire în conformitate cu poruncile lui Dumnezeu. Acest sfat devine realitatea raportului dintre scrierile biblice și misiunea personală a fiecărui credincios în parte, care trebuie să păstreze într-o stare nealterată înțelepciunea, răbdarea, pacea și blândețea. Reușita are loc în măsura unității de credință, a iubirii și a cunoașterii lui Dumnezeu.

Importanța studiului nu este susținută numai de calitatea observatorului, ci de realitatea efectelor pe care le produc învățămintele Sfintei Scripturi care guvernează sănătatea corpului, sufletului și longevitatea omului.

Privind lucrurile din perspectiva activității teologice și pedagogice, materialul de față ar putea fi un mijloc și un instrument util de prezentare a provocărilor seculare. Acesta se dorește a fi pusă mai apoi la îndemâna tuturor, și cercetătorilor care abordează acest subiect atât de actual, dar mai ales a tinerilor care, asediați de noile perspective asupra societății, doresc să se întoarcă la autenticitatea credinței, la puritatea normelor morale.

Scopul acestui studiu este acela de a scoate în evidență verseturile din cărțile Sfintei Scripturi care guvernează sănătatea corpului, sufletului și longevitatea omului. În conformitate cu scopul cercetării au fost identificate sarcinile, printre care cele mai importante au fost acelea de a găsi răspunsurile la întrebări din cărțile Sfintei Scripturi, care guvernează sănătatea corpului, sufletului și longevitatea omului (alimentația corectă, apa, aerul curat, soarele, exercițiul fizic, munca fizică, odihna, încrederea în puterea lui Dumnezeu, cumpătarea în toate lucrurile).

Biblia nu este un manual de medicină și nici nu conține reguli privitoare la fiecare aspect al comportamentului nostru. Cu toate acestea, ne va fi util să înțelegem punctul de vedere al lui Dumnezeu referitor la sănătatea corpului, sufletului și longevitatea omului, exprimat în cărțile Sfintei Scripturi. Biblia nu pretinde că este o carte de știință. Totuși, scriitorii ei au făcut afirmații exacte, care i-ar putea interesa pe oamenii de știință.

Fără îndoială, Biblia ne încurajează să avem grijă de corpul nostru și să luăm măsuri rezonabile pentru a ne ocroti sănătatea. Pe parcursul cercetării, ne vom folosi de har și înțelepciune pentru a ne întoarce la principiile de bază care ne

încurajează să adoptăm învățămintele cărților Sfintei Scripturi, care guvernează sănătatea corpului, sufletului și longevitatea omului, un stil de viață care ne permite să ne bucurăm de hrană și de mișcare. Mai mult decât atât, regimul ne armonizează, ghidându-ne să postim și să ne înfrânăm, legând grija noastră de sănătate de ceva mult mai mare.

Prin demersul științific prezentat mi-am propus să găsesc răspunsul la întrebări în cărțile Sfintei Scripturi, care guvernează sănătatea corpului, sufletului și longevitatea omului, problema cu care se confruntă societatea modernă la moment, de aceea ne-am bazat pe o metodologie de studiu specifică domeniului de cercetare. Pe baza temei propusă de noi, am abordat lucrarea într-o notă pertinentă, bazându-ne pe surse informaționale dense și pe concluzii ferme.

S-a constatat că citirea consecventă a unor texte biblice îmbunătățește climatul psihic, făcându-l favorabil restabilirii sănătății. Care este dorința lui Dumnezeu pentru noi? Este scris în Biblie: Facerea, Cap. 9, 1. Și a binecuvântat Dumnezeu pe Noe și pe fiii lui și le-a zis: „Nașteți și vă înmulțiți și umpleți pământul și-l stăpâniți!”. Ce trebuie să fac pentru a fi sănătos? Este scris în Biblie: „Trupurile noastre sunt atât de importante încât Domnul le-a numit temple ale lui Dumnezeu”, Cap. 29. Corinteni 3: 16–17; 6:19–20.

Stresul din afara noastră nu trebuie să ne producă stres în interiorul nostru... Este scris în Biblie: Pildele lui Solomon, Cap. 17, 22: „O inimă veselă este un leac minunat, pe când un duh fără curaj usucă oasele”.

În ce condiții a fost promisă sănătatea pentru poporul lui Dumnezeu? Este scris în Biblie: „Și a făcut Dumnezeu pe om după chipul Sau după chipul lui Dumnezeu l-a făcut; a făcut bărbat și femeie”, vezi Biblia. (Cap. 1 Facerea 1-2: 27) Dumnezeu i-a stabilit omului atât legi fizice, care guvernează organismul uman cât și a căror nerespectare produce: boală, suferință și moartea prematură, cât și legi morale. Cele zece porunci, care se rezumă la: să-L iubim pe Dumnezeu din toată inima noastră, cu tot cugetul nostru și cu toată ființa noastră și să ne iubim aproapele ca pe noi înșine, vezi Biblia (Cap. 20 Ieșirea 19-20, 20-21: 1-26).

Alimentarea corectă. Deprinderea de a consuma mai multă hrană decât este necesar rezultă dintr-o educație familială defectuoasă, considerându-se normală alimentația fără restricție. Dacă unul dintre părinți este obez, există probabilitatea de 50% că și copilul să devină obez, iar dacă ambii părinți sunt supraponderali, această probabilitatea crește la 80%⁵.

De ce trebuie să ne controlăm obiceiurile noastre în ceea ce privește alimentarea corectă? Este scris în Biblie: „Alimentația creștinului se cuvine să fie

⁵ Cf. <https://ziarullumina.ro/societate/sanatate/alimentatia-corecta-primul-pas-catre-o-viata-lungasi-sanatoasa-41256.html>.

una simplă, sănătoasă, chibzuită, cu evitarea lăcomiei de mâncare și de băutură și cu respectarea zilelor de post. Creștinul este convins că viața este mai mult decât hrana, precum spune Iisus Hristos, și că omul se hrănește nu numai cu pâine ci cu tot cuvântul care iese din gura lui Dumnezeu (Matei 4, 4). El va căuta la împărăția lui Dumnezeu, inclusiv prin munca pentru asigurarea celor trebuincioase vieții, iar mâncarea și băutura îi vor fi date pe deasupra, așa după cum spune Mântuitorul: „De aceea zic vouă: Nu vă îngrijiți pentru sufletul vostru ce veți mânca, nici pentru trupul vostru cu ce vă veți îmbrăca; au nu este sufletul mai mult decât hrana și trupul decât îmbrăcămintea? Priviți la păsările cerului, că nu seamănă, nici nu seceră, nici nu adună în jitnițe, și Tatăl vostru Cel ceresc le hrănește. Oare nu sunteți voi cu mult mai presus decât ele?” (Matei 6, 25-26)⁶.

Când l-a creat pe om, apoi a zis Dumnezeu: „Iată, vă dau toată iarba care face sămânță de pe toată fața pământului și tot pomul ce are rod cu sămânță în el. Acestea vor fi hrana voastră. Iar tuturor fiarelor pământului și tuturor păsărilor cerului și tuturor vietăților ce se mișcă pe pământ, care au în ele suflare de viață, le dau toată iarba verde spre hrană”. Și a fost așa, vezi Biblia (Cap. 1 Facerea 1-2: 29, 30).

Care este rezultatul îmbuibării cu hrană și băutură? Este scris în Biblie: „Oamenii care au trăit înainte de potop, au mâncat carne fără ca Dumnezeu să le dea voie. Consumul de carne provoacă la om instinctele animalice și inhibă puterea de stăpânire de sine, controlul voinței și al conștiinței luminate de Duhul Sfânt, capacitatea de a se cunoaște pe sine, a înțelege voia lui Dumnezeu și motivul pentru care ne-a creat: acela de a-l da slavă prin ascultare voioasă și slujire neegoistă a semenilor noștri. Datorită consumului de carne, oamenii au devenit foarte josnici, desfrânați și violenți. Dumnezeu nu a putut să-i mai rabde, după care a rostit al treilea blestem asupra pământului și i-a nimicit prin potop. Și a zis Domnul: „Pierde-voi de pe fața pământului pe omul pe care l-am făcut! De la om până la dobitoc și de la târătoare până la păsările cerului, tot voi pierde, căci îmi pare rău că le-am făcut”, vezi Biblia (Cap. 6 Facerea 6-7: 7). Nu l-a cruțat decât pe Noe. Iată viața lui Noe: „Noe era om drept și neprihănit între oamenii timpului său și mergea pe calea Domnului”, vezi Biblia (Cap. 6 Facerea 6-7:). După aceea a zis Domnul Dumnezeu lui Noe: „Intră în corabie, tu și toată casa ta, căci în neamul acesta numai pe tine te-am văzut drept înaintea Mea”, vezi Biblia (Cap. 7 Facerea 6-7: 1).

După potop, când vegetația nu era încă refăcută și ca să scurteze viața păcătoasă, Dumnezeu a permis oamenilor să mănânce din carnea animalelor curate (vezi Leviticul - cartea a treia a lui Moise, cap. 11), dar fără grăsime și sânge. „Este lege veșnică și pentru toți urmașii voștri din toate așezările voastre, ca toată grăsimea și tot sângele să nu-l mâncați” (vezi Leviticul - cartea a treia a lui Moise, 3: 17). Nu aveau voie să mănânce animale sugrumate, moarte de boală sau sfâșiate

⁶ Vezi <https://ro.orthodoxwiki.org/Alimenta%C8%9Bia>.

de fiare. Dumnezeu le-a interzis să mănânce viețuitoarele necurate: iepurele, porcul, lebăda, pelicanul, barza, târătoarele etc. Aceasta a fost o soluție temporară, pentru că Dumnezeu i-a avertizat asupra efectelor nocive ale consumului de carne.

Una din scrierile Biblice, consemnează faptul că a fost contrar planului lui Dumnezeu ca animalele să fie ucise pentru a fi mâncate. După ce Adam și Eva au păcătuit prin neascultare de porunca lui Dumnezeu și prin încrederea arătată șarpelui, „Iar lui Adam i-a zis: Pentru că ai ascultat vorba femeii tale și ai mâncat din pomul care ți-am poruncit să nu mănânci, blestemat va fi pământul pentru tine! Cu osteneală să te hrănești din el în toate zilele vieții tale!”, vezi Biblia (Cap. 3 Facerea 3-4: 17).

Dumnezeu a rostit primul blestem asupra pământului „Spini și pălămidă îți va rodi el și te vei hrăni cu iarba câmpului!”, vezi Biblia (Cap. 3 Facerea 3-4: 18). Al doilea blestem asupra pământului Dumnezeu l-a rostit după ce Cain l-a ucis pe fratele său Abel, pentru că faptele lui Cain erau rele, iar ale fratelui său erau neprihănite”. După aceea Cain a zis către Abel, fratele său: „Să ieșim la câmp!” iar când erau ei în câmpie, Cain s-a aruncat asupra lui Abel, fratele său, și l-a omorât”, vezi Biblia (Cap. 4 Facerea 3-4: 8).

Ce exemplu a lăsat Daniel cu privire la importanța hranei pozitive? Daniel, Cap. 1, 8: „Daniel și-a pus în gând să nu se spurce cu bucatele și vinul regelui și a cerut voie căpeteniei famenilor să nu se pângărească”. Ce a mâncat Daniel? Daniel, Cap. 1, 12: „Încearcă o dată cu servii tăi timp de zece zile și dă-ne să mâncăm bucate din zarzavaturi și să bem apă!”.

La fel, tot pentru motive rituale (cu precizarea că unii înțeleg „legea ceremonială” și ca fiind în același timp și o „lege sanitară”), grăsimea era interzisă din alimentație (Lev, Cap. 7, 2425), deoarece din aceasta se aduceau lui Dumnezeu jertfe mistuite de foc (Lev, Cap. 7. 30).

În privința cărnii este recomandată consumarea animalelor curate, vezi: Deuteronomul - A cincea carte a lui Moise, Cap. 12, 15. Carnea conține hormoni și anticorpii animalului, proteine care devin antigene pentru organismul uman, cauzând: astm, dermatite, eczeme, boli de colagen. Carnea crește aciditatea sucului gastric producând gastrită și ulcer. Carnea este un mediu excelent pentru bacterii: 1 g de grătar de carne de vită conține 1 500 000 de bacterii; 1 g de conservă de carne de vită conține 31 000 000 bacterii; 1 g hamburger conține 75 000 000 de bacterii; 1 g de ficat de porc conține 95 000 000 de bacterii; 1 g de brânză conține 18 000 000 de bacterii. Apa care conține numai 2 bacterii (Escherichia Coli) la 1 ml, este considerată neigienică. După legea Vechiului Testament, alimentația exclude consumul de sânge, căci sângele reprezintă viața („viața a tot trupul este în sânge” Lev 17, 11-14; Deut 12, 23) sau duhul pe care Dumnezeu l-a pus în tot ce are viață (gr. ψυχὴν ζῶσαν), Sângele (animalului) are rolul ritual de a face ispășire pentru sufletele oamenilor (Lev 17.13), pentru că prin vărsarea sângelui jertfei duhul de viață se întoarce la Dumnezeu care l-a dat (Ecclesiast 12, 7) și poartă în fața tronului lui Dumnezeu nedreptatea, după același mecanism ritual

ca sângele lui Abel vărsat de Cain (Facere 4, 10).

Cartea Leviticului rezumă mecanismul jertfei vechi-testamentare prin sângele animalului jertfit astfel: „Pentru că viața („nephesh” - sg.) a tot trupul este în sânge și pe acesta vi l-am dat pentru jertfelnic, ca să vă curăți sufletele („nephesh” - pl.) voastre, că sângele acesta curățește sufletul („nephesh” - sg.).” (Lev. 17, 11). „Duhul de viață” („Nephesh”) al celui care aduce jertfa se identifică simbolic cu „nephesh”-ul animalului sacrificat. O astfel de vărsare de sânge rituală simbolizează întoarcerea vieții la Cel care a dat-o, fiind o recunoaștere a păcatului (care aduce moartea), un act ritual de pocăință. Mai mult, stropirea cu sângele animalului sacrificat într-o mulțime de stropi în sfânta sfintelor în Ziua Ispășirii (Lev 16, 15) simbolizează, prin acest ritual, curățirea mulțimii păcatelor și nelegiuirilor poporului (Lev 16, 16).

Un profet din zilele din urmă ne-a spus că trebuie să ne menținem trupurile sănătoase. El ne-a sfătuit: „Mesele sănătoase, exercițiile fizice regulate și somnul corespunzător sunt necesare pentru a avea un trup sănătos, tot așa cum studiul constant din scripturi și rugăciunea întăresc mintea și spiritul”⁷.

Ce spune Scriptura despre alcool? Este scris în Biblie: Cartea înțelepciunii lui Isus, fiul lui Sirah (Ecclesiasticul), Cap. 19, 2: Vinul și femeile înșeală pe cei înțelepți. 31. Întocmai ca apa pentru viață este pentru om vinul, de-l vei bea cu măsură. 33. Bucuria inimii și veselia sufletului este vinul, când se bea la vreme cu măsură. 34. Amărăciune sufletului este vinul când se bea mult; certuri și căderi face.

Ce efecte reale și defavorabile va avea asupra omului folosirea băuturilor alcoolice? Este scris în Biblie: Osea, Cap. 4, 11. Desfrânarea, vinul și mustul dau curaj inimii. Ioil, Cap. 1, 5. Deșteptați-vă, bețivilor, și plângeți! Și voi, băutorilor de vin, tânguți-vă pentru vinul cel nou, căci vi s-a luat de la gură. Cartea înțelepciunii lui Isus, fiul lui Sirah (Ecclesiasticul), Cap. 31, 29: La vin nu te face viteaz, că pe mulți i-a pierdut vinul. 30. Cuptorul încearcă oțelul călit; tot așa și vinul, inimile trușilor, care stau gata să se încaiere. 36. La ospățul vinului să nu mustri pe aproapele tău și să nu-l defaimi la veselia lui.

Apa. Apa reprezintă 70% din organismul nostru. În general, fără apă organismul uman poate rezista doar 3 zile! Scăderea cu cca. 4-5% a conținutului de apă din organism, determină scăderea capacității de muncă cu 20-30%, iar o pierdere de 15% poate provoca perturbări grave în organism și chiar moartea. Conform datelor Organizației Mondiale a Sănătății apa conține 13.000 elemente cu potențial toxic, 80% dintre boli transmitându-se prin apă. La nivel global boala diareică se pare că este a 2-a cauză de deces, după bolile cardiovasculare, unele

⁷ Thomas S. Moson, în Conference Report, octombrie 1990, p. 60 sau *Ensign*, noiembrie 1990, p. 46.

studii relevând ca incidența bolii diareice este puternic subestimată⁸.

leșirea - a doua carte a lui Moise. Acolo a pus Domnul poporului Său rânduiești și porunci și acolo l-a încercat și i-a zis: Cap. 23, 25. Să slujești numai Domnului Dumnezeului tău și El va binecuvânta pâinea ta, vinul tău, apa ta și voi abate bolile de la voi.

Aerul. Aerul uscat conține aproximativ 78 % azot, 21 % oxigen și 1 % argon. În aer există și vapori de apă, reprezentând între 0,1 % și 4 % din troposferă. Aerul mai cald conține de obicei o cantitate mai mare de vapori de apă decât aerul mai rece. Întrucât corpul omenesc funcționează cu oxigen, fiecare din cele 100. 000 de miliarde de celule ale sale are nevoie de un aport continuu și proaspăt de oxigen, altminteri moare⁹.

La nivelul plămânilor, oxigenul este extras din aerul pe care-l respirăm și este trimis la nivelul tuturor țesuturilor, prin intermediul globulelor roșii din sânge. Aerul bogat în ioni negativi se găsește din abundență în jurul lacurilor, în păduri, lângă râuri și căderi de apă, la țărmul mărilor și după o furtună cu ploaie¹⁰. Ieremia, Cap. 2, 24: Asină sălbatică, deprinsă în pustiu, care în aprinderea poftelor ei, soarbe aerul! Cine o va putea împiedica să-și împlinească pofta? Toți cei ce o caută nu se vor osteni, că în luna ei o vor găsi. Când i s-a zis: Cartea înțelepciunii lui Solomon, 3. Când se va stinge, trupul nostru se va face cenușă și duhul se va risipi ca aerul cel ușor. Cap. 7, 3. Și după ce m-am născut, am respirat aerul obștesc și pe pământul obștești pătămări am căzut și eu, și glasul meu dintâi, la fel ca la toată lumea, a fost plânsul meu.

Soarele este steaua aflată în centrul Sistemului nostru Solar. Masa totală a Pământului, a tuturor celorlalte planete, asteroizi, meteoroizi, comete precum și a prafului interplanetar care orbitează în jurul Soarelui, reprezintă abia 0,14% din masa întregului Sistem Solar, în timp ce masa Soarelui reprezintă 99,86%. Energia provenită de la Soare face posibilă întreaga viață de pe Pământ, de exemplu prin fotosinteză, iar prin intermediul căldurii și clima favorabilă. În cadrul discuțiilor dintre cercetători, Soarele este desemnat uneori și prin numele său latin *Sol*, sau grecesc *Helios*. Simbolul său astronomic este un cerc cu un punct în centru: Unele popoare din Antichitate îl considerau ca fiind o planetă¹¹. Cartea lui Iosua Navi. Cap. 10, 13: Și s-a oprit soarele și luna a stat până ce Dumnezeu a făcut izbândă asupra vrăjmașilor lor. Oare nu de aceea se scrie în Cartea Dreptului: „Soarele a stat în

⁸ <https://www.facebook.com/332086340255866/posts/importanta-apei-in-organismul-uman-apa-reprezinta-70-din-organismul-nostru-apa-ar/387339748063858/>.

⁹ <https://www.eea.europa.eu/ro/semnale/semnale-de-mediu-2013/articole/aerul-pe-care-il-respiram>.

¹⁰ <https://www.scientia.ro/biologie/corpul-omenesc/4178-influenta-aerului-asupra-organismului-uman.html>.

¹¹ <https://ro.wikipedia.org/wiki/Soare>.

mijlocul cerului și nu s-a grăbit către asfințit aproape toată ziua”, Cartea lui Iov. Cap. 31, 26. Ori când vedeam soarele în strălucirea lui și luna înaintând cu măreție. Psalmi. Ps. 120, 6. Ziua soarele nu te va arde, nici luna noaptea. Ps. 135, 8. Soarele, spre stăpânirea zilei, că în veac este mila Lui. Ps. 148, 3. Lăudați-L pe El soarele și luna, lăudați-L pe El toate stelele și lumina.

Exercițiul fizic. Studiile arată că, din nefericire, mai mult de 60% dintre adulți nu participă la activități fizice în mod regulat, iar 25% sunt complet sedentari. S-a constatat că în jur de 50% dintre tineri nu participă în mod curent la activități fizice intense¹².

Este destul de ironic faptul că abia la sfârșitul secolului al XX-lea, oamenii de știință au prezentat drept concluzie clară și lipsită de orice îndoială faptul că activitatea fizică și alimentația corectă reprezintă factori esențiali pentru menținerea sănătății. De ce ironic? Fiindcă în urmă cu mai bine de 2000 de ani, Hippocrate, părintele medicinei, ajungea la aceleași concluzii¹³.

În „Vedele”, „cartea sfântă” a hindușilor, cea mai veche dovadă a culturii indiene, datând din mileniul IV a. Chr. și constând dintr-o serie de poeme scrise în limba sanscrită, se fac referiri la exercițiile fizice care trebuiau practicate în vederea atingerii idealurilor religioase și sociale. Alături de aceste forme de activități motrice, mai erau practicate dansurile cu caracter religios. Platon, în lucrările sale „Legile” și „Republica”, a contribuit decisiv la fundamentarea teoretică a acestei concepții. El pune bazele abordării științifice a practicării exercițiilor fizice, înglobând termenilor de gimnastică și alimentație, băile și masajul. De asemenea, el studiază aspecte de fiziologia și psihologia mișcării, ridicând gimnastica la rang de știință. În concepția sa, Platon va accentua faptul că întâi trebuie cultivat spiritul și, apoi, corpul. Un alt mare gânditor al Greciei Antice, Aristotel, în lucrările sale va pleda pentru includerea gimnasticii în educația tinerilor, alături de gramatică, muzică și desen. El atrăgea atenția că lipsa echilibrului între educația fizică și educația intelectuală se repercutează negativ asupra creșterii și dezvoltării copilului. Aristotel recomanda practicarea exercițiilor fizice în mod gradat, ținându-se cont de particularitățile de vârstă.

Deși nu s-a ocupat în mod special de gimnastică, Hipocrat (460-377 a. Chr.), recomanda exerciții fizice și regim alimentar în tratarea unor afecțiuni. Dintre cărțile pe care le-a scris Galen (138-211 a. Chr.), trei (Higieinon logoi, Trasybul, Manual despre jocuri cu mingea) au ca subiect exercițiile fizice. El face aprecieri deosebit de interesante privind relațiile dintre gimnastică și medicină. Gimnastica era considerată a fi un mijloc de menținere a sănătății, deci parte componentă a

¹² <http://ipp.md/wp-content/uploads/2018/11/Raport-participarea-tinerilor.pdf>.

¹³ <https://www.body-art.ro/fitness-ul-mijloc-de-combatere-a-obeizitatii/>.

igieniei, și prin urmare aparținând medicinei. Filostrat (176-249 p. Chr.), în lucrarea sa „De arte gymnastica”, considera că practicarea gimnasticii presupune o strânsă legătură între fiziologie, igienă și pedotribie, fundamentarea realizând-o atât medicina, cât și pedagogia. Un alt medic al secolului al II-lea p. Chr., Antylos continuă perfecționarea sistemului de cunoștințe privind gimnastica terapeutică. Theon din Alexandria, a scris „Enciclopedia gimnasticii” (16 volume) din care astăzi se păstrează doar câteva fragmente. El a realizat o tipologie a exercițiilor fizice în funcție de caracterul lor și de influența asupra organismului, precum și o teorie a masajului. O deosebit de sugestivă concluzie a concepțiilor promovate de antichitatea este sintetizată de poetul latin Juvenal: „Orandum est ut sit, mens sana in corpore sano” (= este de dorit ca o minte sănătoasă să fie într-un corp sănătos). Trecerea în revistă a ideilor promovate în antichitate de medici și filosofi scoate în evidență încercările acestora de a argumenta științific relația dintre exercițiile fizice și alimentație, somn, odihnă¹⁴.

Odihna. Odihna reprezintă o parte importantă a ritmului vieții. Simptomele oboselii cronice sunt: lipsa de putere, creșterea iritabilității, scăderea randamentului și a rezistenței la boli, lipsa de calm și răbdare. Oboseala poate duce la epuizare și depresie.

Iată câteva sfaturi pentru un somn odihnitor: faceți pauze dese în timpul lucrului, pentru a respira adânc, a vă plimba puțin sau a bea un pahar cu apă; Exersați zilnic 30-60 de minute. Acesta vă relaxează, vă reface disponibilul energetic, ajută la îndepărtarea depresiei și combate tensiunea nervoasă: Ecclesiastul. Acest proces e coordonat de creier, care nu se poate odihni: faceți o baie caldă, dar nu fierbinte înainte de culcare, pentru a vă relaxa; numărați binecuvântările pe care Dumnezeu le-a revărsat asupra dumneavoastră și umpleți-vă mintea cu recunoștință și mulțumire¹⁵. Cap. 5, 11: „Dulce este somnul lucrătorului, fie că mănâncă mult, fie că mănâncă puțin, dar belșugul bogatului nu-i dă răgaz să doarmă”. Ieșirea - a doua carte a lui Moise, Cap. 16, 23: „Iar Moise le-a zis: Iată ce a zis Domnul: Mâine e odihnă, odihna cea sfântă în cinstea Domnului; ce trebuie copt coaceți, ce trebuie fiert, fierbeți astăzi, și ce va rămâne, păstrați pe a doua zi!” 25. Apoi a zis Moise: „Mâncăți aceasta astăzi, că astăzi este odihna în cinstea Domnului și nu veți găsi de aceasta astăzi pe câmp. Cap. 20, 10. Iar ziua a șaptea este odihna Domnului Dumnezeului tău: să nu faci în acea zi nici un lucru: nici tu, nici fiul tău, nici fiica ta, nici sluga ta, nici slujnica ta, nici boul tău, nici asinul tău, nici orice dobitoc al tău, nici străinul care rămâne la tine, Cap. 35, 2: șase zile să lucrați, iar ziua a șaptea să fie sfântă pentru voi, zi de odihnă, odihna Domnului;

¹⁴ <http://www.usefs.md/pdf/cursuri%20electronice/teoria%20si%20metodica%20culturii%20fizice.pdf>.

¹⁵ <https://www.slideshare.net/SimonaPanaitescu/carte-domnului-despre-sanatate-dicteu-divinprin-j-lorber>.

tot cel ce va lucra în ziua aceea va fi omorât.

Leviticul - cartea a treia a lui Moise, Cap. 23, 3. Șase zile să lucrați, iar ziua a șaptea este ziua odihnei, adunare sfântă a Domnului: nici o muncă să nu faceți; aceasta este odihna Domnului în toate locuințele voastre. 32. Aceasta este pentru voi zi de odihnă; să postiți din seara zilei a noua a lunii; din acea seară până în seara zilei a zecea a lunii să prăznuiți odihna voastră”. Cap. 25, 4: „Iar anul al șaptelea să fie an de odihnă a pământului, odihna Domnului; ogorul tău să nu-l semeni și via ta să n-o tai în anul acela”. Cap. 26, 34. „Atunci pământul se va bucura de odihnele sale în zilele pustiirii lui; când voi veți fi în pământul vrăjmașilor voștri, atunci pământul vostru se va odihni și se va bucura de odihna lui”. 43: „Când pământul va fi părăsit de ei și el se va bucura de odihna lui, golit fiind de ei, și ei vor suferi pentru fărădelegi și pentru că au nesocotit legile Mele și sufletul lor s-a scârbit de așezământul Meu”.

Logivitatea omului. Dumnezeu ne-a dat legile sănătății ca să ne asigure dezvoltarea armonioasă și sănătatea trupului nostru, pe care l-a destinat să fie templul Duhului Său cel Sfânt. Dacă noi nu respectăm aceste legi, prin dedarea la lăcomie și satisfacerea unui apetit pervertit, prin consumarea drogurilor (cafea, alcool, tutun, etc), prin munca peste măsură și neglijarea sfințirii zilei de odihnă, prin sedentarism, lipsa expunerii la aerul curat și lumina soarelui, prin folosirea insuficientă a apei, atât intern, cât și extern, prin necumpătate și neîncredere în dragostea și puterea lui Dumnezeu, atunci trupul nostru va suferi și mintea nu va mai putea înțelege voia lui Dumnezeu pentru a o împlini. Nici Duhul Sfânt nu va putea locui în acești oameni ca să-i călăuzească și să-i apere în vremuri de primejdie.

În urma consumului de carne, înălțimea și durata de viață a oamenilor a scăzut în mod dramatic, de exemplu, despre Iosif se consemnează că a trăit 110 ani. Apoi a locuit Iosif în Egipt, el și frații lui și toată casa tatălui său. Și a trăit Iosif o sută zece ani, vezi Biblia (Cap. 50 Facerea 50: 22). Dumnezeu l-a înzestrat pe om cu o forță vitală deosebit de mare. Adam și primele generații de oameni au trăit peste 900 de ani!

Conform scrierilor biblice, Longevitatea omului poate fi diferită dacă sunt respectate legile Sfintei Scripturi și ca dovadă fiind neamurile patriarhilor de la Adam până la Noie, vezi Biblia (Cap. 5 Facerea 4-5: 3-32).

Rezultatul final al cercetării noastre se oglindește în cuvintele Sfântului Apostol Pavel: „Nu vă lăsați furați de învățăturile străine cele de multe feluri” (Evrei 13,9), ci „Bucurați-vă pururea. Rugați-vă neîncetat. Dați mulțumire pentru toate, căci aceasta este voia lui Dumnezeu, întru Hristos Iisus, pentru voi. Duhul să nu-l stingeți. Proorociile să nu le disprețuiți. Toate să le încercați; țineți ce este bine; Feriți-vă de orice înfățișare a răului” (I Tesaloniceni 5, 16-22).

Astăzi, este important să oferim următoarele precizări: informațiile

prezentate în acest studiu nu reprezintă nimic concurențial ci doar complementar, oferind răspunsuri bazate pe studiile biblice, sper și mă rog ca informațiile să vă fie utile în viață și să vă ajute să vă puteți guverna sănătatea corpului, sufletului și longevitatea omului, bazat pe credință.

Într-o lume derutată și înstrăinată, „BIBLIA” oferă o perspectivă creștină asupra subiectelor de actualitate și promovează adevăratele valori în societate. Prin tonul cald și optimist al scrierilor și pentru dragostea pentru oameni, „BIBLIA” este alături de toți cei care au nevoie de speranță, dar și de cei care au găsit-o și doresc să o împărtășească și altora.

Vă invităm să citiți „BIBLIA” ca să descoperiți pasiunea pentru învățămintele biblice care guvernează sănătatea corpului, sufletului și longevitatea omului.

Astfel, putem consemna cu titlul de concluzii generale, limite și perspective ale cercetării noastre, tendința societății contemporane de privatizare a normelor morale și canonice, precum și atitudinea opresivă a acesteia în vederea progresului spiritual al tinerilor; aceștia au fost, de fapt, determinanții pentru care am început periplul științific de față.

INTEGRAREA EVALUĂRII ÎN ACTIVITĂȚILE FORMATIV-EDUCATIVE DIN GRĂDINIȚA DE COPII

Ioana Axentii,

conf. univ. dr., Universitatea de Stat „B. P. Hasdeu” din Cahul
(email: iaxentii@mail.ru)

Maria Mitioglu

Grădinița-creșă „Garofița” din satul Cotihana, Cahul

Rezumat. *În epoca postmodernă focalizarea pe evaluarea copiilor de vârstă preșcolară este importantă, deoarece aceasta este perioada când copiii se dezvoltă rapid, când în societate și în mediul social în care trăiesc și activează copiii se produc un șir de schimbări. Trecerea de la activitatea de joc la procesul de învățare, în special în grupele pregătitoare care asigură pregătirea pentru instruirea în școală, nu trebuie să fie bruscă. Ea trebuie făcută treptat, introducând în activitatea de joc câteva secvențe de pregătire sistematică, intensificarea eforturilor voluntare conștiente care vor anticipa etapele de învățare organizate, integrate în strategii de învățare îmbunătățite, însoțite de procese de evaluare inserate organic în activitatea educațională. În aceste condiții cadrelor didactice li se solicită să-și regândească modalităților specifice de evaluare manifestând profesionalism, respect pentru diversitate, parteneriat, incluziune și nondiscriminare etc.*

Cuvinte cheie: *evaluare, motivație, extrinsec, intrinsec, inteligență emoțională, integrare, învățare, competențe, joc.*

*

Abstract. *In the postmodern era, the focus on the evaluation of preschool children is important because this is the period when children develop rapidly, and a series of changes occur in the society and in the social environment in which children live and work. The transition from play to learning, especially in preparatory groups that provide training for school education, should not be sudden. It must be done gradually by introducing in the game activity some sequences of systematic preparation, and by intensifying the conscious voluntary efforts that will anticipate the organized learning stages, integrated in improved learning strategies, and accompanied by evaluation processes inserted organically in the educational activity. Under these conditions, teachers are asked to rethink their specific assessment methods, thus showing professionalism, respect for diversity, partnership, inclusion and non-discrimination, etc.*

Key words: *assessment, evaluation, motivation, extrinsic, intrinsic, emotional intelligence, integration, learning, skills, game.*

Dintotdeauna evaluarea a constituit o problemă în asigurarea unui proces educațional de calitate. În contextul carantinei, provocată de virusul COVID-19 s-a evidențiat și mai mult. Ea constituie un subiect controversat datorită aspectului său moral dar și a faptului că, prin evaluare, clasificare și alegere, se fac evaluări specifice, care în unele situații pot marca destinul unei persoane chiar de la o vârstă

fragedă. La o vârstă timpurie, este momentul celor mai mari așteptări, dar și primele dezamăgiri, primele succese și, inevitabil, primele eșecuri.

În special în grupele mari și pregătitoare, copiii și părinții trec un examen dur, care determină ulterior formarea copilului ca individ în procesul învățării. O evaluare care nu încurajează și nu motivează copilul să învețe poate fi cauza principală a unor blocaje viitoare în procesul de învățământ. Primele dezamăgiri pot duce la lipsa de auto-afirmare a copilului, incapacitatea de a rezista anumitor obstacole, dificultăți. De aceea este important să cunoaștem că în literatura de specialitate se disting, de obicei, două categorii opuse ale motivației învățării: intrinsecă și extrinsecă. Motivația intrinsecă îl determină pe copil să participe la activități cu plăcere fără să fie constrânși de cineva. Ei învață pentru propria lor satisfacție, pe ei nu-i interesează felul în care au fost evaluați. Pe când motivația extrinsecă își are sursa în exteriorul elevului și a activității pe care o desfășoară, neproducându-i plăcere interioară și solicitându-i un efort voluntar crescut.

În practica educațională însă putem remarca faptul că activitatea de învățare poate fi motivată atât intrinsec cât și extrinsec. De exemplu un copil poate fi foarte activ la o activitate de matematică pentru că îl interesează, îl pasionează domeniul respectiv, dorește să fie apreciat de către educator, motivație foarte binevenită ca să producă plăcere părinților săi. În anumite condiții însă motivația extrinsecă poate da naștere unei motivații intrinseci, deoarece un copil care la început învață pentru a fi lăudat, a le face plăcere părinților, pe măsură ce dobândește cunoștințe care-i produc satisfacție, poate ajunge să învețe din interes și pasiune.

În acest context, perioada incipientă este foarte importantă în formarea și dezvoltarea capacităților intelectuale ale copilului, evaluate prin abilitatea lui de a învăța. În același timp se cere să nu ignorăm faptul că avalanșa informațională, caracteristică epocii în care trăim, afectează în mod deosebit copiii. Intensificarea procesului instructiv-educativ, în aceste condiții, favorizează apariția unei serii de încălcări ce țin de starea sănătății copiilor. În mod deosebit, în această stare a procesului de învățământ când cadrele didactice suprasolicite efortul de muncă intelectual al copilului sunt binevenite indicațiile adresate cadrelor didactice de către dl. Igor Șarov, fost Ministru al Educației, Culturii și Cercetării din RM: „să nu supraîncărcăm copiii cu sarcini! Să dăm dovadă și în continuare de grijă pentru sănătatea emoțională și fizică a copilului”¹.

Trecerea de la activitatea de joc la procesul de învățare, în special în grupele pregătitoare care asigură pregătirea pentru instruirea în școală, nu trebuie să fie bruscă; trecerea trebuie făcută etapizat, introducând în activitatea de joc câteva secvențe de pregătire sistematică, intensificarea eforturilor voluntare conștiente care vor anticipa

¹ I. Șarov, *Istoria ne învață că popoarele atunci când au fost unite, au depășit mai ușor problemele cu care s-au confruntat*, în *Învățătorul modern*, nr. 2 (66), 2020, p. 4.

etapele de învățare organizate, integrate în strategii de învățare îmbunătățite, însoțite de procese de evaluare inserate organic în activitatea educațională.

Ținem să menționăm că este oportun ca atunci când accentul pus pe evaluarea dezvoltării abilităților, a relațiilor legate de formarea și dezvoltarea sferei emoționale (ceea ce înseamnă a-i învăța să poată coopera cu alții, a respecta drepturile altora etc.); a dezvoltării fizice (abilități motrice fine, precum și fortificarea sănătății și a alimentației corecte) sau evaluarea atitudinii și abilității de a învăța împreună, să se solicite cadrelor didactice să-și regândească demersul educațional, modalitățile specifice de organizare a învățării și predării, precum și a modalităților specifice de evaluare².

În aceste condiții exigențele care stau la baza evaluării copiilor sunt următoarele:

- calitate și profesionalism;
- respect pentru diversitate;
- acces egal și dreptate pentru toți copiii;
- parteneriat;
- incluziune și nondiscriminare.

Prin abordări de evaluare formativă copiii de vârstă preșcolară vor fi ajutați să se auto-descopere, să-și construiască o imagine de sine realistă, să afle care le sunt abilitățile, cunoștințele și atitudinile pe care se poate baza în a recunoaște și înțelege realitatea înconjurătoare, valorificând resursele personale în mod echilibrat și semnificativ.

În grădinița de copii evaluarea însoțește fiecare tip de activitate într-un scop precis configurat, subordonându-se intențiilor de a face energiile să fie active pentru asigurarea dezvoltării lui, a izbândei și afirmării eului său.

În programele educaționale centrate pe copil, metoda de observare este importantă și se utilizează pentru a putea aprecia și a conduce zilnic cu precauție conduita copilului fără a se implica, ca să se stabilească particularitățile sale specifice.

În acest cadru de referință, remarcăm că, pentru impactul optim asupra copilului, educatorul trebuie să redescopere dinamica ipotezelor unice ale personalității în formarea lui sub toate dimensiunile³.

Astfel, putem menționa că din partea educatorului pentru cunoașterea copilului se cer anumite competențe și timp, printre care evidențiem:

- să aleagă și să gândească instrumentele utile pentru înregistrarea datelor obținute;
- să realizeze observații obiective și directe;

² H. Bache, A. Mateiaș, E. Popescu, F. Șerban, *Pedagogie preșcolară. Manual pentru școlile normale*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1994, p. 42.

³ G. M. Dragomir, L. L. Todorescu, *Repere în evaluare*, Editura de Vest, Timișoara, 2013, p. 26.

- să facă o interpretare pertinentă informațiilor obținute.

Scopul acestei evaluări nu constă în stabilirea realității și încadrarea în profilul general de dezvoltare, mai degrabă această apreciere este direcționată spre atingerea obiectivelor generale de creștere și dezvoltare a copilului .

Investigațiile efectuate ne demonstrează în acest sens că *evaluarea devine relevantă dacă*:

- apreciază foarte mult nivelul de dezvoltare al copiilor, punctele lor forte, capacitatea lor de adaptare la cerințe, precum și zonele de vulnerabilitate și risc;
- dezvăluie în timpul procesului de instruire zonele sale vulnerabile, strategiile imperfecte sau inadecvate pentru dezvoltarea profilului fiecărui copil;
- observă și evaluează un copil într-o varietate de contexte naturale cât mai diverse, în mediul său firesc: într-o cameră de grupă, în timp ce se joacă în aer liber, în timpul activităților extra-școlare, în familie etc.
- oferă feedback detaliat și diferențiat în conformitate cu rezultatele obținute de fiecare copil;
- se implică în evaluarea performanței copilului în raport cu el însuși și într-o măsură mai mică în raport cu normele de grup;
- se bazează pe identificarea zilnică a conduitei copilului, care transmite educatorului cunoștințe despre abilitățile sale de a activa și relaționa, competențe și abilități, pe care le posedă și pe care le demonstrează în activitățile de zi cu zi;
- evaluează nu numai aspecte legate de latura cognitivă, dar și urmărește să construiască un tablou de ansamblu despre dezvoltarea psihofizică, cognitivă și emotivă și permite ca acestea să fie analizate în corelație;
- nu etichetează și nu clasifică copiii, nu-i face să se simtă dezamăgiți, nu le lasă o impresie nefastă despre sine, pentru că la anumite activități nu reușește la fel de bine ca și semenii săi;
- are în vedere sprijinirea procesului educațional în ansamblul său, intervenind reglator pe parcursul desfășurării sale, urmărind perfecționarea sa și construirea unor situații de succes personalizat; folosește izvoare multiple și diverse de obținerea datelor cu privire la direcțiile de dezvoltare a copilului;
- rezultatele evaluării sunt comparate exclusiv cu realizările proprii ale copilului, cu propriile sale reușite și eșecuri, iar acest lucru ar trebui să inspire părinții, să li se explice de ce acest lucru nu este corect și cum afectează stima de sine a copilului în comparație cu colegii săi sau chiar cu ceilalți copii ai lor (frați, surori);
- fundamentează deciziile de orientare și consiliere educațională; sprijină elaborarea planurilor educaționale individualizate; construiește și consolidează o viziune integrată cu privire la predare/ învățare/ evaluare pentru optimizarea procesului educațional în ansamblul său;
- valorizează și determină cele mai productive moduri de motivație,

stimulare și concentrare a atenției și eforturilor voluntare pentru fiecare copil⁴.

Convingerile științifice transpuse în procesul investigației au constituit temelia pentru realizarea reformei evaluării. Or, o schimbare în sistem începe cu pregătirea serioasă a cadrelor didactice, care trebuie să simtă importanța adaptării formelor de evaluare la modificările care intervin la începutul secolului în domeniul științelor educației și care necesită remodelarea și inovarea strategiilor de apreciere.

În acest context cercetătorul M. Fullan, unul dintre cei mai cunoscuți specialiști în domeniul schimbărilor în educație, având în vedere unele reforme ale curriculumului din SUA și Canada, observă că acestea nu erau durabile, iar unele nu au reușit, deoarece implementarea lor a fost realizată în afara viziunilor și abordărilor critice, „s-a sărit direct la practică”, le-a lipsit „o imagine globală” pentru a-și susține structura holistică. Unele inovații au eșuat, deoarece aplicarea lor s-a bazat pe o înțelegere superficială, greșită⁵.

De aceea considerăm drept oportun ca printre principalii factori răspunzători de progresul dezvoltării copilului să fie educatorul. Întregul evantai al dezideratelor pedagogice legate de succes/insucces în învățare poartă pecetea personalității acestuia.

Dintre componentele personalității sale, pregătirea psihologică și pedagogică este puternic corelată cu rezultatele învățării, ceea ce îi permite să adapteze procesul de învățare la caracteristicile tipologice și individuale ale copiilor⁶.

Educatorul are ocazia să evalueze capacitățile copiilor, să selecteze cunoștințele care urmează să le transmită copiilor, deprinderile pe care aceștia le pot forma copiilor, pot determina prin intermediul observațiilor sistemice, profilul specific de formare și dezvoltare al fiecărui copil. De asemenea pot identifica zonele lui proxime de dezvoltare sau de regres, susținând constant ca copilul să-și afirme potențialul, creând și oferind oportunități pentru succesul personalizat.

Educatorul poate diagnostica anumite dificultăți de adaptare și învățare pe care copiii le întâmpină, concomitent cu intervenția, pentru a le diminua sau elimina. Numai prin cunoașterea profilului corect al unui copil cu dificultăți de învățare poate fi elaborat un plan adecvat de intervenție⁷.

Cerințele pentru evaluarea progreselor înregistrate în dezvoltarea copiilor mici pe baza standardelor sunt, de asemenea, relevante în acest cadru avizat. Sub acest aspect de organizare a instruirii copiilor de vârstă preșcolară, actorii

⁴ G. Tomșa, *Psihopedagogie preșcolară și școlară*, București, 2005, p. 72.

⁵ D. Potolea, I. Neacșu, M. Manolescu, *Metodologia evaluării realizărilor școlare ale elevilor. Ghid metodologic general*, Editura ERC PRESS, București, 2011.

⁶ I. T. Radu, *Teoria și practica în evaluarea eficienței învățământului*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1993, p. 33.

⁷ E. Haheu-Munteanu, *Teoria și metodologia evaluării preșcolarilor. Suport de curs. Ciclul II – masterat*, Chișinău, 2016, p. 25.

educaționali cum ar fi: părinții, cadre didactice, specialiști psihologi și pedagogi, managerul instituției preșcolare, personalul medical, de asistență socială și, nu mai puțin important, personalul de sprijin, este implicat într-un proces de predare-învățare-evaluare unitar și sistematic, direct sau indirect în beneficiul copilului.

În concluzie remarcăm faptul că în epoca post-modernă focalizarea pe evaluarea copiilor de vârstă preșcolară este importantă, deoarece aceasta este perioada când copiii se dezvoltă rapid, când în societate și în mediul social în care trăiesc și activează copiii se produc un șir de schimbări. Educația axată pe copil, promovarea și practica sa în conformitate cu caracteristicile de vârstă și individuale sunt posibile numai în condițiile unei cunoașteri complete și cuprinzătoare a personalității sale. În aceste condiții, este foarte important ca adulții implicați în creșterea unui copil să accepte ideea că intrarea la grădiniță nu este un prag la care toți copiii merg „în același pas”, „cu același ritm”, „cu același bagaj” sau cu „același elan” etc. Educatorii în procesul evaluării vor demonstra abilitatea de a inspira, influența și dezvolta relații inter-personale astfel încât să se comunice eficient, constructiv și să se evite conflictele între copiii; vor avea un nivel ridicat de inteligență emoțională care va crea un climat de lucru adecvat care să contribuie la obținerea unor rezultate de calitate.

**SĂRITURI CU COARDA (SKIPPING),
MIJLOC EFICIENT DE DEZVOLTARE A CALITĂȚILOR MOTRICE LA ELEVII DE 15 ANI**

Igor Arsene,

conf. univ. dr., Universitatea de Stat de Educație Fizică și Sport, Chișinău
(email: rogienesra@gmail.com)

Ion Arnăuț

profesor gr. II, Colegiul Pedagogic „Vasile Lupu”, Orhei

Rezumat. *Conținutul acestui articol pune în importanță stadiul și semnificația săriturii cu coarda ca mijloc eficient de dezvoltare a calităților motrice la elevi. Este scoasă în evidență relația corelațională dintre săritura cu coarda și dezvoltarea calităților motrice la elevi.*

Cuvinte cheie: *săritură cu coarda, skipping, calități motrice, vârstă, genul.*

*

Abstract. *The content of this article emphasizes the stage and significance of skipping rope as an effective means of developing motor skills in students. The correlational relationship between skipping rope and the development of motor skills in students is highlighted.*

Key words: *skipping rope, motor skills, age, gender.*

Skipping-ul, după cum probabil s-a înțeles, desemnează săriturile cu coarda pe care le cunoaștem încă din copilărie. Conceptul de sărituri provine din limba engleză („skip” – să sari). Skipping-ul a luat forma unei categorii separate de sport la începutul anilor '80 ai secolului al XX-lea. Astăzi săriturile implică nu numai sărituri cu coarda, ci și un complex mai larg de exerciții care utilizează acest simulator simplu, ieftin și compact.

Skipping-ul este incredibil de popular printre boxeri, jucători de volei, luptători, înotători, patinatori și oameni care duc un stil de viață sănătos.

Nimeni nu a stabilit data exactă a apariției coardei în lume, dar simplitatea ingenioasă a inventarului ne face să recunoaștem că oamenii i-au găsit utilitatea din cele mai vechi timpuri. Frescele romane, imaginile artiștilor itineranți din Evul Mediu, iar gravurile și desenele ulterioare ilustrează acțiuni similare celor pe care le putem observa în fiecare curte în care copiii se joacă după școală. Nu este un secret pentru nimeni că un cablu cu mânere, numită «coardă», de fapt este cel mai simplu - simulator universal, pe care omenirea încă nu l-a inventat.

Skipping-ul este o probă de sport nouă, care a început să se dezvolte în străinătate aproximativ cu 40 de ani în urmă, iar în Republica Moldova - începând cu anii '90 ai secolului trecut.

Procesiunea victorioasă de a sări cu coarda în Rusia a început mult mai devreme, încă în anii '50 (în timpul lui Agnes Barto). Desigur însă nimeni nu spunea că se ocupau cu skipping-ul. Copiii pur și simplu au luat coarda în mâini și săreau cu ea în curți de dimineața până seara¹.

În secolul al XVIII-lea, boxerii din Londra, scădeau în greutate și antrenau muschii picioarelor prin sărituri până la punctul de epuizare totală. Mai devreme, în școlile franceze și italiene de scrimă, aceeași metodă a fost folosită pentru a forma mușchii membrelor.

În sporturile moderne, coarda este folosită pretutindeni ca bază pentru formarea fizică (PFG), iar în gimnastica artistică, coarda reprezintă una dintre principalele probe din programă.

Un mare fan al popularizării coardei a fost unul dintre cei mai faimoși boxeri, Mohammed Ali. În cadrul performanțelor de demonstrație, el a sărit 15 runde a câte trei minute (cu intervale de 1 minut), menținând în același timp o rată foarte ridicată de 220 de sărituri pe minut. În orașul sud-coreean Pusson, într-o competiție specială, Pok Pon Ta, un vârstnic de 65 de ani, a făcut 14.628 de sărituri cu coarda (224 salturi pe minut) într-o oră de competiție. Japonezul K. Sudzukuna a sărit cu coarda de 37427 de ori la rând, fără a se conecta cu solul. A petrecut 4 ore și 22 de minute și 50 de secunde într-un ritm de 142 de salturi pe minut².

Săriturile, precum și mersul pe jos, alergatul, aruncarea, cățărarea, exercițiul de echilibru, au fost folosite în multe situații de viață încă din cele mai vechi timpuri³.

Pentru copii, coarda este unul dintre cele mai accesibile și preferate materiale sportive. Săriturile cu coarda reprezintă un exercițiu fizic excelent, dezvoltă rezistența și îndemânarea, îmbunătățesc postura și întăresc toți mușchii corpului și sistemul cardiovascular al corpului și, prin urmare, sunt utile nu numai pentru copii, ci și pentru adulți. În plus, sărind coarda și jucând diferite jocuri cu ea este distractiv!

Odată cu istoria dezvoltării societății umane, varietățile de sărituri au evoluat și s-au îmbunătățit. Acest lucru a determinat tema lucrării noastre de cercetare: „sărituri cu coardă mijloc eficient de dezvoltare a calităților motrice la elevii de vârstă 15 ani”.

Considerăm că tema pe care am ales-o este una actuală, deoarece săritura cu coardă este un mijloc care contribuie la dezvoltarea coordonării mișcărilor, rezistența, antrenează simțul ritmului, întărește sistemul cardiovascular și

¹ В. А. Лепешин, «Скакалка всегда в моде», в Журнал «Физкультура в школе», №6, 2000г.

² «Быстрее, выше, сильнее» Детская энциклопедия, 2003г.

³ Igor Arsene, *Mersul pe jos ca cel mai eficient exercițiu pentru sănătatea fizică și psihică a organismului uman*, în vol. *Prospects and problems of research and education integration into the European Area*, Volumul VI, Partea 2, Cahul, 2020.

respirator, precum și articulațiile gleznei, mușchii picioarelor, mâinilor⁴.

De exemplu, folosind coarda de sărituri ca inventar de slăbire veți arde de la 45 până la 80 de calorii pentru fiecare 100 de sărituri. Această gamă de indicatori depinde, în primul rând, de propria greutate corporală. Cu cât greutatea este mai mare, cu atât este necesară mai multă energie pentru o singură săritură. Intuitiv putem prognoza că într-o oră de antrenament cu o coardă, putem cheltui de la 700 la 1200 de calorii – acest aspect depinde deja mai mult de rezistența Dvs., de tehnica de efectuare a exercițiului și de capacitatea de a lucra corect cu inventarul. Ca metodă de comparație sunt indicii normativi prezentați în Tabelele 1 și 2.

Tabelul 1. Analiză comparativă pe tipuri de cardio-efort

Tipuri de cardio - efort:	Antrenament timp de 1 oră (cheltuieli calorii):
Sărituri cu coarda	900
Alergare	600
Mers pe banda de alergare	200
Mers în pandă	420
Lecții de aerobică	360

Tabelul 2. Indici comparabili la sărituri cu coarda în raport cu calorii cheltuite

Greutatea dvs., (kg)	Timp de antrenament(min)/ calorii cheltuite						
	10 minute	15 minute	20 minute	25 minute	30 minute	45 minute	60 minute
45	100 kcal	140 kcal	180 kcal	240 kcal	270 kcal	430 kcal	600 kcal
50	110	160	220	280	310	480	650
55	120	180	280	330	360	540	720
60	130	200	340	370	410	590	780
65	140	220	360	400	440	640	850
70	150	240	370	410	480	680	910
75	160	260	400	450	500	730	980
80	170	280	440	500	530	780	1040

⁴ Научно-методический журнал «Физкультура в школе», 2006г. №7, №8.

Conform datelor statistice – săritura cu coarda reprezintă cel mai eficient tip de exerciții cardio - consumatoare de energie și arde mai mult de 900 de calorii pe oră, după cum urmează: – 10 minute de skipping = 2 mile de plimbare cu bicicleta; – 10 minute de skipping = 12 minute de înot; – 10 minute de skipping = 2 seturi de tenis; – 10 minute de skipping = 1 milă de alergare.

Desigur, a le face timp de o oră și chiar într-un ritm destul de intens nu este o sarcină pentru începători, acest lucru necesită experiență și abilități⁵.

Pentru sportivii experimentați sunt și alte modalități de a sări coarda, care pot crește în continuare randamentul antrenamentului și de a se antrena în sala de sport după o programă complexă. Acestea sunt sărituri duble și triple, la rândul lor pe un picior, cu o schimbare alternativă a picioarelor stânga și dreaptă, cu trecerea coardei dintr-un salt, cu o întoarcere în jurul axei etc. Putem inventa până la infinit variante, totul depinde doar de imaginația noastră și de nivelul de pregătire fizică⁶.

Din păcate, nu tuturor li se recomandă să practice sărituri de coarda, deoarece sarcinile în timpul acestor exerciții sunt foarte mari. Copiii care au probleme cu articulațiile, genunchii, cartilajul și supraponderalitatea este mai bine să aleagă un altă formă de practicare a sportului. De asemenea, trebuie avut în vedere faptul că la sărituri cu coarda, tensiunea arterială crește foarte repede cu decalaj înalt, astfel încât cei care suferă de boli cardiovasculare ar trebui să consulte un medic.

*

Subiectul prezentului studiu a fost determinarea tipurilor de coarde pentru antrenament și studiul privind influențele săriturii cu coarda asupra dezvoltării calităților motrice la elevii de 15 ani, cu scopul de a analiza conținuturile și identificarea opțiunilor privind influențele săriturii cu coarda asupra dezvoltării calităților motrice.

În conformitate cu scopul cercetării au fost identificate sarcinile, printre care cele mai importante au fost: 1. Analizarea surselor bibliografice, pentru a studia istoria apariției coardei ca mijloc pentru dezvoltarea abilităților fizice umane; 2. Conținuturile practice, efectul, evaluarea și atractivitatea săriturii cu coarda; 3. Studiul în mod practic – rolul tipurilor și importanța coardei ca inventar sportiv pentru dezvoltarea calităților motrice ale elevilor; 4. Am elaborat un proiect individual „Coarda elaborată cu propriile mâini”; 5. Înregistrarea rezultatelor cercetării.

Rezultatele obținute ale cercetării vor contribui la alegerea individuală a unui material sportiv – „coarda” cu scop de dezvoltare și îmbunătățire a exercițiilor cu sărituri, care vizează formarea calităților motrice ale elevilor de vârstă 15 ani.

⁵ Vezi <https://perfecte.md/sport/sarituri-cu-coarda-beneficii-pentru-tot-organismul-afla-cate-calorii--2486101.html>.

⁶ Научно-методический журнал «Физкультура в школе», 1991г. №3.

Partea practică a lucrării experimentale s-a desfășurat cu elevii din cadrul Gimnaziul Cișmea din satul omonim, comuna Pelivan a municipiului Orhei, pe perioada începând cu septembrie 2019 până în mai 2020. În experiment au participat 4 elevi din clasa 9, deci de 15 ani (două fete și doi băieți) cu nivel de pregătire fizică medie.

Pentru parcursul desfășurării cercetării, după toate standardele au fost selectate patru tipuri de coarde: din cauciuc, de viteză, meșterită individual, coardă proprie, coardă procurată din magazinul de materiale sportive.

Lecțiile de antrenament de forță-viteză nu se consideră complete fără implimentarea săriturilor cu coarda. Aici săriturile cu coarda ar fi ca o parte pregătitoare și aceasta, dacă este desfășurat corect, are un efect pozitiv asupra rezultatului. Când elevul execută sărituri cu coarda, atenția se concentrează asupra picioarelor în efortul final al articulațiilor genunchiului și gleznei.

Săriturile cu coarda, cursele de ștafetă, săriturile cu sarcini, sărituri cu mișcare înainte, înapoi, alternând direcția de la stânga la dreapta; cu mingea prinsă între picioare, astfel săriturile cu coardă servesc abilităților de dezvoltare și coordonare.

Rezultatele obținute la indicii de pregătire fizică ai elevilor de 15 ani (fete, băieți) au fost înregistrate și comparate cu indicatorii inițiali, de la inițial spre final ca indice intraclas, pentru aceleași rezultate ale elevilor⁷.

La etapa inițială a experimentului s-a constatat gradul real de pregătire fizică al grupei de fete și băieți supuse studiului și care corespunde nivelului normelor școlare corespunzătoare. La etapa finală a experimentului în ambele grupe sub dirijarea practicării exercițiilor fizice cu coarda de diferite timpuri, observăm o creștere semnificativă a nivelului de pregătire fizică în raport cu datele experimentale inițiale menționate în Tabelele 3 și 4.

Tabelul 3. Dinamica pregătirii fizice, grupa experiment la inițial și final (n= 2,15 ani, fete)

Nr. d/o	Parametrii studiați	Grupa	Etapa inițială		Etapa finală	
			x±m	x±m	t	P
1	Alergare 60m (sec)	E	9,95±0,92	9,75±0,07	0,199	<0,05
2	Flotări (ori)	E	18,0±1,0	20,5±0,5	2,00	<0,05
3	Ridicarea trunchiului din culcat (ori)	E	22,5±0,5	23,0±0,2	1,67	<0,05
4	Alergare de suveică (sec)	E	8,55±1,2	8,50±0,17	2,34	<0,05
5	Săritură în lungime de pe loc(cm.m)	E	1,75±1,62	1,8±0,17	2,67	<0,05

⁷ Vezi <http://fiz-ra.vladimirschool36.edusite.ru/p5aa1.html>.

Tabelul 4. Dinamica pregătirii fizice, grupa experiment, inițial și final (n= 2,15 ani, băieți)

Nr. d/o	Parametrii studiați	grupa	Etapa inițială		Etapa finală	
			$x \pm m$	$x \pm m$	t	P
1	Alergare 60m (sec)	E	8,55 $\pm$ 1,1	8,4 $\pm$ 0,2	1,14	<0,05
2	Tracțiuni (ori)	E	12,5 $\pm$ 1,0	17,5 $\pm$ 0,3	6,00	<0,001
3	Ridicarea trunchiului din culcat (ori)	E	27,5 $\pm$ 0,4	28,5 $\pm$ 0,12	1,89	<0,05
4	Alergare de suveică (sec)	E	7,6 $\pm$ 1,2	7,45 $\pm$ 1,7	1,13	<0,05
5	Săritură în lungime de pe loc (cm.m)	E	1,98 $\pm$ 1,3	2,125 $\pm$ 0,15	8,3	<0,001

Înainte și după exercițiile de sărituri pe diferite tipuri de coarde au fost înregistrate pulsul și tensiunea arterială, totalul de sărituri finalizate a fost numărat în decurs de 30 de secunde, în conformitate cu tehnica securității și care sunt prezentate în Tabelele 5 și 6.

Tabelul 5. Evaluarea indicilor cu diferite tipuri de coarde (fete, 15 ani).

Testarea inițială, finală.

Nr	Tipuri de coarde	Fete			
		Media X sărituri inițial 1 incercare	Media X sărituri final 2 incercare	Media X puls inițial 1 incercare	Media X puls final 2 incercare
1	Coardă din cauciuc (30 sec)	73	76,7	127,5	117,2
2	Coardă personală (30 sec)	67,7	73	125	120
3	Coardă viteză (sec)	74,25	76,75	132,5	130
4	Coardă (făcută cu propriile mâini) (sec)	65,75	72	113,2	110

**Tabelul 6. Evaluarea indicilor cu diferite tipuri de coarde (băieți, 15 ani).
Testarea inițială, finală.**

Nr	Tipuri de coarde	Băieți			
		Media X sărituri inițial 1 încercare	Media X sărituri final 2 încercare	Media X puls inițial 1 încercare	Media X puls final 2 încercare
1	Coardă din cauciuc (30 sec)	63,5	64,5	118,25	124,5
2	Coardă personală (30 sec)	55,75	58,5	118,25	121
3	Coardă viteză (sec)	72	75,25	127,5	132,5
4	Coardă (făcută cu propriile mâini) (sec)	54,25	54,5	113,7	115,25

Indicații practico-metodice. La practicarea săriturii cu coarda, este important ca starea de sănătate să fie una bună. Trebuie respectat principiul continuității, de la simplu la compus, de la ușor la greu. Se cere o atenție sporită la cum și pe ce aterizăm. La neglijarea acestor reguli de aterizare în timpul săriturii, riscăm traume în zona picioarelor.

Tehnica securității în sărituri cu coarda. Înainte să începem exercițiile, trebuie să ne încălzim bine. Partea pregătitoare înainte de sărituri cu coarda va dura 10-12 minute, și va cuprinde EDFG pentru toate grupele de mușchi (cu și fără obiecte), exerciții cu extensii, înoarcări la dreapta-stânga a trunchiului, îndoiri, aplecări, sărituri, fandări. Un rol important îl joacă și încălțăminte de sport cu tălpi absorbante de șocuri pentru antrenament cu o coardă de sărit: pantofi sau adidași de sport.

În timpul săriturii cu coarda, picioarele ar trebui să amortizeze în momentul aterizării, în semi-genoflexiune. Aterizările se fac pe vârful ambelor, cu o rulare pe călcâi în timpul unei sărituri inversate.

Săriturile cu coarda trebuie să fie amortizate și ușor executabile. Coarda trebuie ținută ferm, dar fără tensiune. Mâinile și antebrațele trebuie să funcționeze liber, fără încordări. Rotația este circulară. Articulațiile umărului nu sunt implicate. Ținem spatele drept, relaxăm umerii. Reținem că sărind cu coarda pe asfalt se creează o forță de impact mai mare asupra articulațiilor decât pe sol.

Brațele ar trebui să fie apăsate pe corp de-a lungul trunchiului, ușor îndoite la coate. Lecțiile de antrenament la săritura cu coarda trebuie să înceapă într-un ritm măsurat, avansând un ritm din ce în ce mai mare de sărituri pe coardă. Creștem

intensitatea antrenamentului cu coarda treptat.

În urma studiului, s-a observat că cel mai mare număr de sărituri (aproximativ de la 72 la 75,2 și 74,25 la 76,75) s-au efectuat cu coarda la viteză și propria coardă, folosite de aceștea în fiecare zi acasă (adică mai comode).

Și cel mai mic număr de salturi (aproximativ de la 65 la 72 și 54,2 la 54,5) au fost făcute cu o coardă realizată cu propriile mâini în cadrul proiectului.

În același timp, fabricarea unei coarde dintr-o sfoară de îmbrăcăminte a fost realizată respectând standardele, dar rezultatul obținut la sărituri a fost mai mic decât cel cu coarda realizată în condiții industriale. Acest lucru se datorează faptului că în condiții casnice este mai dificil să se respecte toate standardele pentru crearea unei coarde de sărit.

Alte tipuri de coarde (de cauciuc) au permis elevilor să obțină valori medii.

În cursul acțiunilor de sărituri, indicatorii de frecvență cardiacă au fost măsurați înainte și după încărcări pe diferite tipuri de coarde. Ca rezultat, s-a observat că cel mai mare număr de bătăi ale inimii în medie (de la 132,2 la 130 și respectiv 132,5 la 127,5) a fost înregistrat după ce s-a sărit cu coarda de viteză, deoarece pe acesta s-a făcut cel mai mare număr de salturi. Cel mai mic număr de bătăi ale pulsului (de la 113,2 la 110 și respectiv 113,7 la 225,25) a fost observat la săriturile făcute cu coarda modelată de propriile mâini, întrucât efortul depus pentru sărituri a fost mai mic. În același timp, tensiunea arterială a rămas în limite normale (pentru vârsta noastră este de 100-122 unități (superioară) / 60-78 unități (inferioară)).

Astfel, în urma cercetărilor noastre, s-a observat că cel mai mare număr de sărituri s-au făcut pe coarda de viteză, achiziționată de la un magazin de articole sportive și utilizată zilnic acasă. Pe lângă modificările indicatoarelor de ritm cardiac „înainte” și „după” încărcări, s-a dezvăluit că cel mai mare număr de bătăi ale inimii a fost înregistrat după ce s-a sărit cu coarda de viteză, deoarece rata de mișcare era mai mare.

Astfel, respectând toate cerințele tehnicii de siguranță săritura cu coarda dezvoltă calitățile motrice precum îndemânarea, viteza, coordonarea, viteză-forță.

Buletinul Științific al Universității de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul
ediție semestrială, seria științe umanistice, nr. 2 (12), 2020

~ Semnale editoriale, prezentări, recenzii / Editorial signals, presentations, reviews ~

The scientific bulletin of the State University "Bogdan Petriceicu Hasdeu" from Cahul
half-yearly edition, humanities series, no. 2 (12), 2020

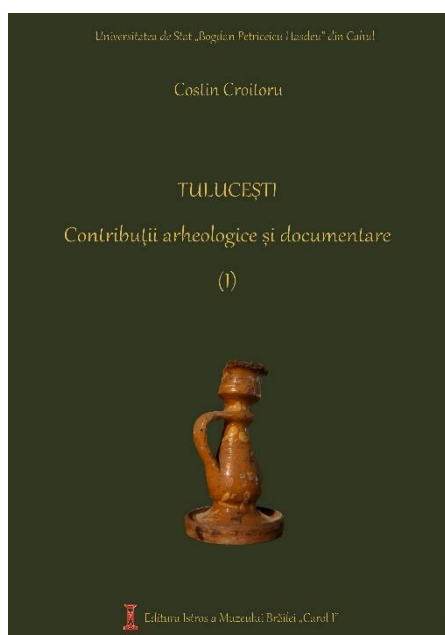
COSTIN CROITORU, TULUCEȘTI. CONTRIBUȚII ARHEOLOGICE ȘI DOCUMENTARE (I)

editura Istros a Muzeului Brăilei „Carol I”, Brăila-Cahul, 2020, 240 p.

Ion Ghelețchi

conf. univ. dr., Universitatea de Stat „B. P. Hasdeu” din Cahul

(email: gheletchi.ion@usch.md)

De la bun început trebuie spus faptul că volumul de față reprezintă unul dintre rezultatele proiectului de cercetare *Istorie, cultură și civilizație în spațiul Românesc*, care vizează cu precădere așezările de pe valea Prutului Inferior, dar și istoria locală în general, deschis sub auspiciile Universității de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul.

Cum este îndeobște cunoscut, autorul este un recunoscut cercetător al trecutului nostru comun, iar rezultatele investigațiilor sale arheologice și documentare sunt diseminate în cadrul a numeroase producții istoriografice, între care cea mai recentă este prezentată aici.

Cum rezultă și din titlu, de principiu, este vorba despre o abordare monografică, sistematică, a așezării de pe malul Brateșului. Am spus de principiu, pentru că deși discursul istoriografic este centrat pe această veche așezare din valea inferioară a Prutului, reconstituirea istoriei sale a impus autorului, în realitate, tratarea unui spațiu adiacent mult mai amplu.

Volumul este fundamentat pe cele două componente esențiale: contribuțiile arheologice și contribuțiile documentare: în fapt cele două capitole centrale ale cărții. Fără îndoială rezidă (și) din această manieră de lucru concepția autorului potrivit căreia sinteza nu poate fi decât rezultatul tezei arheologice, conjugate cu antiteza „literară”.

Dincolo de abordarea clasică a unui studiu introductiv în care sunt lămurite argumentele care stau la baza acestui nou demers, este definit cadrul geografic supus atenției și căutările anterioare, cum spuneam, avem în față două paliere. În primul, autorul face un istoric al cercetărilor arheologice, inserând apoi propriile-i

căutări de teren efectuate timp de câțiva ani, ulterior prezintă unele dintre cele mai reprezentative artefacte descoperite ce se mai păstrează astăzi în colecția școlară, în final întocmind și repertoriul arheologic al zonei.

În secundul, ancheta documentară scoate la iveală o suită de atestări documentare dar și elemente esențiale necesare reconstituirii istoriei lor, în zona Brateșului (*nota bene* cu relevanță pentru ambele maluri ale Prutului), întâi de toate autorul analizând hidronimele deloc puține în acest mediu lacustru (vezi aici Prut, Brateș, iezorul Covurluiului, gârla Curcubeta, Iezerul Davudul etc.); toponimele și ele numeroase (vezi aici satul Brateș, moșia Fărești, Fântâna Oasălor, satele Ghindușeni, Petrești, Scândureni, Tătarca, Șivița etc.); antroponimele nu mai puține și desigur relevante (de exemplu Bode, Ceacârlo Grecul, frații Cernat, Condrea, Ionașco Ghenghea, Lupul Prăjescul etc.).

Tot aici, câteva subcapitole interesează în mod special istoria de pe ambele maluri ale Prutului: *Morile din zona Brateșului și Covurluiului, pe Prut, Pruteț și Putna*; apoi *Drumurile și vămile din zona Brateșului*; respectiv *Domenii mănăstirești în zona Brateșului*; și *Interese particulare în zona Brateșului*.

Fără a detalia mai mult spre a nu răpi cititorului plăcerea de a parcurge și descoperi această veritabilă anchetă istorică, recomand spre lectură această contribuție, cum spuneam, rod al proiectului de cercetare *Istorie, cultură și civilizație în spațiul Românesc*, datorită evidentelor sale calități științifice, dar și ca model pentru viitoare contribuții, în cadrul aceluiași proiect.

LILIANA GROSU, INTRODUCERE ÎN FILOGIA ROMANICĂ, 94 P.

Victor Axentii

conf. univ. dr., Universitatea de Stat „B. P. Hasdeu” din Cahul
(email: axen55@mail.ru)

Structurată în cinci capitole, fragmentate, la rândul lor, pe teme, în subcapitole, cartea *Romanistica* (curs teoretico-practic) se impune printr-o construcție sistematică dar și sistemică, conținând, de asemenea, un glosar, o listă a savanților lingviști romaniști, bibliografie și teste-grilă.

Cursul aduce în discuție astfel de subiecte importante ca obiectul de studiu al romanisticii, specificul limbilor romanice în arealul romanic, procesul de romanizare, etnogeneza limbii române, evidențierea componentelor principale ale etnogenezei românilor, evoluția părților de vorbire de la latină la limbile romanice ș.a.

Cursul se deschide cu cap. *Specificul limbilor romanice în arealul romanic* prezentat în mod clar și expresiv. Urmează *Premisele istorice ale formării arealului român; procesul de romanizare* – un capitol foarte important în economia lucrării, unde se iau în discuție o serie de probleme spinoase cu referire la civilizația dacică înainte de romanizare, continuitatea dacică după cucerire.

Detaliat și abundent exemplificat este cap. *Limba română – limbă romanică*; pe larg este prezentat subiectul *Substrat, strat și adstrat pentru limba română*; în plină cunoștință de cauză este expus subiectul *Dialectele și graiurile limbii române*.

Are dreptate universitara când afirmă că, din punct de vedere genealogic, limba română ține de *Romania orientală*, moștenind limba latină în plan structural. Din punct de vedere tipologic ea corespunde exact tipului lingvistic romanic general, iar din punct de vedere al arealului, limba română, cu toate dialectele ei, reprezintă o arie autonomă în spațiul lingvistic romanic, arie opusă laturii occidentale.

Limba română actuală are patru dialecte: *dacoromân, aromân, istroromân, meglenoromân*. Cel mai variat este *dialectul dacoromân*, care se subdivizează în mai multe graiuri. Dialectul dacoromân este astăzi cel care păstrează cele mai multe elemente latine specifice și nespecifice, pe de altă parte, este cel mai „avansat” sub raport fonetic și gramatical, în raport cu celelalte dialecte care sunt, în general, mult mai conservatoare și mai puțin „dezvoltate”.

Cu lăudabilă inspirație și cu elemente inovatoare este întocmit capitolul *Perspectivă sincronică și diacronică asupra vocalismului și consonantismului latin și cel al limbilor romanice*.

Sunt expuse în cunoștință de cauză informații utile referitoare la accent, la vocalism, la palatalizarea unor consoane, la reducerea grupurilor consonantice etc.

Merită toată atenția capitolul final *Evoluția părților de vorbire de la latină la limbile romanice*. Metodologia propusă este extrem de necesară pentru toți acei care doresc să înțeleagă marcarea diferențelor din latină în română, la nivelul fiecărei părți de vorbire, evoluția părților de vorbire din limba română în raport cu cele din latină.

Studiul este scris pe înțelesul tuturor, expresiv, ușor lizibil și, în același timp, elaborat la nivelul exigențelor actuale. Acest manual este adresat tuturor celor interesați de lingvistica romanică, gramatica comparată a limbilor romanice, originea limbii române.

LILIANA GROSU, INTRODUCERE ÎN FILOLOGIA ROMANICĂ

Svetlana Dermenji-Gurgurov,

conf. univ. dr., Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău
(email: sv_dermenji@yahoo.com)

Suportul de curs propus spre publicare se axează pe două dimensiuni: pe de o parte reprezintă o lucrare cu caracter didactic pentru că prezintă principalele componente ale procesului educațional într-o succesiune logică de conținut și metodologie dar, pe de altă parte, este un demers cu caracter științific întrucât urmărește însușirea de cunoștințe științifice în raport cu procesul de romanizare și rezultatele acestui proces.

Suportul nu are pretenția de a fi un *manual*, cu toate componentele din domeniul teoretic și practic, ci urmărește proiectarea unităților de învățare și a conținuturilor cursului, orientarea tematică a cursului și finalitatea de învățare.

Sub aspect structural, lucrarea este divizată în 5 capitole ample, repartizate în subcapitole, după cum urmează:

CAPITOLUL I *Obiectul de studiu al Romanisticii. Specificul limbilor romanice în arealul romanic;*

CAPITOLUL II. *Formarea statului roman. Premisele istorice ale formării arealului român. Procesul de romanizare*

CAPITOLUL III. *Limba română – limbă romanică*

CAPITOLUL IV. *Perspectivă sincronică și diacronică asupra vocalismului și consonantismului latin și cel al limbilor romanice*

CAPITOLUL V. *Evoluția părților de vorbire de la latină la limbile romanice*

Primul capitol este în totalitate teoretic, vizând specificul disciplinei lingvistice și filologice – Romanistica; Originea limbii latine și periodizarea limbii latine, pentru a putea urmări evoluția istorică a filologiei romanice; Limba latină populară sau vulgară; Teorii în privința originii limbilor romanice; Elementele constitutive ale limbilor romanice (substrat, strat, adstrat/ superstrat); Controverse privind clasificarea limbilor romanice și schema de clasificare a limbilor romanice actuale; și nu în ultimul rând, Răspândirea teritorială a limbilor romanice.

Cel de-al doilea capitol urmărește evoluția, în plan istoric, a procesului de romanizare și a consecințelor acestui proces, incluzând tematici ca: Apariția statului roman. Premisele formării arealului român; Expansiunea romanilor pe peninsula Italiei și în afara acesteia; Civilizația dacică înainte de romanizare; Războaiele daco-romane; Romanizarea Daciei. Factorii romanizării; Continuitatea dacică după cucerire; Continuitatea populației romanizate din Dacia.

Capitolul III, *Limba română – limbă romanică*, se ocupă de Etnogeneza poporului român și a limbii române, propunând argumente științifice care demonstrează latinitatea limbii române, pornind de la formarea limbii române, elementele de substrat, strat și adstrat pentru limba română; de asemenea, dialectele și graiurile limbii române.

Capitolele 4-5 sunt teoretico-practice, deoarece implică elemente de gramatică istorică, arătând evoluția vocalismului și consonantismului latin spre cel al limbilor romanice și, în special, spre limba română, limba de bază a programului de studiu.

Ultimul capitol este dedicat gramaticii și urmărește evoluția părților de vorbire de la latină la limbile romanice.

Suportul de curs conține un Glosar de termeni lingvistici pentru anumite noțiuni și Lista savanților lingviști și romaniști, de asemenea o bibliografie generală. Pentru orele de seminar, acest suport de curs este însoțit de o culegere de teste-grilă și teme pentru discuție și reflecție.

Suportul de curs al dnei Grosu Liliana este actual și necesar procesului de formare și dezvoltare a competențelor generale și a competențelor specifice disciplinei, competențele reprezentând o combinație dinamică de cunoștințe științifice teoretice și deprinderi practice, îndeplinește criteriile de performanță și de calitate necesare editării, oferind, prin conținut științific și aserțiuni argumentate, probele necesare pentru a o recomanda pentru lectură și spre studiere studenților.

LILIANA GROSU, INTRODUCERE ÎN FILOLOGIA ROMANICĂ

Valeriana Petcu

conf. univ. dr., Universitatea de Stat „B. P. Hasdeu” din Cahul
(email: petcuvaleria@mail.ru)

Notele de curs ale dnei. Liliana Grosu, dr., conf. univ. inter., prin titlu (*Introducere în filologia romanică*) și conținut se raportează la o disciplină din planul de învățământ și reprezintă o lucrare cu caracter metodic, care proiectează activitățile de învățare incluse în curriculumul disciplinei date.

Lucrarea întrunește elementele componente ale demersului educațional, constituite din: tema abordată; conținutul vizat; scopul activității instructive /formative; competențe/ obiective și finalități de referință ale activității de învățare; bibliografia recomandată pentru fiecare temă aparte și bibliografia generală.

În privința elementelor de noutate ale abordării, acestea țin, în primul rând, de asocierea analizei propriu-zise cu teoriile deja existente și cu cercetările actuale în cadrul acestui domeniu filologic, aici se adaugă coeziunea logică a demersului, Glosarul de termeni lingvistici și Lista savanților lingviști și romaniști, care au contribuit la cercetarea acestei științe.

Materialul este sintetizat în 5 capitole de bază, divizate în alte subcapitole, și conține atât planul descriptiv, teoretic, științific, cât și planul istoric de evoluție a procesului de romanizare. Materialul este expus într-un limbaj accesibil, actualizat din punct de vedere științific și într-un volum rezonabil.

Conținutul este expus într-un demers logic, pornind de la delimitarea teoretică a disciplinei în cadrul științelor lingvistice, ca apoi să abordeze problema privind originea limbii latine și, în special, periodizarea latinei, pentru a vedea rădăcinile limbilor romanice și rădăcinile limbii române; evoluția latinei vulgare și influența/ rolul ei în formarea limbilor romanice. Este analizată, în plan succesiv, problema controversată privind originea limbilor romanice și elementele constitutive ale limbilor romanice (substrat, strat, adstrat/ superstrat). Din acest moment intervine planul istoric, care explică evenimentele istorice (Apariția statului roman; Primisele formării arealului român; Războaiele daco-romane, etc.) care au însoțit procesul de romanizare.

Din cadrul marelui areal romanic, dna. Liliana Grosu se concentrează, în capitolul III, asupra limbii române ca limbă romanică și este evident de ce, ca în următoarele capitole să prezinte în plan teoretico-practic aspectele gramaticale ce au însoțit procesul de romanizare și care se fac evidente în limba română actuală și demonstrează latinitatea limbii române și a celorlalte limbi romanice.

Suportul de curs este însoțit de o culegere de teste-grilă, o lucrare metodică cu caracter practico-aplicativ, utilizată în cadrul activităților practice cu studenții, ceea ce facilitează procesul de asimilare a cunoștințelor și de verificare a competențelor dobândite.

Suportul de curs prezentat are meritul de a pune alături de rigoarea științifică și viziunea comprehensivă asupra fenomenului romanizării, demersul instructiv-educativ și instrumentele metodico-didactice de asimilare a conținutului. Întrunind condițiile originalității, documentării avizate și obiectivității critice, recomand acest volum spre lectură și utilizare în procesul educațional.

LILIANA GROSU, CAIETELE PENTRU LUCRUL INDIVIDUAL

Ludmila Balțatu

conf. univ. dr., Universitatea de Stat „B. P. Hasdeu” din Cahul
(email: ludmilabalta@yahoo.com)

I. Caiet pentru lucrul individual la disciplina *Introducere în teoria literaturii*

Acest caiet e binevenit, întrucât contribuie în mod substanțial la consolidarea cunoștințelor studenților, și nu numai, în domeniul teoriei literaturii.

De la bun început autoarea atrage atenția la compartimentele științei literare: teoria literaturii, critica literară și istoria literară – ca apoi să pună un accent deosebit și pe disciplinele tangente ce studiază literatura (poetică, retorica, stilistica, semiotica).

E salutar faptul că Grosu Liliana a rezervat un spațiu aparte în acest Caiet conceptului de intertextualitate, ce a căpătat o largă răspândire în zilele noastre, evidențiindu-se totodată și tipurile de intertext. La elaborarea acestui caiet s-a pus un accent deosebit și pe tipurile de interpretare a textului literar, ce contribuie în mod substanțial la altoirea deprinderilor de interpretare sociologică, tematică, psihanalitică, stilistică a scrierilor literare.

Apoi autoarea atrage atenția la genurile și speciile literare, la modul de caracterizare a personajelor literare în funcție de mai multe criterii. N-au fost lăsate în umbră nici momentele subiectului în scrierile literare, nici modurile de expunere, nici importanța figurilor de stil într-o operă literar-artistică.

Curențele literare și culturale sunt prezentate în plan evolutiv, evidențiindu-se școlile și mișcările literare moderne.

Completarea cerințelor din acest Caiet de lucru individual va contribui la altoirea la studenți a deprinderilor de a trata o operă literară din punct de vedere științific, de a o prezenta în plan comparativ cu alte scrieri literare, de a formula concluziile corespunzătoare.

II. Caiet pentru lucrul individual la disciplina *Istoria literaturii române (postbelică)*

E lucru cert că în perioada postbelică au apărut opere literare ce merită o înaltă apreciere și în zilele noastre.

Grosu Liliana a apelat în acest Caiet de lucru individual la numele unora dintre cei mai remarcabili autori: Zaharia Stancu, Marin Preda, Ion Druță, Aureliu Busuioc, Vladimir Beșleagă, Nicolae Dabija. Totodată n-a fost lăsată în umbră nici munca exegeților în materie – Mihail Dolgan, A. Bantoș ș.a.

Sunt binevenite următoarele cerințe inserate în caiet: „Completați spațiile

cu citate relevante din operele date (câte 2-3 citate din fiecare operă), indicând sursa concret utilizată și pagina”. Bineînțeles, acest lucru e posibil de realizat doar în urma lecturării operei în întregime. Același lucru se va întâmpla în urma realizării schemei personajelor din drama lui Ion Druță, „Păsările tinereții noastre” și celelalte.

Una dintre cerințele din acest Caiet se referă la selectarea aprecierilor critice despre operele lui Ștefan Augustin Doinaș, Nicolae Labiș, Grigore Vieru, Dumitru Matcovschi, Leonida Lari și mulți alți poeți. În acest mod, studenții își vor completa cunoștințele în domeniul istoriei și criticii literare, mai concret fie spus, se va trata opera din punct de vedere științific.

III. Caiet pentru lucrul individual la disciplina *Postmodernismul*

Curentul postmodernist e larg discutat astăzi, fiind interpretat în mod diferit. În contextul dat e binevenită următoarea cerință, care-i include în acest caiet: „Realizați o sinteză a definițiilor curentului *Postmodernism*” sau „Încadrați într-o schemă conceptuală trăsăturile postmodernismului în poezie și proză”.

Studenților li se cere să efectueze rezumate la articolele ce se referă la acest curent literar, să comenteze versurile apărute sub pana reprezentanților acestui curent, să prezinte un portret al postmodernismului feminin etc.

Toate aceste cerințe vor necesita cunoștințe din partea studenților, deprinderi de a lucra cu cartea, de a selecta din ea esențialul, de a aprecia la justa valoare o operă literară, apelând în contextul dat, la opiniile cunoscătorilor în domeniu.

IV. Caiet pentru lucrul individual la disciplina *Introducere în filologia romanică*

Caietul la disciplina „Introducere în filologia romanică” este bine gândit. Întrebările sunt formulate concret și cu cunoștință de cauză. De exemplu, „Răspundeți la unele întrebări în baza articolului; Realizați rezumate ale articolelor date; Selectați din articol unele idei” etc.

În procesul elaborării acestui Caiet, Grosu Liliana a apelat la surse bibliografice, preponderent din ultimii ani, pe care le recomandă și studenților, nelăsând în umbră și unele materiale disponibile online.

V. Caiet pentru lucrul individual la disciplina *Introducere în lingvistică*

La elaborarea acestui Caiet s-au luat în calcul temele din curriculum, suplimentar la cele predate studenților în cadrul orelor de curs: viața limbajului, funcțiile limbajului, clasificarea genealogică a limbilor, clasificarea tipologică a limbilor etc.

Completarea acestui Caiet de către studenți le va permite să-și consolideze și aprofundeze cunoștințele în domeniu, să afle detalii noi despre specificul disciplinei date, ceea ce, sperăm, le va trezi și mai mult interesul față de disciplină.

Caietul a fost elaborat în cunoștință de cauză, în baza unui număr impresionant de surse bibliografice. Cerințele înaintate sunt pe măsura nivelului de cunoștințe a studenților, care manifestă responsabilitate și perseverență.

În **concluzie** vreau să menționez că lucrarea *Caietele de lucru individual*, elaborată de dna. Liliana Grosu, răspunde necesității de a sistematiza materialul pentru studiu individual, preconizat în fiecare plan de învățământ, în curriculum, care poate fi făcut paralel cu cursul și seminarele.

De asemenea, este binevenit faptul că este inclusă la final bibliografia generală pentru fiecare disciplină și faptul că există un Barem de apreciere în care se specifică punctajul acordat pentru fiecare item inclus, care servește drept argument la aprecierea notei finale.

Din punct de vedere gramatical, al punctuației, logic și tehnic, lucrarea corespunde rigorilor de tehnoredactare a unei astfel de lucrări, spațiile rezervate pentru răspuns nu sunt prea mari, volumul de lucru este rezonabil, de aceea recomand utilizarea sa.

ION DOMENCO, *DORUL – IZVOR TĂMĂDUITOR*

Victor Axentii

conf. univ. dr., Universitatea de Stat „B. P. Hasdeu” din Cahul
(email: axen55@mail.ru)

Dorul este un organ de cunoaștere a infinitului, spunea, laconic și profund, Lucian Blaga, cel care ne-a spus tuturor pentru vecie că „veșnicia s-a născut la sat”. Să adăugăm aici că acest cuvânt nu are, de fapt, un echivalent în nici o altă limbă, dorul este caracteristic doar nouă, românilor; în el noi punem mai toate trăirile, sentimentele umane - pure, neîntinate, de o semnificație aparte. Dorul în sine este un sentiment care exprimă o dorință puternică de a revedea pe cineva sau ceva drag, de a reveni la o stare emoțională preferată.

Cuvântul *dor* are origine în latina populară: *dolus* - *a durea*. Cu atât mai semnificativ este titlul noii plachete de versuri – „*Dorul - izvor tămăduitor*” (Copyright, București, 2020), autor - Ion Domenco.

Și așa cum toate dorurile *dor* (verbul *a durea*), dorul de poezie, de frumos, tradiție și obicei, de folclor, datina străbună l-au caracterizat dintotdeauna pe publicistul și poetul Ion Domenco; scrierile, versurile lui, inclusiv cele din prezenta broșură, au fost și continuă să fie inspirate din viața cotidiană a omului de la sat, sunt rodul activității sale pe ogorul publicistic și literar de peste patru decenii. Putem conchide cu certitudine: pentru Ion Domenco, dorul „*este focul în care ard speranțele, dorințele, durerile, iar cenușa ce rămâne reprezintă amintirile*” (Octavian Paler).

Originalitatea poeziei lui Ion Domenco provine din absoluta sinceritate a discursului poetic, din simplitatea expresiei, toate izvorând din melosul popular, din tradițiile naționale cele mai frumoase; pe scurt - din bunul gust, bunul simț și buna cuviință a neamului românesc... Poeziile lui emană un suflu autentic, cultul părinților și al strămoșilor, permanența memoriei, a valorilor nepieritoare ale neamului românesc, cu o deosebită semnificație - etică, morală, cu demnitate și verticalitate.

Totuși, remarcăm că între mai multe stiluri și modele, impuse de situație, Ion Domenco își afirmă o notă personală: predilecția pentru domeniile apropiate inimii (sufletul curat al țaranului, mica zeitate maternă, peisajul mioritic, dragostea pentru țarina străbună etc.).

Poetul scrie în registru tradițional, uneori cu un sentiment dominat de nostalgie și de o notă originală în evocarea, mai ales, a *micii patrii* – locul unde a luat ființă. Sunt ilustrative în acest context poeziile „M-aș dăru...”, „Balada din Bugeac”, „Mama”, „Măinile tatei”, „Calea spicului de grâu”, „Mi-e dor de-a mea copilărie” ș.a., în care autorul își exprimă, de fapt, crezul său artistic și civic, dând dovadă că este îndrăgostit mult de viață, de satul natal, de neam și țară, de credința creștină. Autorul tinde să atace teme actuale, de o rezonanță socială aparte, cum ar fi necesitatea reîntregirii țării, sentimentele patriotice ale basarabenilor, care au avut de suferit din cauza raptului de la Patria-mamă („*Cu Botgros cântăm la cumetrii și nunți,/ Tot acolo plângem când ni-i greu,/ Și visăm la mare și la munți,/ Precum Ștefan ne-a-ndemnat mereu*” („*Balada din Bugeac*”).

Propunem o altă referință despre autor, despre cărțile lui.

Legătura sfântă dintre părinți și copii vine din adâncurile firii omenești, este, prea poate, cea mai trecută prin timp îmbinare de cuvinte, afirmă publicistul Ion Domenco în culegerea sa de versuri și proză scurtă „*Luminile dorului*” (Cantemir, 2009), în care caută să pătrundă în această enigmă prin sensibilitatea de fiu, punând la încercare arta cuvântului – drum destul de greu și anevoios. Autorul a reușit să facă niște pași viguroși pe drumul scrisului, care a înflorit ca o tendință firească spre dăltuirea silabei, ce aduce în sufletele noastre dorul, melancolia, speranța și însăși viața noastră cea de toate zilele, care, vorba lui Mihai Eminescu, „se face vers”.

Ion Domenco este un împătimit al frumosului, al dorului, în sensul larg al acestui cuvânt. Astfel, dorul de mamă și tată în poeziile lui „e ca pământul de greu”, gând profund ce se conține în versurile: „*Să povestesc oceanelor, în șoaptă,/ Pădurilor și cerului, pe viu, / Că de-întâlnesc un oropsit în noapte / Îl ocrotesc, ca pe iubit-mi fiu*”. Din alte poezii desprindem că pentru poetul Ion Domenco cuvântul mamă are multiple semnificații: „*mama e poem etern*”, e „în veci dimineată”, „e primăvară”, „izvor nesecat” etc.

Mama e ființa în ochii căreia „se scaldă gândurile noastre”, în genere, icoana mamei e modelată cu mult drag, original și cu sinceritate. La fel și în cazul tatălui, imaginea „*măinile tatei*” sunt o oglindă veridică a simbolului tata - sprijinul de fiecare zi în familie, ele, spune autorul, creează aurul holdelor de pâine. În poezia „*La mormântul tatălui*”, poetul zice: „*Drag ne-ai fost și vei rămâne/ Scump, fără de preț/ -O icoană pentru mine,/ Copii și nepoți*”.

Acum, când veacul Internetului a pus stăpânire pe mințile oamenilor, rămâne să prețuim la justa valoare insistențele admirabile ale autorului de a scrie versuri, dovedind că dorul, dragostea de tot ce e frumos, demnitatea de neam sunt

sentimente lirice, profunde și nu pot intra prin mașinăria Internetului, ele trebuie să treacă prin fibrele inimii, prefăcându-se într-un cântec veșnic viu...” (Alexandru Tecuci).

Culegerea de față are o valoare deosebită prin faptul că poeziile sale sunt actuale prin mesaj și problematică, prin abordarea unor aspecte social-morale importante, semnificative.

Poezia lui Ion Domenico este în primul rând trăire. Din poeziile sale poate fi sesizat limbajul bonom și sincer: prin cuvinte apte exprimă mai multe enunțuri poetice, formulate pe parcursul carierei sale literare.

Altfel zis, poetul Ion Domenico continuă să trăiască cu doruri. Or, afirma el cu sinceritate: dorul este ceea ce ne rămâne după ce-am pierdut totul.

Buletinul Științific al Universității de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul
ediție semestrială, seria științe umanistice, nr. 2 (12), 2020

~ Anexe / Annexes ~

The scientific bulletin of the State University "Bogdan Petriceicu Hasdeu" from Cahul
half-yearly edition, humanities series, no. 2 (12), 2020

NORME DE PUBLICARE PENTRU NUMĂRUL VIITOR

Aspect general: materialele vor fi elaborate în programul WORD (*.doc, *.docx), în limba română sau engleză. Textul va fi tehnoredactat cu fontul CALIBRI (Body), mărimea 11, cu note de subsol (infrapaginale) în font CALIBRI (Body) de mărimea 10, spațiul dintre rânduri: „single”. Autorii vor indica între paranteze rotunde, sub titlul articolului, numele complet, instituția de la care provin și adresa de mail personală. Textul propriu-zis va fi însoțit de **rezumat** (în general acesta ar trebui să reprezinte cam 10% din întinderea articolului), **cuvinte cheie**, **lista ilustrațiilor** și eventual lista abrevierilor utilizate, redactate **atât în limba română cât și într-o limbă de circulație internațională** (de preferat engleză); întinderea maximă a articolului sau studiului propus spre publicare este de 10-15 pagini, excepții putând fi admise în consens cu recomandările colectivului de redacție.

Aparatul critic: Pentru note se va folosi sistemul de citare clasic, infrapaginal: autor (autori), titlul complet al lucrării (articol, studiu sau carte) cu caractere cursive (*italice*), locul și anul apariției, urmate de indicarea paginilor, după exemplele:

1. Costin Croitoru, *Fortificații liniare romane în stânga Dunării de Jos. Terminologia relativă*, volumul II, editura Istros, Brăila, 2007, pp. 201-202.
2. Costin Croitoru, *Călătorie de cercetare arheologică în județul Covurlui*, în volumul *Orbis Praehistoriae. Mircea Petrescu-Dîmbovița – in memoriam*, (editori: V. Spinei, N. Ursulescu,), editura Universității din Iași, Iași, 2015, pp. 645-655.
3. Costin Croitoru, *Fibule din bronz descoperite la Barboși, provenite din colecția „Al. Nestor Măcellariu”*, în *Acta Musei Tutovens*, XIV, 2018, pp. 118-124.

Nu ezitați să folosiți termenii „Idem”, „Eadem”, „*ibidem*” sau „*op. cit.*” acolo unde situația o impune.

Ilustrația: se va transmite în format .jpg cu rezoluție de minim 300 dpi, atât în text cât și separat, numele planșelor / figurilor corespunzând celor din lista ilustrației;

Persoanele de contact, responsabile cu editarea volumului, cărora vă rugăm să le confirmați intenția de a susține demersul nostru și respectiv să le trimiteți contribuțiile dumneavoastră, sunt:

Costin Croitoru, redactor șef al seriei, email: costin_croitoru1@yahoo.com

Ion Ghelețchi, responsabil al secțiunii Istorie, email: gheletchii.ion@gmail.com

Liliana Grosu, responsabil al secțiunii Filologie, email: lilisebyigor@gmail.com

Sn. Cojocar-Luchian, responsabil al secțiunii Pedagogie, email: scfulgusor81@gmail.com

PUBLICATION RULES FOR THE NEXT ISSUE

Appearance: the materials for publication will be elaborated in the WORD program (*.doc, *.docx), in Romanian or English. The text will be typewritten with CALIBRI font (Body), size 11, with footnotes (at the bottom of the page) in CALIBRI font (Body) size 10, the space between the lines: “single”. The authors will indicate their full name, affiliation, and the personal e-mail address in round brackets, below the title of the article. The text itself will be accompanied by the **abstract** (generally it should represent about 10% of the length of the article), **keywords**, the **list of illustrations** and possibly the **list of abbreviations** used, written **both in Romanian and in a language of international circulation** (preferably English); the maximum length of the article or study proposed for publication is 10-15 pages, exceptions can be admitted in accordance with the recommendations of the editorial team.

Critical apparatus: For notes, the classic citation system will be used, in text citation: author(s), full title of the work (article, study or book) in *italics*, place and year of publication, followed by indication of the pages, according to the examples:

1. Costin Croitoru, *Fortificații liniare romane în stânga Dunării de Jos. Terminologia relativă*, Volume II, Istros Publishing House, Brăila, 2007, p. 201-202.

2. Costin Croitoru, *Călătorie de cercetare arheologică în județul Covurlui*, în volumul *Orbis Praehistoriae. Mircea Petrescu-Dîmbovița – in memoriam*, (editors: V. Spinei, N. Ursulescu, V. Cotiugă), University of Iași Publishing House, Iași, 2015, pp. 645-655.

3. Costin Croitoru, *Fibule din bronz descoperite la Barboși, provenite din colecția „Al. Nestor Măcellariu”*, in *Acta Musei Tutovensius*, XIV, 2018, pp. 118-124.

Feel free to use the terms "Idem", "Eadem", "*ibidem*" or "*op. cit.*" where necessary.

Illustration: it will be transmitted in .jpg format with a resolution of at least 300 dpi, both in text and separately, the names of the plates / figures corresponding to those in the illustration list;

The contacts responsible for editing the volume, to whom we ask you to confirm your intention to support our approach and to send your contributions are:

Costin Croitoru, editor-in-chief of the series, email: costin_croitoru1@yahoo.com

Ion Ghelețchi, head of section History, email: ghelețchi.ion@gmail.com

Liliana Grosu, head of section Philology, email: lilisebyigor@gmail.com

Sn. Cojocar-Luchian, responsible for the section Pedagogy, email: scfulgusor81@gmail.com